

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

Тищенко Станіслав Володимирович

УДК 343.13

ДИСЕРТАЦІЯ

**ВЗАЄМОДІЯ ПРОКУРОРА ТА СЛІДЧОГО СУДДІ У
КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ**

Спеціальність 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

081 – Право

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ С. В. Тищенко

Науковий керівник: **Єрмаков Юрій Олександрович**, доктор юридичних
наук, доцент

Кропивницький – 2024

АНОТАЦІЯ

Тищенко С. В. Взаємодія прокурора та слідчого судді у кримінальному процесі України. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. – Донецький державний університет внутрішніх справ, Кропивницький, 2024.

У дисертації вирішено наукове завдання, що полягає у системному дослідженні взаємодії прокурора та слідчого судді у кримінальному процесі України.

Розкрито теоретико-методологічні основи взаємодії прокурора та слідчого судді у кримінальному процесі. З'ясовано, що теоретико-правовий аналіз контрольно-наглядової діяльності під час досудового розслідування має довготривалу історію та охоплює широке коло проблем теоретичного і практичного характеру.

Прослідковано генезу правового регулювання прокурорського нагляду та судового контролю за досудовим розслідуванням у різні періоди історії України. Відмічено, що входження України у різні періоди часу до складу інших держав, стало наслідком існування неоднакових підходів до врегулювання нагляду і контролю за слідством, що здійснювалося на теренах нашої країни.

Визначено інтерпретацію терміну «взаємодія» у контексті кримінальної процесуальної діяльності, який запропоновано розуміти як взаємні дії та/або взаємну реалізацію повноважень двох і більше суб'єктів (учасників) кримінального провадження за обставин, що стосуються кожного з них.

З'ясовано сутність взаємодії прокурора та слідчого судді як спільної та поетапної реалізації прокурором і слідчим суддею своїх повноважень під час перевірки законності та обґрунтованості дій і рішень суб'єкта розслідування,

які стосуються прав, свобод і законних інтересів учасників досудового розслідування.

Виокремлено принципи взаємодії прокурора та слідчого судді, до яких також слід відносити принципи кримінального процесу: «правова визначеність» – прокурор і слідчий суддя реалізують свої повноваження у спосіб, коли застосовані ними положення законодавства, не суперечать вимогам нормативно-правових актів вищого рівня; «захист від свавілля» – прокурор і слідчий суддя сприяють іншим учасникам їхньої взаємодії у реалізації своїх процесуальних прав, свобод і законних інтересів; «співмірність» – під час перевірки законності та обґрунтованості дій і рішень суб'єкта розслідування, прокурор і слідчий суддя враховують пропорційність підстав і мети проведення/прийняття відповідної дії чи рішення суб'єктом розслідування, з наслідками обмеження чи зміни порядку реалізації прав, свобод і законних інтересів особи.

Узагальнено наукові підходи до класифікації взаємодії прокурора та слідчого судді за видом і формою, а саме: за формою – процесуальна (регламентована); за видом: тимчасова (короткотермінова) – потребує об'єднання зусиль прокурора та слідчого судді на певний, нетривалий час, і виникає лише в разі наявності відповідного клопотання владного суб'єкта розслідування; спільна – відбувається за взаємного контролю і обміну інформації між прокурором, слідчим суддею та іншими особами в разі участі, направлена на вирішення єдиних питань; багатостороння – у випадках, передбачених КПК України, приймають участь, як правило, інші особи; оперативна – спрямовується також на вирішення завдань, які носять ситуативний характер і потребують негайного розгляду; зовнішня – відбувається за участю суб'єктів, які не підпорядковані один одному.

Обґрунтовано, що взаємодія прокурора та слідчого судді структурно складається з трьох етапів, які різняться між собою спрямованістю повноважень прокурора/слідчого судді, а саме: перший (початковий) етап – визначення прокурором законного суду, слідчий суддя якого має

повноваження здійснювати судовий контроль під час досудового розслідування; другий (організаційний) етап – забезпечення слідчим суддею належного порядку розгляду клопотання суб'єкта розслідування; третій (основний) етап – перевірка слідчим суддею за участю прокурора законності і обґрунтованості клопотання суб'єкта розслідування.

Доведено, що під час досудового розслідування повинна існувати ступенева контрольна-наглядова форма обмеження чи зміни правил реалізації суб'єктом розслідування прав, свобод і законних інтересів іншого учасника досудового розслідування, що має забезпечуватися невідповідними один одному владними суб'єктами кримінального провадження.

Визначено, що взаємодія прокурора та слідчого судді під час досудового розслідування має узгоджуватися з виконанням цими суб'єктами своїх процесуальних функцій. Невиконання прокурором процесуальної функції обвинувачення, невиконання слідчим суддею процесуальної функції судового контролю під час взаємодії між цими суб'єктами призводить до порушення прав, свобод і законних інтересів людини у кримінальному провадженні.

Констатовано, що взаємодія прокурора та слідчого судді може здійснюватися лише стосовно реалізації судового контролю під час досудового розслідування, зокрема, щодо перевірки дотримання прав, свобод та законних інтересів людини у досудовому кримінальному провадженні.

Звернуто увагу на недоцільність реалізації судового контролю щодо отримання відомостей, які становлять лікарську таємницю, якщо особа дає добровільну згоду суб'єкту розслідування на одержання медичних документів відносно себе.

Запропоновано покладання процесуального обов'язку на суб'єкта розслідування, прокурора та слідчого судді щодо відображення у змісті відповідного клопотання відомостей про забезпечення участі осіб, стосовно

прав, свобод і законних інтересів яких може бути прийнято рішення внаслідок здійснення судового контролю.

Зроблено висновок про оптимізацію повноважень прокурора та слідчого судді під час їхньої взаємодії щодо вирішення питання про привід, накладення грошового стягнення, обшук.

Акцентовано увагу на питанні удосконалення порядку взаємодії прокурора та слідчого судді у кримінальному процесі України. На виконання вимог Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини, необхідно передбачити у нормах кримінального процесуального закону, що клопотання і додатки до нього, вручаються підозрюваному (його захиснику) завчасно, до початку їх розгляду у судовому засіданні.

Констатовано необхідність врахування міжнародного досвіду правового регулювання взаємовідносин прокурора та слідчого судді у кримінальному процесі щодо загальних та спеціальних правил розгляду клопотань суб'єкта розслідування.

В цілому, сформульовані в межах дисертаційного дослідження висновки та рекомендації спрямовані на удосконалення кримінального процесуального законодавства, формування єдиної практики застосування прокурором і слідчим суддею своїх повноважень під час взаємодії між ними, а також розвиток науки кримінального процесу в частині уявлень про контроль-наглядову діяльність за досудовим розслідуванням з боку слідчого судді та прокурора.

Викладені у дисертації наукові результати можуть бути використані: законотворчій діяльності – під час внесення змін та доповнень до Кримінального процесуального кодексу України; правозастосовній діяльності органів досудового розслідування – органів прокуратури та суду під час планування і здійснення ними своїх повноважень у взаємодії між собою; науково-дослідній діяльності – при дослідженні теоретично-практичних основ взаємодії прокурора та слідчого судді; освітньому процесі

– під час викладання навчальних дисциплін «Кримінальний процес»; «Особливості участі прокурора та адвоката у кримінальному процесі»; «Прийняття процесуальних рішень та провадження слідчих (розшукових) дій»; «Європейські стандарти прав людини у кримінальному процесі»; «Актуальні проблеми кримінально-процесуальної та оперативно-розшукової діяльності», а також при підготовці навчально-методичної літератури.

Ключові слова: взаємодія, правовідносини, прокурор, прокурорський нагляд, слідчий суддя, судовий контроль, кримінальне провадження, досудове розслідування, повноваження, права і свободи.

ABSTRACT

Tischenko S. Cooperation of public prosecutor and investigation judge is in the criminal process of Ukraine. – *On the rights of the manuscript.*

Dissertation for the degree of candidate of legal sciences in specialty 12.00.09 – criminal procedure and criminalistics; forensic examination; operational search activity. – Donetsk State University of Internal Affairs, Kropyvnytskyi, 2024.

The dissertation solves a scientific task, which consists in a systematic study of the interaction between the prosecutor and the investigating judge in the criminal process of Ukraine.

The theoretical and methodological foundations of the interaction between the prosecutor and the investigating judge in the criminal process are revealed. It was found that the theoretical and legal analysis of control and supervision activities during the pre-trial investigation has a long history and covers a wide range of problems of a theoretical and practical nature.

The genesis of the legal regulation of prosecutorial supervision and judicial control over pre-trial investigation in different periods of the history of Ukraine is traced. It was noted that the inclusion of Ukraine in different periods of time into the composition of other states was a consequence of the existence of different

approaches to the regulation of supervision and control of the investigation carried out on the territory of our country.

The concept of the term "interaction" in the context of criminal procedural activity is defined, which should be understood as mutual actions and/or mutual implementation of the powers of two or more subjects (participants) of criminal proceedings under circumstances affecting both of them.

The essence of the interaction of the prosecutor and the investigating judge as a joint and step-by-step implementation of their powers by the prosecutor and the investigating judge during the verification of the legality and reasonableness of the actions and decisions of the subject of the investigation, which relate to the rights, freedoms and legitimate interests of the participant in the pre-trial investigation, is clarified.

The principles of interaction between the prosecutor and the investigating judge are highlighted, which also include the principles of the criminal process: "legal certainty" - the prosecutor and the investigating judge exercise their powers in such a way that the provisions of the law applied by them do not contradict the requirements of higher-level normative legal acts; "protection against arbitrariness" - the prosecutor and investigating judge assist other participants in their interaction in realizing their procedural rights, freedoms and legitimate interests; "proportionality" - when checking the legality and reasonableness of the actions and decisions of the subject of the investigation, the prosecutor and the investigating judge take into account the proportionality of the grounds and purpose of carrying out/taking the relevant action or decision by the subject of the investigation, with the consequences of limiting or changing the order of exercising rights, freedoms and legitimate interests of a person.

Scientific approaches to the classification of the interaction between the prosecutor and the investigating judge by type and form are summarized, namely: by form - procedural (regulated); by type: temporary (short-term) - requires the combined efforts of the prosecutor and the investigating judge for a certain, short time, and arises only in the event of a corresponding request from the powerful

subject of the investigation; joint - takes place under mutual control and exchange of information between the prosecutor, the investigating judge and other persons in case of participation, aimed at solving common issues; multilateral - in the cases provided for by the Code of Criminal Procedure of Ukraine, as a rule, other persons participate; operational - is also aimed at solving tasks that are situational in nature and require immediate consideration; external - takes place with the participation of subjects who are not subordinate to each other.

It is substantiated that the interaction between the prosecutor and the investigating judge structurally consists of three stages, which differ in the orientation of the powers of the prosecutor/investigating judge, namely: the first (initial) stage - the determination by the prosecutor of a legal court, the investigating judge of which has the authority to exercise judicial control during the pre-trial investigation; the second (organizational) stage – the investigative judge ensures the proper procedure for considering the request of the subject of the investigation; the third (main) stage – verification by the investigating judge with the participation of the prosecutor of the legality and validity of the request of the subject of the investigation.

It has been proven that during the pre-trial investigation there must be a step-by-step control-supervisory form of restriction or change in the rules of the subject of the investigation's implementation of the rights, freedoms and legitimate interests of another participant in the pre-trial investigation, which must be ensured by the powerful subjects of the criminal proceedings who are not subordinate to each other.

It was determined that the interaction between the prosecutor and the investigating judge during the pre-trial investigation should be consistent with the performance of their procedural functions by these entities. The prosecutor's failure to perform the procedural function of prosecution, the investigating judge's failure to perform the procedural function of judicial control during the interaction between these subjects leads to a violation of the rights, freedoms and legitimate interests of a person in criminal proceedings.

It was established that the interaction of the prosecutor and the investigating judge can take place only in relation to the implementation of judicial control during the pre-trial investigation, in particular, in relation to the verification of compliance with the rights, freedoms and legitimate interests of a person in pre-trial criminal proceedings.

Attention was drawn to the impracticality of judicial control over obtaining information that constitutes a medical secret, if a person gives voluntary consent to the subject of the investigation to receive medical documents about himself.

It is proposed to impose a procedural duty on the subject of the investigation, the prosecutor and the investigating judge to reflect in the content of the relevant petition information on ensuring the participation of persons whose rights, freedoms and legal interests may be decided as a result of judicial control.

A conclusion was made about the optimization of the powers of the prosecutor and the investigating judge during their interaction with regard to solving the issue of pretext, imposing a fine, search.

Attention is focused on the issue of improving the procedure of interaction between the prosecutor and the investigating judge in the criminal process of Ukraine. In order to comply with the requirements of the Convention on the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms and the practice of the European Court of Human Rights, it is necessary to provide in the norms of the criminal procedural law that the petition and its appendices are delivered to the suspect (his lawyer) in advance, before the start of their consideration in the court session.

The need to take into account the international experience of legal regulation of the relationship between the prosecutor and the investigating judge in the criminal process regarding the general and special rules for considering the requests of the subject of the investigation has been established.

In general, the conclusions and recommendations formulated within the framework of the dissertation study are aimed at improving criminal procedural legislation, forming a unified practice of the use of powers by the prosecutor and

the investigating judge during the interaction between them, as well as the development of the science of the criminal process in terms of ideas about pre-trial control and supervision activities investigation by the investigating judge and prosecutor.

The scientific results presented in the dissertation can be used in: law-making activities - during the introduction of changes and additions to the Criminal Procedure Code of Ukraine; law enforcement activities of pre-trial investigation bodies - prosecutor's office and court during the planning and implementation of their powers in interaction with each other; scientific and research activities - in the study of the theoretical and practical foundations of the interaction between the prosecutor and the investigating judge; the educational process - during the teaching of educational disciplines «Criminal process»; «Peculiarities of participation of the prosecutor and the lawyer in the criminal process»; «Making procedural decisions and conducting investigative (search) actions»; «European standards of human rights in criminal proceedings»; «Actual problems of criminal-procedural and operational-investigative activities», as well as in the preparation of educational and methodological literature.

Key words: interaction, legal relationship, prosecutor, prosecutor's supervision, investigating judge, judicial control, criminal proceedings, pre-trial investigation, powers, rights and freedoms.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Тищенко С. В. Інститут взаємодії сторони обвинувачення за Кримінальним процесуальним кодексом України. *Публічне право*. 2012. № 4 (8). С. 396–400.
2. Тищенко С. В. Інститут запобіжних заходів відповідно до Статуту кримінального судочинства 1864 року. *Судова апеляція*. 2012. № 3. С. 12–17.
3. Тищенко С. В. Суб'єкти взаємодії сторони обвинувачення під час досудового розслідування. *Вісник прокуратури*. 2013. № 1. С. 49-54.

4. Тищенко С. В. Дефініція поняття взаємодії в кримінальному провадженні. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2014. № 3. С. 101–106.
5. Тищенко С. В. Реалізація засади «законність» під час взаємодії прокурора та слідчого судді. *Порівняльно-аналітичне право : електронне наукове фахове видання*. 2014. № 6. С. 337–341.
6. Тищенко С. В. Взаємодія прокурора та слідчого судді під час застосування запобіжних заходів у країнах Європи. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2017. № 1 (47). С. 96–101.
7. Тищенко С. В. Принципи взаємодії прокурора та слідчого судді у кримінальному процесі України. *Юридичний бюлетень*. 2018. № 8. С. 416-422.
8. Тищенко С. В. Особливості взаємодії прокурора та слідчого судді під час досудового розслідування. *Держава та регіони*. 2023. № 4 (82). С. 256-261.
9. Тищенко С. В. Процесуальний порядок застосування особистої поруки у реформованому кримінальному судочинстві України. *Специфіка сучасної науки: матеріали XXV міжнар. наук.-практ. конф. (м. Горлівка, Україна, 21-22 верес. 2012 р.)*. Горлівка, 2012. С. 88-90.
10. Тищенко С. В. Умови реалізації судового контролю в кримінальному провадженні. *Протидія злочинності теорія та практика : матеріали V міжвузів. наук.-практ. конф. (м. Київ, Україна, 18 жовт. 2013 р.)*. Київ: Національна академія прокуратури України, 2013. С. 481-484.
11. Тищенко С. В. Мета взаємодії прокурора та слідчого судді в кримінальному процесі України. *Протидія злочинності теорія та практика : матеріали VI міжвузів. наук.-практ. конф. (м. Київ, Україна, 16 трав. 2014 р.)*. Київ: Національна академія прокуратури України, 2014. С. 55-57.
12. Тищенко С. В. Особливості реалізації засади кримінального провадження «верховенство права» під час взаємодії прокурора та слідчого судді. *Особливості нормотворчих процесів в умовах адаптації*

законодавства України до вимог Європейського Союзу : матеріали наук.-практ. конф. (м. Херсон, Україна, 6-7 черв. 2014 р.). Херсон: «Гельветика», 2014. С. 183-186.

13. Тищенко С. В. Захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень як спільне завдання прокурора та слідчого судді у кримінальному процесі України. *Права та свободи людини і громадянина*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Братислава, Словацька Республіка, 19-20 верес. 2014 р.). Братислава (Словацька Республіка), 2014. С. 207-210.

14. Тищенко С. В. Реалізація засади «рівність перед законом» під час взаємодії прокурора та слідчого судді. *Правова політика в Україні: питання теорії та практики* : матеріали міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Київ, Україна, 24 жовт. 2014 р.). Київ, 2014. С. 368–371.

15. Тищенко С. В. Реалізація принципу «забезпечення права на захист» під час взаємодії прокурора та слідчого судді у кримінальному процесі України. Міжнародний науковий юридичний конгрес «2014. Legal scientific community» (м. Будапешт, Угорщина, 30 жовт., 2014 р.). Будапешт: «Consensus Omnium», 2014. С. 54-68.

16. Тищенко С. В. Правова визначеність як засада кримінального провадження України. *Прокуратура України в умовах європейської інтеграції* : матеріали міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Київ, Україна, 19 травн. 2016 р.). Київ, 2016. С. 279–281.

17. Тищенко С.В. Окремі аспекти взаємодії прокурора та слідчого судді під час досудового розслідування. *Актуальні питання діяльності підрозділів кримінальної поліції*: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Кропивницький, 14 квітня 2023 р.). Кропивницький: ДонДУВС, 2023. С. 439-440.

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	2
ВСТУП	15
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВЗАЄМОДІЇ ПРОКУРОРА ТА СЛІДЧОГО СУДДІ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	24
1.1 Основні етапи та методологічні засади наукового дослідження контрольно-наглядової діяльності під час досудового розслідування.....	24
1.2. Генеза правового регулювання прокурорського нагляду та судового контролю за досудовим розслідуванням у різні періоди історії України	38
1.3. Міжнародний досвід правового регулювання взаємодії прокурора та слідчого судді у кримінальному процесі.....	51
Висновки до розділу 1	74
РОЗДІЛ 2. ПРАВОВА ПРИРОДА ВЗАЄМОДІЇ ПРОКУРОРА ТА СЛІДЧОГО СУДДІ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ	76
2.1. Сутність взаємодії прокурора та слідчого судді у кримінальному процесі України	76
2.2. Принципи взаємодії прокурора та слідчого судді у кримінальному процесі України	101
2.3. Порядок взаємодії прокурора та слідчого судді у кримінальному процесі України	120
Висновки до розділу 2	143
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ ПРОКУРОРА ТА СЛІДЧОГО СУДДІ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ	145
3.1. Удосконалення порядку взаємодії прокурора та слідчого судді у кримінальному процесі України.....	145

3.2. Оптимізація повноважень прокурора та слідчого судді під час взаємодії	168
Висновки до розділу 3.....	187
ВИСНОВКИ	189
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	193
ДОДАТКИ.....	240

ВСТУП

Актуальність теми. З метою приведення кримінального процесуального законодавства України у відповідність до європейських стандартів забезпечення прав і свобод людини у 2012 році відбулось кардинальне оновлення правових норм, що регулюють кримінальне провадження в Україні, шляхом прийняття Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України).

Однією з новел КПК України стало запровадження інституту слідчого судді, який разом із прокурором є головним гарантом забезпечення прав, свобод і законних інтересів учасників досудового розслідування. При цьому, реалізуючи норми КПК України зазначені суб'єкти діють переважно у взаємодії між собою щодо питань, пов'язаних із забезпеченням прав, свобод і законних інтересів людини у досудовому розслідуванні.

Незважаючи на посилення в нашій державі механізмів контролю та нагляду за дотриманням прав, свобод і законних інтересів учасників досудового розслідування, Україна продовжує залишатися тією державою, що займає одне з перших місць за кількістю скарг до Європейського суду з прав людини. Це негативно відображається на іміджі України у міжнародно-правовому просторі.

За таких умов значного теоретичного та практичного інтересу набуває спільна діяльність прокурора та слідчого судді під час виникнення правовідносин між ними, оскільки її злагодженість прямо позначається на стані забезпечення прав, свобод і законних інтересів кожної особи, яка бере участь у досудовому розслідуванні або залучається до нього.

Теоретичну основу дисертаційного дослідження становлять праці, присвячені діяльності суду, прокурора та інших суб'єктів стадії досудового розслідування, а також взаємодії суб'єктів кримінальних процесуальних правовідносин. Зокрема, зазначені питання раніше досліджували С.А. Альперт, Н.М. Ахтирська, О.В. Баулін, Г.Ю. Бондар, О.В. Бурлака, Г.П.

Власова, О.О. Волобуєва, В.М. Гаращук, С.Г. Герасименко, Л.Р. Грицаєнко, Ю.М. Грошевий, Ю.М. Дьомін, В.С. Зеленецький, Т.Г. Ільєва, І.В. Канфуї, П.М. Каркач, Д.П. Кисленко, І.М. Козьяков, О.М. Литвак, Л.М. Лобойко, М.А. Макаров, В.І. Малюга, В.Т. Маляренко, О.О. Марченко, А.В. Мельниченко, О.Р. Михайленко, М.М. Михеєнко, Г.В. Мовчан, В.Т. Нор, М.А. Погорецький, О.І. Полухович, І.В. Рогатюк, Т.В. Садова, К.О. Серєда, Ю.В. Скрипіна, О.А. Струць, В.М. Тertiшник, Р.І. Тракала, А.Р. Туманянц, В.І. Чорнобук, М.Г. Шавкун, С.В. Шапутько, В.П. Шибіко, М.Є. Шумило, В.М. Юрчишин та ін.

Разом з тим багато теоретичних і практичних аспектів щодо діяльності прокурора та слідчого судді, їхньої взаємодії, на сьогодні залишаються невирішеними, свідченням чого є: неоднакова практика застосування положень КПК України владними суб'єктами досудового розслідування, в тому числі слідчими суддями та прокурорами; значна кількість скарг до Європейського суду з прав людини, в тому числі щодо діяльності прокурорів та слідчих суддів; постійні зміни до кримінального процесуального законодавства України, що стосуються регламентації цієї діяльності.

Зазначене свідчить про актуальність теми дисертаційного дослідження, що обумовило її вибір.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертаційне дослідження виконано з урахуванням положень Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки (Указ Президента України від 11 червня 2021 р. № 231/2021); Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки (Указ Президента України від 11 травня 2023 р. № 273/2023); Стратегії розвитку прокуратури на 2021–2023 роки (наказ Генерального прокурора від 16 жовтня 2020 р. № 489); Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020-2024 роки (наказ Міністерства внутрішніх справ України від 11 червня 2020 р. № 454).

Тему дисертації затверджено на засіданні вченої ради Національної академії прокуратури України (протокол № 9 від 29.03.2013 р.).

Мета і завдання дослідження. *Метою* дослідження є розробка нових теоретичних положень щодо взаємодії прокурора та слідчого судді у кримінальному процесі України та обґрунтування рекомендацій з удосконалення відповідних норм кримінального процесуального законодавства України.

Для досягнення цієї мети поставлено такі *завдання*:

– визначити основні етапи та методологічні засади наукових досліджень контрольно-наглядової діяльності під час досудового розслідування;

– прослідкувати генезу правового регулювання прокурорського нагляду та судового контролю за досудовим розслідуванням у різні періоди історії України;

– проаналізувати міжнародний досвід правового регулювання взаємодії прокурора та слідчого судді у кримінальному процесі;

– з'ясувати сутність взаємодії прокурора та слідчого судді у кримінальному процесі України;

– визначити принципи взаємодії прокурора та слідчого судді у кримінальному процесі України;

– охарактеризувати порядок взаємодії прокурора та слідчого судді у кримінальному процесі України;

– сформулювати науково обґрунтовані пропозиції, спрямовані на удосконалення порядку взаємодії прокурора та слідчого судді у кримінальному процесі України;

– визначити шляхи оптимізації повноважень прокурора та слідчого судді під час взаємодії.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, які виникають під час контрольно-наглядової діяльності у кримінальному провадженні.

Предмет дослідження – взаємодія прокурора та слідчого судді у кримінальному процесі України.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертаційного дослідження є сукупність загальних і спеціальних методів наукового пізнання. Зокрема, діалектичний та порівняльно-історичний методи використовувалися для з'ясування генези нормативного регулювання та поглядів вчених щодо прокурорського нагляду та судового контролю за досудовим розслідуванням (підрозділи 1.1, 1.2); функціональний метод – для з'ясування сутності взаємодії суб'єктів прокурорського нагляду і судового контролю під час досудового розслідування (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3); дедуктивний метод – для формування власних поглядів на взаємодію прокурора та слідчого судді у кримінальному процесі України (розділи 2, 3); аксіоматичний, системний методи – для виокремлення основоположних правил взаємодії прокурора та слідчого судді у кримінальному процесі України (підрозділи 1.1, 1.2, 2.1, 2.2); метод індукції, соціологічний і статистичний методи – для з'ясування сучасної тенденції взаємодії прокурора та слідчого судді, виокремлення норм кримінального процесуального законодавства, що потребують удосконалення з метою оптимізації діяльності зазначених суб'єктів (підрозділи 1.3, 2.1, 2.2, 3.1, 3.2, 3.3); методи аналізу, синтезу, логічного абстрагування, а також структурний метод – для класифікації і різностороннього пізнання складових елементів взаємодії прокурора та слідчого судді (підрозділ 2.3); метод герменевтики та формально-логічний метод – для висловлення власних поглядів на норми вітчизняного та зарубіжного кримінального процесуального законодавства в частині взаємовідносин прокурорського нагляду та судового контролю під час досудового розслідування (підрозділи 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 3.3); компаративістика – для опрацювання та порівняння зарубіжного кримінального процесуального законодавства в частині взаємовідносин прокурорів і суддів під час досудового розслідування (підрозділ 1.3); метод ідеалізації – для побудови оптимальної моделі взаємодії прокурора та

слідчого судді у кримінальному процесі України (підрозділи 2.1, 2.2, 3.1, 3.2, 3.3).

Нормативно-правову та інформаційну основу дисертації складають Конституція України, міжнародні договори, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, рішення Європейського суду з прав людини, кримінальне процесуальне законодавство України, судова практика.

Теоретичною базою дисертаційної роботи становлять наукові праці в галузі теорії права, конституційного, кримінального права, кримінального процесу, зарубіжного законодавства.

Емпіричну базу дослідження становлять результати опитування 120 суддів, 269 прокурорів з різних регіонів України, рішення Верховного Суду, Європейського суду з прав людини, особистий досвід професійної діяльності.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є першою науковою працею, в якій системно досліджено взаємодію прокурора та слідчого судді у кримінальному процесі України. Зокрема, на основі проведеного дослідження одержано такі наукові результати:

уперше:

– визначено, що взаємодія прокурора та слідчого судді під час досудового розслідування має узгоджуватися з виконанням цими суб'єктами своїх процесуальних функцій. Невиконання прокурором процесуальної функції обвинувачення, невиконання слідчим суддею процесуальної функції судового контролю під час взаємодії між цими суб'єктами призводить до порушення прав, свобод і законних інтересів людини у кримінальному провадженні;

– обґрунтовано, що взаємодія прокурора та слідчого судді структурно складається з трьох етапів, які різняться між собою спрямованістю повноважень прокурора/слідчого судді, а саме: перший (початковий) етап – визначення прокурором законного суду, слідчий суддя якого має повноваження здійснювати судовий контроль під час досудового

розслідування; другий (організаційний) етап – забезпечення слідчим суддею належного порядку розгляду клопотання суб'єкта розслідування; третій (основний) етап – перевірка слідчим суддею за участю прокурора законності і обґрунтованості клопотання суб'єкта розслідування;

– констатовано, що взаємодія прокурора та слідчого судді може здійснюватися лише стосовно реалізації судового контролю під час досудового розслідування, зокрема, щодо перевірки дотримання прав, свобод та законних інтересів людини у досудовому кримінальному провадженні;

– запропоновано покладання процесуального обов'язку на суб'єкта розслідування, прокурора та слідчого судді щодо відображення у змісті відповідного клопотання відомостей про забезпечення участі осіб, стосовно прав, свобод і законних інтересів яких може бути прийнято рішення внаслідок здійснення судового контролю;

удосконалено:

– інтерпретацію терміну «взаємодія» у контексті кримінальної процесуальної діяльності, який запропоновано розуміти як взаємні дії та/або взаємну реалізацію повноважень двох і більше суб'єктів (учасників) кримінального провадження за обставин, що стосуються кожного з них;

– поняття взаємодії прокурора та слідчого судді як спільної та поетапної реалізації прокурором і слідчим суддею своїх повноважень під час перевірки законності та обґрунтованості дій і рішень суб'єкта розслідування, які стосуються прав, свобод і законних інтересів учасників досудового розслідування;

– теоретичні уявлення про систему принципів взаємодії прокурора та слідчого судді, до яких запропоновано відносити такі основоположні положення: «правова визначеність» – прокурор і слідчий суддя реалізують свої повноваження у спосіб, коли застосовані ними положення законодавства не суперечать вимогам нормативно-правових актів вищого рівня; «захист від свавілля» – прокурор і слідчий суддя сприяють іншим учасникам їхньої взаємодії у реалізації процесуальних прав, свобод і законних інтересів;

«співмірність» – під час перевірки законності та обґрунтованості дій і рішень суб'єкта розслідування, прокурор і слідчий суддя враховують пропорційність підстав і мети проведення/прийняття відповідної дії чи рішення суб'єктом розслідування, з наслідками обмеження чи зміни порядку реалізації прав, свобод і законних інтересів особи;

– класифікацію взаємодії прокурора та слідчого судді за видом і формою, а саме: за формою – процесуальна (регламентована); за видом: тимчасова (короткотермінова) – потребує об'єднання зусиль прокурора та слідчого судді на певний, нетривалий час, і виникає лише в разі наявності відповідного клопотання владного суб'єкта розслідування; спільна – відбувається за взаємного контролю і обміну інформацією між прокурором, слідчим суддею та іншими особами (в разі їх участі), спрямована на вирішення єдиних питань; багатостороння – у випадках, передбачених КПК України, у такій взаємодії беруть участь, як правило, інші особи; оперативна – спрямовується також на вирішення завдань, які носять ситуативний характер і потребують негайного розгляду; зовнішня – відбувається за участю суб'єктів, які не підпорядковані один одному;

дістали подальшого розвитку:

– наукове положення щодо необхідності існування під час досудового розслідування ступеневої контрольної-наглядкової форми обмеження чи зміни правил реалізації суб'єктом розслідування прав, свобод і законних інтересів іншого учасника досудового розслідування, що має забезпечуватися непідпорядкованими один одному владними суб'єктами кримінального провадження;

– доктринальне положення про недоцільність реалізації судового контролю щодо отримання відомостей, які становлять лікарську таємницю, якщо особа дає добровільну згоду суб'єкту розслідування на одержання медичних документів стосовно себе;

– теоретичне уявлення про врахування міжнародного досвіду правового регулювання взаємовідносин прокурора та слідчого судді у

кримінальному процесі щодо загальних та спеціальних правил розгляду клопотань суб'єкта розслідування.

Практичне значення одержаних результатів. Викладені в дисертації висновки і пропозиції можуть бути використані в:

– законотворчій діяльності – під час внесення змін та доповнень до Кримінального процесуального кодексу України;

– правозастосовній діяльності органів досудового розслідування – органів прокуратури та суду під час планування і здійснення ними своїх повноважень у взаємодії між собою;

– науково-дослідній діяльності – при дослідженні теоретично-практичних основ взаємодії прокурора та слідчого судді (акт впровадження Донецького державного університету внутрішніх справ від 13 травня 2024 р.);

– освітньому процесі – під час викладання навчальних дисциплін «Кримінальний процес», «Особливості участі прокурора та адвоката у кримінальному процесі», «Прийняття процесуальних рішень та провадження слідчих (розшукових) дій», «Європейські стандарти прав людини у кримінальному процесі», «Актуальні проблеми кримінально-процесуальної та оперативно-розшукової діяльності», а також при підготовці навчально-методичної літератури (акт впровадження Донецького державного університету внутрішніх справ від 15 травня 2024 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні положення, висновки, пропозиції дисертаційної роботи доповідалися автором і обговорювалися на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Впровадження нового Кримінального процесуального кодексу України в правоохоронну діяльність та навчальний процес: досвід та шляхи удосконалення» (Харків, 5 квіт. 2013 р.); «Протидія злочинності теорія та практика» (Київ, 18 жовт. 2013 р.); «Протидія злочинності теорія та практика» (Київ, 16 трав. 2014 р.); «Особливості нормотворчих процесів в умовах адаптації законодавства України до вимог Європейського Союзу»

(Херсон, 6-7 черв. 2014 р.); «Права та свободи людини і громадянина» (Братислава, 19-20 верес. 2014 р.); «Правова політика в Україні: питання теорії та практики» (Київ, 24 жовт. 2014 р.); «Міжнародний науковий юридичний конгрес» (Будапешт, 30 жовт., 2014 р.); «Прокуратура України в умовах європейської інтеграції» (Київ, 19 травн. 2016 р.); «Актуальні питання діяльності підрозділів кримінальної поліції» (Кропивницький, 14 квітня 2023 р.).

Публікації. Результати дослідження, сформульовані в дисертації, відображено в 17 наукових публікаціях, серед яких 8 наукових статей – у виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України (в тому числі 1 наукова стаття у виданні, яке включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus International), а також 9 тез – у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Структура дисертації визначається її метою, предметом і завданнями дослідження. Дисертація складається з вступу, трьох розділів, які містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи становить 249 сторінок, з яких основний текст – 178 сторінок, список використаних джерел – 48 сторінок (407 найменувань), додатки на 10 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВЗАЄМОДІЇ ПРОКУРОРА ТА СЛІДЧОГО СУДДІ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

1.1 Основні етапи та методологічні засади наукового дослідження контрольно-наглядової діяльності під час досудового розслідування

Історія України у різні періоди її існування свідчить, що на теренах нашої держави контрольно-наглядова діяльність під час досудового розслідування вперше почала обговорюватися у середині XIX сторіччя. Контроль і нагляд за досудовим розслідуванням не досліджувався раніше, оскільки вчені зосереджували свою увагу на кримінально-процесуальній діяльності виключно на стадії судового провадження.

На початку контрольно-наглядова діяльність під час досудового розслідування розглядалася з точки зору того, чи потрібен взагалі контроль і нагляд під час попереднього слідства. Загалом панувала загально прийнята позиція, що під час попереднього слідства прокурорський нагляд не потрібен, оскільки існує відомчий контроль; судовий контроль під час попереднього слідства повинен обмежуватися перевіркою рішень в частині того, чи уповноважена особа його прийняла та чи не скасовано воно вищестоящим керівництвом; діяльність суду під час попереднього слідства повинна носити виключно ревізійний характер і жодним чином не втручатися в попереднє слідство.

В той же час одним із основних положень судової реформи в ті часи все ж таки вважали обов'язкове існування нагляду і контролю за попереднім слідством. Підставою слугувала вкрай негативна характеристика існуючих механізмів обмеження прав людини.

З приводу самих зауважень щодо контрольно-наглядової діяльності під час досудового розслідування суттєвих нарікань не викликали. Лише висловлювалися побажання щодо повноважень суб'єктів контролю і нагляду,

зокрема потрібно передбачити механізми оскарження їхніх рішень для усунення можливості зловживати кожним із них своїми повноваженнями. Крім того, жваво обговорювалася ідея, що всі дії, які посягають на недоторканість житла і особисту свободу, повинні проводитися виключно за згодою прокурора.

У подальшому, після затвердження основних положень судової реформи в середині XIX сторіччя та початку розроблення проектів нових законодавчих актів, які б регулювали кримінальні процесуальні правовідносини в країні, у тому числі на теренах сучасної України, формат наукового обговорення контрольно-наглядової діяльності під час попереднього слідства дещо змінений. Зокрема, вченими починають опрацьовуватися питання щодо переліку прав, обмеження яких на даній стадії кримінального процесу має відбуватися під наглядом і контролем. При цьому основна увага приділяється затриманню та триманню під вартою.

Активно точилися також дискусії з приводу суб'єкта судового контролю, оскільки судовий слідчий хоча і був представником судової влади, характеристика його діяльності не розцінювалася як та, що забезпечує функцію контролю зі сторони суду за попереднім слідством.

Після введення 20 листопада 1864 року у дію Судових статутів, одним з яких був Статут кримінального судочинства (далі – СКС) та положення якого діяли у тоум числі на теренах сучасної України, дослідження щодо контролю і нагляду під час попереднього слідства стосуються вже обсягу повноважень суб'єктів, на яких покладено функцію нагляду і контролю за слідством, а також мета та сутність їхньої діяльності.

З часом контроль і нагляд почав аналізуватися з точки зору мети та сутності діяльності суб'єктів, на яких покладено виконання таких обов'язків під час попереднього слідства. Відмічено, що під час попереднього слідства прокурор здійснює одночасно нагляд та кримінальне переслідування (обвинувачення).

При дослідженні стану наукової думки щодо контролю і нагляду під час попереднього слідства в період дії вже на території України Судових статутів не можна оминати увагою, що контрольна діяльність суду поряд із прокурорським наглядом, є позитивними моментами кримінального процесу; що мета діяльності осіб, які здійснюють кримінальне судочинство, є захист інтересів суспільства, індивіди якого постраждали від злочину, а також інтересів обвинуваченого, що проявляється в охороні його свободи та особистої недоторканості від усілякого упередженого ставлення та неправди. Метою всіх процесуальних дій і рішень в рамках кримінального процесу, є цілі, які визначені перед кримінальним правосуддям в цілому.

Що ж до іншої літератури у даний час, тобто в часи дії Судових статутів, то вона була більше роз'яснювального характеру по застосуванню положень СКС та інших законодавчих актів у сфері кримінального судочинства, та не містила науково-обґрунтованих поглядів на ту чи іншу норму (інститут) кримінального процесуального законодавства.

З плином часу, тобто вже у Радянському союзі, дослідження контрольної-наглядової діяльності під час попереднього слідства на теренах сучасної України починаються проводитися лише з кінця 40-х років ХХ сторіччя.

При відображенні стану дослідження питання щодо взаємодії суб'єктів нагляду і контролю під час досудового розслідування в часи входження України до складу Радянського союзу, обов'язково слід нагадати про те, що ефективність попереднього розслідування багато в чому залежить від того, наскільки високий рівень взаємодії прокурора з іншими учасниками.

Із здобуттям Україною незалежності, формат наукового аналізу контрольної-наглядової діяльності під час досудового розслідування поступово розширюється. З середини 90-х років ХХ сторіччя починають розглядатися вже питання щодо загальної діяльності суду під час досудового розслідування. Наприклад, зазначені дослідження спочатку провели А.Р. Туманянц («Судовий контроль за законністю і обґрунтованістю

процесуальних рішень органів досудового слідства» [312, с. 5-6]). У подальшому: О.В. Кондратьєв («Організаційно-правові проблеми судового контролю») [114, с. 10-12]; В.І. Чорнобук («Законність та обґрунтованість процесуальних рішень судді в порядку судового контролю у досудових стадіях кримінального процесу») [379, с. 10-11]; Ю.В. Скрипіна («Слідчий суддя в системі кримінально-процесуальної діяльності (порівняльно-правове дослідження)») [264, с. 8-11]; Д.Є. Кутоманов («Забезпечення конституційних прав особи в досудовому провадженні по кримінальних справах») [135, с. 9-12].

Окрім того, певні висновки щодо діяльності суду під час досудового розслідування також пропонують у своїх працях: О.А. Струць [274, с. 8-10], Т.В. Садова [254, с. 8-10], В.В. Назаров [177, с. 10-12], М.Г. Шавкун [381, с. 6-7].

Окремої уваги заслуговує дослідження І.В. Гловюк [50, с. 10-11], оскільки вченим судовий контроль вперше розглядається у співвідношенні з прокурорським наглядом, в ході чого зроблено висновок, що під час досудового розслідування зазначеним інститутами притаманна взаємодія, яка представляє собою двоступеневий порядок обмеження прав і свобод фізичних та юридичних осіб.

Роботами, у яких українськими вченими досліджується діяльність суду під час досудового розслідування також є: «Реформування правосуддя в Україні: стан та перспективи» (Р. Куйбіда) [133, с. 228-230]; «Реформування кримінального процесу України в контексті європейських стандартів: Теорія, історія і практика» (В.Т. Маляренко) [160, с. 209-224]. Так, у зазначених роботах автори розглядають: об'єкт, суб'єкт, предмет, межі, функції, мета судового контролю під час досудового розслідування; співвідношення судового контролю та прокурорського нагляду під час прийняття відповідних процесуальних рішень на стадії досудового розслідування.

Не можна оминати увагою й факт, що в Україні проводилися дослідження, у яких увага акцентується виключно на прокурорському

нагляді. Наприклад це роботи: М.В. Косюти «Проблеми та шляхи розвитку прокуратури України в умовах побудови демократичної правової держави» [123, с. 11-20], В.І. Малюги «Принципи організації та діяльності прокуратури України» [156, с. 10-21], І.В. Вернидубова «Прокурор у кримінальному судочинстві: деякі проблеми та шляхи їх вирішення» [161, с. 10-15], де авторами розглянуто питання щодо: поняття прокурорського нагляду; принципи і функції прокурора під час досудового розслідування; дії та рішення прокурора, на які не може розповсюджуватися судовий контроль тощо.

Фундаментальне дослідження з приводу загальних основ діяльності прокуратури в Україні провів й М.І. Мичко («Проблеми функцій і організаційного устрою прокуратури України» [170, с. 8-12]). Так, у своїй роботі автор визначив перелік суб'єктів, з якими взаємодіють органи прокуратури. На думку вченого, під час досудового слідства між прокурорським наглядом і судовим контролем відбувається взаємодія.

Варто вказати, що в нашій державі проводилися також дослідження, які присвячувалися характеристики взаємовідносин учасників кримінального провадження. Наприклад, Н.М. Ахтирська, Н.С. Трофименко, П.В. Хряпінський опрацьовують основи взаємовідносин суб'єктів кримінально-процесуальної діяльності [5, с. 6-41] в рамках чого розглядають структуру взаємодії суб'єктів кримінального процесу, де роблять висновки, що:

- між усіма учасниками кримінального процесу відбувається взаємодія, оскільки «взаємодія»: в загальному сенсі розуміється як взаємне спілкування, зв'язок між ким-небудь, чим-небудь; у вузькому значенні – відносини між певними суб'єктами в процесі здійснення ними своїх повноважень стосовно один одного. Взаємодія має місце лише там, де один учасник починає діяти у відповідь на дії іншого суб'єкта, тоді як відсутність цього, означає, що між ними – «відносини»;

- кожна справа це складна система взаємовідносин (взаємодії) суб'єктів кримінального процесу;
- кожний суб'єкт взаємодії виконує власну кримінально-процесуальну функцію, що визначена законом;
- суб'єкти взаємодії повинні дотримуватися системи принципів, які визначені кримінальним процесуальним законом;
- під час «взаємодії» суб'єкти повинні дотримуватися норм кримінального процесуального законодавства. Проте їхня діяльність може ґрунтуватися також і на положеннях, які взагалі не урегульовані нормами права, наприклад, моральні, ділові, особистісні вимоги під час спілкування з тим чи іншим суб'єктом взаємодії. Відмітимо, що з часом вчені стали називати це не процесуальною формою взаємодії [27, с. 10];
- основою розуміння «взаємодія суб'єктів кримінальної процесуальної діяльності» – є здійснення ними своїх прав і обов'язків по відношенню один до одного у спосіб, коли один суб'єкт реалізовує свої повноваження, а той у відповідь на це, реалізує свої процесуальні права та обов'язки;
- характер і структура взаємодії між суб'єктами кримінальної процесуальної діяльності визначається в залежності від етапу реалізації суб'єктом своїх прав і обов'язків стосовно іншого суб'єкта, тому взаємодія може бути: безпосередньою – коли суб'єкти прямо впливають один на одного; опосередкованою – коли суб'єкти впливають один на одного за участю інших суб'єктів.

Що ж до інших досліджень, то висновки з приводу контролю і нагляду під час досудового розслідування відображаються також:

- в дисертаціях, предмет дослідження яких зосереджується на відповідному етапі кримінального процесу (Л.М. Кирій «Відомчий, судовий контроль та прокурорський нагляд за відмовою в порушенні кримінальної справи» [99, с. 9-10]).

– в навчальних посібниках і підручниках (П.М. Каркач, М.Й. Курочка, С.М. Іванов «Контроль за додержанням законності в ході дізнання та досудового слідства» [96, с. 119-140]);

– в наукових статтях (О. Калиновський «Судовий контроль і прокурорський нагляд за діяльністю органів дізнання та досудового слідства щодо порушення кримінальної справи» [89, с. 126], В. Ніндипова «Конституційні засади прокурорського нагляду і судового контролю на досудових стадіях кримінального процесу: проблеми розвитку, співвідношення, перспективи» [185, с. 25], О. Толочко «Теоретичні проблеми співвідношення судового контролю та прокурорського нагляду на досудовому провадженні у кримінальних справах» [307, с. 13], який, до речі, також прямо вказує, що прокурорський нагляд та судовий контроль взаємодіють між собою.

З прийняттям в нашій державі 13 квітня 2012 року Кримінального процесуального кодексу, контрольньо-наглядова діяльність під час досудового розслідування продовжує залишатися предметом дослідження вчених. Водночас напрям зазначених досліджень є ідентичним попереднім працям, оскільки:

– увага більше зосереджується на діяльності слідчого судді, свідченням чого є праці: Д.П. Кисленко («Судовий контроль під час розслідування злочинів» [100]), С.Г. Герасименко («Судовий контроль на досудових стадіях кримінального судочинства: національне законодавство та зарубіжний досвід» [46]), В.В. Косова («Суб'єкти судово-контрольного провадження на досудових стадіях кримінального процесу» [122]), Р.І. Тракало («Судовий контроль за дотриманням права на повагу до приватного життя» [309]), Л.Д. Удалова, Д.О. Савицький, В.В. Рожнова, Т.І. Ільєва («Функція судового контролю у кримінальному процесі» [84; 314]), О.В. Бурлака («Забезпечення реалізації слідчим суддею функції захисту прав, свобод та інтересів особи у кримінальному провадженні») [30], Полюхович О.І. («Судовий контроль при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій») [205], С.В. Шапутько

(«Повноваження слідчого судді щодо судового контролю у кримінальному провадженні») [382]; Грицюк І. В. («Слідчий суддя та його роль у забезпеченні законності діяльності суб'єктів процесу на стадії досудового розслідування») [58]; Даньшин М. В. («Слідчий суддя у механізмі забезпечення прав і законних інтересів потерпілого») [62]; Лисюк Ю. В. («Слідчий суддя як гарант прав людини в досудовому провадженні») [146]; Макаров М. А. («Судовий контроль у кримінальному процесі: теоретичні та правові основи») [154]; Маланчук П. М. («Слідчий суддя і його роль у забезпеченні нагляду за дотриманням прав і свобод учасників кримінального провадження») [155]; Назаров В. В. («Судовий контроль у кримінальному провадженні: теоретичні та практичні аспекти» [181], «Становлення і розвиток судового контролю на досудовому розслідуванні» [180]); Попелюшко В. О. («Слідчий суддя у кримінальному провадженні») [206]; Рогатинська Н. З. («Слідчий суддя: постановка та дослідження проблеми в Україні») [248]; Татаров О. Ю. («Слідчий суддя як суб'єкт захисту прав людини: деякі проблеми правозастосування та шляхи їх вирішення») [281]; Юрчишин В. М. («Слідчий суддя в кримінальному процесі України») [403].

– увага більше зосереджується на діяльності прокурора в рамках досудового розслідування, свідченням чого є праці: А.В. Лапкіна («Роль прокурора в забезпеченні прав і законних інтересів потерпілого у кримінальному судочинстві України») [141], В.М. Юрчишина («Місце і роль прокурора у досудовому розслідуванні та їх відображення в теорії, законодавстві і практиці» [400], «Теоретичні знання про функції прокурора в досудовому розслідуванні» [404]), І.В. Єні («Кримінальна процесуальна компетенція прокурора у досудовому провадженні») [69], («Особливості реалізації прокурором наглядової функції в досудовому провадженні») [70], О.Ю. Татарова («Досудове провадження в кримінальному процесі України: теоретико-правові та організаційні засади) [280]; Гловюк І. В. («Прокурор у кримінальному провадженні: конституційна та галузева регламентація функціональної спрямованості діяльності» [49], «Функціональна

спрямованість діяльності прокурора у досудовому провадженні: проблеми визначення») [51];

– продовжують аналізуватися: загальна сутність контрольної діяльності (О.Ф. Калініченко «Контроль за реалізацією конституційних прав, свобод та обов'язків людини і громадянина в Україні») [90]; діяльність суду та прокурора, якщо мова йдеться про використання результатів оперативно-розшукової діяльності під час досудового розслідування (В.О. Черков «Правовідносини між суб'єктами оперативно-розшукової діяльності, слідчим, прокурором і судом») [375]; проведення оперативно-розшукових заходів в умовах воєнного стану (Єрмаков Ю.О., Фаринник В.І. «Проблеми регламентування проведення оперативно-розшукових заходів в умовах воєнного стану») [71].

Щодо досліджень спільної діяльності слідчого судді та прокурора, то дана тематика опрацьовується не комплексно, оскільки, наприклад: В.В. Ринда досліджує прокурорський нагляд і судовий контроль під час провадження дізнання [245]; А.В. Лапкін [139; 140], О.В. Линник [145], В.І. Галаган [43] констатують лише той факт, що прокурор та слідчий суддя взаємодіють між собою. А.Б. Степанов доходить висновків, що дослідження співвідношення судового контролю та прокурорського нагляду повинно відбуватися в аспектах єдності та взаємодії, і як єдиної системи контрольної-наглядової діяльності в досудовому провадженні [271]; В.П. Шибіко зазначає, що прокурорський нагляд і судовий контроль є важливими гарантіями захисту і охорони прав і свобод учасників досудового розслідування [383]; О.В. Войтова [38], М.М. Сичук [262], С.І. Смик [265], Г. Остафійчук [191; 190] розглядають порядок проведення процесуальних дій, які проводяться з дозволу суду і прокурора; В.І. Фаринник [365], В.М. Юрчишин [401] та інші (Середа К.О. [259], А. Палюх [193]) частково аналізують судовий контроль і прокурорський нагляд під час обмеження прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження. Тоді як І.В. Канфуї хоча досліджує правовідносини слідчого, прокурора та

слідчого судді у досудовому кримінальному провадженні, в рамках чого неодноразово використовує термін «взаємодія». Прямої відповіді на питання про наявність чи відсутність взаємодії між прокурором та слідчим суддею, не надає [94].

Отже, на підставі викладеного можна сформувати точку зору, що контрольна-наглядова діяльність під час досудового розслідування на теренах сучасної України хоча і має свою довготривалу історію пізнання, дане питання по теперішній час залишається бути не достатньо дослідженим, у тому числі, що стосується взаємодії прокурора та слідчого судді у кримінальному процесі України, хоча всі підстави для цього.

Правдивість, достовірність і об'єктивність результатів наукового дослідження багато в чому залежить від того, який інструментарій використано при їх досягненні. В юридичній науці таким інструментарієм досить тривалий час слугують правила (методи), які обов'язково дотримуються (застосовуються) під час пізнання предмету дослідження задля отримання позитивних висновків щодо нього. Не є виключенням і кримінальний процес, що з розвитком поняття про себе став невід'ємною складовою суспільного життя [147, с. 36], а отже предметом юридичної науки, що досліджується з дотриманням певних правил (методів) [263, с. 5].

В загальному контексті метод юридичної науки тлумачиться як теоретичний принцип, логічний прийом, конкретне правило пізнання, при цьому, поняття «метод» не ідентично поняттю «методика», під чим розуміються правила, принципи обрання методів. Також поняття «метод» не уособлюється з поняттям «методологія», що, в свою чергу, є вченням про теоретичні принципи, логічні прийоми, конкретні засоби дослідження предмета науки [263, с. 9-11].

Варто зазначити, що «при використанні методів діє принцип додатковості, а не змінності» [195, с. 18]. Також усі методи поділяються на дві великі групи, а саме загальнонаукові та спеціальні [384, с. 322; 263, с. 11], під якими розуміють: «... засоби і прийоми, які використовуються в усіх

науках» (загальні методи); «... використовуються в окремих науках» (спеціальні методи) [129, с. 82]. Проте у дослідженнях не вважливо до якої групи відноситься той чи інший метод. Важливий сам факт його застосування, оскільки в науці панує свобода вибору методів, способів і підходів до вивчення предмету дослідження.

Таким чином, при отриманні позитивних висновків щодо взаємодії прокурора та слідчого судді використано діалектичний метод [278, с. 38], під яким розуміють вчення про найбільш закономірні зв'язки розвитку буття і свідомості, а під час аналізу взаємодії прокурора та слідчого судді визначено ставлення вчених і суспільства до діяльності суду і прокурора на стадії досудового розслідування у різні періоди історії.

Під час розв'язання завдань, використано також порівняльно-історичний метод, сутність якого полягає в тому, що предмет дослідження розглядають у різні історичні періоди та визначають зміни, що відбувалися [278, с. 44], а у роботі надало змогу встановити зміни, що мали місце на законодавчому рівні у різні періоди історії в частині повноважень прокурора та суду на стадії досудового розслідування, крім того, зміни, що мали місце на теоретичному рівні, а саме погляди вчених, у різні період історії до нагляду і контролю зі сторони прокурора і суду за досудовим розслідуванням.

Застосування діалектичного та порівняльно-історичного методів відбувалося поряд із функціональним методом, сутність якого полягає у тому, що в дослідженні орієнтуються на збереженні сутності при різних змінах [384, с. 338], а у дослідженні дало змогу визначити функції окремо прокурора, окремо слідчого судді, та у взаємодії між ними [195, с. 30], крім того, запропоновано зміни до порядку їхньої взаємодії у спосіб, коли це не порушує їх функціональну спрямованість під час досудового розслідування.

Під час дослідження взаємодії прокурора та слідчого судді використано дедукцію, сутність чого полягає в тому, що конкретні положення виводяться із загальних [129, с. 66-69], а в дослідженні надало змогу сформулювати

висновки щодо взаємодії прокурора та слідчого судді з урахуванням концептуальних основ діяльності прокурора та слідчого судді. Адже, як слушною відмічає О.М. Оніщенко, лише «гармонізація» законодавства впливає на позитивний характер змін у суспільстві, підвищення ефективності правового регулювання, формування суспільної і індивідуальної правосвідомості [189, с. 3].

Крім названих методів, в роботі використано метод індукції, під чим розуміють: «... крок до емпіричного узагальнення і встановлення загальної закономірності. Наприклад, за певною категорією судових справ встановлюється відповідна тенденція діяльності суду під час їх розгляду» [384, с. 336]. Так, використання методу індукції сприяло встановлення певної тенденції практичної діяльності прокурора та слідчого судді під час взаємодії. Мова йдеться про відповідні судові рішення, на підставі яких визначено тенденцію діяльності слідчого судді та прокурора в разі виникнення взаємодії між ними.

Використання статистичної інформації та анкетування відбувалося поряд із соціологічним і статистичним методами, сутність яких полягає в тому, що використовуються дані з практичної діяльності [263, с. 15], а в роботі надало змогу шляхом анкетування практичних працівників органів прокуратури, суду, статистичних відомостей органів прокуратури України, судової влади тощо, визначити позицію по тим чи іншим питанням прокурорів та слідчих суддів.

У роботі не обійшлося без використання і методу індукції, одним із розумінь якого є: «... сходження від конкретного до загального» [278, с. 40-41]. Так, у дисертації за сукупністю певних однорідних фактів визначено закономірності, що обов'язково розглядаються під час аналізу взаємодії прокурора та слідчого судді у кримінальному процесі України.

Методами юридичної науки, за допомогою яких відбувалося пізнання взаємодії прокурора та слідчого судді, був і метод аналізу. В юридичній літературі «аналіз» тлумачиться як спосіб наукового пізнання, за допомогою

якого явище чи об'єкт поділяється на складові елементи: об'єкт, суб'єкт, зміст, норма права, юридичний факт [129, с. 66-69; 384, с. 336]. У роботі за допомогою методу аналізу визначено складові елементи взаємодії прокурора та слідчого судді, у подальшому – їх охарактеризовано.

Поряд із використанням методу аналізу, застосовано метод синтезу, під яким розуміють пізнання явища чи об'єкту на основі його елементів [129, с. 66-69; 384, с. 336]. Застосування методу синтезу поряд із аналізом сприяло визначенню складових елементів предмету дослідження, та з'ясуванню сутності кожного з них.

При дослідженні взаємодії прокурора та слідчого судді використано метод логічного абстрагування, чим є відмова від другорядних фактів з метою зосередження уваги на важливих особливостях, що вивчаються [384, с. 337; 129, с. 66-69]. Як вбачається, у кожному предметі дослідження виокремлюються не лише складові елементи, а й зосереджується увага виключно на головних елементах. Тобто використання методу логічного абстрагування надавало змогу визначити що у взаємодії прокурора та слідчого судді є головним, а що другорядним.

Застосування методів аналізу, синтезу й логічного абстрагування, здійснювалося з одночасним використанням методу герменевтики, під чим розуміють розумово-речову діяльність щодо тлумачення норм права [195, с. 20]. Так, у роботі відбувалося власне тлумачення норм вітчизняного кримінального процесуального законодавства, адже, як вказував один із найвизначніших представників української науки кінця XIX – початку XX ст. Б.О. Кістяківський, суперечки між вченими існують завжди, а для остаточного вирішення суперечностей потрібно також самостійно тлумачити чинне законодавство.

Серед методів юридичної науки, які були використані у роботі, був аксіоматичний метод. Під ним розуміють: «... спосіб побудови наукової теорії, коли деякі аксіоми (постулати) приймаються без доказів і потім використовуються для отримання подальших знань за певним логічним

правилом [129, с. 66-67, 70]. За допомогою аксіоматичного методу визначено, що у порядку взаємодії прокурора та слідчого судді не піддається сумнівам, а що, відповідно, має удосконалюватися. Наприклад, було встановлено, що одним із постулатів взаємодії прокурора та слідчого судді під час досудового розслідування є спільність завдання прокурорського нагляду і судового контролю, крім того, перевірка законності обмеження прав, свобод і законних інтересів учасників досудового розслідування.

Аксіоматичний метод використовувався поряд із системним методом, одним із розумінь якого є: «... спираючись на науковий апарат не однієї, а декількох наук» [384, с. 338]. За допомогою системного методу визначено поняття «взаємодія» з урахуванням інших наук, зокрема філософії права [290, с. 101], теорії держави та права тощо.

Повністю підтримуємо погляди О.Д. Тихомирова [287, с. 12], що задля належного використання системного методу, його застосування повинно відбуватися поряд із порівняльним методом, під чим розуміють зіставлення юридичних понять, явищ і процесів, виявлення між ними схожості та відмінностей [263, с. 15]. У роботі, за допомогою порівняльного методу, виявлено розбіжності між поглядами вчених щодо досліджуваної тематики.

Використання порівняльного методу здійснювалося не лише поряд із системним методом, а й окремо, оскільки порівняльний метод сприяє розвитку вітчизняного законодавства з урахуванням розвитку законодавства інших країн [287, с. 14]. Тоді як входження України в європейський правовий простір вимагає адаптації законодавства до вимог інших держав. [195, с. 31-32]. У дисертаційному дослідженні як раз і встановлено міжнародний досвід правового регулювання взаємодії прокурора та слідчого судді у кримінальному процесі, під час чого розкрито кримінальне процесуальне законодавство різних країн в частині взаємовідносини прокурора та слідчого судді.

У дисертації також застосовано метод ідеалізації, сутність якого полягає в створенні ідеальних моделей поведінки, порівняння фактичної

(реальної) ситуації з ідеальним варіантом [384, с. 336; 129, с. 92], а у роботі визначено шляхи оптимізація та удосконалення порядку і процедури взаємодії прокурора та слідчого судді у кримінальному процесі України.

Під час пізнання взаємодії прокурора та слідчого судді застосовано і структурний метод. Сутність його полягає в тому, що звертається увага на внутрішню будову предмету дослідження, виявляються закономірності упорядкування складових елементів, аналізується характер причинно-наслідкових зв'язків [384, с. 338]. За допомогою структурного методу безпосередньо визначено внутрішню структуру взаємодії прокурора та слідчого судді, за результатами чого встановлено складові елементи взаємодії прокурора та слідчого судді, закономірності їх упорядкування, причинно-наслідковий зв'язок.

Використання структурного методу потребувало застосування формально-юридичного методу, під чим розуміється аналіз діючого законодавства та практики його застосування державними органами [263, с. 14], а у роботі, відповідно, аналіз вітчизняного кримінального процесуального законодавства та практики його застосування в частині взаємодії прокурора та слідчого судді.

1.2 Генеза правового регулювання прокурорського нагляду та судового контролю за досудовим розслідуванням у різні періоди історії України

Ще перші дослідники вітчизняного кримінального процесу слушно стверджували, що історію становленням правового інституту кримінального процесуального права потрібно знати, оскільки джерелом «невдалих» законодавчих актів дуже часто виступає незнання особливостей розвитку власної нації, що, в свою чергу, породжує в суспільстві презирство до запропонованих державою порядків існування».

Так, якщо рахувати, що різні території нашої держави в певні періоди часу входили до складу різних країн, то, наприклад, у XVI сторіччі на тій частині території України, що була у склад і Великого князівства Литовського, а згодом Речі Посполитої [107, с. 149]. Нагадаємо, у даних країнах основою кримінального процесуального законодавства слугували положення Литовських статутів (в редакції 1529 р. [101], 1566 р. [102], 1588 р. [103]). Нормативно закріплювався лише судовий контроль:

- на початку слідства. Так, при вчиненні злочину потерпілий мав сповістити суд і зафіксувати факт злочину в судовій книзі (арт. 9 Розділу XIV Статуту Великого князівства Литовського 1566 року, арт. 12 Розділу XIV Статуту Великого князівства Литовського 1588 року);
- у разі проведення обшуку в житлі підозрюваної особи. Зокрема, потерпілий мав право провести обшук житла підозрюваної особи за участю представника судової влади («возного») (арт. 5 Розділу XIV Статуту Великого князівства Литовського 1566 року, арт. 5 Розділу XIV Статуту Великого князівства Литовського 1588 року).

Дещо подібний порядок мав місце і на територіях України, що в цей час представляли собою самостійні державності Українська Козацька Республіка, Гетьманщина, оскільки у XVI сторіччі на даних територіях попереднє слідство провадив потерпілий, який до початку розслідування мав сповістити суд про факт вчинення злочину [18, с. 136-151; 260, с. 125-133; 272, с. 132-134].

Що ж до тієї частини України, яка з кінця XVIII-XIX ст. була частиною Російської імперії, то існуючі відомості свідчать, що до середини XIX сторіччя розвиток кримінального процесуального законодавства мало стосувався питань контролю і нагляду за досудовим розслідуванням. В переважній більшості кримінальне процесуальне законодавство стосувалося судового провадження, а відомості щодо порядку нагляду і контролю за слідством були фрагментарними.

Проте ситуація починає змінюватися з середини XIX сторіччя, коли, по-перше, за декількома суб'єктами закріплювалася вперше функція нагляду і контролю за слідством, по-друге, встановлювався контроль і нагляд за слідством саме зі сторони суду і прокурора, зокрема:

- суд: розглядав скарги під час слідства, слідкував за тим, щоб обвинуваченому не було жодних послаблень, але, при цьому, обмеження його прав відбувалося без надмірної суворості, мав право вимагати доповнення слідства іншими доказами під час вирішення питання про направлення справи до суду для розгляду по суті;

- прокурор: наглядав за дотриманням законів під час слідства, особливу увагу звертав на повноту реалізації прав обвинуваченого; слідкував, щоб слідство проводилося без катувань і однобічних допитів, але, при цьому, злочинцям не було жодних поступок, а справа розслідувалася в повному обсязі, на виконання чого був уповноважений витребувати справу, вимагати явки обвинуваченого і взяття його під варту, давати вказівки щодо доповнення слідства іншими доказами.

З 1860 року контрольно-наглядова діяльність зазнає певних змін. Так, слідство передається до повноважень судового слідчого, але по відношенню до діяльності якого прокурор почав обмежуватися правом знайомитися з матеріалами справи, вимагати довідку про стан розслідування в разі надходження скарги про неправомірне затримання. Тоді як за судом залишено: розгляд скарг на діяльність, перевірка законності дій, право давати вказівки, зупиняти провадження, вимагати довідку про стан розслідування, знайомитися з матеріалами.

Привертає уваги, що хоча зменшено кількість суб'єктів, які реалізують функцію нагляду і контролю за слідством, крім того, змінено обсяг таких їх повноважень (наприклад прокурора). Одночасно посилено вимоги щодо обмеження прав і свобод учасників попереднього слідства. Так:

- тимчасове обмеженням волі. На законодавчому рівні передбачаються: підстави затримання та обов'язок перевірити ці підстави

судовим слідчим у разі затримання поліцією, та місцевим судом – якщо затримання відбувалося безпосередньо слідчим. Також встановлено обов'язок перевіряти судом доцільність перебування під вартою підозрюваного/обвинуваченого в разі направлення справи до суду для розгляду по суті.

- застосування запобіжних заходів під час провадження дізнання. Арешт, передача на поруки, підписка про невиїзд, зобов'язання про явку, застосовувалися лише на підставі дозволу судового слідчого. Навіть якщо зазначені запобіжні заходи застосовано без дозволу судового слідчого, що дозволялося поліції у невідкладних випадках, при отриманні матеріалів судовий слідчий повинен перевірити правильність їх застосування. За результатом перевірки приймав рішення про зміну чи скасування раніше обраного органами поліції запобіжного заходу.

Варто відмітити, що встановлення нових вимог відносно контрольно-наглядової діяльності за обмеженням прав і свобод під час попереднього слідства, дізнання, мало певні передумови. Зокрема, була вкрай негативна характеристика обмеження права на особисту свободу осіб, вина яких ще не доведено [293, с. 12].

Після введення в дію 20 листопада 1864 року Статуту кримінального судочинства (далі – СКС), на законодавчому рівні обрано іншу концепцію контрольно-наглядової діяльності за попереднім слідством, а саме:

1. Контроль і нагляд уособлюється: в меншій мірі – повноваженнях прокурора; в більшій мірі – повноваженнях суду.

Хоча єдиною прямою згадкою з приводу того, хто здійснював нагляд за слідством, були положення ст. 278, 287, 296 СКС відповідно до яких, на прокурора та його товаришів покладался обов'язок постійно наглядати за провадженням слідства. Інші норми СКС вказують, що насправді дані суб'єкти не могли забезпечити поточний нагляд за слідством. Наприклад: судовий слідчий повинен обов'язково повідомити прокурора про початок чи відмову в слідстві (ст. 250-252, 263, 309, 310, 455 СКС), але що, відповідно,

мав право зробити прокурор в разі цього – не вказано. Виключення є встановлення ознак нового (іншого) злочину під час попереднього слідства. За цих обставин судовий слідчий міг розпочати нове провадження лише за згодою прокурора (ст. 314 СКС); прокурор наділявся правом приймати участь у проведенні будь-яких процесуальних дій, безпосередньо знайомитися з матеріалами справи, але без втручання у процес розслідування (ст. 280 СКС); прокурор мав право давати вказівки, в тому числі щодо застосування запобіжного заходу у вигляді взяття під варту, але судовий слідчий міг як виконати, так і не виконати такі вказівки (ст. 281-285 СКС); обшук чи виїмка в приміщеннях, які належать іноземним міністерствам, церквам, учбовим, військовим закладам або першим особам держави, взагалі не передбачала будь-якої форми участі прокурора (ст. 360-362 СКС).

2. Контроль і нагляд зі сторони суду та прокурора існував лише під час накладення арешту, оскарження дій судового слідчого, закінчення провадження у справі.

Наприклад: арешт на майно обвинуваченого накладався лише з дозволу Окружного суду, до якого звертався з відповідним клопотанням судовий слідчий (ст. 268 СКС); справа закривалася, в тому числі у зв'язку з психічною хворобою обвинуваченого, виключно Окружним судом на підставі клопотання судового слідчого погодженого з прокурором (ст. 277, 353, 354, 356 СКС); скарги на дії судового слідчого розглядав Окружний суд. Прокурор міг лише прийняти таку скаргу та передати її в суд (ст. 493, 499, 501-509 СКС); у справі, по якій попереднє слідство закінчено, дотримання вимог закону здійснював суд, а прокурор, якщо з чимось не погоджувався, лише «висловлювався» з цього приводу (ст. 510-524, 529-542 СКС).

Іншими словами, у період дії Зводу Законів, Указів № 3890-3892 та СКС, законодавча позиція стосовно нагляду і контролю за слідством полягала:

– не вважалося за потрібне запроваджувати поточний і системний нагляд і контроль за попереднім слідством, хоча в п. 8-11 СКС, наприклад,

декларувалося, що арешт особи, наприклад, повинен бути особливим і постійним предметом нагляду і контролю зі сторони суду та прокурора;

– нагляд і контроль повинен бути декілька ступеневим, при цьому зі сторони різних суб'єктів;

– контрольна діяльність суду за попереднім слідством має більший пріоритет відносно наглядових повноважень прокурора.

У подальшому, коли частина нашої держави почала вже представляти ознаки самостійної державності у вигляді Центральної Ради, гетьманату Скоропадського та Директорії, а інша – входила до складу Радянського союзу, контрольна діяльність за попереднім слідством не зазнає суттєвих змін. Так, суди та правоохоронні органи Центральної Ради, гетьманату Скоропадського та Директорії в своїй діяльності продовжували керуватися СКС в редакції 1864 року, а зміни, що вносилися, насправді не діяли внаслідок складної політичної ситуації та важких умов військового часу [82, с. 5-6]. Крім того, в Радянському союзі хоча і задекларована необхідність побудувати нову модель кримінального правосуддя та досудового розслідування, насправді нічого нового не було введено. Суб'єктів контрольної діяльності за попереднім слідством розділено лише по певним категоріям справ, а саме:

- у справах, що підсудні революційним трибуналам, слідство провадилося особливими народними слідчими, а відносно їх діяльності нагляд і контроль здійснювали революційні трибунали та колегія обвинувачів під час подачі скарг і закінчення провадження у справі;

- у справах, що підсудні народним судам, слідство передано до повноважень народного слідчого, за діяльністю якого контроль здійснював лише народний суд в разі подачі скарги та на етапі закінчення попереднього слідства у справі, крім того, слідкував за строками розслідування в разі пред'явлення особі обвинувачення), а також спеціально уповноважений контрольній підвідділ місцевого юридичного відділу та колегія народних обвинувачів на етапі закінчення попереднього слідства.

При цьому, знову-таки, пріоритет надавався контролю зі сторони суду, оскільки для слідчого обов'язковими були лише вказівки і роз'яснення суду. Надання їх іншими суб'єктами нагляду, могло мати наслідком як виконання, так і невиконання, за виключенням вказівок щодо допиту певних осіб.

В подальшому положення щодо нагляду і контролю за попереднім слідством не зазнають суттєвих змін. Зокрема:

- контрольна-наглядова діяльність також уособлюється в повноваженнях декількох суб'єктів, а саме: судово-слідчий підрозділ відділу юстиції, народний суддя, колегія обвинувачів (ст. 24 нової Інструкції для народних слідчих), революційний трибунал, місцевий відділ юстиції, (ст. 222 нової Інструкції для народних слідчих);

- пріоритет надається контрольній діяльності суду за слідством, але лише по тій категорії справ, що підслідна народному слідчому. Зокрема, лише народний суд мав право розглядати скарги на дії слідчого, слідкувати за законністю взяття під варту та застосуванням інших запобіжних заходів.

З прийняттям у 1922 році першого Кримінально-процесуального кодексу Української Соціалістичної Радянської Республіки (далі – КПК УСРР 1922 року), контрольна-наглядова діяльність за слідством стає прерогативою діяльності не лише суду, а й прокурора, свідченням чого є наступне:

- прокурор під час дізнання мав право: надавати обов'язкові до виконання вказівки, знайомитися з матеріалами, закривати провадження у справі (ч. 1 ст. 107, ст. 108, 109 КПК УСРР 1922 року). Крім того, відповідно до ч. 1, 2 ст. 106 КПК УСРР 1922 року, повідомлявся органом дізнання про затримання особи у справах, по яких обов'язкове проведення попереднього слідства;

- під час попереднього слідства: суд і прокурор повідомлялися слідчим про початок попереднього слідства, приймали участь при прийнятті рішення про застосування запобіжного заходу, виїмки поштово-телеграфної кореспонденції, розгляд скарг на дії слідчого (ст. 216-224 КПК УСРР 1922

року), перевірка законності дій і рішень на етапі закінчення попереднього слідства (ст. 225-250 КПК УСРР 1922 року), а прокурор, крім того, був спеціальним «гарантом» обшуку та виїмки документів, які містять військову, державну, дипломатичну таємницю (ст. 110, 112, 121, 151, 163, ч. 2 ст. 164, 179, 189-190 КПК УСРР 1922 року), тоді як суд, вирішував спір між слідчим і прокурором щодо застосування чи незастосування запобіжного заходу, закривав провадження у справі в зв'язку з не встановленням місцезнаходження обвинуваченого (ст. 110, 136, 151 КПК УСРР 1922 року).

Із введенням у дію 20 липня 1927 року Кримінально-процесуального кодексу УСРР [127], який після прийняття 5 грудня 1936 року Конституції СРСР [249, с. 224-225] змінив назву на «УРСР» (далі – КПК УРСР 1927 року), контрольна-наглядова діяльність збережена у наступному вигляді:

- на стадії порушення кримінальної справи. Так, у разі відмови у порушенні кримінальної справи за наявності відповідної скарги, прокурор чи суд, залежно від того хто отримав скаргу, перевіряли матеріали на наявність ознак злочину, а у випадку виявлення, скасовували рішення та передавали справу для провадження дізнання чи попереднього слідства (ст. 92, п. 2, 3, 4 ч. 1 ст. 93, ч. 1 ст. 108 КПК УРСР 1927 року);

- під час провадження дізнання. Так, слідчий (ч. 1, 2 ст. 104 КПК УРСР 1927 року) мав право давати органам дізнання обов'язкові до виконання вказівки та в будь-який час знайомитися з усіма матеріалами справи. Крім того, повинен наглядати, згідно п. 5 ч. 1 ст. 95, ч. 1, 2 ст. 98, ч. 1 ст. 99 КПК УРСР 1927 року, за пред'явленням особі обвинувачення і застосування щодо неї запобіжного заходу у вигляді ув'язнення (ч. 3 ст. 99 КПК УРСР 1927 року. Суддя, згідно ч. 2 ст. 99 КПК УРСР 1927 року, здійснював контроль за ув'язненням особи під час дізнання (ч. 3 ст. 99 КПК УРСР 1927 року) та, як вказувалося в ст. 7, 8 КПК УРСР 1927 року, в разі виявлення порушень під час арешту, негайно звільняв таку особу. Прокурор, згідно п. 10 ч. 1 ст. 24, ч. 3 ст. 104 КПК УРСР 1927 року, уповноважувався на здійснення постійного нагляду за органами дізнання, в рамках чого надавав

дозвіл на застосування запобіжного заходу (ст. 395 КПК УРСР 1927 року), в разі виявлення порушень під час арешту особи, негайно звільняв її (ст. 7, 8 КПК УРСР 1927 року); вирішував питання про подальшу долю справи в разі закінчення провадження у формі дізнання (ст. 212-219, 396, 397 КПК УРСР 1927 року);

- під час провадження попереднього слідства. Єдиний суб'єкт нагляду – це прокурор (п. 10 ч. 1 ст. 24 КПК УРСР 1927 року), який уповноважений: слідкувати за строками слідства (ч. 2, 3 ст. 113 КПК УРСР 1927 року); знайомитися з матеріалами справи; давати слідчому обов'язкові до виконання вказівки в тому числі по застосуванню запобіжного заходу (ст. 115, 119, ч. 1, 2 ст. 146, ч. 3 ст. 159 КПК УРСР 1927 року); розглядати заяви про відвід слідчого (ч. 5 ст. 120 КПК УРСР 1927 року); вирішувати питання про територіальну підслідність досудового розслідування (ч. 1 ст. 122 КПК УРСР 1927 року); отримувати копії постанов слідчого про притягнення як обвинуваченого, застосування тримання під вартою, продовження строків тримання під вартою, призначення нової експертизи; отримувати копії протоколу в разі відмови підписання його свідком, висновку експерта в разі виникнення сумнівів у його правдивості, копію протоколу обшуку в разі відображення в ньому зауважень присутніх учасників (ст. 127, 144, 157, ч. 4 ст. 165, ч. 3 ст. 169, ст. 172, ч. 2 ст. 182, КПК УРСР 1927 року); вирішувати питання про подальший рух у справі, коли місцезнаходження обвинуваченого невідомо (ч. 1 ст. 131 КПК УРСР 1927 року); виступати «гарантом» обшуку, виїмки та огляду документів, які становлять державну, дипломатичну або військову таємницю (ст. 174, 176 КПК УРСР 1927 року); надавати дозвіл на виїмку поштово-телеграфної кореспонденції (ст. 184 КПК УРСР 1927 року); вирішувати питання про подальший рух у справі в разі виявлення психічних розладів у особи, яка вчинила злочин, призначати цій особі повторну експертизу, поміщати її під нагляд у лікарню (ст. 194, 196 КПК УРСР 1927 року); розглядати скарги на дії слідчого (ст. 205-211 КПК

УРСР 1927 року); перевіряти справу по завершенню слідчим попереднього слідства (ст. 198, 220-231 КПК УРСР 1927 року).

З прийняттям 28 квітня 1960 року Кримінально-процесуального кодексу УРСР [228] (далі – КПК УРСР 1960 року), законодавець майже відмовляється від судового контролю за попереднім слідством. Адже єдина згадка про діяльність суду на даній стадії кримінального процесу це ст. 99 КПК УРСР 1960 року, згідно якої, постанова слідчого про відмову в порушенні кримінальної справи може бути оскаржена до суду (ст. 99 КПК УРСР 1960 року). Прокурорський нагляд за попереднім слідством, навпаки, з прийняттям КПК УРСР 1960 року отримує переважаючу роль, про що свідчить наступне: наглядові повноваження прокурора виділені в окрему норму (Глава 21 («Нагляд прокурора за виконанням законів при провадженні дізнання і попереднього слідства» КПК УРСР 1960 року); ч. 2 ст. 25 КПК УРСР 1960 року закріплювала, що прокурор зобов'язаний в усіх стадіях кримінального судочинства своєчасно приймати передбачені законом заходи для усунення будь-яких порушень закону, від кого б вони не походили; під час провадження попереднього слідства, дізнання, прокурор єдиний, хто перевіряє законність проведення процесуальних дій і рішень слідчого (ч. 1 ст. 9, ч. 1 ст. 10, 100, 103, 104, 106, 109, 113, 120, 132, 139, 147, 156, 157, 159, 165, 177, 178, 187, 189, 192, 206, 218 КПК УРСР 1960 року). Крім того, прокурор розглядав скарги на дії слідчого та мав право надавати йому вказівки щодо: притягнення як обвинуваченого, кваліфікація злочину, обсяг обвинувачення, направлення справи до суду чи закриття справи (ст. 114 КПК УРСР 1960 року), застосування запобіжного заходу (ст. 165 КПК УРСР 1960 року).

Надання переваги виключно прокурорському нагляду під час попереднього слідства у період дії КПК УРСР 1960 року, на нашу думку, могло пов'язуватися із тогочасною політикою держави у сфері правосуддя, адже в усіх нормативно-правових актах, що стосувалися загальних основ здійснення кримінального судочинства, декларувалося: прокуратура

здійснює нагляд за діяльністю органів слідства (ст. 164 Конституції СРСР від 07.10.1977 р. [15]).

Із здобуттям нашою державою незалежності положення КПК УРСР 1960 року протягом певного часу залишаються бути основним джерелом регулювання кримінального процесу України, оскільки, на підставі Закону України від 15 грудня 1992 року «Про внесення доповнень і змін до деяких законодавчих актів України» [214], змінено лише назву цього Кодексу, а саме з «Кримінально-процесуальний кодекс УРСР» на Кримінально-процесуальний кодекс України). Тобто, можна стверджувати, що в перші роки незалежності нашої держави суттєвих змін в порядку нагляду і контролю за досудовим розслідуванням не відбулося.

Але з часом такий порядок контрольно-наглядової діяльності під час досудового розслідування, все ж таки почав поступово змінюватися, що обумовлювалося розпочатою в державі судово-правовою реформою на підставі прийнятої в 1992 року постанови Верховної Ради України «Концепції судово-правової реформи» [231]), а в подальшому: «Концепції вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів» [117]), «Про План заходів на 2006 рік щодо вдосконалення судового устрою та забезпечення справедливого судочинства в Україні відповідно до європейських стандартів» [234]), «Концепції реформування кримінальної юстиції України [238]), «Про План заходів із виконання обов'язків та зобов'язань України, що впливають з її членства в Раді Європи» [233].

Так, наприклад, після відповідних змін Кримінально-процесуального кодексу України (в редакції 2010 року) [126] (далі – КПК України в ред. 2010 року) можна зробити висновок, що контроль і нагляд за досудовим розслідуванням в Україні почав існувати:

1) на стадії порушення кримінальної справи (ст. 94-99¹ КПК України в ред. 2010 року). Зокрема, суб'єктами контролю і нагляду були суд і прокурор, які уповноважувалися: розглядати скарги на рішення про

порушення чи відмову в порушенні кримінальної справи (ст. 99, 100, 227, 236¹, 236², 236⁷, 236⁸ КПК України в ред. 2010 року); погоджували, чи відмовляли у цьому, подання керівника оперативного підрозділу (його заступника) про проведення оперативно-розшукових заходів (ч. 5 ст. 97 КПК України в ред. 2010 року);

2) під час провадження дізнання (ст. 103-110 КПК України в ред. 2010 року) – основний суб'єкт нагляду прокурор, повноваження якого розповсюджувалися на всі дії і рішення органу дізнання (ч. 1 ст. 104, ч. 5 ст. 106, ст. 109, ст. 227 КПК України в ред. 2010 року). Тоді як контроль суду розповсюджується лише щодо затримання особи (ч. 6-11 ст. 106 КПК України в ред. 2010 року).

3) на стадії досудового слідства. Зокрема, суб'єктами нагляду і контролю були: прокурор, повноваження якого по нагляду за діяльністю суб'єктів розслідування визначалися Главою 21 КПК України в ред. 2010 року; суд першої інстанції, повноваження якого по контролю за діяльністю суб'єктів розслідування закріплювалися в ч. 1 ст. 126, п. 1 ч. 2 ст. 156, ч. 4, 9 ст. 165², ст. 165³, ч. 5 ст. 177, ч. 3, 4 ст. 178, ч. 4-7 ст. 190, ч. 1 ст. 205, ч. 5 ст. 215, ч. 1 ст. 216, ч. 5 ст. 234, ч. 2, 3 ст. 236, ст. 236⁵, 236⁶ КПК України в ред. 2010 року).

Із прийняттям 13 квітня 2012 року Кримінального процесуального кодексу України [125] (далі – КПК України), контрольна-наглядова діяльність за досудовим розслідуванням здебільшого уособлюється в повноваженнях прокурора та суду. Проте враховуючи, що це є безпосереднім предметом дисертаційного дослідження, опрацювання порядку нагляду і контролю за досудовим розслідування в період дії КПК України здійснюватиметься у наступних підрозділах.

Таким чином, теоретико-правовий аналіз контрольної-наглядової діяльності під час досудового розслідування має довготривалу історію та охоплює широке коло проблем теоретичного і практичного характеру, але дослідження за даною темою, як правило, у різні періоди акумулюються

навколо наступного кола питань: необхідність контролю і нагляду за досудовим розслідуванням, особливість прав, обмеження яких має відбуватися під наглядом і контролем, суб'єкти, уповноважені здійснювати функцію нагляду і контролю, обсяг їхніх повноважень (середина XIX сторіччя); функції, завдання і принципи діяльності прокурора у кримінальному процесі, мета діяльності учасників досудового розслідування, характеристика відносин між ними (початок XX – кінець XX сторіччя); сутність, завдання, мета та функції суду під час досудового розслідування, співвідношення судового контролю, прокурорського нагляду і відомчого контролю, порядок обмеження конституційних прав і свобод (кінець XIX сторіччя - по теперішній час).

Входження України у різні періоди часу до складу інших держав, мало наслідком існування неоднакових підходів до врегулювання нагляду і контролю за слідством, що здійснювалося на теренах нашої країни. Зокрема:

– в західній частині України, що в XVI сторіччі була частиною Великого князівства Литовського, а згодом Речі Посполитої, нагляд і контроль за слідством уособлювався в повноваженнях суду на початку кримінального провадження та в разі проведення обшуку в житлі підозрюваного. Аналогічний контроль за слідством мав місце на теренах Української Козацької Республіки та Гетьманщини;

– на територіях України, що входили до складу Російської імперії, концепція контрольної-наглядової діяльності виглядала наступним чином: нагляд і контроль за слідством здійснювався лише в разі подачі скарги та на етапі закінчення попереднього слідства у справі; контрольні-наглядові повноваження реалізовували декілька суб'єктів; контрольна діяльність суду мала більший пріоритет у співвідношенні з повноваженнями інших суб'єктів нагляду та контролю. Із появою Центральної Ради, гетьманату Скоропадського, Директорії – форма нагляду і контролю за слідством залишається незмінною;

– в Радянському союзі: з прийняттям КПК УРСР 1922 року контроль і нагляд за слідством здійснювали суд і прокурор під час розгляду скарг на слідчого та на етапі закінчення попереднього слідства у справі; з прийняттям КПК УРСР 1927 року контроль і нагляд передбачався щодо стадії порушення кримінальної справи зі сторони суду і прокурора, щодо провадження дізнання зі сторони слідчого, прокурора та суду, щодо провадження попереднього слідства зі сторони прокурора; з прийняттям КПК УРСР 1960 року єдиним суб'єктом нагляду за попереднім слідством став прокурор;

– із здобуттям Україною незалежності по теперішній час контрольна-наглядова діяльність за досудовим розслідуванням здебільшого уособлюється в повноваженнях прокурора та суду.

1.3 Міжнародний досвід правового регулювання взаємодії прокурора та слідчого судді у кримінальному процесі

Незважаючи, що в ч. 4 Рекомендації ПАРЄ 1604 (2003) 11 («Про роль служби публічних обвинувачів в демократичному суспільстві, заснованому на верховенстві права») наголошено: «важливо домогтися узгодження систем кримінальної юстиції в умовах постійного зростання мобільності громадян європейських країн». Окрім того, в Пояснювальному меморандумі до Рекомендації Res (2009) 19 («Про служби публічного обвинувачення в системі кримінальної юстиції») [7, с. 15-17] відзначено, що держави повинні приводити кримінальне законодавство до єдиних стандартів. Міжнародна практика урегулювання взаємодії прокурора та суду під час досудового розслідування, є різною.

Так, перше, що звертає уваги, це можливий умовний поділ кримінального процесуального законодавства зарубіжних країн в частині правил взаємодії прокурорського нагляду та судового контролю на дві великі групи, а саме: 1) або в КПК передбачено загальні та спеціальні правила

взаємодії прокурора та суду на стадії досудового розслідування; 2) або в КПК закріплено лише спеціальні правила взаємодії даних суб'єктів.

Під загальними правилами взаємодії прокурора та суду під час досудового розслідування, нами розуміються положення кримінального процесуального законодавства, що стосуються діяльності зазначених суб'єктів незалежно від предмету взаємодії. Тобто не має значення дія чи рішення суб'єкта розслідування, з приводу чого виникає взаємодія між прокурором і судом на стадії досудового розслідування.

Спеціальними правилами взаємодії, нами вже розуміються положення зарубіжного кримінального процесуального законодавства, що, навпаки, застосовуються виключно стосовно окремої дії чи рішення суб'єкта розслідування.

Отже, державами у КПК яких закріплено загальні та спеціальні правила взаємодії прокурорського нагляду та судового контролю, наприклад, є: Азербайджан, Вірменія, Литва, Молдова, ФРН, Португалія, крім того, зазначений підхід використано у Модельному Кримінально-процесуальному кодексі держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав (КПК СНД). Тоді як спеціальні правила взаємодії прокурора та суду на стадії досудового розслідування передбачено вже у: КПК Білорусії, КПК Болгарії, КПК Естонії, КПК Норвегії, КПК Італії, КПК Туркменістані.

Зауважимо, **загальні правила** взаємодії прокурора та суду на стадії досудового розслідування відображаються у кримінальному процесуальному законодавстві зарубіжних країн неоднаково. Зокрема КПК Азербайджану передбачає їх у Главі LII («Здійснення судового нагляду»), КПК Вірменії – Глава 39 («Судовий контроль за досудовим провадженням»), КПК Молдови – Глава VIII («Судовий контроль за досудовими процесуальними діями»), КПК СНД – Глава 43 («Судовий контроль за досудовим провадженням»), КПК ФРН – Розділ IV Книги I («Судові рішення та обмін інформації між учасниками провадження»), КПК Португалії – Глава II («Слідчі дії») Книги VI «Попереднє розслідування».

Інший підхід застосовано в КПК Литви, оскільки загальні правила взаємодії прокурорського нагляду і судового контролю закріплюються лише окремою статтею (ст. 173 КПК Литви «Суддя попереднього розслідування»).

Аналіз наведених КПК зарубіжних країн дає підстави стверджувати, що загальні правила взаємодії прокурора та суду на стадії досудового розслідування, як правило, більше зосередженні щодо: зміст і форма клопотання суб'єкта розслідування; строк і порядок розгляду даного клопотання та правила участі інших осіб під час його розгляду; зміст і форма судового рішення за результатами розгляду клопотання суб'єкта розслідування. Проте обсяг зазначених правил не однаковий у всіх державах:

- найбільш повно такі правила закріплено в: КПК Азербайджану (ст.ст. 446.1., 446.2., 446.3, 446.4., 447.1., 447.2., 447.5., 447.6., 477.7., 448.1., 448.3.), КПК Молдови (ч. 1 ст. 300, ст. 301, ч. 1 ст. 302, ст. 303, ч. 2 ст. 304, ч. 1, 2, 5, 6 ст. 305, ч. 1 ст. 306, ст. 307, 308), КПК СНД (ст. 320-324, ч. 2-4, 6-10 ст. 325, ч. 5 ст. 326, ст. 327), КПК Вірменії (ст.ст. 278-280, 282, ст. 283, ч. 4 ст. 283, ч. 5 ст. 283, ст. 285, 286);

- найменш деталізовано: КПК ФРН, зокрема визначено лише правила участі інших осіб під час взаємодії прокурора та суду на стадії досудового розслідування (ч. 2-4 § 33 Розділу I Книги I цього Кодексу); КПК Португалії – строки розгляду судом клопотання суб'єкта розслідування (ч. 4 ст. 268 КПК Португалії); КПК Литви – заборона суду відмовляти в розгляді клопотання суб'єкта розслідування (ч. 2 ст. 173 КПК Литви).

Серед положень загального порядку взаємодії прокурора та суду під час досудового розслідування у зарубіжних країнах найбільшої уваги привертають:

- 1) прокурор і суддя повинні перевірити у клопотанні наявність відомостей щодо: результат, який очікується отримати за результатами проведення відповідної процесуальної дії; засоби, що будуть використанні під час проведення відповідної процесуальної дії; суб'єкти виконання відповідної процесуальної дії чи рішення.

Зазначені положення, наприклад, передбачені у ч. 2 ст. 304 КПК Молдови, ст. 282 КПК Вірменії, ч. 2 ст. 324 КПК СНД. Крім того, аналогічні положення містяться у КПК Азербайджану за виключенням вимоги, що обов'язково потрібно перевіряти і вказувати відомості про суб'єкта, права і свободи якого мають намір обмежити, крім того, права, що підлягають обмеженню (ст. 446.2. КПК Азербайджану).

2) клопотання суб'єкта розслідування розглядається одноособово суддею в закритому судовому засіданні та/або з обмеженим коло учасників. Наприклад:

- Республіка Вірменії – розгляд одноособово суддею в закритому судовому засіданні. Прокурор та інші учасники викликаються, якщо суддя визнає це за необхідним (ч. 1, 2 ст. 283 КПК Вірменії);

- Азербайджанська Республіка – розгляд за обов'язковою участю прокурора та особи, щодо обмеження прав якої подане відповідне клопотання, її захисник, законний представник. Виключення: переховування підозрюваного за межами країни, накладення арешту на поштово-телеграфну кореспонденцію, «перехоплення» розмов, отримання відомостей, що становлять приватну, сімейну, державну, комерційну, професійну таємницю, включаючи інформацію про фінансові операції, стан банківських рахунків, оскільки суддя розглядає зазначені клопотання суб'єктів розслідування виключно за участю прокурора (ст. 177.3.4.-177.3.6, 447.1., 447.3.1.-447.3.3. КПК Азербайджану);

- Республіка Молдова – розгляд за обов'язковою участю прокурора (ч. 1 ст. 305 КПК Молдови) та: в разі подачі клопотання про поміщення до медичного закладу – особи, стосовно якої внесено відповідне клопотання за умови, що стан її здоров'я дозволяє взяти участь в такому розгляді; клопотання про застосування заходів процесуального примусу, крім арешту майна, – особи, стосовно якої внесено відповідне клопотання, її захисника (ч. 2 ст. 305, ст. 307, 308 КПК Молдови);

- КПК СНД – прокурор приймає участь у розгляді клопотання, якщо суддя визнає це за необхідним. Виключенням є питання про поміщення особи до медичної установи, відсторонення від посади, проведення слідчої дії в примусовому порядку, оскільки обов'язково приймають участь особи, стосовно яких внесено відповідне клопотання, захисник, законний представник, особа, уповноважена представляти інтереси захисника чи законного представника (ч. 2, 3 ст. 325 КПК СНД).

До країн, що встановлюють закритий порядок розгляду судом клопотання суб'єкта розслідування, відноситься також Федеративна Республіка Німеччини. Адже, як визначено ч. 2-4 § 33 Розділу I Книги I КПК ФРН, суд має заслухати особу, стосовно якої суб'єктом розслідування внесено клопотання про обмеження прав, але зазначена особа може не викликатися, якщо її участь нівелює досягнення мети процесуальної дії, з приводу проведення якої звернувся суб'єкт розслідування.

Щодо інших положень зарубіжного кримінального процесуального законодавства в частині загального порядку взаємодії прокурора та суду під час досудового розслідування, то відмітимо, що вони:

- або певним чином збігаються з нормами КПК України. Наприклад: клопотання подається з додатками (ст. 446.4. КПК Азербайджану, ч. 1 ст. 285 КПК Вірменії), право судді витребувати додаткові матеріали та заслухати пояснення будь-якої особи (ч. 3 ст. 283, ч. 4 ст. 285 КПК Вірменії, ч. 2, 3 § 33 Розділу I Книги I КПК ФРН), розгляд клопотання у визначений строк (ст. 447.2. КПК Азербайджану, ч. 4 ст. 283 КПК Вірменії, ч. 4 ст. 268 КПК Португалії);

- або діють лише в одній державі. Наприклад, в ст. 477.7., 448.1. КПК Азербайджану встановлено, що рішення суду за результатами розгляду клопотання прокурора, обов'язково проголошується. У ч. 2 § 33 Розділу I Книги I КПК ФРН зазначено, що прокурор організовує виконання рішень суду, постановлених під час досудового розслідування. У ч. 3, 5 ст. 127 КПК Литви передбачено, що клопотання про продовження строків тримання під

вартою хоча і має термін подачі, але суд не має право відмовити у розгляді та задоволенні даного клопотання, навіть якщо порушено строки подачі.

З приводу **спеціальних правил** взаємодії прокурора та суду на стадії досудового розслідування у зарубіжних державах, відзначимо, що найбільш суттєві положення стосуються порядку вирішення прокурором і судом питання про:

1. Застосування заходів забезпечення кримінального провадження у вигляді накладення арешту на майно, тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом, відсторонення від посади, накладення грошового стягнення. Зокрема:

– *накладення арешту на майно:*

- задовольняючи клопотання про арешт майна, суддя одночасно надає дозвіл і на проведення обшуку. Наприклад у ст. 249.4. КПК Азербайджану, ч. 4 ст. 205 КПК Молдови, ч. 1, 4 ст. 274 КПК СНД з даного приводу відмічено, що накладаючи арешт на майно суддя одночасно дозволяє провести обшук, якщо існують підстави вважати, що відповідна особа добровільно не видасть чи буде приховувати майно, яке підлягає арешту.

Звернемо увагу, на нашу думку, дане положення доцільно також передбачити у КПК України, оскільки це сприятиме повноті реалізації мети арешту майна. Так, варто нагадати, що згідно п. 4 ч. 2 ст. 170 КПК України, арешт майна допускається, в тому числі, з метою забезпечення відшкодування шкоди, завданої внаслідок кримінального правопорушення чи стягнення з юридичної особи отриманої неправомірної вигоди. Як додано в ч. 10 ст. 170 КПК України, арешт може бути накладений на рухоме чи нерухоме майно, гроші у будь-якій валюті готівкою або у безготівковій формі, в тому числі кошти та цінності. У той же час, наклавши арешт на майно, зокрема кошти і цінності з метою забезпечення відшкодування шкоди, у КПК України не передбачено, що слідчий, прокурор мають

можливість їх виявити і вилучити, якщо вони знаходяться у домоволодінні підозрюваного.

- спеціальні правила оцінки прокурором і судом вартості майна, яке підлягає арешту. Так, у ст. 250.1., 250.3. КПК Азербайджану з даного приводу зазначено, що під час обрахування вартості майна, яке підлягає арешту, прокурор і суддя мають встановити вартість даного майна без застосування штрафних коефіцієнтів та з урахуванням середніх ринкових цін на території, де знаходиться майно, що підлягає арешту.

- прокурор має право ініціювати, а суддя відповідно задовольнити, арешт усього майна обвинуваченого, навіть якщо злочин вчинено у співучасті (ст. 250.1., 250.3. 250.5. КПК Азербайджану).

У свою чергу, вважаємо, дане положення не можливо вже впровадити у КПК України, оскільки одним із завдань вітчизняного кримінального провадження є притягнення до відповідальності в міру своєї вини;

- можливість встановити заборону не лише відчужувати, а й користуватися арештованим майном у будь-який спосіб, але за умови, що це не порушує права інших осіб. Зазначена норма, для прикладу, закріплена в ч. 1 ст. 272, ч. 2, 4 ст. 273 КПК СНД: «... потрібно враховувати долю майна обвинуваченого, якщо воно перебуває у спільній сумісній власності подружжя чи членів сім'ї. Арешт майна і активів підприємства здійснюється лише у частині, що не призводить до припинення господарської діяльності підприємства»;

- підставою звернення з клопотанням про арешт майно та відповідно, задоволення даного клопотання, є необхідність забезпечити відшкодування витрат, які виникли в процесі розслідування справи.

Зазначена норма закріплена § 119-d Розділу I Книги I КПК ФРН, крім того, в КПК Болгарії, але де додано, що по вчиненому злочину міра покарання повинна передбачатися у вигляді штрафу (ч. 1 ст. 72 КПК Болгарії).

Відмітимо, що зазначене положення має бути обов'язково закріплено у КПК України, оскільки в нашій державі арешт майна допускається виключно з метою забезпечення: збереження речових доказів; спеціальної конфіскації; конфіскації майна як виду покарання або заходу кримінально-правового характеру щодо юридичної особи; відшкодування шкоди, завданої внаслідок кримінального правопорушення (цивільний позов), чи стягнення з юридичної особи отриманої неправомірної вигоди (ч. 2 ст. 170 цього Кодексу). Водночас, не враховано, що у кримінальному провадженні України свідок (п. 6 ч. 1 ст. 66 КПК України), перекладач (п. 3 ч. 2 ст. 68 КПК України), експерт (п. 6 ч. 3 ст. 69 КПК України), спеціаліст (п. 5 ч. 4 ст. 71 КПК України) також мають право на відшкодування витрат, пов'язаних із залученням до кримінального провадження. Тобто, встановивши для одних учасників кримінального провадження, право на відшкодування витрат, пов'язаних із залученням до нього. Законодавець не сприяє реалізації такого права. Адже, наприклад, якщо брати свідків, перекладача, спеціаліста, то в ч. 1 ст. 122 КПК України лише вказано, що витрати, пов'язані з їх залученням несе сторона кримінального провадження, яка заявила клопотання про виклик свідків, залучила спеціаліста, перекладача. Про те виникає питання як слідчий, прокурор мають компенсувати такі витрати, коли загальновідомо, що у нашій державі кошти на це не виділяються. Тоді як безальтернативно вважаємо, що такі витрати обов'язково має нести особа, яка і вчинила злочин, адже саме із вчиненням такого злочину, пов'язані виклики слідчим, прокурором свідків та залучення перекладачів, спеціалістів.

Крім того, про необхідність впровадження у КПК України норми, що арешт майна також накладається з метою забезпечення відшкодування витрат, свідчить той факт, що згідно ч. 2 ст. 124 КПК України, у разі ухвалення обвинувального вироку суд стягує з обвинуваченого на користь держави документально підтверджені витрати на залучення експерта. Проте, механізми реалізації зазначеного положення не є досконалыми. Зокрема виникає питання: хто заважає підозрюваному/обвинуваченому заздальгідь

відчужити своє майно, кошти, цінності, щоб не відшкодувати вартість експертиз у кримінальному провадженні.

- у випадку накладення арешту на майно, прокурор і слідчий суддя обов'язково вирішують питання, хто буд управляти арештованим майном (§ 222 КПК Норвегії);

– *тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом.* На увагу заслуговує досвід Республіки Молдова та ФРН, оскільки в даних країнах прокурор має право звернутися до суду лише з клопотанням про вилучення водійських прав. Зокрема в § 111-а Розділу I Книги I КПК ФРН визначено, що дозволяється тимчасово обмежувати право на водіння транспортним засобом. Тоді як у ч. 1 ст. 182 КПК Молдови вказано, що даний захід застосовується під час розслідування злочинів, пов'язаних із використанням, володінням транспортними засобами.

На нашу думку, такий зарубіжний досвід не є досконалим, оскільки загальновідомо, що у сучасному житті кожна особа має численні спеціальні права (наприклад, право на використання мисливської зброї, право на здійснення підприємницької діяльності), обмеження яких у кримінальному провадженні може бути дійсно необхідним;

– *відсторонення від посади.* Виокремлюються положення КПК Болгарії де передбачено, що зазначений примусовий захід застосовується також в разі вчинення обвинуваченим умисного злочину, з використанням службових (посадових) обов'язків за місцем роботи (ч. 1 ст. 69 КПК Болгарії);

– *накладення грошового стягнення.* Особливостями зарубіжного кримінального процесуального законодавства є: форма документу, з яким прокурор звертається до суду; результати розгляду питання про накладення грошового стягнення; наслідки відсутності особи, щодо якої ініційовано питання про накладення грошового стягнення.

Зокрема в Республіці Білорусії, прокурор ініціює питання про накладення грошового стягнення під час досудового розслідування, шляхом надіслання до суду протоколу про порушення процесуальних обов'язків (ч.

1-3 ст. 134 КПК Білорусії). Суд визнавши доведеним порушення процесуальних обов'язків та наклавши грошове стягнення, має право відстрочити або розстрочити його виконання (ч. 3, 4 ст. 139 КПК Білорусії).

В Естонській Республіці особливості розгляду питання про накладення грошового стягнення, полягають вже у відсутності порушника під час його розгляду судом. Так, у ч. 3 ст. 782, ч. 1 ст. 783 КПК Естонії зазначається, що відсутність без поважних причин особи, щодо якої складено протокол про порушення процесуальних обов'язків, дозволяє призначити штраф за невиконання процесуального обов'язку та штраф за неявку до суду.

2. Застосування запобіжних заходів. У порівнянні з положеннями КПК України, зарубіжне кримінальне процесуальне законодавство відрізняється в частині: порядку звернення до суду з клопотанням про застосування запобіжного заходу; правил взаємодії прокурора та суду під час розгляду клопотання про тримання під вартою; участі інших осіб у розгляді клопотання про тримання під вартою; вирішення прокурором і судом питань про застосування альтернативних триманням під вартою запобіжних заходів. Зокрема:

– *звернення до суду з клопотанням про застосування запобіжного заходу:*

- прокурор має право звернутися до суду з клопотанням про застосування запобіжного заходу, якщо підозрюваний (обвинувачений) не з'явився за викликом до суб'єкта розслідування без поважних причин. Передбачено ст. 151.2., 155.3., 155.4. КПК Азербайджану, ч. 1 ст. 167 КПК СНД;

- прокурор має право ініціювати питання про застосування запобіжного заходу до пред'явлення особі обвинувачення. Зазначена норма передбачена у кримінальному процесуальному законодавстві Естонської Республіки. Зокрема в ч. 4 ст. 66, ч. 1, 2 ст. 67 КПК Естонії встановлено, що після застосування запобіжного заходу обвинувачення повинно бути пред'явлено не пізніше десяти днів [289, с. 98]. Якщо обраним запобіжним

заходом є тримання під вартою, строк пред'явлення обвинувачення може бути продовжено судом до тридцяти діб;

- суддя може прийняти рішення про застосування запобіжного заходу, який зазначений у клопотанні прокурора. Дана норма передбачена в ч. 2 ст. 194, ч. 4 ст. 212 КПК Португалії;

- якщо обвинувачений не розуміє мови судочинства, рішення суду про застосування запобіжного заходу обов'язково перекладається, що закріплено в ч. 1 ст. 293 КПК Італії.

Зауважимо, що особливістю італійського кримінального процесу є також положення щодо участі обвинуваченого (підозрюваного) та інших осіб у розгляді питання про застосування запобіжного заходу. Зокрема:

– участь обвинуваченого не є обов'язковою. Як визначено ст. 294 КПК Італії, його доводи з приводу застосування тримання під вартою можуть бути з'ясовані вже під час безпосереднього виконання цього запобіжного заходу;

2) якщо місце знаходження обвинуваченого невідомо і щодо нього прийнято рішення про застосування запобіжного заходу, прокурор має право звернутися з клопотанням про дозвіл на затримання, а також прослуховування засобів зв'язку з метою встановлення місця знаходження даного обвинуваченого (ст. 295 КПК Італії);

3) участь інших осіб визначається за правилами: якщо клопотання суб'єкта розслідування стосується зміни на більш м'який або відміна раніше обраного запобіжного заходу, долучаються документи, що свідчать про вручення копії зазначеного клопотання потерпілому. Аналогічно стосується судді, який у разі прийняття рішення про зміну на більш м'який або відміну раніше обраного запобіжного заходу, має повідомити потерпілого про такий розгляд; неявка прокурора у розгляд клопотання суб'єкта розслідування про зміну чи відміну раніше обраного запобіжного заходу, не є підставою для незадоволення даного клопотання; у разі зміни чи відміни раніше обраного запобіжного заходу в зв'язку з погіршенням стану здоров'я обвинуваченого,

суддя обов'язково залучає до розгляду експерта для належної оцінки доданих до клопотання медичних документів (ч. 3 ст. 299 КПК Італії).

– *вирішення питання про застосування тримання під вартою.* У кримінальному процесуальному законодавстві зарубіжних країн найбільш суттєві особливості стосуються підстав задоволення прокурором і судом клопотання про тримання під вартою. Зокрема:

- у ФРН, Республіці Молдова, прокурор і суд можуть задовольнити клопотання про тримання під вартою обвинуваченого, якщо даний суб'єкт не має постійного місця проживання на території країни (ч. 2 § 112 Розділу I Книги I КПК ФРН, ч. 2 ст. 185 КПК Молдови);

- Литовська Республіка. Як вбачається з ч. 7 ст. 127 КПК Литви, в разі ініціювання питання про продовження строків тримання під вартою понад шість місяців, прокурор і суддя, по-перше, повинні з'ясувати, чи виконані процесуальні дії, необхідність проведення яких була підставою для попереднього продовження строку тримання під вартою. По-друге, у клопотанні повинно зазначатися, які ще необхідно провести процесуальні дії;

- Італійська Республіка. Особливості стосуються переліку підстав, за наявності яких прокурор і суд не мають права у жодному разі задовольняти клопотання про тримання під вартою. Мова йдеться про ст. 275 КПК Італії де визначено перелік осіб, що в силу фізичного стану не можуть перебувати в повній ізоляції. До них, в силу ст. 285-286 КПК Італії, застосовуються спеціальні альтернативні запобіжні заходи.

Не притаманний всім наведеним країнам підхід щодо порядку взаємодії прокурора та суду на стадії досудового розслідування під час вирішення питання про тримання під вартою, передбачено в КПК Болгарії. Зокрема підстави застосування тримання під вартою поділяються на: загальні, а саме наявність доказів вважати, що обвинувачений буде ухилятися від слідства чи вчинить новий злочин (ч. 1 ст. 63 КПК Болгарії); спеціальні, що окремо визначені ч. 2 ст. 63 КПК Болгарії та мають бути наявними при вирішення питання про застосування тримання під вартою в перший раз.

– *участь інших осіб у розгляді клопотання про тримання під вартою.* Звертає на увагу позиція деяких зарубіжних країн щодо участі підозрюваного (обвинуваченого), його захисника, в розгляді клопотання про тримання під вартою. Зокрема, в КПК Болгарія передбачено, що при розгляді питання про застосування тримання під вартою присутність обвинуваченого та його захисника є обов'язковою. Однак участь обвинуваченого забезпечує прокурор, який наділений правом затримати даного суб'єкта на 72 години з метою приводу в суд (ч. 2, 3 ст. 64 КПК Болгарії). В Республіці Вірменія розгляд, як правило, також за участю обвинуваченого і його захисника, але не прибуття захисника не є підставою для відкладення розгляду клопотання (ч. 3 ст. 285 КПК Вірменії). Про час і місце розгляду клопотання про тримання під вартою, повідомляється потерпілий, його представник (ч. 2 ст. 285 КПК Вірменії). Зовсім інша позиція відображена в КПК Литви. Так, у даній країні розгляд клопотання про тримання під вартою може відбуватися без участі підозрюваного, його захисника. Виключенням є продовження строків тримання під вартою понад шість місяців. За даних обставин участь арештованого обов'язкова (ч. 6 ст. 127 КПК Литви).

У Королівстві Норвегії, на відміну від наведених країн, правила участі осіб під час розгляду клопотання про застосування тримання під вартою відображаються за принципом «це ваше право» (§ 185 КПК Норвегії).

– *вирішення прокурором і судом питання про застосування запобіжних заходів альтернативних триманню під вартою.* Зокрема заслуговує на увагу досвід Республіки Молдова, де прокурор і суд під час вирішення питання про тримання під вартою можуть прийняти рішення не лише про застосування альтернативного заходу у вигляді застава, а й домашнього арешту. Дозволяється це в разі неможливості особи в силу стану здоров'я, віку, сімейного положення та інших обставин, перебувати у постійній ізоляції (ч. 2 ст. 188 КПК Молдови).

Подібна норма міститься в КПК СНД, а саме ч. 4 ст. 166 цього Кодексу передбачає, що домашній арешт може бути альтернативою триманню під

вартою за наявності підстав вважати: «... не потрібна ізоляція обвинуваченого від суспільства шляхом тримання під вартою» (ч. 4 ст. 169 КПК СНД).

Зазначена практика існує в Італійській Республіці, де альтернативою триманню під вартою є домашній арешт. Як визначено ст. 275, 285-286 КПК Італії, в разі прийняття рішення про тримання під вартою, суд і прокурор повинні окремо вказати причини, за яких не може бути застосованим домашній арешт і контроль за його виконанням.

Власну позицію щодо альтернативних триманню під вартою запобіжних заходів має Естонська Республіка. Так, у даній країні тримання під вартою можна змінити на заставу чи передачу на поруку. Однак в разі порушення умов застосування зазначених запобіжних заходів, а також відмова заставодавця чи поручителя від виконання покладених обов'язків, має наслідком поміщення особи під варту (§ 188-190 КПК Норвегії).

Щодо інших особливостей зарубіжного кримінального процесуального законодавства в частині порядку взаємодії прокурора та суду під час вирішення питання про застосування запобіжних заходів, то звертає на увагу: § 183 КПК Норвегії – прокурор має право звернутися з клопотанням про арешт затриманої особи, до суду, який найшвидше розгляне дане питання; ч. 5 ст. 285 КПК Вірменії – задовольняючи клопотання прокурора, суддя повинен вручити відповідне рішення не лише обвинуваченому, а й потерпілому (ч. 5 ст. 285 КПК Вірменії); ч. 2, 3 ст. 128 КПК Литви – приймаючи рішення про арешт особи, прокурор і суддя мають додатково вирішити питання, хто буде наглядати за майном арештованої особи. Крім того, про арешт обвинуваченого повідомляється не лише близькі родичі, а й потерпілий (ч. 1, 4 ст. 128 КПК Литви); ч. 1, 2 § 119 Розділу I Книги I КПК ФРН – прокурор має право ініціювати перед судом питання про контроль за спілкуванням особи в місці попереднього ув'язнення; ст. 211 КПК Португалії – тримання під вартою може призупинятися в разі хвороби обвинуваченого чи вагітності обвинуваченої (ст. 211 КПК Португалії); ст. 431.1., 431.2. КПК

Азербайджану – пряма вказівка, що строк арешту неповнолітнього повинен бути мінімальним.

З приводу наведеного досвіду зарубіжних країн щодо взаємодії прокурора та суду на стадії досудового розслідування під час застосування запобіжних заходів, зокрема тримання під вартою, коротко відмітимо, що заслуговують на першочергову увагу положення з приводу участі та повідомлення потерпілого про зміну чи відміну раніше обраного запобіжного заходу. Так, не потрібно забувати, що згідно ст. 177 КПК України, метою і підставою застосування запобіжного заходу, може бути запобігання спробам незаконного впливу на потерпілого. Тому, на глибоке авторське переконання, зазначеного учасника обов'язково потрібно повідомляти про час і місце розгляду, викликати і з'ясувати його думку, щодо клопотання про зміну чи відміну раніше обраного запобіжного заходу, якщо попередніми підставами застосування був саме незаконний вплив на нього (потерпілого) (п. 3 ч. 1 ст. 177 КПК України).

Окрім того, такими, що заслуговують на увагу, є положення з приводу обов'язкової участі відповідного експерта чи спеціаліста для належної оцінки медичних документів при розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу. Так, достатньо відомо, що у вітчизняній практиці, особливо при розгляді клопотання про тримання під вартою, стороною захисту подаються медичні документи, згідно яких, стан здоров'я підозрюваного не дозволяє застосувати відносно нього тимчасове обмеження волі, оскільки це загрожуватиме його життю і здоров'ю. Про те забувається, що слідчий суддя не є спеціалістом в області медицини, а правила розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу (ст. 193 КПК України) не дозволяють слідчому судді викликати, наприклад спеціалістів в галузі медицини, для оцінки медичних документів. Як визначено ч. 3 ст. 193 КПК України, за клопотанням сторін або за власною ініціативою слідчий суддя має право заслухати будь-якого свідка чи дослідити будь-які матеріали. Тому зазначені медичні документи слідчий суддя починає оцінювати самостійно, але при

цьому не маючи жодних спеціальних (медичних) знань. Задля усунення цього негативного аспекту, й доцільно передбачити у КПК України право слідчого судді викликати інших осіб при розгляді клопотання.

3. Застава. Зокрема в деяких країнах світу, прокурор і суд мають право вирішити питання про заставу не у грошовій одиниці, а, наприклад, згідно ч. 1 ст. 143 КПК Вірменії, ч. 1 ст. 176 КПК СНД, у формі цінних паперів, інших цінностей, нерухомого майна, тоді як відповідно до ч. 1 § 116-а Розділу I Книги I КПК ФРН – рухоме майно.

Певні особливості щодо порядку вирішення прокурором і судом питання про застосування застави, існують також в Естонській і Португальській Республіках. Зокрема за змістом ч. 1 ст. 711 КПК Естонії, застава не має строків внесення, тоді як відповідно до ч. 1 ст. 207 КПК Португалії, розмір застави може змінюватися як в сторону збільшення так і сторону зменшення, що, на нашу думку, представляє інтерес і для кримінального процесу України, оскільки, нагадаємо, у нашій державі розмір застави визначається з урахуванням обставин кримінального правопорушення, майнового та сімейного стану підозрюваного, інших даних про його особу та ризиків. Як вказано в ч. 4 ст. 182 КПК України, розмір застави повинен достатньою мірою гарантувати виконання покладених на нього обов'язків та не може бути завідомо непомірним для нього. У той же час, ч. 5 ст. 182 КПК України встановлює фіксований розмір застави, що може змінюватися виключно у бік збільшення. Тому, відповідно, виникає питання, як застосовувати заставу якщо навіть мінімальний її розмір є завідомо непомірним для підозрюваного. В зв'язку з цим доцільним є зміна зазначених положень КПК України, зокрема можливість зміни розміру застави й в бік зменшення, тобто нижче нижчого.

4. Домашній арешт. В зарубіжних країнах доволі розповсюдженим є правило, що прокурор має право ініціювати, а суддя, відповідно, задовольнити, клопотання суб'єкта розслідування про домашній арешт із зобов'язанням: відповідати на телефонні дзвінки чи особисто телефонувати

органу досудового розслідування; з'являтися на відмітку до суб'єкта розслідування. Зазначені положення, наприклад, передбачено в ч. 4 ст. 188 КПК Молдови, ч. 2 ст. 175 КПК СНД.

Окремої уваги заслуговує кримінальне процесуальне законодавство Італійської Республіки, де можливість додаткового контролю за порядком виконання домашнього арешту також закріплено. Проте, як визначається ст. 275¹ (прим.) КПК Італії, додатковий контроль за виконанням домашнього арешту встановлюється, якщо обвинувачений погоджується. В разі незгоди та порушення умов перебування під домашнім арештом, застосовується тримання під вартою.

Особливості взаємодії прокурора та суду під час вирішення питання про домашній арешт існують і в Литовській Республіці. Зокрема в КПК Литви встановлено, що прокурор і суд не мають права приймати рішення про застосування домашнього арешту, якщо підозрюваний і потерпілий проживають разом (ст. 132-1 КПК Литви). Крім того передбачено, що підозрюваний і його захисник повідомляються про час і місце розгляду клопотання про домашній арешт, але неявка зазначених суб'єктів не є перешкодою для розгляду клопотання по суті (ч. 2 ст. 132 КПК Литви).

Серед наведених положень зарубіжного кримінального процесуального законодавства в частині застосування домашнього арешту найбільшої уваги заслуговують норми щодо: прокурор не має права ініціювати, а суд відповідно не може прийняти рішення, про застосування домашнього арешту, якщо підозрюваний і потерпілий проживають разом (ст. 132-1 КПК Литви). Так, на нашу думку, по певній категорії справ, наприклад у сфері домашнього насильства [224], не доцільно застосовувати домашній арешт відносно підозрюваного у разі вчинення ним злочину щодо свого члена сім'ї, з яким, при цьому, він разом проживає. Адже, на глибоке авторське переконання, за таких обставин жодного запобігання ризикам, задля усунення яких, і застосовано запобіжний захід, не відбуватиметься.

Також на увагу заслуговують положення щодо зобов'язання відповідати на телефонні дзвінки чи особисто телефонувати органу досудового розслідування під час домашнього арешту (ч. 4 ст. 188 КПК Молдови, ч. 2 ст. 175 КПК СНД). На нашу думку, зазначений обов'язок забезпечує більш дієвий контроль за дотримання умов дії запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту.

У той же час, вважаємо, що встановлення положення про додаткові засоби контролю у вигляді стеження за підозрюваним та його будинком під час домашнього арешту, не може бути впроваджений у кримінальному процесі України, оскільки для нашої держави, спостереження за особою, річчю, місцем – є негласною слідчою (розшуковою) дією, що проводиться виключно по тяжким або особливо тяжким злочинам (ст. 269 КПК України) з метою отримання доказів у кримінальному провадженні. А домашній арешт, нагадаємо, по-перше, є запобіжним заходом, що направлений на запобігання ризикам, тобто безпосередньо не пов'язаний з отриманням доказів. Як влучно відмітила К.О. Середа: «... запобіжні заходи забезпечують доказову діяльність» [259, с. 2], проте аж ніяк, додамо, не є засобом отримання доказів. По-друге, домашній арешт застосовується по злочинам, де передбачено покарання у вигляді позбавлення волі (ч. 2 ст. 181 КПК України), що з урахуванням ст. 12 КК України, означає можливість застосування, наприклад, і по злочинам середньої тяжкості.

5. Проведення слідчих (розшукових) дій. У зарубіжному кримінальному процесуальному законодавстві перше, що звертає на увагу, це правила взаємодії прокурора та суду під час вирішення питання про:

– *допит в судовому засіданні на стадії досудового розслідування.* На відміну від України, в зарубіжних державах більш детально визначаються: учасники (суб'єкти), що можуть бути допитані в судовому засіданні під час досудового розслідування; підстави, за наявності яких дозволяється проводити допит під час досудового розслідування в судовому засіданні;

порядок вирішення судом клопотання про проведення допиту в судовому засіданні під час досудового розслідування.

Зокрема, в п. 2 ч. 1 ст. 184, ч. 3 ст. 189, ч. 1 ст. 203, ст. 204 КПК Литви встановлено, що в судовому засіданні під час досудового розслідування можуть бути допитані не лише свідок, потерпілий, а й підозрюваний. Свідка та потерпілого можливо допитати на умовах анонімності. Додатковою підставою проведення допиту в судовому засіданні під час досудового розслідування є те, що в судовому провадженні зазначені особи можуть змінити чи відмовитися від власних показів.

Інша позиція щодо підстав проведення допиту в судовому засіданні під час досудового розслідування закріплена в КПК Молдови. Так, прокурор має право ініціювати питання про проведення даного допиту, якщо існує загроза життю чи здоров'я свідка, його родичів. За наведених обставин відомості про свідка мають обов'язково змінюватися, але у спосіб, коли лише сторона захисту не володіє інформацією про анкетні дані особи, що допитується у зазначений спосіб. Суд має знати справжні анкетні дані свідка (ст. 110 КПК Молдови).

Власну позицію щодо допиту в суді під час досудового розслідування займає Португальська Республіка, адже про час і місце проведення зазначеної процесуальної дії, суддя повідомляє прокурора, обвинуваченого, його захисника, а також цивільного позивача, цивільного відповідача. Проте неявка цих осіб, за виключенням прокурора та захисника, не є підставою для відкладення допиту в суді під час досудового розслідування (ст. 271 КПК Португалії).

Зовсім протилежний порядок існує в Республіці Болгарія, оскільки, згідно ч. 2 ст. 223 КПК Болгарії, є обов'язкова участь обвинуваченого, його захисника у такому допиті, за явку яких відповідає орган розслідування.

Що ж до доцільності впровадження відповідних змін до ст. 225 КПК України за наведеними прикладами зарубіжних країн, то з цього приводу лише відмітимо, що у нашій державі діє засада безпосередності дослідження

показань, згідно чого, показання учасників кримінального провадження суд отримує усно (ч. 1 ст. 23 КПК України). Як додано в ч. 6 ст. 9 КПК України, у випадках, коли положення цього Кодексу не регулюють або неоднозначно регулюють питання кримінального провадження, застосовуються загальні засади кримінального провадження. Тобто, зміни до ст. 225 КПК України потребують більш детального і окремого дослідження, оскільки у нашій державі важливими є показання, які суд в першу чергу сприймав особисто під час судового розгляду.

– *обшук, виїмка в житлі*. Виокремлюються наступні положення кримінального процесуального законодавства зарубіжних країн.

- ч. 5 ст. 189 КПК СНД – проведення обшуку, виїмки в житлі, потребує дозволу суду, лише у разі незгоди власника домоволодіння на проведення даної процесуальної дії;

- ст. 251 КПК Італії – якщо обшук планується провести «несподівано», тобто у нічний час (з 22-00 до 7-00 годин), прокурор має також право звернутися до суду з відповідним клопотанням у нічний час;

- ч. 3, 4 ст. 158, ч. 1, 2 ст. 161 КПК Болгарії – дозвіл на обшук (виїмку) може бути виданий судом, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться відповідне домоволодіння (ч. 3, 4 ст. 158, ч. 1, 2 ст. 161 КПК Болгарії);

– *ексгумація трупа*. В Республіці Молдова вважається необхідним повідомляти про час і місце розгляду клопотання про дозвіл на проведення даної процесуальної дії, родичів померлої особи (ч. 1 ст. 121 КПК Молдови);

– *відібрання біологічних зразків в примусовому порядку*. Заслужують на увагу вимоги законодавця ФРН та Італійської Республіки, а саме: відповідно до ч. 6 § 81-с, ч. 1 § 81-f Розділу I Книги I КПК ФРН, прокурор має право ініціювати питання про відібрання біологічних зразків у примусовому порядку, якщо особа відмовилася їх надати навіть після накладення штрафу; згідно ст. 224 КПК Італії, в разі отримання дозволу на відібрання біологічних зразків в примусовому порядку, прокурор і суд

повинні визначати час і місце їх відібрання. Зокрема суд задовольняючи відповідне клопотання прокурора, повинен вказати, куди і на який час має бути доставлена особа в примусовому порядку для відібрання біологічних зразків.

– *негласні (слідчі) розшукові дії*. Виокремлюються правила, що існують в Королівстві Норвегії та стосуються прослуховування телефонних розмов. Зокрема, прокурор має право подати відповідне клопотання до суду, який найбільш «швидше» прийме рішення (§ 216-е КПК Норвегії). Дозвіл на прослуховування телефонних розмов надається окремо щодо: засобів зв'язку, якими користується виключно підозрюваний; засоби зв'язку, якими користується не лише підозрюваний, а й інші особи (§ 216-а КПК Норвегії).

Окрім того, уваги привертає позиція Республіки Молдова та Литовської Республіки, де прокурору дозволяється подавати клопотання щодо прослуховування телефонів, а суд, відповідно, може надати дозвіл на проведення зазначеної процесуальної дії, в разі існування підстав вважати, що чиниться неправомірний тиск на потерпілого, свідка, інших учасників кримінального процесу, їх родичів (ч. 1 ст. 154 КПК Литви, ч. 3 ст. 145 КПК Молдови).

Зазначимо, для кримінального провадження України дана норма представляє дійсний інтерес, оскільки, звернемо увагу, у нашій державі застосування запобіжного заходу відбувається також з метою запобігання спробам незаконного впливу на свідків, потерпілого, іншого підозрюваного, експерта, спеціаліста (п. 3 ч. 1 ст. 178 КПК України). І хоча в п. 4 ч. 5 ст. 194 КПК України вказується, що слідчий суддя поряд із застосуванням запобіжного заходу може додатково заборонити спілкуватися підозрюваного з будь-якою особою, або спілкуватися з нею із дотриманням певних умов. Насправді перевірити це не має можливості, адже втручання у приватне спілкування вважається різновидом негласних слідчих (розшукових) дій, для яких загальними підставами застосування є «для з'ясування обставин злочину або встановлення осіб, які його вчинили» (п. 9 ч. 1 ст. 248 КПК

України). Крім того, згадка про контроль за дотриманням умов виконання запобіжного заходу, є ч. 5 ст. 181 КПК України, згідно якої, працівники органу Національної поліції з метою контролю за поведінкою підозрюваного, який перебуває під домашнім арештом, мають право з'являтися в житло цієї особи, вимагати надати усні чи письмові пояснення з питань, пов'язаних із виконанням покладених на неї зобов'язань, використовувати електронні засоби контролю. Однак, жодних вимог по перевірці умов дотримання запобіжного заходу, зокрема обов'язку утриматися від спілкування з певною особою, чи спілкуватися з нею із дотриманням певних умов (п. 4 ч. 5 ст. 194 КПК України), у вітчизняному кримінальному провадженні не існує. Це, в свою чергу, робить зобов'язання підозрюваного утриматися від спілкування з іншими особами формальним. Задля усунення чого, на нашу думку, представляється необхідним запровадити норму, що прослуховування телефонів (зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж), дозволяється в разі існування підстав вважати, що чиниться неправомірний тиск на потерпілого, свідка, інших учасників кримінального процесу.

В КПК Болгарії виокремлюється наступні правила діяльності прокурора та суду під час надання дозволу на проведення негласних (слідчих) розшукових дій. Зокрема, для отримання дозволу, прокурору потрібно звернутися з клопотанням до суду, який знаходиться за місцем проведення відповідної негласної (слідчої) розшукової дії (ч. 2, 5 ст. 165 КПК Болгарії). В клопотанні мають міститися відомості щодо: раніше проведених процесуальних дій у справі, їх результат; відомості про осіб, стосовно яких застосовуватимуться спеціальні розвідувальні засоби (п. 2-4 ч. 2 ст. 173 КПК Болгарії). Якщо клопотання стосується застосування негласної (слідчої) розшукової дії у вигляді «агент під прикриттям», до клопотання обов'язково додається, по-перше, розписка «агента» про ознайомлення з правами і обов'язками, по-друге, згода на зазначену діяльність (ч. 3, 5 ст. 173 КПК Болгарії). Надаючи дозвіл на проведення негласної (слідчої) розшукової дії у вигляді «агент під прикриттям», суддя зобов'язаний відобразити у рішенні

справжні відомості про особу агента, а також дані, під якими зазначена особа буде діяти під прикриттям (ч. 5 ст. 174 КПК Болгарії). Як визначено ч. 6 ст. 174 КПК Болгарії, зазначені рішення суду не є публічними і щодо них введеться спеціальний реєстр.

Щодо інших особливостей кримінального процесуального законодавства зарубіжних країн в частині діяльності прокурора та суду під час вирішення питання про проведення негласних (слідчих) розшукових дій, то привертає уваги також порядок вирішення питання про арешт кореспонденції у деяких державах. Наприклад, як встановлено ч. 2 ст. 239, ч. 2 ст. 241 КПК Вірменії, ч. 3 ст. 280 КПК СНД, у судовому рішенні має обов'язково визначатися установа зв'язку, на яку покладається обов'язок негласно перевіряти поштову кореспонденцію.

– *направлення до медичного закладу для проведення психіатричної експертизи.* В Республіці Болгарії прокурор і суд під час вирішення зазначеного питання обов'язково залучають експерта-психолога, особу, стосовно якої вирішується питання про поміщення до психіатричного закладу, її захисника (ч. 1, 2 ст. 70 КПК Болгарії). Тоді як інший підхід застосовано в ч. 4 ст. 451 КПК Вірменії, ч. 4 ст. 551 КПК СНД, а саме: якщо особа, стосовно якої вирішується питання про поміщення до психіатричного закладу, не може брати участь у кримінальному провадженні в силу психічної хвороби чи психічних розладів, прокурор надсилає до суду протокол. В даному протоколі повинні бути зазначені причини неможливості особи брати участь у проведенні процесуальних дій на стадії досудового розслідування.

Таким чином, вивчення міжнародного досвіду правового регулювання взаємовідносин прокурора та слідчого судді у кримінальному процесі дає підстави для виокремлення загальних та спеціальних правил розгляду клопотань суб'єкта розслідування. Загальні правила розгляду розповсюджуються на всі клопотання суб'єкта розслідування, спеціальні – на окреме клопотання суб'єкта розслідування.

Відображенні відомості щодо порядку взаємодії прокурора та суду на стадії досудового розслідування у зарубіжних країнах свідчать, що в світі не існує ідеальної моделі взаємовідносин прокурорського нагляду та судового контролю. Кожна держава займає власну позицію щодо даної процедури. Проте у кримінальному процесуальному законодавстві зарубіжних країн існують положення, що можна і потрібно запровадити у КПК України з метою підвищення ефективності виконання завдань кримінального провадження.

Висновки до розділу 1

1. Теоретико-правовий аналіз контрольного-наглядової діяльності під час досудового розслідування має довготривалу історію та охоплює широке коло проблем теоретичного і практичного характеру, але дослідження за даною темою, як правило, у різні періоди акумулюються навколо наступного кола питань: необхідність контролю і нагляду за досудовим розслідуванням, особливість прав, обмеження яких має відбуватися під наглядом і контролем, суб'єкти, уповноважені здійснювати функцію нагляду і контролю, обсяг їхніх повноважень (середина XIX сторіччя); функції, завдання і принципи діяльності прокурора у кримінальному процесі, мета діяльності учасників досудового розслідування, характеристика відносин між ними (початок XX – кінець XX сторіччя); сутність, завдання, мета та функції суду під час досудового розслідування, співвідношення судового контролю, прокурорського нагляду і відомчого контролю, порядок обмеження конституційних прав і свобод (кінець XIX сторіччя - по теперішній час).

2. Вхідження України у різні періоди часу до складу інших держав, мало наслідком існування неоднакових підходів до врегулювання нагляду і контролю за слідством, що здійснювалося на теренах нашої країни. Зокрема:

– в західній частині України, що в XVI сторіччі була частиною Великого князівства Литовського, а згодом Речі Посполитої, нагляд і

контроль за слідством уособлювався в повноваженнях суду на початку кримінального провадження та в разі проведення обшуку в житлі підозрюваного. Аналогічний контроль за слідством мав місце на теренах Української Козацької Республіки та Гетьманщини;

– на територіях України, що входили до складу Російської імперії, концепція контрольно-наглядової діяльності виглядала наступним чином: нагляд і контроль за слідством здійснювався лише в разі подачі скарги та на етапі закінчення попереднього слідства у справі; контрольно-наглядові повноваження реалізовували декілька суб'єктів; контрольна діяльність суду мала більший пріоритет у співвідношенні з повноваженнями інших суб'єктів нагляду та контролю. Із появою Центральної Ради, гетьманату Скоропадського, Директорії – форма нагляду і контролю за слідством залишається незмінною;

– в Радянському союзі: з прийняттям КПК УРСР 1922 року контроль і нагляд за слідством здійснювали суд і прокурор під час розгляду скарг на слідчого та на етапі закінчення попереднього слідства у справі; з прийняттям КПК УРСР 1927 року контроль і нагляд передбачався щодо стадії порушення кримінальної справи зі сторони суду і прокурора, щодо провадження дізнання зі сторони слідчого, прокурора та суду, щодо провадження попереднього слідства зі сторони прокурора; з прийняттям КПК УРСР 1960 року єдиним суб'єктом нагляду за попереднім слідством став прокурор;

– із здобуттям Україною незалежності по теперішній час контрольно-наглядова діяльність за досудовим розслідуванням здебільшого уособлюється в повноваженнях прокурора та суду.

РОЗДІЛ 2

ПРАВОВА ПРИРОДА ВЗАЄМОДІЇ ПРОКУРОРА ТА СЛІДЧОГО СУДДІ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

2.1 Сутність взаємодії прокурора та слідчого судді у кримінальному процесі України

Окреме дослідження сутності взаємодії прокурора та слідчого судді у кримінальному процесі України обумовлено відсутністю єдиного погляду на розуміння терміну «взаємодія» в теорії кримінального процесу та щодо яких учасників досудового розслідування зазначене поняття може застосовуватися.

Наприклад, одна група вчених (Н.М. Ахтирська, Н.С. Трофименко, П.В. Хряпінський [5, с. 6-41], М.І. Мичко [170, с. 8-12], О.В. Старченко [269, с. 16], О.О. Волобуєва [39, с. 10], В.В. Ковальов [106], І.В. Гловюк [50, с. 227-230], О.М. Толочко [307, с. 13-17], А.В. Лапкін [139, с. 161] (у наші дні), вказують, що взаємодія існує між будь-якими учасниками (суб'єктами) кримінального процесу, в тому числі прокурором і суддею на стадії досудового розслідування.

З висновків інших вчених (М.А. Погорецький [203, с. 56-88], Г.Ю. Бондар [25], Г.П. Цимбал [374], А.Д. Марушев [163, с. 133], М.І. Бортун [27, с. 7-8]) вбачається, що взаємодія існує лише між слідчим та органом дізнання.

Зауважимо, термін «взаємодія» не передбачався ані в КПК України 1960 року, ані в діючому КПК України, ані в попередніх кримінальних процесуальних кодексах, що діяли на теренах нашої держави у різні періоди історії, за виключенням ч. 3 ст. 571 КПК України, де вказано про взаємодію в рамках міжнародного співробітництва [292, с. 397].

Існування такого становища, на нашу думку, є одним із чинників відсутності в практичній діяльності одностайного погляду щодо

існування взаємодії між прокурором і слідчим суддею. Як встановлено за результатами опитування прокурорів і суддів: 1) 65 % (283 респондентів) визнають, що взаємодія між ними існує (у розрізі по суб'єктам: прокурорів – 182 (68 %), слідчих суддів – 71 (59 %)); 2) 35 % (136 респондентів) вважають, що взаємодії між ними не має (у розрізі по суб'єктам: прокурорів – 87 (32 %), слідчих суддів – 49 (41 %) (Додаток 1).

Відмітимо, що різне трактування явищ та інститутів кримінального процесу, призводить до порушення процесуальної форми владними суб'єктами, а з ним, додамо, і до не виконання завдань кримінального провадження. Тобто, це наявний приклад, чому поняття взаємодії прокурора та слідчого судді потребує свого окремого опрацювання.

Якщо ж звернутися до етимології, що від грецької («ἔτιμον») означає правда, істина), то термін «взаємодія» має два значення. Зокрема, в словниках це визначається як: взаємний зв'язок двох явищ; взаємна підтримка. Або, відповідно до словників сучасної української мови [32, с. 85, 813], «взаємодія» (синонім – «взаємний») розглядається як: взаємний зв'язок між предметами у дії; погоджена дія між ким-небудь або чим-небудь [407, с. 259].

Іншими словами, етимологія терміну «взаємодія» настановлює на висновок, що під цим слід розуміти: *«Взаємні дії та/або взаємну реалізацію повноважень двох і більше суб'єктів (учасників) кримінального провадження за обставин, що стосуються кожного з них».*

У філософії права термін «взаємодія» розуміється ідентично, але додатково роз'яснюється, що без взаємодії не може існувати будь-яка система. Взаємодія виступає тим фактором, що забезпечує життєдіяльність системи шляхом приведення в рух одним суб'єктом іншого, оскільки існування системи забезпечується постійним рухом елементів між собою, що і є взаємодією. Під час взаємодії елементи передають інформацію один одному.

Цікавим є також, що у філософії права відображається погляд, що функціональна спрямованість суб'єктів, які взаємодіють у межах однієї системи, може бути кардинально різною. Наприклад, як вказує В.А. Бачинін [14, с. 16], кожне правове явище несе в собі свою сутність або свій ансамбль внутрішніх зв'язків. Необхідні відносини з протилежними суб'єктами можуть бути з власною для них логікою взаємодії, чим виступає система цінностей кожного з суб'єктів.

Таким чином, з урахуванням вже філософії права, термін «взаємодія» доцільно розуміти як *«Взаємний зв'язок (дія) суб'єктів, їх вплив один на одного, погодженні дії між ними, з приводу того, що стосується кожного з них, під час чого вони мають як спільні та/або розрізненні цінності у діяльності»*.

Якщо з урахуванням викладеного, звернутися вже до висновків науки кримінального процесу, то найбільш комплексне і різностороннє дослідження терміну «взаємодія» здійснили Н.М. Ахтирська, Н.С. Трофименко, П.В. Хряпінський, висновки яких, звернемо увагу, повністю співпадають із етимологічним і філософським розумінням терміну «взаємодія».

Так, Н.М. Ахтирська, Н.С. Трофименко, П.В. Хряпінський вказали: взаємодія суб'єктів кримінального процесу – це спільне здійснення прав і обов'язків; якщо суб'єктами взаємодії є посадові особи органів державної влади, то обов'язкове виокремлення «спільного»; під час взаємодії кожний суб'єкт виконує власну функцію; суб'єкти взаємодії повинні дотримуватися системи принципів, які визначені кримінальним процесуальним законом; під час «взаємодії» принципово дотримуватися норм кримінального процесуального законодавства [5, с. 6-32].

Коротко відмітимо, в науці кримінального процесу важко віднайти праці, у яких також би розглядалося питання щодо сутності «взаємодії» учасників (суб'єктів) кримінального провадження (досудового розслідування). Адже, наприклад, І.В. Канфуї проводячи дослідження на

тему «Правовідносини слідчого, прокурора та слідчого судді у досудовому кримінальному провадженні», жодним чином не роз'яснює в чому проявляються такі правовідносини, які, до речі, дуже часто називає «взаємодією» [94]. Теж саме стосується праці А.Б. Степанова «Співвідношення прокурорського нагляду, відомчого та судового контролю під час досудового розслідування» [271], де також використовується термін «взаємодія» відносно одночасної діяльності слідчого, прокурора та слідчого судді, але не роз'яснюється, що під цим розуміється. Такими роботами також є: «Правове регулювання співвідношення повноважень прокурора і суду стосовно охорони прав особи під час досудового розслідування за час незалежності України» (В.П. Шибіко) [383, с. 110], «Прокурорський нагляд, відомчий і судовий контроль за застосуванням технічних засобів у кримінальному провадженні» (Ж.Л. Рибалко) [244], «Повноваження прокурора та слідчого судді щодо обмеження конституційних прав громадян у районі проведення антитерористичної операції» (В.М. Юрчишина) [401, с. 15-20], інші [93, с. 105]. У даних роботах хоча й містяться науково-обґрунтовані пропозиції щодо одночасної реалізації прокурорських повноважень і судового контролю під час досудового розслідування, не пояснюється сутність взаємовідносин прокурора та слідчого судді.

Певне виключення представляє робота «Співвідношення стадій логічної і функціональної послідовності у кримінальному процесі» Л.М. Лобойка [150, с. 99-108], де зроблено базові висновки щодо складових елементів будь-якого юридичного процесу та специфічної процесуальної форми діяльності, що складається з низки процесуальних дій, які закінчуються прийняттям того чи іншого правозастосовного акта (основного чи допоміжного характеру). Як відобразатиметься в підрозділі 2.3, взаємодію прокурора та слідчого судді, можна визнати специфічної процесуальною формою діяльності.

Отже, згідно наведених праць, кожний юридичний процес та/або специфічна процесуальна форма діяльності являє собою: юридичну оцінку

певної обставини; застосування норм права (правозастосування, використання власних повноважень тощо); прийняття відповідного рішення (основного чи проміжного); досягнення завдань.

Таким чином, можна прийти до висновків, що з урахуванням сутності терміну «взаємодія» у філософії права, етимології, науки кримінального процесу та теорії юридичного процесу, поняття «взаємодія» у контексті кримінального процесу означає: *«Специфічна форма процесуальної діяльності, що складається з низки процесуальних дій, та полягає у реалізації повноважень (правозастосуванні) двох і більше суб'єктів (учасників) кримінального провадження у випадках, що стосується кожного з них».*

Якщо зазначений висновок порівняти з поняттям «взаємодія» прокурорського нагляду і судового контролю, що вже існує у науці кримінального процесу. Зокрема, одним із небагатьох, хто здійснив таку спробу, на відміну від інших [43, с. 161; 145, с. 52], була І.В. Гловюк, яка вказала наступне: «у досудовому провадженні взаємодія судової діяльності та прокурорського нагляду, являє собою двоступеневий порядок обмеження найважливіших прав і свобод фізичних та юридичних осіб» [50, с. 10-11].

Відразу привертає уваги, що автором не проаналізовано загальне розуміння терміну «взаємодія».

Попередньо було встановлено, що поняття «взаємодія» обов'язково повинно містити посилання на те, що стосується обох суб'єктів. Однак з висновків І.В. Гловюк залишається невідомим, що об'єднує прокурорський нагляд і судовий контроль. Поняття «обмеження найважливіших прав і свобод фізичних та юридичних осіб», що використано автором, на глибоке переконання, є доволі широким за змістом. Але свідомо слід припустити, що хоча у визначенні І.В. Гловюк не вказується про застосування прокурором і судом своїх повноважень під час взаємодії на стадії досудового розслідування. Це слід вважати аксіомою, оскільки загальновідомо, що в силу ст. 19 Конституції України, органи державної влади, їх посадові особи

зобов'язані діяти виключно в межах повноважень, що передбачені Конституцією та законами України [116].

Але все ж таки, беручи до уваги попередні авторські висновки щодо розуміння терміну «взаємодії» у контексті кримінальної процесуальної діяльності, наведене визначення пропонується нами удосконалити з урахуванням наступних критеріїв:

1. Відмовитися від вислову «обмеження», оскільки в сучасних правових реаліях кримінального процесу України взаємодія прокурора і слідчого судді відбувається не лише у зв'язку з обмеженням прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження.

Хоча в переважній більшості прокурор і слідчий суддя одночасно діють під час вирішення питань про обмеження прав, свобод і законних інтересів осіб у кримінальному провадженні. В КПК України передбачено: ст. 225 – «Допит свідка, потерпілого під час досудового розслідування в судовому засіданні»; ст. 232 – «Проведення допиту, впізнання у режимі відеоконференції під час досудового розслідування»; ст. 242 – «Підстави проведення експертизи»; ст. 294 – «Загальні положення продовження строку досудового розслідування». Так, зміст даних норм однозначно вказує, що ніякого обмеження прав і свобод учасників досудового розслідування, не відбувається, але за цих обставин прокурор і слідчий суддя обов'язково і спільно приймають участь у прийнятті таких рішень.

2. Не застосовувати термін «найважливіший» по відношенню до словосполучення «прав і свобод фізичних та юридичних осіб».

Жоден міжнародний та національний документ (нормативно-правовий акт) у сфері кримінального судочинства, не поділяє права і свободи на «важливі» і «не важливі».

3. Обов'язково встановити, що об'єднує прокурорський нагляд і судовий контроль, оскільки це основа визначення поняття «взаємодія», про що відзначалося попередньо.

Так, якщо виокремлювати, що одночасно притаманно прокурору та слідчому судді, то одразу слід вказати, що в цілому дане питання є дискусійним, оскільки:

- не всі працівники органів прокуратури та суду вважають, що вони мають щось спільне у своїй діяльності під час досудового розслідування.

Як показали результати анкетування прокурорів і суддів, хоча 72 % (280 респондентів) висловлюються з приводу того, що вони мають спільне у своїй діяльності під час досудового розслідування (у розрізі по суб'єктам: прокурорів – 170 (60 %), слідчих суддів – 110 (40 %), 28 % (109 респондентів) притримується погляду, що на даній стадії кримінального процесу нічого спільного між ними не має (у розрізі по суб'єктам: прокурорів – 99 (90 %), слідчих суддів – 10 (10 %) (Додаток 1);

- законодавець встановив, що прокурор і слідчий суддя не є представниками однієї сторони кримінального провадження.

Згідно п. 19 ч. 1 ст. 3 КПК України, прокурор відноситься до сторони обвинувачення, тоді як щодо слідчого судді визначено: «здійснює контроль за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні» (п. 18 ч. 1 ст. 3 КПК України).

- на національному рівні жодного документу (нормативно-правового акту), зі змісту якого вбачалося би, що прокурор і слідчий суддя мають «спільне» у своїй діяльності, не має. Це виключно відображається в міжнародних директивах.

Зокрема: в п. 1 Коментаря до рекомендацій Комітету Міністрів Ради Європи щодо ролі прокуратури в системі кримінального правосуддя (Rec (2000) 19) [388] зазначено, що прокурори та судді мають спільні завдання; Організація Об'єднаних Націй розцінює обвинувачів як найважливіших представників системи кримінального правосуддя (п. 3 Керівних принципів щодо ролі обвинувачів), тоді як, нагадаємо, правосуддя в Україні уповноважені чинити виключно суди (ст. 124 Конституції України); Венеціанська комісія дотримується позиції, що система правосуддя лише

виграє, коли до прокурорів і суддів ставляться однакові принципи діяльності (п. 17-19 ч. II Звіту щодо незалежності судової системи) [7, с. 9-14, 51-72]; Європейський суд з прав людини розцінює діяльність суду та прокуратури як спільну, про що, наприклад, свідчать справи «Салов проти України» [256], «Меріт проти України» [167] (п. 75, 77 цього Рішення), де порушення вимог Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод одночасно поставлено в провину українському суду та прокуратурі. Хоча, наголосимо, реалії діяльності зазначених суб'єктів такі, що в нашій державі суд має одні функції, а прокуратура інші.

Що ж до власної позиції з приводу наявності чи відсутності спільних рис у діяльності органів прокуратури і суду під час досудового розслідування, то відразу відмітимо, що на нашу думку вони існують.

Так, в першу чергу на це орієнтують вищенаведені міжнародні документи, адже якщо стосовно них застосувати міжнародні правила тлумачення, тобто добросовісно, відповідно до звичайного значення, звернення до додаткових засобів і підготовчих матеріалів (ч. 1 ст. 31, ст. 32 Віденської конвенції про право міжнародних договорів [35]), можна сформулювати висновок, що європейська та світова спільнота розцінюють представників прокуратури і суду як тих, що в рамках юстиції має спільні риси діяльності. На підставі цього, а також пам'ятаючи, що врахування європейських стандартів при здійсненні правосуддя в Україні, походить від наших зобов'язань перед країнами Європи (п. «iii» ч. 11 висновків Парламентської Асамблеї Ради Європи щодо заявки України на вступ до Ради Європи [386]), про що постійно декларується на національному рівні (1992 рік – Концепція судово-правової реформи [231], 2006 рік – Концепція вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів [117], План заходів щодо вдосконалення судового устрою та забезпечення справедливого судочинства в Україні відповідно до європейських стандартів» [234], 2008 рік – Концепція реформування кримінальної юстиції України [238], 2010 рік – Закон України

«Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» (ст. 2 цього Закону) [225], 2011 рік – План заходів із виконання обов’язків та зобов’язань України, що впливають з її членства в Раді Європи» [233], 2013 рік – Невідкладні заходи щодо європейської інтеграції України [232], що із прийняттям розпорядження Кабінету Міністрів України 2 березня 2014 р. № 113-р, знову набули чинності [239; 200], 2015 рік – Стратегія сталого розвитку «Україна-2020» [273]) – у кримінальному процесі України прокурор і слідчий суддя можуть мати та мають «спільне» у своїй діяльності, хоча, при цьому, кожний із них виконує власну функцію у кримінальному процесі.

І хоча ідеї з приводу того, що об’єднує прокурора і слідчого суддю, в працях українських процесуалістів відсутні. Наголосимо, при висловленні власної думки з цього приводу, ми використали наступні критерії формування відповіді.

Так, задля отримання достовірних висновків стосовно того, що об’єднує прокурора і слідчого суддю, доцільним вважалось: по-перше, розкрити сутність діяльності кожного з цих суб’єктів окремо, тобто, на що безпосередньо спрямована пізнавальна та практична діяльність слідчого судді під час досудового розслідування, а на що прокурора під час досудового розслідування; по-друге, після з’ясування цього, порівняти отримані висновки.

Зазначені критерії, на нашу думку, забезпечили гармонізації висновків щодо поняття взаємодії прокурора та слідчого судді у кримінальному процесі України, з раніше сформованими та існуючими уявленнями про сутність діяльності слідчого судді та діяльності прокурора на даній стадії кримінального процесу.

Таким чином, якщо розглядати предмет діяльності слідчого судді, тобто на що безпосередньо спрямовані його повноваження, то вченими висловлюються наступні точки зору.

Одна група вчених вважає, що повноваження суду під час досудового розслідування направлені на захист і охорону конституційних прав і свобод

учасників досудового розслідування. Працями, зі змісту яких вбачається такі висновки є робота: О.В. Кондратьєва «Організаційно-правові проблеми судового контролю» [114, с. 12-13], крім того, І.В. Гловюк [50, с. 55], Ю.В. Скрипіної [264, с. 39], Д.Є. Кутоманова [135, с. 15], О.В. Бурлаки [30, с. 218-219], І.В. Басисти [13, с. 244], М.В. Даньшина [62, с. 157], П.М. Маланчука [155, с. 97], Н.З. Рогатинської [248, с. 288].

Інша група вчених, притримується позиції, що повноваження суду під час досудового розслідування направлені на забезпечення законності та обґрунтованості процесуальних дій і рішень суб'єктів розслідування. Наприклад, висновки щодо цього зробила А.Р. Туманянц [312, с. 9]: «захист (охорона) конституційних прав і свобод учасників досудового розслідування, є функцією судового контролю. Забезпечення законності та обґрунтованості процесуальних рішень органів розслідування – безпосереднє завдання суду у кожному випадку здійснення судового контролю під час досудового розслідування».

Аналогічним чином зазначили В.М. Тертишник [284, с. 728], В.І. Чорнобук [379, с. 12], О.А. Струць [274, с. 12], М.Г. Шавкун [381, с. 9] та інші [177, с. 7], оскільки також відмітили, що суддя під час досудового розслідування це в першу чергу гарант законності та обґрунтованості проведення слідчих дій. Суддя під час досудового розслідування перевіряє законність і обґрунтованість процесуальних дій і рішень органів досудового розслідування.

Подібні висновки зроблено Ю.П. Аленіним [3, с. 126], М.Г. Шавкуном [381, с. 9], але щодо тримання під вартою, Т.В. Садовою [254, с. 9] – щодо перевірки слідчим суддею законності дій суб'єктів розслідування.

Про те, що повноваження слідчого судді спрямовані в першу чергу на перевірку законності та обґрунтованості дій і рішень суб'єктів розслідування, вказують у наші дні також Л.Д. Удалова, Д.О. Савицький, В.В. Рожнова, Т.І. Ільєва [84], С. Банах, С. Штогун [6], та ціла низка інших вчених-

процесуалістів (О.І. Полухович [205], С.В. Шапутько [382], В.В. Назаров [181], О.Ю. Татаров [281]).

Окрім викладеного, панують погляди, що повноваження слідчого судді спрямовані на надання дозволів на вчинення окремих слідчих дій під час досудового розслідування та пов'язаних з ними окремих процесуальних дій. Наприклад, таким чином висловилися Ю.В. Лисюк [146], О.В. Попелюшко [206], М.А. Макаров [154], але, що цікаво, зазначені вчені відразу наголошують: це лише один із напрямів (видів) реалізації повноважень слідчим суддею.

Що ж до власного бачення, то ми приєднуємося до висновків вчених, які безпосередньою спрямованістю повноважень слідчого судді вважають перевірку законності та обґрунтованості дій і рішень суб'єкта досудового розслідування. Підставами так вважати є:

– в часи запровадження в правовій системі поняття «контроль», це також розумілося як перевірка дотримання норм законів;

– ст. 8 Загальної декларації прав людини [74], ст. 9 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права [171], ст. 29, 30, 31 Конституції України вказують, що в рамках кримінального судочинства певні права і свободи можуть обмежуватися, але суд повинен обов'язково перевіряти обґрунтованість та законність дій і рішень, якими відбувається зазначене обмеження;

– згідно змісту ч. 2 ст. 2, ст. 5, ч. 1, 2 ст. 6, ст. 8, ч. 2 ст. 9, ч. 2 ст. 10, ч. 2 ст. 11 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [113], обмеження прав і свобод повинно бути законним і обґрунтованим, при цьому, як вказує ЄСПЛ, зазначені вимоги повинні забезпечуватися одночасно (п. 85 справи «Харченко проти України» [373]);

– Конституційний Суд України в п. 3.2 рішення від 30 червня 2009 року № 16-рп/2009 [247], п. 5 рішення від 14 грудня 2011 року № 19-рп/2011 [246], наголосив, що судовий контроль направлений на дотримання законності і обґрунтованості в діяльності правоохоронних органів;

– ЄСПЛ на прикладі процедури взяття під варту та затримання особи вказав, що діяльність суду полягає в перевірці законності та обґрунтованості дій і рішень суб'єктів розслідування (п. 55 рішення по справі «Кавка проти Польщі» [87], справа «Буряга проти України» [31]);

– в Пленумах Верховного Суду України неодноразово наголошувалося, що під час обмеження конституційних прав і свобод, суди повинні перевіряти: чи відповідає клопотання вимогам закону; чим обґрунтовується необхідність обмеження прав і свобод (п. 1 ППВСУ № 6 від 26.03.1999 року [236], п.п. 6-21 ППВСУ № 4 від 25.04.2003 року [235], п. 5 ППВСУ № 2 від 28.03.2008 року [217]).

– сучасний порядок кримінальної процесуальної діяльності передбачає, що кожна дія та прийняте рішення суб'єкта досудового розслідування, повинно бути законним та обґрунтованим.

Так, хоча ст. 370 КПК України визначає вимоги стосовно «законності» та «обґрунтованості» лише по відношенню до судових рішень. Аналіз інших статей цього Кодексу безапеляційно вказує, що зазначені вимоги стосуються також дій і рішень суб'єктів досудового розслідування. Наприклад, у ст.ст. 140, 141 КПК України передбачено вимоги щодо змісту, форми та порядку подачі прокурором, слідчим за погодженням із прокурором, клопотання про привід. Однак якщо зазначені вимоги проаналізувати з одночасним роз'ясненням сутності терміну «законність» і «обґрунтованість» [298], що надано в ч. 2, 3 ст. 370 КПК України, є всі підстави стверджувати це ніщо інше як вимога законодавця до суб'єктів розслідування, що подане ними клопотання повинно бути: законним, тобто містити посилання на відповідні норми кримінального процесуального законодавства; обґрунтованим, тобто містити посилання на певні обставини, які підтвердженні доказами. Зазначені критерії стосуються інших дій і рішень суб'єктів досудового розслідування, оскільки у кримінальному процесі кожна дія та рішення, як правило, має вимоги щодо свого змісту, форми та порядку проведення, прийняття, тобто повинні бути законними та обґрунтованими.

– перевірка законності та обґрунтованості дій і рішень суб'єктів досудового розслідування, повністю відповідає сутності діяльності слідчого судді.

Прикладом слугує процедура судового контролю за процесуальними діями і рішеннями, якими суб'єкт розслідування, наприклад втручається у приватне життя, оскільки слідчий суддя може як дозволити (якщо клопотання законне та обґрунтоване), так і відмовити суб'єкту розслідування у проведенні відповідних процесуальних дій (якщо клопотання незаконне чи необґрунтоване);

– повністю підтримуємо точку зору В.В. Назарова, що численні висновки з приводу сутності діяльності слідчого судді, зокрема твердження, що слідчий суддя спрямовує свої повноваження на дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні, це лише констатування п. 18 ч. 1 ст. 3 КПК України [181, с. 89], тобто такі твердження зроблені без теоретичного аналізу та осмислення функції, ролі та завдань слідчого судді у кримінальному процесі України, об'єкту і предмету судового контролю тощо.

Таким чином, є всі підстави вважати, що в кожному разі виникнення підстав для реалізації судового контролю [304, с. 481; 303, с. 49], повноваження слідчого судді безпосередньо спрямовані на перевірку законності та обґрунтованості дій і рішень суб'єкта досудового розслідування.

При цьому, слід повністю відкинути висновки, що у слідчого судді може бути інша спрямованість повноважень [57, с. 325], хоча такі точки зору мають право на існування, але, погоджуємося з В.О. Попелюшко, потребують свого подальшого дослідження [206, с. 2]. Адже, на нашу думку, якщо на зазначеного суб'єкта покласти інші обов'язки, це призводитиме до порушення функціональної спрямованості, яка притаманна слідчому судді згідно п. 18 ч. 1 ст. 3 КПК України, а саме «контроль за дотриманням прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження» [305, с.

56]. Навіть якщо розглядати положення ст. 225 КПК України, що дозволяє допитувати свідка, потерпілого під час досудового розслідування в судовому засіданні, а також ст. 232 цього Кодексу, тобто допит у режимі відеоконференції, що відбувається з дозволу слідчого судді. Звернемо увагу, зазначений суб'єкт здійснює лише контроль за проведенням даних процесуальних дій, тобто він перевіряє чи є підстави для їх проведення, слідкує за правилами їх проведення. Це прямо вбачається зі змісту ч. 1 ст. 225, ч. 4 ст. 232, ч. 3 ст. 352, ч. 2 ст. 353 КПК України. Зокрема, в ч. 4 ст. 232 цього Кодексу вказується, що допит у режимі відеоконференції проводиться згідно положень ст. 225 КПК України, якою, у свою чергу, вимагається дотримуватися правил допиту під час судового розгляду. Однак в правилах допиту під час судового розгляду чітко зазначено: «Суд контролює хід допиту ..., щоб уникнути зайвого витрачання часу, захистити ... від образи або не допустити порушення правил допиту» (ч. 3 ст. 353 КПК України).

Щодо безпосередньої спрямованості повноважень прокурора під час досудового розслідування, то як визначено в підрозділі 1.1, по даній тематиці існує багато поглядів, починаючи з середини ХІХ сторіччя. Але з урахуванням раніше зроблених висновків, доцільно виокремити, чи має прокурор ту ж саму спрямованість повноважень, що і слідчий суддя, оскільки, нагадаємо, для констатації факту наявності взаємодії між учасниками (суб'єктами) кримінального процесу, потрібно встановити «спільне» для них обох.

Прокурорський нагляд та судовий контроль у кримінальному провадженні є важливими елементами державного механізму гарантування прав і свобод людини, передбаченого чинним кримінальним процесуальним законодавством. Однак їхня спільна зовнішня (формальна) спрямованість не означає тотожності процесуальних повноважень прокурора та слідчого судді, останні виконують різні функції у кримінальному процесі. Прокурор зі слідчим суддею є представниками різних гілок влади, що виконують

покладені на них функції держави в межах своєї кримінальної процесуальної компетенції. Якщо на прокурора покладено процесуальну функцію обвинувачення, то до слідчого судді взагалі висуваються вимоги щодо незалежності, об'єктивності й неупередженості у прийнятті рішень. Таке розмежування має на меті усунути будь-який взаємовплив у процесі процесуальної взаємодії та застерегти від змішування процесуальних функцій сторони обвинувачення та слідчого судді.

В юридичній літературі зазначається, що прокурорське процесуальне керівництво є формою прокурорського нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування (ч. 2 ст. 36 КПК України). Здійснення такого нагляду забезпечує професійне, ефективне та, найголовніше, законне виконання завдань, що виникають у процесі встановлення обставин вчиненого кримінального правопорушення [255, с. 42]. Разом з тим процесуальне керівництво за діяльністю органами досудового розслідування є правовим методом здійснення функції кримінального переслідування. Тому прокурорський нагляд за додержанням законів необхідно розглядати як такий, що спрямований на сторону обвинувачення для забезпечення повноти, всебічності та об'єктивності у процесі розкриття і розслідування кримінальних правопорушень.

Водночас судовий контроль, здійснюваний слідчим суддею, передбачає не лише забезпечення дотримання прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні, але й санкціонування рішень, пов'язаних з їх обмеженням (п. 3 ч. 1 ст. 3 КПК України). В теорії кримінального процесу під судовим контролем розуміють систему передбачених процесуальним законом засобів, спрямованих на реалізацію конституційних функцій судової влади, не пов'язаних з відправленням правосуддя, щодо недопущення необґрунтованого обмеження прав людини у кримінальному провадженні та їх негайного, беззаперечного поновлення у разі порушення службовими особами органів досудового розслідування або прокурором [253, с. 21]. Слідчий суддя здійснює судовий контроль за діяльністю сторони

обвинувачення, що залежить від ініціативної діяльності прокурора під час досудового розслідування, зокрема у випадках подання (погодження) клопотань про проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій, а також за необхідності застосування заходів забезпечення кримінального провадження, що створює підстави для перевірки слідчим суддею суворого дотримання законності та достатньої обґрунтованості в рішеннях, діях чи бездіяльності прокурора.

У порівнянні правової природи судового контролю та прокурорського нагляду, для останнього характерна постійність і всеосяжність, оскільки відповідно до ч. 2 ст. 36 КПК України прокурору надано доволі широкий перелік можливостей щодо прийняття процесуальних рішень та проведення слідчих (розшукових) дій з метою кримінального переслідування особи, яка вчинила кримінальне правопорушення. В свою чергу судовий контроль має тимчасовий характер і здійснюється періодично за наявності випадків, коли вирішуються питання щодо надання дозволу на проведення ініційованих прокурором слідчих (розшукових) дій або вжиття заходів забезпечення кримінального провадження [370, с. 145]. Такі відмінності між повноваженнями прокурора та слідчого судді насамперед викликані специфікою покладених на них функцій у кримінальному провадженні, а в розрізі забезпечення законності досудового розслідування обумовлюють необхідність ведення налагодженої і законодавчо унормованої спільної діяльності у формі процесуальної взаємодії. КПК України передбачає доволі значний обсяг слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) дій, заходів забезпечення кримінального провадження, у тому числі й запобіжних заходів, які потребують від прокурора подачу (або погодження) клопотань та отримання відповідного дозволу слідчого судді.

У загальному розумінні зміст будь-якої взаємодії зводиться до обміну інформацією для вирішення практичних завдань [88, с. 369]. При цьому на стадіях кримінального провадження поняття взаємодії варто розглядати як відповідний напрям діяльності, що ґрунтується на законі й здійснюється

шляхом комунікативності та ефективного використання повноважень, методів і форм, характерних для органів прокуратури та слідчого судді, з метою розслідування злочинів, припинення злочинного діяння і встановлення обставин, що входять до предмета доказування у кримінальному провадженні [145, с. 53]. Особливості взаємодії прокурора та слідчого судді під час досудового розслідування визначаються не лише визначеним процесуальним статусом, а й напрямом і завданнями їх діяльності [26, с. 95].

Разом з тим, на практиці не є винятком ситуації, коли діяльність прокурора щодо здійснення процесуального нагляду набуває пасивної форми, що має прояв у необґрунтованості прийнятого процесуального рішення та неспроможності надати достатні підстави для проведення слідчих (розшукових) дій (обшуку, слідчого експерименту, що проводиться в житлі чи іншому володінні особи тощо), негласних слідчих (розшукових) дій (накладення арешту на кореспонденцію, зняття інформації з електронних комунікаційних мереж тощо) чи застосування заходів забезпечення кримінального провадження (приводу, накладення арешту на майно та інші). Оскільки прокурор уповноважений доручати органу досудового розслідування проведення досудового розслідування та погоджувати або відмовляти у погодженні клопотань слідчого до слідчого судді про проведення слідчих (розшукових) і негласних слідчих (розшукових) дій, а також інших процесуальних дій [125], його ініціативність і безпосередня участь при прийнятті процесуальних рішень різко зменшується. Тобто виконуючи роль спеціального суб'єкта погодження, прокурор втрачає необхідність самостійно готувати відповідні клопотання до слідчого судді, обмежуючись тим, що складається і подається йому на погодження слідчим. У зв'язку з цим прокурором може не проводитись належна перевірка клопотань на предмет достатньої аргументованості позиції щодо необхідності проведення тих чи інших процесуальних дій або застосування окремих заходів забезпечення кримінального провадження [73, с. 257].

Подекуди замість змістовного викладення обставин кримінального провадження та подання доказів щодо обставин, на які сторона обвинувачення посилається для переконання слідчого судді у необхідності задоволення поданого клопотання, прокурор займає формальну позицію, яка звужується до оперування загальними положеннями КПК України, але щодо конкретного кримінального провадження [17, с. 13]. Зазначене не призводить і не може призвести до ефективної взаємодії прокурора та слідчого судді, так як відсторонення прокурора від процесуального керівництва та здійснення нагляду за дотриманням законності органами досудового розслідування викликає потребу у слідчого судді усунути наявні прогалини замість нього, що призводить до підміни процесуальних функцій цих суб'єктів кримінального провадження.

Наприклад, подаючи клопотання про накладення арешту на майно, крім формальних відомостей про перелік і вид майна, що належить арештувати, прокурор повинен зазначати підстави, мету та детальне обґрунтування, яке виправдовує такий ступінь втручання у права і свободи особи, про який ідеться в клопотанні про арешт майна (ст. 171 КПК України) [125]. Проте поширеною є практика, коли слідчий суддя задовольняє таке клопотання, адже самостійно знаходить відповідне обґрунтування та виправдовує накладення арешту на майно наявністю одних із ризиків, передбачених ч. 1 ст. 170 КПК України замість прокурора.

Іншим прикладом є подання клопотання про проведення обшуку житла чи іншого володіння особи. Прокурор, погоджуючи або подаючи клопотання про проведення обшуку, серед загальних відомостей (найменування кримінального провадження, короткий виклад обставин кримінального правопорушення тощо) має звернути увагу на достатність підстав для обшуку та наявність ознак речей, документів, іншого майна або осіб, яких планується відшукати, а також їхній зв'язок із вчиненим кримінальним правопорушенням (ч. 3 ст. 234 КПК України). Також до клопотання мають бути додані інші матеріали, якими прокурор, слідчий обґрунтовує доводи

цього клопотання [43, с. 165]. За відсутності таких відомостей слідчий суддя повинен відмовити у задоволенні клопотання про обшук. Але в межах «взаємодії» слідчий суддя «допрацьовує» за прокурора відсутні аргументи, необхідні для отримання дозволу на проведення такого обшуку, що не сприяє захисту прав, свобод і законних інтересів підозрюваного та інших осіб. Замість того, щоб гарантувати права людини та захищати їх від свавілля органу досудового розслідування, слідчий суддя стає на бік сторони обвинувачення, виконуючи функцію кримінального переслідування.

Наведені негативні приклади взаємодії прокурора та слідчого судді пов'язані з підміною процесуальних функцій обвинувачення та судового контролю під час перевірки законності обмеження прав, свобод і законних інтересів людини у досудовому розслідуванні. При таких ситуаціях не можна вести мову про взаємодію між прокурором та слідчим суддею, що ґрунтується на загальній засаді змагальності, що передбачає об'єктивність, безсторонність та неупередженість слідчого судді.

Варто зазначити, що підміна процесуальних функцій прокурора та слідчого судді під час їхньої взаємодії не єдине питання, що потребує вдосконалення при реалізації процесуальної взаємодії прокурора та слідчого судді. Положення чинного кримінального процесуального закону містять низку суто формальних вимог, які гальмують здійснення швидкої та ефективної взаємодії. Зокрема, приписами кримінального процесуального закону передбачений досить складний та громіздкий механізм процесуального документообігу між прокурором та слідчим суддею під час їхньої взаємодії на стадії досудового розслідування. Норми КПК України вимагають від прокурора складання або погодження досить складного за формою клопотання про проведення слідчої (розшукової) дії, негласної слідчої (розшукової) дії, застосування заходу забезпечення кримінального провадження, запобіжного заходу. Дотримання вказаних формальних процесуальних вимог передбачає досить затратний за часом та ресурсами процес підготовки відповідного клопотання та звернення з останнім до

слідчого судді. При цьому подача клопотання відбувається виключно у паперовій формі, з подальшою реєстрацією у суді, організаційним розподілом на конкретного слідчого судді та призначенням до судового розгляду.

Наявність такої регламентованості дій прокурора щодо подачі (погодження) клопотання до слідчого судді ускладнює процес комунікації, хоча на обмеження прав і свобод людини передбачені дії не впливають, адже мають суто процедурний характер. В цьому плані, як справедливо наголошує Т. О. Лоскутов, детальне регулювання відносин між органами кримінального судочинства є зайвим через відсутність можливості впливати на обмеження процесуальних прав людини. В іншому випадку процесуальна форма, яка є гарантією дотримання процесуальних прав, переходить у формалізм, створюючи перепони на шляху до здійснення захисту кримінальних прав [153, с. 173]. Надмірна конкретизація організаційних питань, що повсякчас виникають у взаємодії прокурора та слідчого судді лише зменшує свободу розсуду щодо обмеження процесуальних прав [152, с. 178]. За такого підходу організаційна частина взаємодії має спрощуватись у бік діджиталізації, що сприятиме зменшенню тяганини низки процедур, пов'язаних з паперовим обігом документів, а також буде логічним доповненням тих механізмів, що вже використовуються у судовій системі [108, с. 94]. Також на думку М.В. Корнієнко, сучасний етап суспільного розвитку демонструє збільшення ролі штучного інтелекту у створенні моделей цифрової автоматизації процесуальних рішень, яка сприятиме спрощенню процедури прийняття подібних процесуальних рішень у подібних кримінальних провадженнях, що підвищує ефективність та спрощує процедуру прийняття процесуальних рішень з погляду процесуальної економії [120, с. 55].

При цьому необхідно зважати, що вирішуючи питання про організацію швидкої взаємодії прокурора та слідчого судді, не потрібно спрощувати всі наявні вимоги, оскільки мінімальна регламентація відносин залишить великий простір для власного розсуду посадових осіб, які здійснюють

кримінальне провадження [149, с. 68]. Тому, на наш погляд, деталізація необхідна при вирішенні питань щодо обмеження прав і свобод людини, коли питання, пов'язані з процедурою взаємодії, мають залишатись на вільний розсуд прокурора та слідчого судді, спрощуючи існуючі в КПК України формальні вимоги.

І навпаки, якщо в процесі взаємодії прокурора та слідчого судді вирішуються питання щодо обмеження прав в свобод людини, положення чинного КПК України мають залишатися більш конкретними (деталізованими), що позитивно впливатиме на дотримання прав учасників кримінального провадження. Наприклад, при складанні клопотання про отримання тимчасового доступу до речей і документів, що безпосередньо обмежує фундаментальне право особи на власність, необхідно зазначити індивідуалізацію ризиків, чому саме цей захід забезпечення кримінального провадження є важливим в конкретному кримінальному провадженні. Водночас формальні вимоги, пов'язані з поданням такого клопотання до слідчого судді у паперовій формі, його реєстрацією, мають спрощуватись, зокрема за допомогою використання сучасних інформаційних технологій.

Іншим прикладом може бути вимога ч. 9 ст. 170 КПК України щодо звернення до слідчого судді із клопотанням про арешт майна протягом 24 годин після накладення попереднього арешту на майно у невідкладних випадках. Однак виникають випадки, коли прокурор не звертається до слідчого судді особисто, а реєструє відправлення відповідного клопотання через пошту, хоча фактично здати його може пізніше, внаслідок чого він збільшує встановлений законом термін, оскільки строк не вважається порушеним, якщо процесуальний документ направлено на пошту до закінчення строку. Тому ступінь правової регламентації взаємодії прокурора та слідчого судді має залежати від можливості обмеження прав, свобод і законних інтересів людини у кримінальному провадженні.

Отже, в науці кримінального процесу доволі розповсюдженим вважається погляд, що під час досудового розслідування прокурор

забезпечує законність та обґрунтованість дій і рішень суб'єкта розслідування. Наприклад, про це вказували: Є.Г. Коваленко [104, с. 6], В.Т. Малярєнко [105, с. 323], М.Й. Курочка, П.М. Каркач [134, с. 149-150], В.Г. Гончаренко [162, с. 454-455], В.М. Тертишник [284, с. 727-728], В.В. Ринда [245, с. 3], Ю.М. Грошевий, В.М. Капліна [60, с. 84], В.М. Руденко [252, с. 277] В.М. Юрчишин [402, с. 26]; В.Т. Нор, М.Є. Шумило [53, с. 122], М.І. Мичко [170, с. 45], І.В. Вернидубов [161, с. 62-63], М.В. Косюта [123, с. 11-20], В.І. Малюга [156, с. 111], Ю.П. Аленін [3, с. 128]. У наші дні – І.В. Єна [70, с. 247], А. Палюх [193, с. 501], Ж.Л. Рибалко [244, с. 118], М.І. Смірнов [266, с. 128].

Підтримуючи висновки зазначених вчених лише відмітимо, що це узгоджується з ч. 2 ст. 36 КПК України, оскільки безпосередньою спрямованістю повноважень прокурора під час досудового розслідування, як правило, є перевірка законності та обґрунтованості дій і рішень суб'єктів розслідування.

До речі, згідно Інструкції з діловодства в органах прокуратури України, «погодження» документу означає: оцінка прокурором доцільності документа, його обґрунтованості та встановленні відповідності чинному законодавству (п. 9.4.1 цієї Інструкції) [227]. Тоді як, нагадаємо, згідно п. 10 ч. 2 ст. 36 КПК України, до повноважень прокурора відноситься: «погоджувати або відмовляти у погодженні клопотань слідчого до слідчого судді про проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, інших процесуальних дій у випадках, передбачених КПК України, чи самостійно подавати слідчому судді такі клопотання». Водночас компетенція слідчого судді в більшості випадків визначається саме розглядом відповідних клопотань [209, с. 262].

Іншими словами, є всі підстави стверджувати, що спільним для прокурора і слідчого судді під час досудового розслідування вважається: перевірка законності та обґрунтованості дій і рішень суб'єкта розслідування.

Висновок щодо цього, також підтверджується слідчими суддями та прокурорами (Додаток 1).

В цілому взаємодія прокурора та слідчого судді під час досудового розслідування має узгоджуватися з процесуальними функціями цих суб'єктів кримінального провадження. У взаємовідносинах прокурора та слідчого судді діяльність першого суб'єкта має здійснюватися у напрямку обвинувачення, а другого суб'єкта – у напрямку судового контролю за дотриманням прав, свобод і законних інтересів учасників досудового розслідування.

Невиконання прокурором та слідчим суддею своїх процесуальних функцій під час взаємодії між собою призводить до порушення прав, свобод і законних інтересів людини у кримінальному провадженні. Зокрема, нерідким випадком у ході досудового розслідування є ситуація, коли слідчий суддя необґрунтовано приймає сторону обвинувачення, «допрацьовує» за «пасивного» прокурора в частині аргументування необхідності обмеження прав, свобод і законних інтересів підозрюваного [294, с. 260]. Це відбувається у межах розгляду слідчим суддею клопотань прокурора про застосування запобіжного заходу, клопотань про накладення арешту на майно тощо.

Положення кримінального процесуального закону в частині правової регламентації взаємодії прокурора та слідчого судді потребують удосконалення. Шляхом внесення змін та доповнень до законодавчих норм формальна (паперова, організаційна) частина взаємодії прокурора та слідчого судді має спрощуватися для підвищення ефективності взаємодії цих суб'єктів під час досудового розслідування. Разом з тим, змістовна частина взаємодії прокурора та слідчого судді, що безпосередньо пов'язана з обмеженням прав, свобод і законних інтересів людини має досить детально регулюватися приписами кримінального процесуального законодавства.

Але з урахуванням того, що суб'єкти досудового розслідування приймають та проводять багато процесуальних дій і рішень в рамках

кримінального провадження, насамкінець окремої уваги потребує визначення предмету взаємодії прокурора та слідчого судді. Тобто перелік дій і рішень суб'єктів розслідування, законність і обґрунтованість яких обов'язково мають перевіряти прокурор і слідчий суддя.

Так, на нашу думку, взаємодія прокурора та слідчого судді може мати місце:

1) лише щодо дій і рішень суб'єктів розслідування, які стосуються прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження.

Хоча прокурор реалізовує наглядові повноваження протягом усього досудового розслідування, тобто перевіряє переважну більшість дій та рішень суб'єктів розслідування (ч. 2 ст. 36 КПК України), слід нагадати, що діяльність слідчого судді, згідно п. 18 ч. 1 ст. 3 КПК України, пов'язується виключно з правами, свободами і законними інтересами осіб у кримінальному провадженні;

2) рішення чи дія суб'єкта досудового розслідування повинно бути направлено на обмеження прав, свобод і законних інтересів учасника досудового розслідування, або зміну порядку забезпечення цих прав, свобод і законних інтересів.

Як вбачається з положень ст. 225, 232, 297¹-297⁵ КПК України, у наші дні слідчий суддя контролює також дії та рішення, якими суб'єкт розслідування має намір застосувати спеціальні правила проведення окремих слідчих розшукових дій (ст. 225, 232 КПК України) чи досудового розслідування в цілому (ст. 297¹-297⁵ КПК України), що, в свою чергу, має вплив на загальну процедуру забезпечення прав, свобод і законних інтересів відповідного учасника.

3) предметом перевірки є клопотання суб'єкта розслідування.

На сьогоднішній день лише за наявності клопотання від цього суб'єкта, прокурор і слідчий суддя обов'язково та поетапно перевіряють відповідну дію чи рішення на предмет законності та обґрунтованості. Наведене стосується навіть обставин, коли клопотання особисто складає прокурор,

оскільки, якщо зазначений суб'єкт самостійно звертається до слідчого судді, то, на глибоке авторське переконання, ним вже сформовано висновок, що майбутня дія чи рішення, буде законною і обґрунтованою, і він це намагатиметься довести слідчому судді.

Отже, взаємодію прокурора та слідчого судді варто розглядати як спільну та поетапну реалізацію прокурором і слідчим суддею своїх повноважень під час перевірки законності та обґрунтованості дій і рішень суб'єкта розслідування, які стосуються прав, свобод і законних інтересів учасників досудового розслідування.

Окремо зазначимо, на нашу думку, взаємодія між прокурором і слідчим суддею відсутня під час оскарження дій і рішень в порядку ст. 303-308 КПК України. Підставами для таких висновків є те, що зазначена процедура носить факультативний характер у кримінальному процесі України. Тобто виникнення умов застосування положень ст. 303-308 КПК України залежить від того, чи оскаржив відповідний учасник кримінального провадження певну дію чи рішення суб'єкта розслідування. Однак якщо не буде відповідної скарги, то дія чи рішення суб'єкта розслідування не стануть предметом перевірки слідчого судді, а з ним і зникає такий елемент поняття взаємодії як : «... той, що стосується обох». Навіть якщо розглядати обставини, за яких учасник кримінального провадження оскаржує певну дію чи рішення суб'єкта розслідування, то з урахуванням класифікації структури та характеристики взаємодії суб'єктів кримінального процесу, що запропоновано Н.М. Ахтирською, Н.С. Трофименко, П.В. Хряпінським [5, с. 62-63], взаємодія матиме місце лише між скаржником та слідчим суддею, тоді як прокурор братиме участь як «інший учасник». У кримінальному процесі України взаємодія прокурора та слідчого судді може мати місце лише відносно реалізації судового контролю під час досудового розслідування, зокрема, щодо перевірки дотримання прав, свобод та законних інтересів людини у досудовому кримінальному провадженні.

2.2 Принципи взаємодії прокурора та слідчого судді у кримінальному процесі України

У теорії кримінального процесу висловлено чимало поглядів щодо розуміння терміну «принцип». Зокрема, В.Т. Маляренко [159, с. 15-15; 158, с. 22-24], М.М. Михеєнко [169, с. 100], В.Г. Гончаренко, В.Т. Нор, М.Є. Шумило [53, с. 39] зазначають, що принципи є закріпленими в Конституції України, а також загально визнаних міжнародних актах та у кримінальному процесуальному законі керівні положення, що виражають і визначають найбільш істотні властивості кримінального провадження, зокрема вимоги до правил і способу діяльності органів і службових осіб, які ведуть кримінальне провадження, та є гарантіями забезпечення дотримання прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження, які залучаються.

О.Ю. Татаров [280, с. 105-106] стверджує, що під принципами кримінального процесу треба розуміти закріплені в межах законодавства основоположні ідеї (засади, загальні положення), призначені для визначення змісту, спрямованості, способу і процесуальної форми діяльності суб'єктів кримінального провадження щодо здійснення правосуддя.

В.Я. Тацій [53, с. 16-17] наголошує, що засади кримінального провадження є визначальними, фундаментальними, імперативними положеннями, необхідними для визначення закономірностей і найбільш суттєвих властивостей кримінального судочинства. Вбачається, що принципи кримінального процесу виконують роль дієвого засобу захисту прав і свобод людини, а також мають вагоме значення для врегулювання діяльності органів та посадових осіб у кримінальному провадженні. Водночас М.М. Почтовий наголошує, що між усіма принципами кримінального провадження існує відповідний взаємозв'язок, але зі збереженням власної цінності для побудови і ходу процесу [210, с. 162].

Окремо відмітимо, ми підтримуємо погляди тих вчених [44, с. 167], які вважають, що терміни «засада» і «принцип» це слова синоніми. Так, на нашу

думку, хоча у вітчизняній теорії кримінального процесу ідуть певні дискусії з приводу ідентичності розуміння цих понять. Деякими вченими слушно вказується: етимологічний аналіз терміну «засада» та «принцип» безапеляційно свідчить, це однакові за змістом поняття, що розуміються як «основоположне правило» [109, с. 32-34].

У свою чергу, А.В. Молдован, С.М. Мельник [172, с. 27-28] зазначають, що принципи кримінального процесу: є основою формування системи кримінального судочинства в цілому; тісно взаємопов'язані з державною політикою в сфері правосуддя; визначаються з урахуванням положень міжнародних актів; забезпечують охоронну та регулятивну дію щодо всіх кримінальних процесуальних норм.

Щодо інших визначень терміну «принцип»/«засада» кримінального процесу, то, наприклад, Л.Д. Удалова, В.В. Рожнова, Д.О. Савицький, О.Ю. Хабло [313, с. 31] вказують, що засади (принципи) кримінального провадження – це закріплені в законі панівні в державі політичні та правові ідеї щодо завдань і порядку здійснення кримінального провадження, які визначають спрямованість і побудову кримінального процесу загалом, форму і зміст його стадій та інститутів.

Подібного погляду притримується О.І. Галаган [44, с. 167], які під засадами (принципами) кримінального провадження розуміють закріплені в законі політичні та правові ідеї, що визначають завдання і способи здійснення кримінального судочинства, спрямованість та побудову як кримінального процесу загалом, так і форму та зміст окремих його стадій та інститутів, що забезпечують охорону прав, свобод та законних інтересів особи, порушення яких обов'язково тягне за собою скасування вироку та інших судових рішень у справі.

Таким чином, не зупиняючись на інших висновках щодо розуміння терміну «принцип»/«засада», оскільки вони ідентичні за змістом, відмітимо, що у контексті кримінального процесу «принцип» доцільно розуміти як: фундаментальне (базове) положення, на основі та з дотриманням якого має

відбуватися кримінальна процесуальна діяльність. Особливого значення принципи набувають по відношенню до порядку та способу реалізації повноважень суб'єктами, які ведуть кримінальний процес. З урахуванням цього, під принципами взаємодії прокурора та слідчого судді, доцільно вже розуміти: *«Фундаментальні (базові) положення, з дотриманням та у відповідності до яких прокурор і слідчий суддя спільно та поетапно перевіряти законність та обґрунтованість дій і рішень суб'єкта розслідування, які стосуються прав, свобод чи законних інтересів учасника досудового розслідування»* [297, с. 418].

Щодо самих принципів взаємодії прокурора та слідчого судді, то спочатку слід зауважити, що дане основоположне правило має одночасно стосуватися, як діяльності прокурора, так і діяльності слідчого судді. Обґрунтовано це тим, що хоча на законодавчому рівні нашої держави визначено керівні ідеї кримінального судочинства (ст. 7 КПК України), все ж таки, не всі засади є основоположними правилами взаємодії прокурора та слідчого судді, оскільки:

– або можуть стосуватися діяльності окремого учасника кримінального провадження. Наприклад, згідно ч. 3 ст. 19 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [240], для слідчого судді одним із основоположних правил діяльності є спеціалізація та інстанційність. Тоді як інших учасників (суб'єктів) досудового розслідування, це жодним чином не стосується, тобто не є стандартом їх діяльності. Для прикладу, якщо брати прокурора, то згідно Закону України «Про прокуратуру» [237], спеціалізація не є обов'язковою в органах прокуратури (ч. 6 ст. 7 цього Закону), а принцип інстанційності взагалі не передбачається у даному Законі як основоположне правило діяльності прокурорів;

– або може мати відношення до кримінального процесу в цілому, тобто стосуватися відповідного учасника кримінального провадження, а тому, відповідно, бути як принципом взаємодії прокурора та слідчого судді, так і залишатися принципом кримінального провадження. Адже, як визначено в ч.

1 ст. 7 КПК України: «Зміст та форма кримінального провадження повинні відповідати загальним засадам кримінального провадження ...», що, на нашу думку, має альтернативне тлумачення: будь-яка процесуальна дія та рішення, прийняті/проведенні відповідним учасником (суб'єктом) кримінального провадження, в тому числі слідчим суддею, прокурором, має відповідати тим, чи іншим засадам, визначеним ст. 7 КПК України.

Що ж до самих засад кримінального провадження, перелік яких наведений у ст. 7 КПК України, та які одночасно є принципами взаємодії прокурора та слідчого судді, то вважаємо, що ними є:

1) верховенство права (ст. 8 КПК України), законність (ст. 9 КПК України), рівність перед законом (ст. 10 КПК України), повага до людської гідності (ст. 11 КПК України) – взагалі вважаються основоположними правилами діяльності, незалежно від сфери правовідносин, кожної посадової особи органу державної влади (ч. 1 ст. 3, ст. 19, 24, 28 Конституції України);

2) забезпечення права на свободу та особисту недоторканість (ст. 12 КПК України), недоторканість житла чи іншого володіння особи (ст. 13 КПК України), таємниця спілкування (ст. 14 КПК України), невтручання у приватне життя (ст. 15 КПК України), недоторканість права власності (ст. 16 КПК України), свобода від самовикриття та право не свідчити проти близьких родичів та членів сім'ї (ст. 18 КПК України), забезпечення права на захист (ст. 20 КПК України), доступ до правосуддя та обов'язковість судових рішень (ст. 21 КПК України), змагальність сторін та свобода в поданні ними своїх доказів і у доведеності перед судом їх переконливості (ст. 22 КПК України), безпосередність дослідження показань, речей і документів (ст. 23 КПК України), забезпечення права на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності (ст. 24 КПК України), публічність (ст. 25 КПК України), диспозитивність (ст. 26 КПК України), гласність і відкритість судового провадження та його повне фіксування технічними засобами (ст. 27 КПК України), розумні строки (ст. 28 КПК України), мова, якою здійснюється кримінальне провадження (ст. 29 КПК України) – у різній формі, як окремо

встановлено, також впливають на порядок діяльності прокурора та слідчого судді під час взаємодії [301, с. 54; 299, с. 337; 300, с. 368; 296 с. 183].

Окрім того, до переліку принципів взаємодії прокурора та слідчого судді також можна віднести основоположні правила, що на законодавчому рівні не закріплені, але про які вказується у наукових дослідженнях, присвячених:

– принципам взаємодії органів державної незалежно від сфери правовідносин;

– принципам взаємодії представників органів влади в рамках кримінального процесу.

Адже варто нагадати, не всі провідні науковці вважають, що основоположне правило має обов'язково закріплюватися на нормативному рівні, точка зору чого також має право на існування (наприклад так вважає В.Я. Тацій [283, с. 16-17] та інші [172, с. 27-28]). Тому, відповідно, існують підстави стверджувати, що взаємодія прокурора та слідчого судді має також відповідати принципам, про які вказує наукова спільнота. Адже, тим паче, ті чи інші висновки вчених, з часом все одно стають надбанням правозастосовної діяльності.

Отже, якщо розглядати висновки вчених, які займалися дослідженням принципів взаємодії органів державної влади в цілому, тобто незалежно від сфери правовідносин, то, наприклад, С.Л. Недов вважає, що загальними правилами взаємодії суб'єктів владних повноважень є: правова упорядкованість, об'єктивність, відповідальність [183, с. 141]. Тоді як В.М. Фесюнін [367, с. 46-47], Л.О. Феценко [368, с. 83] з цього переліку виокремлюють лише об'єктивність.

Не менш цікаву думку щодо принципів взаємодії представників органів державної влади висловив М.М. Новіков. Зокрема, даний автор вказує, що коли діяльність суб'єктів владних повноважень стосується прав, свобод і законних інтересів громадян, взаємодія представників органів державної влади повинна відбуватися з урахуванням таких основоположних правил як:

збалансованість інтересів держави і особистості, добровільність, рівність, відповідальність, поетапність [187, с. 91-90]. Разом з тим, як наголошує М.М. Почтовий, співвідношення між суспільними та особистими інтересами в кримінальному судочинстві виражається в засадах публічності й диспозитивності [211, с. 217].

Розширений висновок щодо принципів взаємодії представників органів державної влади робить Ю.Г. Пивовар, яким відмічено, що фундаментальними основами взаємодії суб'єктів владних повноважень слід вважати принципи: пріоритет прав людини, гуманізм, повага до особи; чітке визначення завдань взаємодії; розмежування повноважень суб'єктів взаємодії; постійне, безперервне, взаємне інформування про хід (перебіг) взаємодії; оперативність розгляду і прийняття рішень з питань, що потребують спільного вирішення та забезпечення їх виконання у межах визначеної компетенції; комплексне використання у разі необхідності сил і засобів, що є в розпорядженні взаємодіючих сторін. Крім того, основоположними правилами взаємодії є також самостійність суб'єктів, [199, с. 41].

Що ж до поглядів на принципи взаємодії органів державної влади в рамках кримінального процесу, то, наприклад, В.В. Ковальов вказує, що фундаментальними основами взаємодії учасників кримінального провадження додатково є: розмежування компетенції; процесуальна самостійність; взаємний обмін інформацією [106, с. 40-41].

У свою чергу, Г.П. Цимбал відзначає, що взаємодія в рамках кримінального процесу буде більш ефективною, якщо її проведення буде ґрунтуватися також на принципах: науковості; плановості; безперервності; маневреності; оптимального використання можливостей взаємодіючих елементів; пропорційної відповідальності за наслідки взаємодії. Проте даним автором наголошено, що в процесі взаємодії головними принципами, все ж таки, є: дотримання законності; чітке розмежування компетенції і посадових

обов'язків; самостійність у виборі засобів і методів роботи під час взаємодії; знання учасниками взаємодії можливостей кожної сторони [374, с. 40].

Дещо аналогічну систему принципів взаємодії суб'єктів кримінального процесу пропонує О.О. Волобуєва [39, с. 23], яка зазначає, що керівними ідеями порядку реалізації учасниками кримінальних процесуальних правовідносин своїх повноважень під час взаємодії є: розподіл компетенції та посадових обов'язків; самостійність, незалежність, комплексність, оптимальність, раціональність використання повноважень під час взаємодії.

Власну позицію щодо принципів взаємодії в рамках досудового розслідування висловив О.В. Старченко [269, с. 45-46], яким відмічено, що в теорії кримінального процесу представлене досить широке коло принципів взаємодії, серед яких виокремлюються: своєчасність організації взаємодії; економія процесуальних засобів (взаємодія не є потрібною, якщо вона недоцільна); погодженість і динамічність планування взаємодії; відносна незалежність учасників взаємодії, розмежування їхньої компетенції та підпорядкування виключно закону; індивідуалізація процесуальних, організаційних і тактичних форм взаємодії; персональна відповідальність; комплексне використання наявних у розпорядженні сил і засобів; неприпустимість делегування своїх прав і обов'язків іншим суб'єктам; добір учасників взаємодії з урахуванням психологічної і мовної сумісності; нерозголошення даних досудового слідства.

Однак не піддаючи сумніву та обговоренню наведені висновки щодо принципів взаємодії взагалі та в рамках кримінального процесу, розроблених вітчизняною наукою. Адже кожен автор наводить власну аргументацію, що, як слушно відмічають А.М. Колодій [111, с. 16], О.І. Галаган, Д.П. Письменний [44, с. 167], залежить від особистої позиції та контексту дослідження. При виокремленні принципів взаємодії прокурора та слідчого судді, пропонуємо зосередити увагу на фундаментальних положеннях, про які не зазначається у вітчизняних наукових працях та національних

законодавчих актах, але їх слід вважати основоположними правилами, в тому числі взаємодії прокурора та слідчого судді.

Мова йдеться про такі принципи як «правова визначеність», «захист від свавілля», «співмірність», причинами звернення уваги на які, обумовило те, що, по-перше, вони досить давно згадується у рішеннях ЄСПЛ, по-друге, безпосередньо позначаються ЄСПЛ як принципи, по-третє, ЄСПЛ згадує про «правову визначеність», «захист від свавілля», «співмірність», як правило, під час оцінки діяльності суб'єктів, які своїми діями/рішеннями уповноваженні на національному рівні вирішувати питання про обмеження прав і свобод учасників кримінального провадження. Тоді як, нагадаємо, у нашій державі, обмеження прав і свобод, під час досудового розслідування уповноважені вирішувати саме прокурор і слідчий суддя (ч. 1 ст. 132 КПК України). Проте варто брати до уваги, що низка прав не може бути обмежена, а обмеження інших прав не може знищувати їх сутність [118, с. 30]. По-четверте, як відзначатиметься у подальшому, одні із типових порушень прав і свобод людини і громадянина в Україні, згідно щорічних звітів Уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини (2006-2018 рр.), стосувалися та продовжують стосуватися принципів «правова визначеність», «захист від свавілля», «співмірність».

Для прикладу, у 2016-2018 рр., одним із типових порушень кримінального провадження України було: «недоліки, які призводять до тримання під вартою без належної законної підстави»; «недоліки законодавства та судової практики, що призводять до незаконного тримання під вартою». Так, якщо зазначені порушення порівняти зі змістом принципів «правова визначеність», «захист від свавілля», «співмірність», що розкриватиметься у подальшому, з усією впевненістю можна стверджувати про взаємопов'язаність цих порушень і принципів.

Зауважимо, в ході опитування прокурорів та суддів встановлено, що 87 % з них притримуються погляду про можливість визначення ЄСПЛ основоположних правил діяльності прокурора та суду в рамках

кримінального провадження, в тому числі під час досудового розслідування. Лише 11 % респондентів вважають, що ЄСПЛ не може визначати основоположні правила діяльності прокуратури та суду в рамках кримінального провадження. Ще 2 % не визначилися з тим, чи встановлюються рішеннями ЄСПЛ засади діяльності прокуратури та суду в рамках кримінального провадження.

Якщо розкривати сутність наведених принципів, а з ним і визначатися, чи є вони принципами взаємодії прокурора та слідчого судді, чи необхідно їх закріплювати у КПК України, оскільки:

– прокурор і слідчий суддя є представниками органів державної влади, а тому, згідно ст. 19 Конституції України, ст. 9 КПК України, від даних суб'єктів можна вимагати лише те, що прямо передбачено Конституцією та законами України.

В зв'язку з цим, зауважимо, ми підтримуємо позицію тих вчених, які, все ж таки, стверджують, що засади кримінального провадження повинні закріплюватися на законодавчому рівні [15, с. 113].

– у кримінальному процесі України, ст. 129 Основного Закону, ст. 7 КПК України вже закріплено принципи правосуддя, в тому числі кримінального судочинства. Тому потрібно з'ясувати, чи не є «правова визначеність», «захист від свавілля», «співмірність», засадами кримінального провадження, що вже відображені на законодавчому рівні нашої держави.

Наприклад, «забезпечення справедливого та неупередженого суду» як принцип кримінального судочинства передбачено в ч. 14.1 ст. 14 Пекінських правил ще з 1985 року. Проте в Україні з прийняттям у 2015 році Закону України «Про забезпечення права на справедливий суд [222], зазначений стандарт вже визнано основоположним правилом національного правосуддя (судочинства);

– хоча суддям та прокурорам постійно наголошується про необхідність врахування практики ЄСПЛ [216; 241; 369; 196], про що також відзначено в ч. 2 ст. 8, ч. 5 ст. 9 КПК України. Згідно ч. 1 ст. 1, ч. 1, п. «а» ч. 2 ст. 13

Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» [213], встановлення рішеннями ЄСПЛ у справах проти України недоліків системного характеру, створює обов'язок для нашої держави вносити зміни до законодавства. У той же час, факт порушення принципів «правова визначеність», «співмірність», «захист від свавілля» зі сторони українських суддів і прокурорів, констатується ЄСПЛ вже не один рік. При цьому, згідно даних Уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини за 2016-2018 рр. [399; 398; 397], порушення зазначених принципів має місце і сьогодні у кримінальному провадженні України.

Окремо відмітимо, сутність принципів «правова визначеність», «захист від свавілля», «співмірність» доцільно розкривати на підставі рішень ЄСПЛ, які постановлені не лише у справах проти України, а й інших держав. Пов'язано це з тим, що:

– як слушно визначено в п. 12 ППВСС України «Про застосування судами міжнародних договорів України при здійсненні правосуддя» [226], у кримінальному судочинстві України мають використовуватися всі рішення ЄСПЛ;

– опрацювання рішень ЄСПЛ, що постановлені у справах проти України та інших держав, надає змогу більш повно з'ясувати сутність терміну, який використовується у них;

– як відмічено у п. 197 рішення «Ранцев проти Кіпру та Росії» [242], завдання ЄСПЛ полягає не лише у вирішенні спору по суті, а й розтлумачити положення Конвенції з урахуванням всіх рішень цього Суду;

– 15 лютого 2019 року на базі Верховного Суду був проведений семінар, на якому суддям було слушно наголошено: «при розгляді справ має застосовуватися Конвенція з прав людини і основоположних свобод та практика Європейського суду з прав людини як джерело права. При цьому застосовуються рішення, ухвалені щодо всіх країн, а не лише України, незалежно від того, чи були виявлені порушення статей Конвенції. Потрібно

це через те, що Конвенція, яка є основним документом для ЄСПЛ, динамічна» [241].

Аналогічні семінари проводилися для прокурорів, де також неодноразово вказувалося, що практику ЄСПЛ потрібно враховувати у своїй діяльності, застосуванню підлягають рішення не лише у справах щодо України, а й інших держав [196].

Отже, під час відображення відомостей щодо принципу «правова визначеність», ЄСПЛ вказує наступне:

– особу тримали під вартою за обставин, коли це не передбачалося конкретними положеннями законодавства (п. 50, 53 «Доронін проти України» [67], п. 55, 56 «Барановський проти Польщі» [68]);

– застосоване тримання під вартою не мало умов продовження на іншій стадії кримінального процесу (п. 72, 73 «Фельдман проти України» [366], п. 71, 74 «Харченко проти України» [373], п. 54 «Свершов проти України» [257], п. 78 «Вітрук проти України» [36], п. 69 «Гаважук проти України» [42], п. 19 «Новік проти України» [186], «Буряга проти України» [31]);

– для особи не було створено всіх можливостей передбачити наслідки дій і рішень, якими обмежується її воля (п. 33 «Ічін та інші проти України» [86], п. 264 «Тимошенко проти України» [286], п. 47 «Світлорусов проти України» [258], п. 81 «Белоусов проти України» [16], п. 49 «Волохи проти України» [41], п. 64 «Гарькавий (Garckavuу) проти України» [45], п. 35 «Мурукін проти України» [173], п. 80 «Миханів проти України» [168], п. 98 «Ошурко проти України» [192]);

– заявника продовжували тримати під вартою, але після ухвалення рішення про його звільнення (п. 88 «Миханів проти України» [168]);

– рішення про затримання та підстави затримання з метою ознайомлення з матеріалами справи, є незрозумілим («Єціус проти Литви» [72]);

– необмежене в часі право скасувати рішення щодо звільнення з-під варти, має наслідком нескінченного існування сумніву (п. 71 «Салов проти України» [256], п. 62 «Брумареску проти Румунії» [29]);

– особу тримали під вартою протягом строку, вплив якого передбачити було неможливо (п. 55, 56 «Барановський проти Польщі» [8], п. 72, 73 «Фельдман проти України» [366], п. 71, 74 «Харченко проти України» [373], п. 53 «Доронін проти України» [67], п. 78 «Вітрук проти України» [36], п. 69 «Гаважук проти України» [42], «Буряга проти України» [31], п. 50, 54 «Слоєв проти України» [68]);

– дуже важливо, щоб умови позбавлення волі були чітко визначені у внутрішньому законодавстві, і щоб сам закон був передбачуваним у своєму застосуванні для того, щоб був дотриманий стандарт «законності», встановлений Конвенцією, який вимагає, щоб всі закони були досить точними, та дозволяли людині (в разі необхідності користуючись порадою) в розумній мірі та за певних обставин передбачити наслідки, які можуть бути результатом конкретних дій (п. 120 «Креанге проти Румунії», п. 80 «Медведєв та інші проти Франції» [65, с. 80];

– для того, щоб відповідати вимогам законності, тримання під вартою має здійснюватися «відповідно до процедури, передбаченої законом». Це означає, що тримання під вартою має відповідати матеріальним і процесуальним нормам національного права та міжнародного права (п. 79 «Медведєв та інші проти Франції», п. 46 «Тоноло проти Сан-Марино і Італії» [66, с. 7-8];

– вимога законності не може вважатись виконаною виключно на підставі дотримання відповідного національного законодавства. Саме національне законодавство повинне відповідати Конвенції, включно із закріпленими або передбаченими у ній загальними принципами (п. 59 «Плесо проти Угорщини») [66, с. 8].

Тобто, як вбачається з узагальнення наведених відомостей, порушення принципу «правова визначеність» констатувалося ЄСПЛ також тоді, коли

владні суб'єкти дотримуючись норм національного законодавства не звертали увагу, чи відповідають застосовані ними положення, вимогам вищестоящих нормативно-правових актів, зокрема ст. 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Підтвердженням чого слугує також п. 77 справи «Насруллоєв проти Росії», де як раз і було вказано, що під час обмеження волі (як запобіжний захід), національним судом законодавство тлумачилося непослідовно та взаємовиключним чином [65, с. 8], крім того, п. 164 справи «А. та інші проти Сполученого Королівства», де вказано, що позбавлення волі може бути законним з точки зору внутрішнього права, але незаконним у розумінні Конвенції [66, с. 9]. Тому, повністю підтримуючи погляди вчених, які стверджують, що принцип «правова визначеність» пов'язується не лише з «правотворчістю», а й з «правозастосуванням» [24; 194, с. 35; 194, с. 34]. Вважаємо, що «правова визначеність» має відношення не лише до «якості» закону, що вимагає в разі виявлення прогалин, внести відповідні законодавчі зміни, а й передбачає обов'язок застосовувати норми законодавства у спосіб, коли не порушується ієрархія нормативно-правових актів за їх юридичною силою [302, с. 280]. Як було відмічено в інших рішеннях ЄСПЛ, під час обмеження волі не можна вважати себе обмеженим з правовими висновками національних органів влади. Здійснюється автономна оцінка обставин (п. 90 «Н.Л. проти Сполученого Королівства»; п.п. 30, 48 «Н.М. проти Швейцарії», п. 92 «Креанга проти Румунії») [66, с. 5].

У зв'язку з цим, пам'ятаючи, що при обмеженні прав і свобод учасників досудового розслідування у нашій державі приймають участь прокурор і слідчий суддя, принцип «правова визначеність» слід також вважати основоположним правилом взаємодії прокурора та слідчого судді, що проявляється у наступному: «прокурор і слідчий суддя реалізують свої повноваження у спосіб, коли застосовані ними положення законодавства, не суперечать вимогам нормативно-правових актів вищого рівня».

Окремо зауважимо, хоча дане визначення принципу «правова визначеність» у контексті взаємодії прокурора та слідчого судді, дуже схоже

за змістом до засади «законність», що передбачено ст. 9 КПК України. Дані принципи не потрібно уособлювати між собою з наступних підстав. Так, відповідно до ст. 19 Конституції України, ч. 1 ст. 9 КПК України, сутність засади «законності» полягає у тому, що для владних суб'єктів встановлюється обов'язок неухильно дотримуватися положень Конституції України, КПК України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, вимог інших актів законодавства. Тоді як «правова визначеність», згідно відображеної практики ЄСПЛ, вносить роз'яснення у процес застосування кримінального процесуального законодавства, а саме надання переваги положенням вищестоящих норм права.

Що ж до принципу «захист від свавілля», то по відношенню до взаємодії прокурора та слідчого судді заслуговують на увагу наступні висновки:

– відсутні підстави взяття особи під варту та продовження цього («Буряга проти України» [31], п. 55 «Кавка проти Польщі» [87], п. 76 «Соловійов і Зозуля проти України» [267], п. 54 «Слоєв проти України» [68], п. 67 «Стасаітіс проти Литви» [270], «Ладент проти Польщі» [138], п. 78, 82 «Вітрук проти України» [36]);

– під час та після прийняття судового рішення щодо обмеження волі, особі не була гарантована можливість захищати себе в суді особисто та/або через захисника, крім того, не забезпечено право на апеляцію (п. 178, 239, 240 «Нечипорук і Йонкало проти України» [184]);

– тримання під вартою було визнано недійсним, оскільки зацікавлену сторону не було належним чином повідомлено про час і місце вирішення даного питання (п. 129 «Худойоров проти Росії» [65, с. 8]);

– ненадання рішення про тримання під вартою не було визнано «грубим або очевидним порушенням» в розумінні практики ЄСПЛ, оскільки органи влади дійсно вважали, що заявника було повідомлено про дане рішення (п. 79 «Мартурана проти Італії») [65, с. 10];

– влада не повідомила про взяття під варту протягом встановленого законом строку: знадобилось 3 дні замість 24 годин (§ 79 «Воскуіл проти Нідерландів» [65, с. 10];

– свавілля може бути присутнім тоді, коли з боку влади має місце зловживання довірою або обман (п. 191-195 «Джеймс, Велш та Ли проти Сполученого Королівства», п. 68-74 «Сааді проти Сполученого Королівства» [65, с. 9]).

Тобто, згідно вже даних рішень, суб'єкти, які уповноважені вирішувати питання про обмеження прав і свобод, повинні обов'язково забезпечувати іншим учасникам даної процедури можливість реалізувати свої процесуальні права. Свідченням чого є також рішення ЄСПЛ, у яких вказувалося, що свавілля має місце тоді, коли у рішеннях судових органів відсутні підстави, які санкціонують тримання під вартою (п. 66-67 «Стасайтис Проти Литви»), чи є надто короткими і не містять посилання на будь-які правові положення (п. 157 «Худойоров проти Росії» [66, с. 10]). Адже, наприклад, якщо брати кримінальний процес України, то такі рішення безперечно позбавляють особу можливості їх оскаржити (ч. 2 ст. 309, ст. 422 КПК України), оскільки відсутність обґрунтування та мотивування прийнятого рішення, унеможлиблює визначення підстав оскарження, що є обов'язковим в апеляційних скаргах згідно п. 4 ч. 4 ст. 399, ст. 409 КПК України.

На підставі цього, зазначимо: якщо в кримінальному процесі України основними суб'єктами вирішення питання про обмеження прав і свобод під час досудового розслідування є слідчий суддя і прокурор, то основоположним правилом їхньої взаємодії має стати те, що зазначені суб'єкти повинні забезпечувати іншим учасникам можливість реалізувати свої процесуальні права». Однак враховуючи, що одним із критеріїв ефективності досудового розслідування та досягнення завдань кримінального провадження, як свідчить власний досвід слідчо-прокурорської діяльності, вважається оперативність дій і рішень суб'єкта розслідування, крім того, у процесуальних заходах, пов'язаних з державною таємницею (негласні слідчі

(розшукові) дії), бере участь обмежене коло учасників (суб'єктів). В умовах сьогодення найбільш правильним способом забезпечення прав інших учасників взаємодії прокурора та слідчого судді, на нашу думку, є порядок вирішення питання про участь інших осіб при розгляді слідчим суддею клопотання слідчого, погодженого з прокурором, прокурора, за правилом: інші особи приймають участь у взаємодії прокурора та слідчого судді лише тоді, коли це не впливає на оперативність, швидкість і ефективність проведення, прийняття відповідної процесуальної дії чи рішення, та не вважатиметься істотним порушенням прав і свобод особи, права і свободи якої обмежуються.

У свою чергу, сутність принципу «співмірність», або як його ще називає ЄСПЛ у своїх рішеннях «пропорційність», зводиться до наступного:

– не перевірено, чи могли бути застосовані менш суворі заходи, аніж тримання під вартою (п. 28 «Хайредінов проти України» [372]);

– ані складність справи, ані суворість покарання, що могло бути призначено в разі засудження, тобто ті обставини, на які посилялися при прийнятті рішення про взяття під варту, не були причинами, на підставі яких можливо стверджувати про подальше переховування особи. Більш того, не має жодних підстав вважати, що особа могла перешкоджати кримінальному правосуддю (п. 39 «Амбрушкевич проти Польщі» [4]);

– арешт заявника не можна вважати заходом, який пропорційний такій меті як забезпечення належного проведення розслідування («Ладент проти Польщі» [138]);

– необхідно дотримуватися рівноваги між важливістю забезпечити негайне виконання зобов'язання та важливістю права на свободу в демократичному суспільстві (п. 70 «Сааді проти Сполученого Королівства» [65, с. 14]);

– тримання під вартою має бути пропорційним заходом для досягнення мети (п. 55-56 «Ладент проти Польщі» [66, с. 15]).

Тобто, сутність принципу «співмірність», зводиться до того, що суб'єкти, які вирішують питання про обмеження прав і свобод, повинні обов'язково співставляти наслідки обмеження прав та підстави і мету проведення/прийняття відповідної процесуальної дії/рішення. Іншими словами, дотримуватися балансу інтересів особи та інтересів суспільства /держави. З чим ми повністю погоджуємося, оскільки, як влучно відмітила О. Яновська, основна ідея здійснення правосуддя навряд чи полягає в тому, щоб лише покарати особу. Захист прав учасників кримінального процесу – основна мета діяльності суду. Втім, не можна це сприймати однобоко, мовляв, захист прав учасників – це тільки захист прав підозрюваного. Завжди має бути дотриманий баланс між інтересами» [406].

Таким чином, враховуючи, що в кримінальному процесі України питання про обмеження прав і свобод під час досудового розслідування вирішується прокурором і слідчим суддею, вважаємо, що принцип «співмірності» повинен ними також дотримуватися під час взаємодії. Безпосередньо це має проявлятися у тому, що під час перевірки законності та обґрунтованості дії чи рішення суб'єкта розслідування, прокурор і слідчий суддя враховують пропорційність підстав і мети проведення/прийняття відповідної дії/рішення суб'єкта розслідування, з наслідками обмеження прав і свобод.

Але насамкінець потрібно обов'язково зазначити. Враховуючи, що зазначені принципи мають відношення не лише до взаємодії прокурора та слідчого судді, а й стосуються кримінального провадження в цілому, доцільно також закріпити дані засади на національному законодавчому рівні, оскільки:

– зазначені принципи не передбачені в КПК України, хоча ч. 4, 5 ст. 9 цього Кодексу декларує, що кримінальна процесуальна діяльність здійснюється з урахуванням положень міжнародних документів;

– дані принципи не є тотожними за змістом з іншими основоположними правилами кримінального провадження України.

Так, хоча сутність принципів «правова визначеність», «захист від свавілля», «співмірність» збігається зі змістом деяких засад кримінального провадження, які закріплені ст. 7-29 КПК України, вони не ідентичні, свідченням чого також є: п. 76 справи «Соловйов і Зозуля проти України» [267], де ЄСПЛ прямо вказує про відмінність принципів «законність» і «захист від свавілля»; п. 37 рішення «Волосюк проти України» [40], п. 110 рішення «Кудла проти Польщі» [130], п. 152 рішення «Лабіта проти Італії» [137], де вказується про порушення принципу «забезпечення права на свободу та особисту недоторканість», але жодним чином не відмічається про принципи «правова визначеність», «захист від свавілля», «співмірність»; п. 32 рішення «Сімонс проти Бельгії», де зазначено про зв'язок принципів правової визначеності, пропорційності та захисту від свавілля, із принципом верховенства права [66, с. 8].

– в Україні тримання під вартою та затримання, є процедурами, де порушення носять характер системності. Зокрема, згідно звітів Урядового уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини з 2008 по 2018 рр. включно, нашій державі кожний рік вказується про такий недолік правосуддя як свавільне обмеження волі під час досудового розслідування [389; 390; 391; 392; 393; 394; 395; 396; 397; 398; 399]. При цьому в п. 204 рішення у справі «Нечипорук і Йонкало проти України» відмічено, що порушення принципу «правова визначеність» та «захист від свавілля» в Україні набуло має системний характер.

Тобто, є всі підстави стверджувати, що окреме закріплення принципів «правова визначеність», «захист від свавілля», «співмірність» у КПК України, створюватиме додаткові гарантії запобігання в нашій державі найбільш типовим порушенням кримінального процесу, окрім того, підвищуватиме авторитет України на міждержавному рівні. Адже важко стверджувати про справжнє приєднання України до Європейського співтовариства і його стандартів життя, коли національне законодавство побудовано не за алгоритмами європейського та міжнародного права. Як

бачимо, в КПК України зазначені принципи не закріплено, але вони широко застосовуються ЄСПЛ у справах проти України, та про порушення їх постійно вказується нашій державі. В цьому плані деякі науковці зазначають, що хоча у КПК України досить детально врегульовано процесуальний порядок затримання особи на досудовому розслідуванні, проте практика реалізації цього інституту потребує подальшого унормування [119, с. 59]. Тому, враховуючи, що всі зазначені принципи стосуються тримання під вартою або затримання, на нашу думку в КПК України доцільно передбачити наступну норму:

«Стаття 12-1. Захист від свавілля.

Будь-яке обмеження волі та особистої свободи, продовження цього, є винятковим заходом, що застосовується щонайменше за такими критеріями: достатньо зрозуміло у застосуванні, має чіткі строки дії, гарантує особі реалізацію всіх своїх прав, свобод і законних інтересів, застосовується виключно на підставі рішення суду (слідчого судді) за виключенням випадків прямо передбачених цим Кодексом, містить посилання на причини, підстави і мету такого обмеження, відповідає поведінці особи та існуючим обставинам провадження».

При цьому, слід свідомо припустити, що наведене формулювання до певної міри має оціночний характер, яке ускладнює застосування у практичному житті. У той же час, слід погодитися з В.О. Попелюшко, Є.Д. Лук'янчиковим [207, с. 1-9], що відсутність визначення сутності того чи іншого принципу взагалі, може породжувати їх надто звужене тлумачення з боку працівників правоохоронних органів, що у кінцевому рахунку може призвести до суттєвих порушень прав та законних інтересів учасників кримінального провадження.

2.3 Порядок взаємодії прокурора та слідчого судді у кримінальному процесі України

Незважаючи на твердження А.В.Лапкіна, що спільна діяльність прокурора та слідчого судді вивчається у кількох аспектах, а саме функціональному, процесуальному, організаційному [140, с. 255]. На нашу думку, взаємодія прокурора та слідчого судді може опрацьовуватися лише у контексті процесуальної форми, оскільки, як було зазначено в підрозділі 2.1, функціональна спрямованість і організаційна побудова діяльності суб'єктів взаємодії, не має вирішального значення. Під час взаємодії важливо те, що об'єднує суб'єктів. Як відомо, прокурора та слідчого судді, окрім перевірки законності та обґрунтованості дій і рішень суб'єкта розслідування, об'єднує обов'язок дотримуватися процесуальної форми. Процесуальна форма, у свою чергу, означає дотримання закріплених кримінальним процесуальним законом юридичних процедур, умов і гарантій [310].

Якщо з урахуванням викладеного, проаналізувати порядок взаємодії прокурора та слідчого судді, то крім висновку, що під час досудового розслідування предметом взаємодії зазначених суб'єктів, є клопотання слідчого, погодженого з прокурором, прокурора, які стосуються прав, свобод і законних інтересів особи. На підставі аналізу положень КПК України можна сформулювати також висновок, що сьогодні це має місце відносно таких клопотань:

1) застосування заходів забезпечення кримінального провадження, за виключенням виклику слідчим, прокурором (ч. 1 ст. 132, ч. 1 ст. 134, ч. 2 ст. 140, ч. 2 ст. 144, ч. 1 ст. 150, ч. 1 ст. 155, ч. 1 ст. 160, ст. 169, ст. 171 КПК України);

2) застосування запобіжних заходів (ч. 1, 4 ст. 176 КПК України), в тому числі затримання з метою приводу (ст. 188 КПК України);

3) проведення слідчих (розшукових) дій: допит свідка, потерпілого під час досудового розслідування в судовому засіданні (ст. 225 КПК України),

допит у режимі відеоконференції (ч. 2 ст. 232 КПК України), проникнення до житла чи іншого володіння особи (ст. 233 КПК України), обшук, огляд житла чи іншого володіння особи (ст. 234, ч. 2 ст. 237 КПК України), слідчий експеримент в житлі чи іншому володінні особи (ст. 240 КПК України), проведення експертизи (ст. 243 КПК України), примусове відібрання біологічних зразків (ч. 3 ст. 245 КПК України);

4) використання результатів НСРД в іншому кримінальному провадженні (ст. 257 КПК України), а також проведення НСРД у вигляді: втручання у приватне спілкування (ч. 2, 4 ст. 258, ст. 260, ст. 261, ст. 263, ст. 264 КПК України), обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи (ст. 267 КПК України), установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу (ст. 268 КПК України), спостереження за особою (ст. 269 КПК України), моніторинг банківських рахунків (ст. 269-1 КПК України), аудіо-, відеоконтроль місця (ст. 270 КПК України), негласне отримання зразків для порівняльного дослідження (ст. 274 КПК України);

5) встановлення строків ознайомлення з матеріалами кримінального провадження на етапі завершення досудового розслідування (ч. 10 ст. 290 КПК України);

6) застосування спеціального досудового розслідування (ст. 297-1 КПК України);

7) передача неповнолітнього підозрюваного під нагляд батьків, передача неповнолітнього, який виховується в дитячій установі, під нагляд адміністрації установи (ч. 1, 6 ст. 493 КПК України), поміщення неповнолітнього, який не досяг віку кримінальної відповідальності, у приймальник-розподільник для дітей (ч. 4 ст. 499 КПК України);

8) передача особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного характеру чи вирішувалося питання про їх застосування, на піклування опікунам, близьким родичам чи членам сім'ї з обов'язковим лікарським наглядом, поміщення до психіатричного закладу

(ст. 508 КПК України), направлення до медичної установи для проведення психіатричної експертизи під час досудового розслідування (ст. 509 КПК України);

9) реалізація речових доказів у вигляді товарів або продукції, що піддаються швидкому псуванню, а також технологічна переробка або знищення вилучених з обігу предметів чи товарів, а також якщо їх тривале зберігання небезпечне для життя чи здоров'я людей або довкілля (п. 2, 4 ч. 6 ст. 100 КПК України);

10) продовження строків досудового розслідування до моменту повідомлення особі про підозру (ч. 1 ст. 294 КПК України).

Як вбачається з наведених положень КПК України, в усіх наведених випадках прокурор і слідчий суддя спільно та поетапно реалізують свої повноваження відносно таких клопотань. Хоча, відмітимо наперед, наведений перелік клопотань, є невиправдано великим, і потребує свого звуження з ряду причини, але про що відзначатиметься в Розділі 3 даної роботи.

Якщо з урахуванням розроблених Л.О. Фещенко [368, с. 137], Ю.Г. Пивоваровим [199, с. 42] загальних критеріїв класифікації взаємодії на види, додатково охарактеризувати порядок взаємодії прокурора та слідчого судді, то можна також вказати, що такий порядок є:

1) **тимчасовим.** Взаємодія вважається «тимчасовою», якщо спрямовується на розв'язання відносно невеликих за обсягом завдань, виконання яких потребує об'єднання зусиль на певний проміжок часу.

Нагадаємо, у кримінальному провадженні України взаємодія прокурора та слідчого судді не має постійного характеру, оскільки відбувається лише в разі подачі відповідного клопотання суб'єктом розслідування. Крім того, зазначимо, кожний факт такої взаємодії відбувається протягом нетривалого часу. Адже, як вказано у ст. 28 КПК України, кожна процесуальна дія чи рішення мають проводитися/прийматися в розумні строки, тобто строки, що є об'єктивно необхідними. Як додано у ч. 2 ст. 113 КПК України, будь-яка

процесуальна дія чи сукупність дій, мають проводитися без невиправданої затримки;

2) **спільним.** Взаємодія вважається спільною, якщо суб'єкти розв'язують завдання разом, мають можливість корегувати дії один одного, здійснювати взаємний контроль і обмін інформацією.

Як свідчить власний досвід слідчо-прокурорської діяльності та відповідні положення КПК України, існуючий порядок взаємодії прокурора та слідчого судді створює даним суб'єктам обопільні можливості корегувати та контролювати дії один одного, обмінюватися інформацією тощо. Зокрема, подаючи клопотання та беручи участь у його розгляді, прокурор висловлює слідчому судді власну думку щодо підстав задоволення, подає відповідні матеріали на підтвердження своїх доводів. Аналогічно стосується слідчого судді, який під час розгляду клопотання, має право заслухати думку прокурора, дослідити подані ним матеріали. Це ніщо інше, як взаємний контроль і обмін інформацією між слідчим суддею і прокурором;

3) **багатостороннім.** Взаємодія вважається багатосторонньою, якщо участь приймають більше двох суб'єктів.

У кримінальному провадженні України, як правило, кожний факт взаємодії прокурора та слідчого судді передбачає участь інших осіб або, принаймні, вирішення питання про це. Виключенням є клопотання про дозвіл на проведення НСРД, оскільки інші особи жодної участі у розгляді такого клопотання не приймають, і питання про їх участь не вирішується, але що цілком очевидно та закономірно з огляду на негласність проведення таких заходів;

4) **оперативним.** Взаємодія вважається оперативною, якщо спрямовується на вирішення завдань, які носять ситуативний характер.

З урахуванням раніше викладеного, з усією впевненістю можна стверджувати, що кожний факт взаємодії прокурора та слідчого судді супроводжується не лише вирішенням заздалегідь відомих завдань, тобто що і на предмет чого перевіряється, а й передбачає розв'язання ситуативних

питань, які виникають безпосередньо під час розгляду клопотання по суті. Для прикладу, під час розгляду клопотання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом (ч. 4 ст. 151 КПК України), про відсторонення від посади (ч. 3 ст. 156 КПК України), про арешт майна (ч. 4 ст. 172 КПК України), про застосування запобіжного заходу (ч. 4 ст. 193 КПК України), про проведення експертизи (ч. 5 ст. 244 КПК України), про здійснення спеціального досудового розслідування (ч. 3 ст. 297³ КПК України), можуть виникати питання про дослідження додаткових матеріалів, що не є додатками до клопотання, але які також мають значення для розгляду. У таких ситуаціях, вирішення зазначених питань відбувається оперативно та безпосередньо під час розгляду, оскільки у КПК України, зазначимо, не передбачено такого поняття, як відкладення розгляду клопотання слідчим суддею. Хоча повністю погоджуємося з тим, що процедура розгляду слідчими суддями клопотань, повинна передбачати таку можливість [121, с. 21];

5) **зовнішнім.** Взаємодія вважається зовнішньою, якщо участь беруть суб'єкти, які не підпорядковані один одному.

Безперечно, всі учасники взаємодії прокурора та слідчого судді, незалежні та не підпорядковані один одному, свідченням чого є п. 18, 25 ч. 1 ст. 3, ст. 22 КПК України, адже при порівнянні та узагальненні даних норм можна сформулювати висновок, що структура сучасного порядку взаємодії прокурора та слідчого судді виглядає таким чином: є слідчий суддя, а є учасники кримінального провадження, які, в свою чергу, поділяються на сторону захисту і сторону обвинувачення. Жоден із них не виконує функцію іншого (ч. 3 ст. 22 КПК України). Тобто всі вони не є такими, що підпорядковані один одному. При цьому, на наш погляд, під час досудового розслідування повинна існувати ступенева контрольна-наглядова форма обмеження чи зміни правил реалізації суб'єктом розслідування прав, свобод і законних інтересів іншого учасника досудового розслідування, що має

забезпечуватися непідпорядкованими один одному владними суб'єктами кримінального провадження.

б) регламентованим. Взаємодія є регламентованою, якщо відповідний порядок закріплений нормативно-правовим актом.

Загальновідомо, що у нашій державі діяльність прокурора та слідчого судді відбувається виключно у спосіб і порядок, передбачений кримінальним процесуальним законодавством України, що походить зі змісту ст. 19 Конституції України та прямо закріплено ст. 1, 4 КПК України. В зв'язку з цим, відмітимо, важко погодитися з тими вченими, які стверджують, що учасники (суб'єкти) досудового розслідування можуть взаємодіяти також не у процесуальній формі, під чим розуміється вчинення допоміжних дій, які не передбачені законодавством. Наприклад, висновки щодо цього робили С.Л. Недов [183, с. 43], Г.П. Цимбал [374, с. 43], Ю.Г. Пивовар [199, с. 47], Л.О. Фещенко [368, с. 149-163] В.В. Ковальов [106, с. 68], О.О. Волобуєва [39, с. 82], О.В. Старченко [269, с. 50], Н.М. Ахтирська, Н.С. Трофименко, П.В. Хряпінський [5, с. 30-31].

Окрім наведеної характеристики порядку взаємодії прокурора та слідчого судді, зазначену процедуру умовно можна поділити на три етапи (початковий, організаційний, основний), що розмежовуються між собою за критерієм: *«безпосередня спрямованість повноважень суб'єкта взаємодії»*.

Як вбачається з висновків Л.М. Лобойка, кожна специфічна процесуальна форма діяльності, що складаються з низки процесуальних дій, чим, на нашу думку, є і взаємодія прокурора та слідчого судді, умовно поділяється на «приватні» етапи, які закінчуються прийняттям того чи іншого правозастосовного акту (основного чи допоміжного характеру) [150, с. 99-108].

Свідченням цього є наступне.

Так, на першому (початковому) етапі взаємодії прокурора та слідчого судді, повноваження прокурора, після формування висновку, що майбутня дія, яка стосується права і свобод особи, буде законною і обґрунтованою,

спрямовуються: на визначення суду, зі слідчим суддею якого відбуватиметься взаємодія; дотримання процедури надіслання клопотання.

Підтвердженням цього є правила надіслання прокурором клопотання до слідчого судді, оскільки:

1. Перевіривши законність і обґрунтованість відповідного клопотання, при цьому погоджуємося з тим, що це не формально-механічний процес, а відповідальне юридичне рішення [401, с. 15]. Прокурор (процесуальний керівник) підписує його та скріплює печаткою прокуратури (п. 18.2.1.–18.2.4. Інструкції з діловодства в органах прокуратури України) [85].

У кримінальних провадженнях де діє група прокурорів, підписувати клопотання, уповноважений старший групи прокурорів (п. 4, 5 Розділу II Порядку організації діяльності прокурорів і слідчих органів прокуратури у кримінальному провадженні [208]).

З приводу відсутності у клопотанні підпису прокурора та печатки відповідного органу прокуратури, зазначимо, це може мати негативні наслідки при взаємодії прокурора та слідчого судді, оскільки, наприклад, Золотоніський міжрайонний суд Черкаської області [324] повернув матеріали прокурору, зазначивши при цьому, що вони не затверджені печаткою прокуратури. Незважаючи на апеляційне скаргу прокурора, зазначене рішення залишено в силі [316]. Крім того, Харківський районний суд Харківської області повернув матеріали прокурору, оскільки вони підписані не процесуальним керівником [359]. Хоча, на нашу думку, відсутність підпису прокурора при погодженні клопотання, можна визнати порушенням, що унеможливорює розгляд слідчим суддею поданого клопотання. Тоді як відсутність на клопотанні печатки органу прокуратури, навпаки, не слід вважати порушенням, що унеможливорює його розгляд. Підстави таких поглядів, відображено в підрозділі 3.2 («Оптимізація порядку взаємодії прокурора та слідчого судді у кримінальному процесі України») даної роботи.

2. Прокурор надсилає клопотання до суду:

– *дотримуючись строків:*

- якщо попередньо накладено арешт на майно або кошти на рахунках фізичних або юридичних осіб у фінансових установах за рішенням Директора Національного антикорупційного бюро України (або його заступника), погодженого прокурором, – невідкладно після прийняття даного рішення, але не пізніше ніж протягом 24 годин (ч. 2 ст. 170 КПК України);

- якщо тимчасово вилучено документи, які посвідчують користування спеціальним правом – не пізніше двох днів з моменту їх вилучення (ч. 1 ст. 150 КПК України);

- якщо попередньо накладено арешт на майно або кошти на рахунках фізичних або юридичних осіб у фінансових установах – невідкладно після прийняття такого рішення, але не пізніше ніж протягом 24 годин (ч. 9 ст. 170 КПК України);

- якщо тимчасово вилучено майно – не пізніше наступного робочого дня після вилучення такого майна, а у разі тимчасового вилучення майна під час обшуку, огляду, здійснюваних на підставі ухвали слідчого судді, – протягом 48 годин після вилучення майна (ч. 5 ст. 171 КПК України);

- про застосування запобіжного заходу – не пізніше сімдесяти двох годин з моменту фактичного затримання підозрюваного (ч. 1 ст. 186 КПК України);

- про продовження строку тримання – не пізніше ніж за п'ять днів до закінчення дії попередньої ухвали про тримання під вартою (ч. 1 ст. 199 КПК України);

- продовження строків тримання під вартою – не пізніше п'яти днів до закінчення дії попередньої ухвали про тримання під вартою (ч. 1 ст. 199 КПК України)

- якщо слідчий, прокурор, проникли до житла чи іншого володіння без згоди особи чи ухвали слідчого судді – невідкладно після проникнення (ч. 3 ст. 233 КПК України);

- якщо НСРД розпочата до постановлення ухвали слідчого судді – невідкладно після початку даної процесуальної дії (ч. 1 ст. 250 КПК України);

- про продовження строку досудового розслідування до моменту повідомлення особі про підозру – не пізніше п’яти днів до спливу строку досудового розслідування (ч. 5 ст. 294 КПК України).

Відмітимо, з урахуванням змісту ст. 116, 117 КПК України, порушення строків подачі клопотання, за відсутності поважності причин їх пропуску та рішення про поновлення, повинно мати наслідком повернення такого клопотання без розгляду. Адже, як влучно зазначили В.А. Колесник, Г.І. Сисоєнко, хоча проблема порушення процесуальних строків існувала завжди, і в різні періоди вона була пов’язана з наявністю значної кількості причин. Про те це вимога закону, і її потрібно виконувати [261, с. 106], особливо владними суб’єктами [110, с. 45]. Згідно слушних роз’яснень В.Д. Басая, пов’язано це з тим, що процесуальні строки є невід’ємним складовим елементом кримінально-процесуальної форми [10, с. 103], що забезпечують швидкість розслідування як одного із завдань кримінального провадження (ст. 2 КПК України) та є гарантією захисту і охорони конституційних прав і свобод учасників кримінального провадження [11, с. 429].

б) враховуючи, слідчий суддя якого суду уповноважений розглядати подане клопотання:

- про проведення НСРД, використання результатів НСРД в іншому кримінальному провадженні, – слідчий суддя відповідного Апеляційного суду (ч. 1 ст. 247 КПК України);

- всі інші клопотання – слідчий суддя відповідного суду першої інстанції (п. 18 ч. 1 ст. 3 КПК України);

в) обов’язково у відповідній кількості. Згідно ч. 2, 4 ст. 184 КПК України, клопотання про застосування чи зміну запобіжного заходу обов’язково надається також підозрюваному, та вноситься щодо кожної

особи окремо. При цьому, слід визнати правильним надане свого часу роз'яснення судам, що зазначена вимога, зокрема внесення клопотання щодо кожної особи окремо, стосується й заходів забезпечення кримінального провадження [219], оскільки повністю погоджуємося з В.В. Назаровим [175, с. 102], В.І. Фаринником [364, с. 133], що зазначені заходи є заходами примусу. Примус, як відомо, у кримінальному процесі прямо чи опосередковано пов'язаний з обмеженням прав і свободи особи [176, с. 64]. Тоді як влучно відмічено К.В. Легких, що кожна особа має право захищати свої права і свободи у разі обмеження [144, с. 20], що є загальноновизнаною нормою (ст. 12 Загальної декларації прав людини) [74]. Іншими словами, внесення клопотання про застосування заходу забезпечення кримінального провадження, у випадках передбачених КПК України, відносно окремої особи, повинно створювати належні передумови для захисту даною особою своїх прав і свобод. Найбільш повно це відбувається тоді, коли клопотання вноситься щодо окремої особи;

г) дотримуючись правил підсудності. Клопотання подається до слідчого судді суду:

- в межах територіальної юрисдикції якого здійснюється досудове розслідування. Зокрема, це клопотання про реалізацію речових доказів у вигляді товарів або продукції, що піддаються швидкому псуванню, технологічна переробка або знищення вилучених з обігу предметів чи товарів, а також якщо їх тривале зберігання небезпечне для життя чи здоров'я людей або довкілля (п. 2, 4 ч. 6 ст. 100 КПК України), продовження строку тримання під вартою (ч. 2 ст. 199 КПК України), проведення експертизи (ч. 3 ст. 244 КПК України), встановлення строків для ознайомлення з матеріалами по завершенню досудового розслідування (ч. 10 ст. 290 КПК України);

- в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування. Це клопотання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження (ч. 2 ст. 132 КПК України), в тому

числі запобіжних заходів (ч. 1 ст. 184 КПК України), за виключенням продовження тримання під вартою (ч. 2 ст. 199 КПК України), обшук (ч. 2 ст. 234 КПК України), проведення НСРД (ч. 1 ст. 247 КПК України), але якщо воно не стосується суддів, працівників суду та правоохоронних органів та/або у приміщеннях судових та правоохоронних органів, оскільки у такому разі клопотання про надання дозволу на проведення негласних слідчих (розшукових) дій подається до слідчого судді апеляційного суду, найбільш територіально наближеного до апеляційного суду, в межах територіальної юрисдикції якого здійснюється досудове розслідування (ч. 2, 3 ст. 247 КПК України).

Проте виключенням є:

- територія Автономної Республіки Крим та міста Севастополя – повноваження слідчого судді у кримінальних провадженнях, що перебувають на стадії досудового розслідування і здійснюються на зазначених територіях, виконують районні судді м. Києва, визначені Апеляційним судом м. Києва (ч. 1 ст. 12 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» [221]);
- територія Луганської та Донецької областей, де проходить антитерористична операція – повноваження слідчого судді у кримінальних провадженнях, що перебувають на стадії досудового розслідування і здійснюються в районі проведення антитерористичної операції, в разі неможливості здійснювати правосуддя, виконуються слідчими суддями місцевих загальних судів, визначених Головою Верховного Суду (ч. 2 ст. 1 Закону України «Про здійснення правосуддя та кримінального провадження у зв'язку з проведенням антитерористичної операції» [230]);
- клопотання про застосування запобіжного заходу особі, яка затримана без ухвали слідчого судді, – подається слідчому судді місцевого суду в межах територіальної юрисдикції якого затримана особа, за умови неможливості доставити її в строк не пізніше шістдесяти годин з моменту затримання до місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого

знаходиться орган досудового розслідування (ч. 1 ст. 192, ч. 2 ст. 211 КПК України).

Про те знову-таки, зазначимо, правила підслідності розгляду клопотань слідчими суддями, не є досконалими і потребують свого доопрацювання, про що відзначатиметься в підрозділі 3.2.

По завершенню першого (підготовчого) етапу, має місце настання другого етапу взаємодії прокурора та слідчого судді, на якому повноваження слідчого судді спрямовуються на забезпечення належного порядку подальшого розгляду клопотання.

Умовно цей етап позначено нами як «організаційний», виходячи з етимології слова «організація», а саме: «... Здійснювати певні заходи, розробляючи їх підготовку і проведення // Забезпечувати, влаштовувати що не-будь, вишукуючи для цього необхідні можливості» [32, с. 853].

Зокрема, слідчий суддя, якого визначила автоматизована система документообігу суду (ч. 2 ст. 35 КПК України, п. 2.2 Положення про автоматизовану систему документообігу суду [204]), визначає час і місце розгляду клопотання, про що повідомляє осіб, які мають взяти участь у його розгляді.

Через 90 днів з дня опублікування Державною судовою адміністрацією України у газеті «Голос України» та на веб-порталі судової влади оголошення про створення та забезпечення функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (далі – ЄСІТС). Визначати слідчого суддю, який розглядатиме надісланні до суду клопотання, буде ЄСІТС (п. 2 § 2 Р. 4 Закону України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів») [215].

Безпосередня послідовність організаційних дій слідчого судді на другому етапі взаємодії з прокурором, виглядає наступним чином:

1. Отримавши матеріали (клопотання і додатки до нього), слідчий суддя визначає дату і час розгляду, про що повідомляє осіб, які мають взяти участь, а саме:

- привід – в день надходження клопотання до суду з повідомленням прокурора (ч. 1 ст. 142 КПК України);

- грошове стягнення – не пізніше трьох днів із часу надходження клопотання до суду з повідомленням прокурора та особи, щодо якої вирішуватиметься питання про накладення грошового стягнення (ч. 1 ст. 146 КПК України);

- тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом, відсторонення від посади – не пізніше трьох днів з дня надходження клопотання до суду з повідомленням прокурора, підозрюваного, захисника в разі участі (ч. 1, 2 ст. 151, ч. 1 ст. 156 КПК України);

- тимчасовий доступ до речей і документів – повідомляється прокурор, а також володілець речей і документів, за умови, що його участь не створює загрози знищення чи пошкодження речей і документів (ст. 163 КПК України). Час розгляду клопотання визначається в залежності від необхідності участі володільця речей і документів у такому розгляді, оскільки: якщо участь володільця не доцільна (ч. 2 ст. 163 КПК України) – розгляд негайний; якщо участь володільця обов'язкова (ч. 2 ст. 163 КПК України) – час розгляду встановлюються з урахуванням необхідності отримання володільцем повістки про виклик [276], яка має бути ним отримана не пізніше ніж за три дні до дня, коли вона зобов'язана прибути за викликом, та у будь-якому разі з наданням їй необхідного часу для підготовки та прибуття за викликом (ч. 8 ст. 135 КПК України);

- арешт майна – не пізніше двох днів з дня надходження клопотання до суду з повідомленням прокурора, підозрюваного, власника майна, захисника та законного представника в разі участі, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження (ч. 1 ст. 172 КПК України). Виключенням є: арешт майна, що не було тимчасове вилучене, оскільки

клопотання розглядається за обов'язкової участі прокурора (ч. 2 ст. 172 КПК України); арешт тимчасово вилученого майна – клопотання розглядається не пізніше сімдесяти двох годин із дня надходження до суду (ч. 6 ст. 173 КПК України);

- реалізація речових доказів у вигляді товарів або продукції, що піддаються швидкому псуванню, а також технологічна переробка або знищення вилучених з обігу предметів чи товарів, а також якщо їх тривале зберігання небезпечно для життя чи здоров'я людей або довкілля – за правилами розгляду клопотання про арешт майна (ч. 7 ст. 100 КПК України)

- запобіжні заходи – розгляд невідкладно, але не пізніше сімдесяти двох годин з моменту фактичного затримання підозрюваного чи надходження клопотання до суду про застосування запобіжного заходу, якщо підозрюваний перебуває на свободі (ст. 186 КПК України). Виключенням є: затримання з метою приводу – клопотання розглядається негайно (ч. 2 ст. 189 КПК України); продовження строку тримання під вартою – клопотання має бути розглянутим до закінчення строку дії попередньої ухвали про тримання під вартою (ч. 4 ст. 199 КПК України). По всіх запобіжних заходах про час та місце розгляду повідомляються прокурор, підозрюваний, захисник (ч. 1, 3, ст. 193 КПК України);

- запобіжні заходи особи відносно особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного характеру або вирішувалося питання про їх застосування – за правилами застосування запобіжних заходів (ч. 3 ст. 508 КПК України)

- проведення слідчих (розшукових) дій: проникнення до житла чи іншого володіння особи, обшук, огляд, слідчий експеримент у житлі – у день надходження клопотання до суду з повідомленням прокурора (ч. 3 ст. 233, ч. 4 ст. 234, ч. 2 ст. 237 КПК України, п. 2 ч. 1 Узагальнення судової практики щодо надання дозволів на проведення обшуку [277], ч. 3 ст. 240 КПК України); відібрання біологічних зразків в примусовому порядку – як визначено ч. 3 ст. 245 КПК України, розгляд згідно процедури тимчасового

доступу до речей і документів (ст. 160-166 КПК України); проведення експертизи, в тому числі психіатричної, – не пізніше п'яти днів із дня надходження клопотання з повідомленням прокурора (особа, яка подала клопотання) (ч. 3 ст. 244, ч. 2 ст. 509 КПК України).

- використання результатів НСРД в іншому кримінальному провадженні, проведення НСРД у вигляді втручання у приватне спілкування, обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи, установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу, спостереження за особою, моніторинг банківських рахунків, аудіо-, відеоконтроль місця, негласне отримання зразків для порівняльного дослідження – протягом шести годин з моменту отримання клопотання з повідомленням прокурора (ч. 1 ст. 248, ч. 1 ст. 257 КПК України);

- ознайомлення з матеріалами кримінального провадження на етапі завершення досудового розслідування – не пізніше п'яти днів з дня надходження клопотання до суду з повідомленням сторін кримінального провадження (ч. 10 ст. 290 КПК України);

- застосування спеціального досудового розслідування – не пізніше десяти днів з дня надходження клопотання до суду з повідомленням прокурора та захисника (ч. 1 ст. 297-2, ч. 1 ст. 297-3 КПК України);

- передача неповнолітнього підозрюваного під нагляд батьків, передача неповнолітнього, який виховується в дитячій установі, під нагляд адміністрації установи – за правилами призначення до розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу (ч. 6 ст. 493 КПК України), тобто невідкладно, але не пізніше сімдесяти двох годин з моменту надходження клопотання до суду, з обов'язковим викликом і участю захисника (п. 2 ст. 52 КПК України), а також суб'єктів, які мають здійснювати нагляд за поведінкою неповнолітнього (ч. 2-5 ст. 493 КПК України). Виключенням є обставини, коли неповнолітній підозрюваний перебуває в спеціальній виховній або медичній установі, оскільки виклик має бути здійснений не пізніше трьох днів до розгляду клопотання [218];

- поміщення неповнолітнього, який не досяг віку кримінальної відповідальності, у приймальник-розподільник для дітей, передача особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного характеру чи вирішувалося питання про їх застосування, на піклування опікунам, близьким родичам чи членам сім'ї з обов'язковим лікарським наглядом, поміщення до психіатричного закладу, направлення до медичного закладу для проведення психіатричної експертизи – за правилами призначення до розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу, з обов'язковим викликом і участю захисника (ч. 3, 4 ст. 499, ч. 1 ст. 506, ч. 3 ст. 508, ч. 2 ст. 509 КПК України), законного представника (ст. 44 КПК України).

По всіх клопотаннях слідчого, погодженого з прокурором, прокурора, що стосуються прав і свобод особи, яка не володіє чи недостатньо володіє державною мовою, про дату, час і місце розгляду обов'язково повідомляється та залучається перекладач (ч. 3 ст. 29 КПК України). Так, слід повністю визнати правильним твердження, що не може належним чином забезпечуватися реалізація процесуальних прав такої особи, якщо під час розгляду клопотання був відсутній перекладач [131, с. 714].

Окремо зазначимо, що повідомляти перекладача про час і місце розгляду клопотання, забезпечувати його участь у розгляді, має саме слідчий суддя, а не як мало місце у практичній діяльності, коли прокурору повернули матеріали, оскільки він не забезпечив участь перекладача [315]. Абсолютно погоджуємося з тим, що прокурор може вирішити питання про участь перекладача виключно під час проведенні слідчих і процесуальних дій на стадії досудового розслідування [164, с. 259]. Тоді як не може бути жодних дискусій, хто вирішує дане питання при розгляді клопотань слідчого, погодженого з прокурором, прокурора. З системного аналізу положень КПК України, які наводилися попередньо, вбачається, що це виключно прерогатива слідчого судді. Дані норми адресовані саме йому. Він є суб'єктом їх впровадження у життя [97, с. 325].

Також відмітимо, хоча з положень КПК України чітко не зрозуміло, яким чином слідчий суддя має викликати/повідомляти відповідну особу про дату, час і місце розгляду клопотання, зокрема шляхом надіслання «повідомлення» (ст. 112 КПК України) чи «повісткою про виклик» (ст. 137 КПК України). Як бачимо, законодавець розділив дані поняття, оскільки в одних статтях, присвячених розгляду клопотань, використовується словосполучення «про час і місце розгляду клопотання повідомляється ...» (абз. 2 ч. 1 ст. 146 КПК України), в інших – «... здійснює судовий виклик» (ч. 1 ст. 163 КПК України), у переважній більшості – «розглядається за участю ... », тобто не вказується форма виклику (ч. 1 ст. 151, ч. 1 ст. 156, ч. 1 ст. 172, ч. 2 ст. 189 КПК України). На нашу думку, важливий сам факт завчасного, і без зловживань, здійснення слідчим суддею повідомлення/виклику особи про час і місце розгляду клопотання. Адже, якщо порівняти зміст ст. 112 та 137 КПК України, то одностайно можна побачити, що суттєвої різниці між «повідомленням» та «викликом», не має, а тому, як влучно відмітив В.І. Фаринник [363, с. 77], важливо саме завчасне і без зловживань повідомлення/виклик слідчим суддею.

Визначення слідчим суддею дати і часу розгляду клопотання слідчого, погодженого з прокурором, прокурора, повідомлення про це відповідних учасників. Має наслідком настання третього (основного) етапу взаємодії прокурора та слідчого судді, під час якого: слідчий суддя безпосередньо перевіряє законність і обґрунтованість поданого йому на розгляд клопотання; прокурор доводить слідчому судді наявність підстав для задоволення клопотання.

Безпосередня спрямованість повноважень зазначених суб'єктів, та участь відповідних осіб, залежить від того, яке клопотання розглядається. Зокрема:

- привід – перевіряється відповідність клопотання вимогам ст. 141 КПК України; встановлюється наявність підстав, передбачених ч. 3 ст. 140,

ч. 3 ст. 142 КПК України; доводи особи, яка подала клопотання, заслуховуються у разі необхідності (ч. 1 ст. 142 КПК України);

- накладення грошового стягнення – встановлюється наявність підстав, передбачених ч. 1 ст. 144, ч. 3 ст. 146 КПК України; перевіряється відповідність клопотання вимогам ст. 145 КПК України; участь інших осіб не обов'язкова (ч. 1 ст. 146 КПК України);

- тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом – наявність підстав, передбачених ч. 1 ст. 148, ч. 2, 3 ст. 152 КПК України, у випадку продовження дії даного заходу забезпечення, – в тому числі підстав, визначених ст. 153 КПК України; відповідність клопотання вимогам ч. 2 ст. 150 та ч. 2 ст. 148 (в частині строку дії обмеження) КПК України; обов'язкова участь прокурора та/або слідчого, підозрюваного, його захисника (ч. 1, 2 ст. 151 КПК України);

- відсторонення від посади (за виключенням посад, на які призначає Президент України) – наявність підстав, передбачених ч. 1 ст. 154, ч. 1 ст. 155, ч. 1, 2 ст. 157 КПК України, а у випадку продовження даного заходу забезпечення, в тому числі підстав, які передбачені ч. 1, 2 ст. 158 КПК України; відповідність клопотання вимогам ч. 2 ст. 155 та ч. 2 ст. 154 (в частині строку дії обмеження) КПК України; розгляд за участю слідчого та/або прокурора, підозрюваного, його захисника (ч. 1 ст. 156 КПК України);

- тимчасовий доступ до речей і документів – наявність підстав, передбачених ч. 1 ст. 159, п. 6 ч. 2 ст. 160, ч. 5, 7 ст. 163 КПК України, окрім того, обов'язково встановлюється, чи містять речі і документи охоронювану законом таємницю (ст. 162 КПК України), оскільки в подальшому особливий порядок доступу до таких документів (ч. 6 ст. 163 КПК України); відповідність клопотання вимогам ст. 160 КПК України; розгляд за участю слідчого та/або прокурора, а також володільця речей і документів, якщо не існує загрози зміни або знищення речей і документів (ч. 1, 2 ст. 163 КПК України).

Також погоджуємося з тим, що додатковим зобов'язанням прокурора при подачі клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів, за наявності підстав є обов'язкове доведення реальних загроз зміни або знищення речей і документів (ч. 2 ст. 163 КПК України), задля не виклику їх володільця на розгляд такого клопотання [219]. Так, звернемо увагу, хоча в ч. 2 ст. 160 КПК України не вказується, що у клопотанні про тимчасовий доступ до речей і документів повинно вказуватися про участь чи не участь володільця речей і документів при розгляді такого клопотання. У ч. 2 ст. 163 цього Кодексу відмічено, що слідчий суддя вирішує це питання на підставі доводів сторін кримінального провадження. У сучасному кримінальному процесі України, як відомо, слідчий та прокурор відносяться до сторони обвинувачення (п. 19 ч. 1 ст. 3 КПК України);

- арешт майна – існування підстав, передбачених ст. 170, ч. 2 ст. 173 КПК України; відповідність клопотання вимогам ч. 2, 3, 4 ст. 171 КПК України; розгляд за обов'язковою участю слідчого та/або прокурора, а також підозрюваного, власника майна, захисника, законного представника, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, але неприбуття яких не перешкоджає розгляду (ч. 1, 2 ст. 172 КПК України);

- реалізація речових доказів у вигляді товарів або продукції, що піддаються швидкому псуванню, а також технологічна переробка або знищення вилучених з обігу предметів чи товарів, а також якщо їх тривале зберігання небезпечно для життя чи здоров'я людей або довкілля – наявність підстав, передбачених п. 2, 4, абз. 7 ч. 6 ст. 100 КПК України; розгляд за правилами розгляду клопотання про арешт майна, в тому числі, щодо участі осіб у такому розгляді (ч. 7 ст. 100 КПК України);

- запобіжні заходи – існування підстав, передбачених ч. 3 ст. 176, ч. 1, 2 ст. 177, ч. 1, 3, 5 ст. 194 КПК України, у випадку зміни запобіжного заходу, в тому числі підстав, визначених ч. 2 ст. 200 КПК України; обов'язкове врахування обставин, встановлених ст. 178 КПК України, але перелік яких не є вичерпним [220]; відповідність клопотання вимогам ч. 1, 3

ст. 184 КПК України; вручення клопотання підозрюваному не пізніше трьох годин до початку розгляду (ч. 2 ст. 184 КПК України); обов'язкова участь підозрюваного (ч. 3 ст. 187, ч. 1 ст. 193 КПК України), за виключенням обставин, передбачених ч. 6 ст. 193 цього Кодексу; обов'язкове роз'яснення прав підозрюваному та участь захисника, якщо заявлене відповідне клопотання (ч. 2 ст. 193 КПК України).

Також спеціальними правилами взаємодії прокурора та слідчого судді під час застосування запобіжних заходів, є:

- особиста порука – обов'язкова участь поручителів у розгляді клопотання, роз'яснення їм обов'язків і обставин вчинення підозрюваним кримінального правопорушення (ч. 2, 3-5 ст. 180 КПК України) [295, с. 88];

- домашній арешт – додаткова наявність підстав, закріплених ч. 2 ст. 181 КПК України, а саме підозра у вчиненні злочину, за який передбачено покарання у виді позбавлення волі;

- застава – врахування того, чи може бути суб'єкт заставодавцем згідно ч. 2 ст. 182 КПК України; обов'язкове роз'яснення стороні захисту наслідків порушення умов застави (ч. 3, 6, 8 ст. 182 КПК України); розмір застави згідно з вимогами ч. 4, 5 ст. 182 КПК України, але, як було роз'яснено судам, сума не повинна бути завідомо непомірною для виконання [220];

- тримання під вартою – додаткове врахування обставин, визначених ч. 1, 2 ст. 183, ч. 7 ст. 194 КПК України, відповідність клопотання про продовження строків тримання під вартою також положенням ч. 2 ст. 199 КПК України;

- запобіжний захід стосовно неповнолітнього – додаткове врахування вікових, психологічних особливостей і роду занять неповнолітнього, а якщо це тримання під вартою, то обґрунтована підозра у вчиненні тяжкого чи особливо тяжкого злочину (ч. 1, 2 ст. 492 КПК України);

- обшук житла чи іншого володіння особи – наявність підстав, визначених ч. 1, 5 ст. 234 КПК України; відповідність клопотання вимогам ч.

з ст. 234 КПК України; розгляд за обов'язковою участю слідчого та/або прокурора (ч. 4 ст. 234 КПК України) [277];

- огляд житла чи іншого володіння особи – наявність підстав, визначених ч. 1 ст. 237 КПК України; розгляд за обов'язковою участю слідчого та/або прокурора (ч. 2 ст. 237 КПК України);

- слідчий експеримент в житлі чи іншому володінні особи – наявність підстав, визначених ч. 1, 4 ст. 240 КПК України; розгляд за обов'язковою участю слідчого та/або прокурора (ч. 5 ст. 240 КПК України);

- примусове відібрання біологічних зразків – наявність підстав, визначених ч. 1 ст. 241, ч. 3 ст. 245 КПК України; розгляд згідно з правилами, встановленими для тимчасового доступу до речей і документів (ч. 3 ст. 245 КПК України);

- допит свідка, потерпілого під час досудового розслідування в судовому засіданні, допит у режимі відеоконференції під час досудового розслідування – наявність підстав, визначених ч. 1 ст. 225, ч. 2 ст. 232 КПК України;

- дозвіл на проведення НСРД втручання у приватне спілкування, обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи, установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу, спостереження за особою, моніторинг банківських рахунків, аудіо-, відеоконтроль місця, негласне отримання зразків для порівняльного дослідження – наявність підстав, визначених ч. 3 ст. 248 КПК України, а у випадку продовження строку проведення, в тому числі підстав, визначених ч. 3 ст. 249 КПК України. Крім того, якщо НСРД розпочато до постановлення ухвали слідчого судді, то перевіряється наявність підстав, визначених також ч. 1 ст. 250 КПК України; відповідність клопотання вимогам ч. 2 ст. 248 КПК України; обов'язкова участь прокурора (ч. 1 ст. 248 КПК України).

Додатковими умовами розгляду клопотань про НСРД також є: втручання у приватне спілкування – спілкування не відбувається між переліком осіб, зазначених у ч. 5 ст. 258 КПК України; зняття інформації з

електронних інформаційних систем – доступ до електронних інформаційних систем обмежено власником, володільцем або утримувачем чи пов'язаний з подоланням системи логічного захисту (ч. 2 ст. 264 КПК України); обстеження публічно недоступних місць – наявність однієї з мети проведення, що прямо закріплена ч. 1 ст. 267 КПК України; моніторинг банківських рахунків – наявність підстав, що також визначені ч. 1 ст. 269-1 КПК України, а саме: «обґрунтована підозра, що особа здійснює злочинні дії з використанням банківського рахунку, або з метою розшуку чи ідентифікації майна, що підлягає конфіскації або спеціальній конфіскації, у кримінальних провадженнях, віднесених до підслідності Національного антикорупційного бюро України»; негласне отримання зразків для порівняльного дослідження – у клопотанні зазначено конкретні зразки, які планується отримати (ч. 3 ст. 274 КПК України).

- використання результатів НСРД в іншому кримінальному провадженні – наявність підстав, визначених ч. 1 ст. 257 КПК України; розгляд згідно з правилами, встановленими для клопотання про дозвіл на проведення НСРД (ст. 247, 248, ч. 1 ст. 257 КПК України);

- визначення строків ознайомлення з матеріалами кримінального провадження на етапі завершення досудового розслідування – сторона захисту, потерпілий затягують час; строк для ознайомлення з урахуванням обсягу, складності та умов доступу до матеріалів (ч. 10 ст. 290 КПК України);

- застосування спеціального досудового розслідування – наявність підстав, визначених ч. 2 ст. 297-1, ч. 1, 2 ст. 297-4, КПК України; відповідність клопотання вимогам ч. 2 ст. 292-1 КПК України; обов'язкова участь прокурора та захисника (ч. 1 ст. 297-3 КПК України);

- передача неповнолітнього підозрюваного під нагляд батьків, передача неповнолітнього, який виховується в дитячій установі, під нагляд адміністрації установи – наявність підстав, встановлених для запобіжних заходів та додатково визначених ч. 1 ст. 492 КПК України; розгляд за обов'язковою участю неповнолітнього та осіб, яким він передається під

нагляд, отримання від них згоди на застосування даного запобіжного заходу та можливість виконувати ці обов'язки, роз'яснення обов'язків (ч. 2, 3, 4 ст. 493 КПК України);

- поміщення неповнолітнього, який не досяг віку кримінальної відповідальності, у приймальник-розподільник для дітей – наявність підстав, визначених для тримання під вартою, а також ті, що додатково закріплені ч. 4 ст. 499 КПК України; розгляд за обов'язковою участю прокурора, захисника, законного представника (ч. 1 ст. 44, п. 1 ч. 2 ст. 52, ч. 3, 4 ст. 499 КПК України);

- передача особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного характеру чи вирішувалося питання про їх застосування, на піклування опікунам, близьким родичам чи членам сім'ї з обов'язковим лікарським наглядом, поміщення до психіатричного закладу – розгляд за правилами застосування запобіжного заходу; обов'язкова участь захисника, законного представника (ч. 1, 3 ст. 508 КПК України), з обов'язковим встановленням факту розладу психічної діяльності чи психічної хвороби (ч. 2 ст. 508 КПК України);

- проведення експертизи – відповідність клопотання вимогам ч. 2 ст. 244 КПК України; наявність підстав, передбачених ч. 2 ст. 242, ч. 6 ст. 244 КПК України;

- проведення психіатричної експертизи під час досудового розслідування – наявність підстав, визначених ч. 1 ст. 509 КПК України; розгляд за правилами розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу (ч. 1 ст. 509 КПК України).

Насамкінець зазначимо, існуючий порядок взаємодії прокурора та слідчого судді є суперечливим у багатьох аспектах. Проте остаточна характеристика та пропозиції по удосконаленню даної процедури, будуть надаватися у підрозділах 3.1 «Оптимізація повноважень прокурора та слідчого судді у кримінальному процесі України», 3.2 «Удосконалення порядку взаємодії прокурора та слідчого судді у кримінальному процесі

України» даної роботи. Адже повністю підтримуємо погляди вчених, які стверджують, що питання змін і пропозицій до кримінального процесуального законодавства має бути системним, із врахуванням різних точок зору [202; 97, с. 329-332].

Висновки до Розділу 2

1. Термін «взаємодія» у контексті кримінальної процесуальної діяльності доцільно розуміти як взаємні дії та/або взаємну реалізацію повноважень двох і більше суб'єктів (учасників) кримінального провадження за обставин, що стосуються кожного з них.

Взаємодія прокурора та слідчого судді – це спільна та поетапна реалізація прокурором і слідчим суддею своїх повноважень під час перевірки законності та обґрунтованості дій і рішень суб'єкта розслідування, які стосуються прав, свобод і законних інтересів учасників досудового розслідування.

2. Взаємодія прокурора та слідчого судді може проявлятися лише стосовно реалізації судового контролю під час досудового розслідування, зокрема, щодо перевірки дотримання прав, свобод та законних інтересів людини у досудовому кримінальному провадженні.

3. Взаємодія прокурора та слідчого судді під час досудового розслідування має узгоджуватися з процесуальними функціями цих суб'єктів кримінального провадження. Невиконання прокурором та слідчим суддею своїх процесуальних функцій під час взаємодії між собою призводить до порушення прав, свобод і законних інтересів людини у кримінальному провадженні.

4. Потребують удосконалення приписи кримінальних процесуальних норм щодо правового регулювання взаємодії прокурора та слідчого судді. Шляхом внесення законодавчих змін необхідно спростити формальну (паперову, організаційну) частину та деталізувати змістовну (що пов'язана з

обмеженням прав, свобод і законних інтересів) частину взаємодії прокурора та слідчого судді.

5. До системи принципів взаємодії прокурора та слідчого судді належать наступні основоположні положення: правова визначеність; захист від свавілля; співмірність. Зміст цих положень особливо розкривається щодо взаємодії прокурора та слідчого судді.

6. Взаємодію прокурора та слідчого судді класифіковано за видом і формою, а саме: за формою: процесуальна (регламентована); за видом: тимчасова (короткотермінова); спільна; багатостороння; оперативна; зовнішня.

7. Взаємодія прокурора та слідчого судді охоплює три етапи, які визначаються спрямованістю повноважень прокурора/слідчого судді, а саме: перший (початковий) етап – визначення прокурором законного суду, слідчий суддя якого має повноваження здійснювати судовий контроль під час досудового розслідування; другий (організаційний) етап – забезпечення слідчим суддею належного порядку розгляду клопотання суб'єкта розслідування; третій (основний) етап – перевірка слідчим суддею за участю прокурора законності і обґрунтованості клопотання суб'єкта розслідування.

8. Наявна необхідність в існуванні ступеневої контрольної-наглядової форми обмеження чи зміни правил реалізації суб'єктом розслідування прав, свобод і законних інтересів іншого учасника досудового розслідування, що має забезпечуватися невідповідними один одному владними суб'єктами кримінального провадження.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ ПРОКУРОРА ТА СЛІДЧОГО СУДДІ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

3.1. Удосконалення порядку взаємодії прокурора та слідчого судді у кримінальному процесі України

Із вступом у дію нового КПК України, в нашій державі зберігається тенденція щорічного збільшення кількості фактів взаємодії прокурора та слідчого судді. Так, за 2013 рік кількість поданих прокурором і розглянутих слідчим суддею клопотань – становило більше 404 тис. [75]. В 2014 році таких клопотань було вже більше 415 тис. [76], за результатами 2015 року – більше 470 тис. [77].

У подальшому тенденція не змінилася, оскільки: 2016 рік – кількість поданих прокурором і розглянутих слідчим суддею клопотань становило вже більше 500 тис. [78]; 2017 рік – більше 597 тис [79]; 2018 рік – більше 900 тис. [80].

На глибоке авторське переконання такі обставини свідчать, що правила взаємодії прокурора та слідчого судді потребують свого перегляду, а особливо в частині спрощення даної процедури. Адже, в Рекомендаціях № R (86) 12 Комітету Міністрів Ради Європи «Щодо заходів з попередження і зменшення надмірного робочого навантаження в судах» [243] влучно зазначено: надмірне навантаження судової влади жодним чином не покращує якість виконання суддями своїх функцій, а в перспективі призводить до порушення ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Тоді як, відмітимо, спрощення процедури взаємодії прокурора та слідчого судді там де це можливо без шкоди правам, свободам і законним інтересам учасників досудового розслідування, безперечно сприятиме: розвантаженню судової гілки влади, на що також звертала увагу В.Т. Варфоломеева, яка відзначила, що це один із чинників доступності та

ефективності судової системи [33, с. 130]; економії процесуального часу; ефективній реалізації прокурором і слідчим суддею своїх контрольно-наглядових повноважень там де це дійсно потрібно.

Перше, що привертає уваги в порядку взаємодії прокурора і слідчого судді та, відповідно, може бути спрощено, це правила участі свідків під час такої взаємодії. Наприклад, процедура розгляду питання про накладення грошового стягнення, тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом, застосування запобіжних заходів, передбачає обов'язок прокурор відображати у клопотанні відомості з приводу переліку свідків, яких потрібно допитати під час розгляду (п. 7 ч. 2 ст. 150, п. 7 ч. 2 ст. 155, п. 2 ч. 3 ст. 184 КПК України). Слідчий суддя, відповідно, має право з власної ініціативи чи за ініціативою сторін кримінального провадження заслухати будь-якого свідка під час розгляду такого клопотань (ч. 4 ст. 151, ч. 3 ст. 156, ч. 4 ст. 193 КПК України).

У той же час, дана позиція виглядає не зрозумілою з огляду на наступне:

– прокурор разом із таким клопотанням вже зобов'язаний подавати додатки, якими обґрунтовує свої доводи. Такими додатками (матеріалами), в тому числі можуть бути протоколи допиту свідків на підставі яких також обґрунтовується подане клопотання і які досліджує слідчий суддя [336; 319; 355]. Тобто виникає питання, навіщо вказувати таких свідків у клопотанні, передбачати можливість їх виклику при розгляді клопотання, якщо їхні показання вже відображені у протоколі допиту, що є додатком до клопотання та досліджується слідчим суддею.

Одразу відмітимо, засада безпосередності дослідження показань не має своєї реалізації за даних обставин, оскільки розповсюджується на стадію судового провадження і не має відношення до досудового розслідування. Свідченням цього є зміст ст. 23 КПК України, а особливо ч. 3 цієї статті, де вказано: «Сторона обвинувачення зобов'язана забезпечити присутність під час судового розгляду свідків обвинувачення з метою реалізації права

сторони захисту на допит перед незалежним та неупередженим судом». Іншими словами, згідно ст. 23 КПК України, слідчий суддя не зобов'язаний безпосередньо сприймати показання свідків під час розгляду клопотань, а може послатися на протоколи їх допиту.

У зв'язку з цим, зазначимо, ми не підтримуємо погляди, що засада безпосередності дослідження показань (ст. 23 КПК України) має відношення до стадії досудового розслідування [64, с. 328]. Як свідчить викладене, дана засада має відношення виключно до стадії судового провадження, оскільки, на слушну думку К.В. Легких, покликана забезпечити формування переконань суду за результатами судового розгляду [143, с. 95];

– хоча слідчий суддя має право самостійно чи за ініціативою сторін кримінального провадження прийняти рішення про виклик будь-якого свідка (ч. 4 ст. 151, ч. 3 ст. 156, ч. 4 ст. 193 КПК України). У підрозділі 2.3 вже зверталася увага, що процедура розгляду клопотань під час досудового розслідування не передбачає можливості відкладення такого розгляду, в тому числі для виклику свідка. Відповідно виникає питання, яким чином можна здійснити виклик свідків, що безперечно потребує часу, якщо порядок взаємодії прокурора та слідчого судді не передбачає можливість відкладення розгляду клопотання;

– незважаючи, що в ч. 4 ст. 151, ч. 3 ст. 156, ч. 4 ст. 193 КПК України вказується: «виклик свідків під час розгляду клопотання, здійснюється слідчим суддею у разі якщо це має значення». Повністю погоджуємося з висновками, що у правозастосовній діяльності питання оцінки додатків до клопотання, які до речі законодавець не називає доказами, остаточно не вирішено. Хтось вважає, що додатки до клопотання потрібно оцінювати як докази згідно ст. 94 КПК України, хтось так не вважає. Однак компромісом може бути те, що слідчий суддя завжди може прийняти рішення, що надані матеріали не підтверджують обґрунтованість поданого клопотання [81, с. 97-98], якщо, наприклад, показання свідків викликають у нього сумнів. Хоча, нагадаємо, свідки під час допиту попереджаються про кримінальну

відповідальність за ст. 384 КК України («Введення в оману суду або іншого уповноваженого органу») [124].

Таким чином, з урахуванням викладеного, вважаємо: положення КПК України в частині того, що у клопотанні про накладення грошового стягнення, тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом, застосування запобіжного заходу, необхідно відображати перелік свідків, яких прокурор вважає за необхідним допитати під час розгляду клопотання (п. 7 ч. 2 ст. 150, п. 7 ч. 2 ст. 155, п. 2 ч. 3 ст. 184 КПК України), а також положення ч. 4 ст. 151, ч. 3 ст. 156, ч. 4 ст. 193 КПК України, що передбачають право слідчого судді заслухати будь-якого свідка під час розгляду таких клопотань, необхідно виключити.

Наступної уваги заслуговують правила взаємодії прокурора та слідчого судді під час вирішення питання про законність і обґрунтованість проникнення до житла чи іншого володіння особи до отримання дозволу суду (ст. 233 КПК України). Невизначеність полягає в тому, на предмет чого перевіряти підстави проникнення до житла в порядку ст. 233 КПК України.

Так, згідно роз'яснення, наданого судам [277], підстави ст. 233 КПК України включають підстави проведення обшуку/огляду, а саме: «... ухвали про задоволення клопотань цієї категорії постановляються виходячи з такого: це було зумовлено врятуванням майна, при цьому виявлені в ході обшуку речі мають значення для досудового розслідування, а відомості, які містяться у них, можуть бути доказами під час судового розгляду; проникнення до житла було зумовлено необхідністю виявлення та затримання особи або осіб, підозрюваних у вчиненні злочину; обставини кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 286 КК (дорожньо-транспортна пригода за участю автомобіля, велосипеда або іншого транспортного засобу), вимагали негайного огляду іншого володіння особи, з метою встановлення наявності слідів кримінального правопорушення; обшук та вилучення речей до постановлення ухвали слідчого судді був необхідний з метою запобігання їх знищенню».

Однак, у правозастосовній діяльності існують непоодинокі випадки, коли слідчі судді відмовляють прокурорам в задоволенні клопотання про проведення обшуку чи огляду, який був здійснений в порядку ст. 233 КПК України, оскільки не доведено існування невідкладного випадку пов'язаного з врятуванням життя людей та майна, безпосереднього переслідування осіб, які підозрюються у вчиненні злочину [329]. У таких рішеннях слідчі судді прямо вказують: «... згідно ч. 3 ст. 233 КПК України, проникнення до житла чи іншого володіння особи може бути лише у невідкладних випадках пов'язаних із врятуванням життя людей та майна, чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину ...» [332; 339].

Хоча, для порівняння, існують також факти, коли слідчі судді погоджують клопотання про проведення обшуку чи огляду, який був здійснений в порядку ст. 233 КПК України, але не було невідкладного випадку пов'язаного з врятуванням життя людей та майна, безпосереднього переслідування осіб, які підозрюються у вчиненні злочину. У цих рішеннях, слідчі судді вже зазначали, що виявленні і вилучені під час такого огляду/обшуку речі та документи, мають значення для кримінального провадження, тобто є доказами [325; 333; 328].

У науковому просторі висновки стосовно того, що є підставами проникнення до житла чи іншого володіння особи в порядку ст. 233 КПК України, різняться, свідченням чого є публікації з даної тематики [128, с. 114; 21, с. 264] та дисертаційні дослідження [112, с. 69-75], де автори відображають різні думки із даного приводу.

У свою чергу, вважаємо, проблема знаходиться в нормативному змісті ч. 3 ст. 233 КПК України з якої необхідно прибрати словосполучення *«пов'язаних із врятування життя людей та майна чи безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину»*. Тобто, ч. 3 ст. 233 КПК України потрібно відобразити наступним чином: *«Слідчий, прокурор має право до постановлення ухвали слідчого судді увійти до житла чи іншого володіння особи лише у невідкладних випадках. У такому випадку*

прокурор, слідчий за погодженням із прокурором зобов'язаний невідкладно після здійснення таких дій звернутися з клопотанням про проведення обшуку до слідчого судді. Слідчий суддя розглядає таке клопотання згідно з вимогами статті 234 цього Кодексу, перевіряючи, крім іншого, чи дійсно були наявні підстави для проникнення до житла чи іншого володіння особи без ухвали слідчого судді. Якщо прокурор відмовиться погодити клопотання слідчого про обшук або слідчий суддя відмовить у задоволенні клопотання про обшук, встановлені внаслідок такого обшуку докази є недопустимими, а отримана інформація підлягає знищенню в порядку, передбаченому статтею 255 цього Кодексу».

Підставами таких поглядів щодо змісту ч. 3 ст. 233 КПК України є те, що хоча в науці кримінального процесу умовно виокремлюються дві концепції, як потрібно вносити зміни до відповідної норми КПК України. Наприклад, одні вчені, є прихильниками деталізації гіпотези, диспозиції, санкції кримінальної процесуальної норми. На підтвердження своїх доводів вказують: «за відсутності такого підходу, застосування норми ускладнюється» [97, с. 328]. Інші, навпаки, вважають, що у законі не можна передбачити всі обставини, а особливо, що стосуються кримінального провадження, де законодавство обов'язково має містити оціночні поняття, але які не повинні призводити до нечіткості та невизначеності закону [251, с. 55]. Вважаємо, що у випадку проникнення до житла чи іншого володіння особи до отримання дозволу суду. В ч. 3 ст. 233 КПК України, що передбачає підстави такого проникнення, потрібно закріпити «оціночне поняття, з використанням загальноживаної термінології» [97, с. 328], тобто, словосполучення «невідкладний випадок». Адже, відмітимо, наведенні приклади застосування ст. 233 КПК України у правозастосовній діяльності, як раз і засвідчили: деталізація ч. 3 ст. 233 КПК України призводить до неоднакового застосування, а з ним і розуміння, змісту цієї норми. В подальшому це призводить до значних ускладнень у взаємодії прокурора та слідчого судді. Крім того, звернемо увагу, згідно Висновку Директорату з питань правосуддя

та захисту людської гідності Генерального директорату Ради Європи на «Проект кримінально-процесуального кодексу України», проникнення в приміщення без попереднього судового дозволу при проведенні слідчих дій, трактувалося як дія, що має бути викликана «терміновістю» [34, с. 88]. У свою чергу, порівняння етимології поняття «терміновість» [20, с. 88] і «невідкладність» [19, с. 262] засвідчує, що це ідентичні за змістом поняття, що розуміються як: «не можна відкладати; треба здійснювати; негайно розв'язувати» тощо.

Окремо зауважимо, запропонований зміст ч. 3 ст. 233 КПК України жодним чином не порушуватиме право недоторканості житла, що гарантовано ст. 30 Основного Закону, свідченням чого є наступне.

Хоча ч. 2 ст. 30 Конституції України пов'язує можливість проникати без дозволу суду до житла особи лише в разі необхідності врятувати життя людей та майна, чи в разі безпосереднього переслідування осіб, які підозрюються у вчиненні злочину. Потрібно звертати увагу, що дана вимога відображається у контексті: «... можливий інший, встановлений законом, порядок проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду і обшуку». Тобто, в Конституції України проникнення до житла без дозволу суду відсилає до іншого Закону, яким має встановлюватися процедура цього, а саме КПК України.

Що ж до того, як мають перевірятися підстави проникнення до житла чи іншого володіння особи до отримання дозволу суду (ст. 233 КПК України), та чи спрощує процедуру взаємодії прокурора та слідчого судді, запропоновані зміни до ч. 3 ст. 233 КПК України, то, на глибоке авторське переконання, це матиме позитивні зміни для правозастосовної діяльності судових і правоохоронних органів, не порушуючи при цьому права і свободи особи. Так, у будь-якому разі, слідчий суддя та прокурор, будуть перевіряти:

– або таке «проникнення» було пов'язано із врятуванням життя людей та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, оскільки це вимога ч. 2 ст. 30 Конституції України;

– або таке «проникнення» було пов'язано з необхідністю виявити і вилучити речі та документи, які мають значення у кримінальному провадженні, а зволікання з їх отриманням могло призвести до подальшої втрати, знищення чи їх пошкодження. Так, повністю підтримуємо погляди провідних вітчизняних вчених (В.Я. Тацій [283, с. 589-591], О.В. Капліна [95]) та юристів практиків [165, с. 119], що ст. 233 КПК України, віднесена до Глави 20 КПК України, яка, в свою чергу, регламентує проведення слідчих (розшукових) дій. Як відомо, кожна слідча (розшукова) дія проводиться задля отримання (збирання) доказів або перевірки вже отриманих доказів у кримінальному провадженні (ч. 1 ст. 223 КПК України). Тобто, проникнення до житла чи іншого володіння особи може здійснюватися й з метою отримання доказів [182, с. 114; 112, с. 69-75], а тому має бути також предметом перевірки слідчим суддею і прокурором.

Доцільно зупинитися й на засаді «Мова, якою здійснюється кримінальне провадження», що закріплено ст. 29 КПК України. Навіть не звертаючись до наукових дискусій щодо проблемних питань реалізації даної засади у кримінальному провадженні України [136, с. 139; 98]. Наперед можна відмітити, що законодавча структура зазначеного принципу, створює труднощі у взаємодії прокурора та слідчого судді.

Прикладом є порядок вирішення питання про тримання під вартою відносно підозрюваного, який не володіє державною (українською) мовою (ст. 10 Конституції України, ст. 1 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» [223])). Так, зазначений підозрюваний вправі вимагати клопотання і додатків до нього на рідній мові, адже зміст ч. 4 ст. 29 КПК України наштовхує на висновок, що переклад інших процесуальних документів кримінального провадження, надання копій яких передбачено цим Кодексом, здійснюється за клопотанням сторін кримінального провадження.

Нагадаємо, поняття «кримінальне провадження» включає в себе досудове розслідування (п. 10 ч. 1 ст. 3 КПК України), сторонами

кримінального провадження є також сторона захисту, до якої відноситься підозрюваний, його захисник і законний представник (п. 19 ч. 1 ст. 3 КПК України), клопотання [12, с. 379; 188, с. 290] і додатки до нього є процесуальними документами, що вручається підозрюваному не пізніше ніж за три години до початку розгляду клопотання (ч. 2, п. 3 ч. 3 ст. 184 КПК України).

Аналогічно стосується клопотання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом (ч. 2 ст. 150 КПК України), відсторонення від посади (ч. 2 ст. 155 КПК України), оскільки правила їх вирішення, також передбачають обов'язок прокурора вручити клопотання і додатки до нього підозрюваному, а слідчому судді, відповідно, перевірити це.

Як зазначалося, з урахуванням змісту ч. 4 ст. 29 КПК України, підозрюваний отримує право отримати зазначені документи на рідній мові.

Про такий порядок вручення документів особі, що не володіє українською мовою, роз'яснюють й вітчизняні дослідники принципу «Мова, якою здійснюється кримінальне провадження» [23, с. 24; 282, с. 100].

Для взаємодії прокурора та слідчого судді, зазначимо, це суттєве питання, оскільки в підрозділі 2.2 наголошено: захист від свавілля є одним із принципів взаємодії зазначених суб'єктів, що вимагає від прокурора і слідчого судді сприяти іншим учасникам у реалізації своїх процесуальних прав.

Про те з огляду на викладене, звернемо увагу на п. 48 рішення ЄСПЛ у справі «Людіке, Белкасем і Коч проти Федеративної Республіки Німеччина» [2], а також п. 74 рішення ЄСПЛ у справі «Камасінський проти Республіки Австрія», де відмічалось: «Право на безкоштовну допомогу перекладача розповсюджується на стадію досудового розслідування. Це право означає, що перекладач здійснює письмовий і усний переклад документів. Однак не можна вважати, що п. 3 (е) ст. 6 Конвенції вимагає письмового перекладу всіх письмових доказів або офіційних документів провадження. Допомога перекладача повинна бути лише такою, щоб зробити сутність справи та

можливість здійснювати свій захисту. Враховуючи необхідність забезпечення реальності та ефективності права, гарантованого п. 3 (е) ст. 6 Конвенції, обов'язок компетентних органів обмежується призначенням перекладача й у випадках необхідності, встановлення певного контролю за належною якістю здійснюваного перекладу» [91].

Тобто, якщо наведену позицію ЄСПЛ порівнювати зі змістом ст. 29 КПК України, то привертає уваги, що даний Суд не наполягає на обов'язковому врученні особам, які не володіють мовою провадження, усіх процесуальних документів, які стосуються обмеження їх прав. Достатньо забезпечити участь перекладача.

Український законодавець, як бачимо, виконавши цю вимогу, наділяє підозрюваного додатковими гарантіями захисту своїх прав, а саме право отримати копії документів (клопотання і додатків до нього) рідною мовою. Про те, зазначимо, це як раз і ускладнює взаємодію прокурора та слідчого судді, оскільки у такого підозрюваного з'являється реальна можливість затягувати час розгляду клопотання.

Зокрема, в ч. 4 ст. 29 КПК України робиться прив'язка до того, що отримання копії процесуальних документів на рідній мові, залежить від клопотання підозрюваного. Про те у подальших статтях цього Кодексу не вказується, яким чином та на якому етапі це має вирішуватися. По відношенню до підозрюваного, який прямо зацікавлений в результатах розгляду слідчим суддею клопотань слідчого, погодженого з прокурором, прокурора, така невизначеність створює реальні можливості зловживати своїми правами. Наприклад, отримавши копію клопотання і додатків до нього про застосування запобіжного заходу, підозрюваний, який не володіє українською мовою, вже при розгляді клопотання по суті, незважаючи на присутність перекладача, бажає отримати на рідній мові всі матеріали, якими прокурор обґрунтовує необхідність задоволення клопотання. Мотивуванням такої необхідності, наприклад, буде:

- ч. 4 ст. 29 КПК України – гарантує кожному учаснику право на одержання документів на рідній мові, якщо видача їх копій передбачена КПК України;

- п. 3 ч. 3 ст. 184 КПК України – передбачає обов’язок прокурора вручити копію клопотання і додатків, до початку розгляду, що, відповідно, обов’язково перевіряється слідчим суддею;

- п. «с» ч. 3 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод – кожен має право захищати себе особисто.

У зв’язку з цим виникне питання, як слідчому судді/прокурору реагувати на таку заяву, оскільки переклад усіх документів, а саме клопотання та додатки до нього, безперечно займе час, а відкладення розгляду клопотання не передбачено.

На нашу думку, зазначена проблема має два шляхи вирішення.

Сутність першого способу полягає в тому, що можливо закріпити у КПК України положення щодо необхідності вручення учасникам процесу документи, складені на їх рідній мові або мові, якою вони володіють. Це відразу створюватиме обов’язок прокурора, вручати підозрюваному, який не розуміє української мови, клопотання та додатки до нього на тій мові, якою він володіє. Проте негативним аспектами стає те, що на це потрібен додатковий час, і потребує, звісно, коштів для сплати послуг перекладача.

Другий спосіб, є більш раціональним з урахуванням раніше наведених рішень ЄСПЛ, а саме п. 48 «Людіке, Белкасем і Коч проти Федеративної Республіки Німеччина» [2], п. 74 «Камасінський проти Республіки Австрія» [91], де як раз і вказано, що якщо особа не володіє мовою судочинства, достатньо забезпечити участь перекладача та якість перекладу. У зв’язку з цим, пропонуємо ч. 4 ст. 29 КПК України відобразити наступним чином: «Судові рішення, якими суд закінчує судовий розгляд по суті, надаються сторонам кримінального провадження або особі, стосовно якої вирішено питання щодо застосування примусових заходів виховного або медичного характеру, а також представнику юридичної особи, щодо якої здійснюється

провадження, у перекладі на їхню рідну або іншу мову, якою вони володіють. Переклад судових рішень та інших процесуальних документів кримінального провадження засвідчується підписом перекладача». Тобто виключити з даної норми наступне речення: *«Переклад інших процесуальних документів кримінального провадження, надання копій яких передбачено цим Кодексом, здійснюється лише за клопотанням зазначених осіб».*

Слід додати, що запропонований зміст ч. 4 ст. 29 КПК України: жодним чином не суперечитиме практиці ЄСПЛ; не порушує право підозрюваного на захист під час розгляду клопотання, оскільки в ході цього обов'язково братиме участь перекладач (ч. 4 ст. 52, ст. 68 КПК України); мінімізуються можливості зловживати підозрюваним своїм правом на отримання документів на «рідній» мові; сприятиме економії витрат з бюджету.

У подальшому відмітимо про ті клопотання, які, на нашу думку, взагалі не потребують, за певних обставин, поетапної перевірки слідчим суддею і прокурором на предмет законності та обґрунтованості.

Так, вважаємо, клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів, зокрема відомостей, які становлять лікарську таємницю (п. 2 ч. 1 ст. 162 КПК України), не потребує обопільної перевірки прокурором і слідчим суддею, якщо особа дає добровільну згоду на отримання такої інформації відносно себе. Тому з метою зменшення навантаження на судову гілку владу і прокурорів без жодної шкоди правам, свободам і законним інтересам учасників (суб'єктів) досудового розслідування, цілком можливо надати суб'єкту розслідування право отримувати відомості, які становлять лікарську таємницю, без дозволу слідчого судді, якщо особа надає добровільну згоду на одержання такої інформації відносно себе (п. 2 ч. 1 ст. 162 КПК України).

На це орієнтують праці тих вчених, у яких після аналізу тимчасового доступу до інформації, що є в операторів та провайдерів телекомунікацій (п. 7 ч. 1 ст. 162 КПК України), звертається увага на недоцільність і не

потрібність судового контролю в силу цілої низки причин [365, с. 208-211; 377, с. 82], до яких ми також відносимо те, що даний захід забезпечення жодним чином не стосується прав, свобод і законних інтересів особи, свідченням чого є поняття та зміст інформації, яка отримується від операторів і провайдерів телекомунікацій в порядку тимчасового доступу до речей і документів [376, с. 179; 378, с. 6-15]. Адже у даному випадку, суб'єкт розслідування жодного втручання у приватне спілкування не здійснює, а лише отримує інформацію про телекомунікаційні послуги у минулому без змісту розмов. Тоді як нагадаємо, згідно п. 18 ч. 1 ст. 3 КПК України та про що відзначалося в підрозділі 2.1, судовий контроль може існувати лише відносно дій і рішень суб'єкта розслідування, що стосується прав, свобод і законних інтересів учасника кримінального провадження.

Тобто, за прикладом цього виникає питання доцільності існування взаємодії прокурора та слідчого судді під час розгляду клопотання про отримання відомостей, які становлять лікарську таємницю, якщо особа дає добровільну згоду суб'єкту розслідування на отримання медичних документів відносно себе. Адже виникає риторичне питання: чи можна визнати доказ недопустимим, якщо судовий контроль був відсутній, але особа не вважає, що її права порушенні? Як свідчить правозастосовна практика, за таких обставин судді цілком слушно визнають такі допустимими [357; 358].

У зв'язку з цим, п. 2 ч. 1 ст. 162 КПК України вважаємо за потрібним викласти у наступній редакції «2) відомості, які можуть становити лікарську таємницю, *за умови, що особа не надає добровільну згоду на отримання такої інформації відносно себе*».

Також, на нашу думку, не потрібне існування взаємодії прокурора та слідчого судді відносно клопотання про призначення експертизи. Відомо, що висновки експерта це доказ у кримінальному провадженні (ч. 2 ст. 84 КПК України). Докази збираються на встановлення наявності чи відсутності фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та

підлягають доказуванню (ч. 1 ст. 84 КПК України). Кримінальне провадження спрямовується на виконання завдань, визначених ст. 2 КПК України, а саме: «захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування ...». Як неодноразово наголошували І.В. Гора, з висновками якої важко не погодитися, у досягненні завдань кримінального провадження важливе місце посідає експертиза [56, с. 87], оскільки за допомогою нею в досудовому розслідуванні та судовому розгляді забезпечується об'єктивність і повнота [55, с. 209], а по деякій категорії справ висновки експерта взагалі мають вкрай важливе значення [54, с. 47]. Тоді як незрозуміло, яким чином отримання дозволу від слідчого судді на проведення експертизи сприяє захисту того, хто постраждав від кримінальних правопорушень, швидкості розслідування [291, с. 207]. Загальновідомо, що це лише ускладнює досудове розслідування. Окрім того, жодних обмежень у реалізації чи зміні прав, свобод і законних інтересів підозрюваного чи інших осіб, під час призначення експертизи не відбувається.

Тому, відповідно, взаємодія прокурора та слідчого судді під час призначення експертизи також не потрібна.

На продовження теми удосконалення порядку взаємодії прокурора та слідчого судді, в частині спрощення даної процедури, окремо відмітимо про погодження клопотання прокурором шляхом підпису процесуального керівника та проставляння печатки прокуратури в разі направлення клопотання на розгляд слідчому судді.

На глибоке авторське переконання, це також має неабиякий вплив на оперативність проведення слідчих (розшукових) і негласних слідчих (розшукових) дій, а з ним і ускладнює порядок взаємодії прокурора та слідчого судді.

Невизначеність полягає у тому, що в КПК України жодним чином не вказано про спосіб погодження прокурором клопотання, а правозастосовна практика слідчих суддів пішла шляхом обов'язкової перевірки у таких клопотаннях: підпису прокурора (процесуального керівника) та печатки органу прокуратури. Як правило, за відсутності одного з цих реквізитів, слідчі судді відмовляють у розгляді клопотань суб'єкта розслідування [, с.].

Про те вважається, що відсутність на клопотанні підпису прокурора, може бути наслідком унеможливлення його розгляду слідчим суддею. Тоді як відсутність на клопотанні печатки органу прокуратури, навпаки, не може бути порушенням, що унеможлиблює його розгляд слідчим суддею. Свідченням цього є наступне.

Не потрібно забувати, що прокурор є самостійним у своїй процесуальній діяльності (ч. 1 ст. 36 КПК України), а печатка органу прокуратури зберігається у керівника цієї прокуратури, який дуже часто навіть не входить до групи прокурорів, які здійснюють процесуальне керівництво у відповідному кримінальному провадженні. Крім того, наявність такої печатки у керівника прокуратури та обов'язковість її на клопотанні, опосередковано вказує на його можливий контроль за діями підлеглого прокурора (процесуального керівника) [17, с. 70-72], але що забороняється в силу ч. 1 ст. 36 КПК України.

У свою чергу, наявність на клопотанні підпису прокурора (процесуального керівника), має бути обов'язковим, оскільки факт погодження клопотання прокурором, все ж таки повинен підтверджуватися [219], чим, на нашу думку, і є підпис процесуального керівника.

Окрім викладеного, суттєве спрощення процедури взаємодії прокурора та слідчого судді може відбутися через перегляд положень щодо підслідності розгляду клопотань.

Зокрема, у підрозділі 2.3 зазначалося, що у кримінальному процесі України правила подачі клопотання наступні: або за місцем здійснення досудового розслідування; або за місцем знаходження органу досудового

розслідування. І хоча в 2013 році [385], а у подальшому в 2016 році [387], судам було роз'яснено, що таке «... до місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування», а що означає «... до місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого здійснюється досудове розслідування». Слідчо-прокурорські працівники, судді та захисники (адвокати), по теперішній час дискутують з цього приводу. Наприклад, правоохоронці вважають, що не має великої різниці, до слідчого судді якого суду потрібно звертатися з клопотанням, адже в кожному з них судді сумлінно виконують свою роботу [201]. Захисники, навпаки, притримуються погляду, що це має важливе значення [61; 37].

У свою чергу, зазначені правила поряд з їх різною трактовкою стороною захисту та стороною обвинувачення, призвели до того, що у правозастосовній діяльності, а особливо деяких судових і правоохоронних органів, подача і розгляд клопотань має проблеми, задля вирішення яких, у «ручному режимі» запроваджено «абсурдні правила прийому і розгляду клопотань», що неабияким чином ускладнило взаємодію прокурора та слідчого судді [198].

Існування цього беззаперечно свідчить, що правила підслідності розгляду слідчими суддями клопотань слідчого, погодженого з прокурором, прокурора, мають бути зміннені у наступному контексті.

Так, звернемо увагу, з системного аналізу висновків Директорату з питань правосуддя та захисту людської гідності Генерального директорату І Ради Європи «Щодо проекту кримінально-процесуального кодексу України», який був підготовлений Л. Бахмайер-Вінтером, Дж. МакБрайдом, Е. Сванідзе, вбачається: важливо забезпечити сам судовий контроль за обмеженням прав і свобод особи; щоб цей контроль був об'єктивним і неупередженим [34].

Тобто не так важливо, слідчий суддя якого суду буде забезпечувати це. Головне щоб він об'єктивно, неупереджено, в межах закону, надав

попередній судовий дозвіл на проведення дій, які обмежують чи змінюють порядок реалізації прав і свобод особи, або зробив це «ex post factum», якщо відповідна дія була проведена суб'єктом розслідування за невідкладного випадку, без попереднього судового дозволу.

В зв'язку з цим, пропонуємо, у КПК України передбачити єдине правило щодо подачі клопотання слідчим, за погодженням з прокурором, прокурором, а саме: «...до слідчого судді місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого здійснюється досудове розслідування». Як вважається, це неабияким чином спрощуватиме процедуру взаємодії прокурора та слідчого судді без жодної шкоди правам, свободам і законним інтересам учасників досудового розслідування. Адже поняття «в межах територіальної юрисдикції якого здійснюється досудове розслідування» більш ширше за змістом аніж «в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування» [385; 387], а тому дозволяє суб'єкту розслідування більш оперативно отримувати дозвіл слідчого судді на проведення відповідних слідчих (розшукових) і негласних слідчих (розшукових) дій.

Поряд із висновками, що підлягає спрощенню у процедурі взаємодії прокурора та слідчого судді, не можна оминати увагою положення КПК України, що, навпаки, потребують своєї нормативної зміни, а з ним встановлення нових (додаткових) правил у порядку взаємодії зазначених суб'єктів.

Так, загальновідомо, що однією з основ здійснення досудового розслідування, а з ним і взаємодії прокурора та слідчого судді, вважається забезпечення права на захист.

Згідно ст. 20 КПК України, забезпечення права на захист сьогодні кримінальному процесі України передбачає:

– гарантія кожному підозрюваному, право надавати усні або письмові пояснення з приводу підозри, збирати і подавати докази, брати особисту участь у кримінальному провадженні, користуватися правовою допомогою

захисника, а також реалізовувати інші процесуальні права, передбачені КПК України (ч. 1 ст. 20 КПК України);

– обов'язок роз'яснити підозрюваному його права та забезпечити право на кваліфіковану правову допомогу з боку обраного ним або призначеного йому захисника (ч. 2, 3 ст. 20 КПК України);

– можливість підозрюваного захищати свої права самостійно чи за допомогою захисника (ч. 4 ст. 20 КПК України);

У контексті взаємодії прокурора та слідчого судді, це проявляється у тому, що зазначені суб'єкти повинні сприяти під час розгляду відповідного клопотання, реалізації підозрюваним всіх своїх прав як особисто, так і через захисника, про що вказувалося у підрозділі 2.2 даної роботи.

У той же час, якщо порівняти даний порядок «забезпечення права на захист» з вимогами Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, де також згадано про право на захист, а саме ч. 3 ст. 6 цієї Конвенції, то можна побачити, що КПК України не у повній мірі сприяє забезпеченню даного права під час взаємодії прокурора та слідчого судді.

Про те, що ч. 3 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод розповсюджується на стадію досудового розслідування, свідчить практика ЄСПЛ, а саме п. 52, 53 рішення у справі «Шабельник проти України» [380] та рішення у справі «Імброція проти Швейцарії» [1], де відмічено: «Хоча основна мета статті 6 стосовно розгляду кримінальних справ полягає в забезпеченні справедливого судового розгляду «судом», компетентним встановити обґрунтованість «будь-якого кримінального обвинувачення», це не означає, що ця стаття не стосується досудового провадження. Таким чином, вимоги статті 6 (зокрема пункту 3) можуть також бути застосовними ще до того, як справу направлено на розгляд суду, якщо - і тією мірою, якою - недотримання таких вимог на самому початку може серйозно позначитися на справедливості судового розгляду».

Зокрема, національний порядок забезпечення права на захист під час взаємодії прокурора та слідчого судді, а саме в разі подачі та розгляду клопотання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом (ст. 150 КПК України), відсторонення від посади (ст. 155 КПК України), застосування запобіжного заходу (ст. 184 КПК України) – передбачає обов'язкове вручення прокурором підозрюваному, копії поданого клопотання і додатків до нього, а слідчому судді перевірити це.

І хоча з точки зору вимог п. «b» ч. 3 ст. 6 Конвенції, це слід вважати абсолютно позитивним моментом у кримінальному судочинстві нашої держави, оскільки вчинення зазначеної процесуальної дії, безперечно надає можливість підозрюваному підготуватися до захисту своїх прав під час розгляду клопотання. Крім того, сприяє досягнення такого завдання кримінального провадження як охорона прав учасників кримінального провадження (ст. 2 КПК України), а саме право підозрюваного на захист.

Слід звернути увагу, що зміст «права на захист», згідно п. «b» ч. 3 ст. 6 Конвенції, включає два складові елементи: мати необхідний час; мати необхідну можливість – для підготовки захисту своїх прав. Тоді як в ч. 2 ст. 150, ч. 2 ст. 155, ч. 2, п. 3 ч. 3 ст. 184 КПК України з даного приводу нічого не вказано. Лише відмічено, що підозрюваний повинен отримати копію такого клопотання і додатків до нього, за виключенням клопотання про застосування запобіжного заходу, що має бути вручено підозрюваному не пізніше ніж за три години до початку розгляду (ч. 2 ст. 184 КПК України).

У той же час, опрацювання практики ЄСПЛ, свідчить, що порушеннями п. «b» ч. 3 ст. 6 Конвенції вважалися обставини, коли:

– надано доступ до процесуальних документів, але час на їх ознайомлення був недостатнім для підготовки захисту.

Наприклад: справа «Барбера, Мессегуе і Хабард проти Іспанії [9]: «...матеріали були надані ... за пару годин до початку їх розгляду...»; «Іглін проти України» [83] – «... тридцяти двох годин (протягом чотирьох днів) ...

виділених для ознайомлення з матеріалами ... з урахуванням їх великої кількості, було недостатньо ...»;

– надано доступ до процесуальних документів, але фактичної можливості ознайомитися з ними не було.

Наприклад: «Матточа проти Італії» [166] – «заявник отримав доступ до матеріалів в один час, а фактично змогу ознайомитися з ними, лише згодом»; «Іглін проти України» [83] – «... положення ще більш ускладнювалося тим, що заявник залишався в наручниках протягом усього часу, коли він вивчав матеріали, що заважало йому робити нотатки ...».

– захиснику (адвокату) надано доступ до процесуальних документів, але час на їх ознайомлення був недостатнім для підготовки захисту.

Наприклад: «Годді проти Італії» [52] – «призначений захисник не мав часу і умов, необхідних для вивчення матеріалів справи, підготовки свого виступу і, якби це було можливим, консультацій зі своїм клієнтом»; «Туаліб проти Греції» [311] – «призначений адвокат мав у своєму розпорядженні дуже нетривалий проміжок часу для вивчення матеріалів і підготовки захисту. Нетривалість часу підготовки неможливо виправдати тим доводом, що призначений адвокат був уже добре знайомий зі справою, оскільки раніше представляв інтереси іншого обвинуваченого»;

– захиснику (адвокату) взагалі не надавалися матеріали.

Наприклад, «Даянан проти Туреччини» [63] та «Фуше проти Франції» [371] – «адвокат повинен мати можливість безперешкодно забезпечувати основні аспекти захисту особи, навіть коли підозрюваний має бажання захищати себе особисто, але по справі в нього є захисник».

Тобто, наведені відомості свідчать:

по-перше – при розгляді скарг про порушення права на захист, гарантованого п. «b» ч. 3 ст. 6 Конвенції, ЄСПЛ звертає увагу на спосіб вручення документів;

по-друге – «спосіб вручення документів» ЄСПЛ трактує як: надання матеріалів повинно забезпечувати можливість підозрюваному особисто

знайомитися з їх змістом; тривалість ознайомлення з матеріалами має бути достатньою; суб'єкти, яким надаються матеріали для ознайомлення, є підозрюваний та захисник у разі наявності чи обов'язкової участі; захиснику надається можливість ознайомитися з матеріалами навіть за тих обставин, коли підозрюваний бажає захищати свої права особисто.

Якщо ж для порівняння взяти відповідні положення КПК України, то, як зазначалося, спосіб вручення документів стороні захисту під час взаємодії прокурора та слідчого судді:

– або взагалі не урегульований (тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом, відсторонення від посади);

– або урегульований, але у спосіб, що не відповідає положенням Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практиці ЄСПЛ (застосування запобіжного заходу).

Зокрема, не встановлено вимоги вручати копії клопотання і додатків до нього захиснику, нічого не вказано про час і спосіб вручення таких документів.

В зв'язку з цим, вважаємо, з метою приведення кримінального процесуального законодавства України до практики ЄСПЛ, необхідно:

1) п. 2 абз. 2 ч. 2 ст. 150 КПК України викласти наступним чином: «документи, які підтверджують *завчасне* надання підозрюваному, *а також захиснику в разі його участі*, копій клопотання та матеріалів, що його обґрунтовують»;

2) п. 2 абз. 2 ч. 2 ст. 155 КПК: «документи, які підтверджують *завчасне* надання підозрюваному, обвинуваченому, *а також захиснику в разі його участі*, копії клопотання та матеріалів, що обґрунтовують його»;

3) ч. 2 ст. 184 КПК України: «Копія клопотання та матеріалів, якими обґрунтовується необхідність застосування запобіжного заходу, *завчасно* надається підозрюваному, обвинуваченому, *а також захиснику в разі його участі, але не пізніше ніж за три години до початку розгляду клопотання.*»;

4) п. 3 ч. 3 ст. 184 КПК України: «Підтвердження того, що підозрюваному, обвинуваченому, а також захиснику в разі його участі, *завчасно* надані копії клопотання та матеріалів, якими обґрунтовується необхідність застосування запобіжного заходу.».

Тобто, в усіх наведених нормах КПК України:

– використати термін «*завчасно*», задля того, щоб матеріали клопотання і додатки до нього, не просто надавалися прокурором підозрюваному, а робилося це в термін, який надає змогу підготуватися йому до захисту. Як вказано у справі «Фуше проти Франції» [371], : «... кожній стороні повинно бути надано розумну можливість представити свої аргументи на умовах, які не ставлять її у гірше становище порівняно з опонентом»;

– доповнити положенням щодо обов'язкового надіслання копії документів також захиснику, в разі його участі. Нагадаємо, КПК України не передбачає зобов'язання щодо вручення прокурором копії клопотання й додатків до нього, також і даному суб'єкту. Тоді як, згідно наведеної практики ЄСПЛ, позиція з цього приводу є чіткою: ненадання матеріалів захиснику, при цьому *завчасно*, є порушенням права на захист, оскільки не дає змогу захиснику належно чином реалізувати свою функцію захисту».

Наступним правилом, що також потребує свого обов'язкового перегляду з метою удосконалення порядку взаємодії прокурора та слідчого судді, є положення щодо визначення слідчого судді автоматизованою системою документообігу, а у подальшому – ЄСІТС.

Зокрема, існуючі правила визначення слідчого судді призводять до того, що в рамках одного кримінального провадження судовий контроль можуть здійснити двоє і більше суддів, але які можуть прийняти суперечливі один одному рішення в рамках одного кримінального провадження (ч. 1 ст. 35 КПК України, ч. 2.3 Положення про автоматизовану систему документообігу суду).

Наприклад, такі обставини мали місце у кримінальному провадженні № 1201325023002237, де один слідчий суддя, задовольняючи клопотання про затримання з метою приводу, констатував, що особі повідомлено про підозру належним чином (ухвала по справі № 771/8916/13к). Інший слідчий суддя, розглядаючи у подальшому скаргу цієї особи, зобов'язав слідчого, прокурора, визнати дану особу потерпілою у цьому ж кримінальному провадженні (ухвала по справі № 771/7946/13к). Як наслідок, на стадії досудового розслідування, особа одночасно отримала два статуси: підозрюваний, потерпілий. Але що неприпустимо з огляду на те, що інтереси зазначених суб'єктів, кардинально різні у кримінальному провадженні, вони мають різні права і обов'язки, порядок проведення слідчих дій за їх участю кардинально різниться.

Тому, задля уникнення такої колізії, пропонуємо передбачити у КПК України окреме положення наступного змісту: *«Стаття 37-1. Призначення та заміна слідчого судді. 1. Слідчий суддя здійснює контроль за дотримання прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження протягом усього досудового розслідування. 2. Якщо слідчий суддя не може здійснювати контроль за дотримання прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження через задоволення заяви про його відвід, тяжку хворобу, звільнення з посади судді або з іншої поважної причини, повноваження слідчого судді у кримінальному провадженні покладаються на іншого суддю».*

Під час анкетування суддів і прокурорів з'ясовано, що 87% (338 респондентів) опитаних респондентів підтримають запровадження даної норми у кримінальному процесі України (у розрізі по суб'єктам: прокурори – 265 (78 %), слідчі судді – 73 (22 %), тоді як 13 % (51 респондент) вважають, що це не потрібно (у розрізі по суб'єктам: прокурори – 4 (7 %), слідчі судді – 47 (93 %) (Додаток 1).

Що ж до інших змін у порядку взаємодії прокурора та слідчого судді, то насамкінець, відмітимо: порядок взаємодії зазначених суб'єктів має багато

інших проблем, вирішення яких потребує додаткового науково-практичного опрацювання. Нами ж, увага зосереджувалася на основних з точки зору власного погляду та досвіду слідчо-прокурорської діяльності.

3.2. Оптимізація повноважень прокурора та слідчого судді під час взаємодії

Однією із проблем взаємодії прокурора та слідчого судді, що потребує свого першочергового вирішення, є реалізація даними суб'єктами своїх повноважень під час вирішення питання про участь інших осіб у їхній взаємодії. Так, відмітимо, попередній аналіз положень КПК України свідчить, що у багатьох випадках повноваження прокурора та слідчого судді не узгодженні із процедурою взаємодії між ними, що, відповідно, стає передумовою для виникнення кримінального процесуального конфлікту [178]. Задля уникнення якого, додамо, потрібно узгодити відповідні кримінальні процесуальні норми. Тобто, як роз'яснює В.А. Колесник, щоб сформульовані у відповідних статтях КПК України положення, кореспондувалися з положеннями цього Кодексу, які розкривають порядок їх застосування у відповідній ситуації кримінального провадження [110, с. 40].

Додатковими підставами вважати, що забезпечення участі інших осіб під час взаємодії прокурора та слідчого судді підлягає окремому аналізу, вказує також принцип «захист від свавілля», що є одним із основоположних правил взаємодії зазначених суб'єктів (підрозділ 2.2). Нагадаємо, даний принцип вимагає від прокурора та слідчого судді сприяти іншим учасникам їхньої взаємодії, у випадках передбачених законом, у реалізації своїх прав і свобод. Тоді як безперечно, якщо прокурор і слідчий суддя не вирішують, або неналежним чином вирішують, питання участі інших осіб у розгляді відповідного клопотання, відносяться до цього формально. Вони позбавляють особу, можливості захищати свої права і свободи від обмежень або зміни правил реалізації, що є ніщо-іншим, як свавіллям. Окрім того, із

врахуванням поглядів В.І. Боярова, Г.І. Сисоєнка [28], К.В. Легких [142], можна відмітити, що участь інших осіб може суттєво вплинути на результати взаємодії прокурора та слідчого судді, а тому питання їх участі у розгляді відповідного клопотання має вирішуватися належним чином.

Так, одним із проблемних питань є забезпечення прокурором і слідчим суддею участі осіб у розгляді клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів. Зокрема, у нашій державі не має єдиного підходу, як прокурору і слідчому судді вирішувати питання про участь володільця речей і документів в ході розгляду такого клопотання. Навіть у межах однієї області чи району практика може бути різною.

Для прикладу, на підставі інформації, що міститься в ЄДРСР (п. 3 Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку ведення Єдиного державного реєстру судових рішень») [229], встановлено, що прокурори та слідчі судді можуть наступним чином вирішувати питання про участь володільця речей (документів):

- питання участі володільця речей у розгляді клопотання, взагалі не розглядається [343];
- слідчий суддя самостійно здійснює виклик володільця речей (документів) [344];
- прокурор доводить слідчому судді про неможливість участі володільця речей (документів) у розгляді клопотання в силу положень ч. 2 ст. 163 КПК України [341];
- питання участі володільця речей (документів) вирішується шляхом констатування факту розгляду клопотання без його участі із формальним посиленням на ч. 2 ст. 163 КПК України [345];
- слідчий суддя обґрунтував причини розгляду клопотання без участі володільця речей (документів) [342].

При цьому, у переважній більшості розгляд клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів відбувається без участі володільця

речей (документів), із формальним посиланням слідчих суддів та прокурорів на ч. 2 ст. 163 КПК України.

Причинами такої різнобічної практики, може бути наступне. Хоча судам свого часу було вказано на необхідність належного виконання обов'язку щодо виклику осіб, які мають взяти участь в розгляді клопотання про застосування заходу забезпечення кримінального провадження [216; 275]. В частині, що стосується клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів, це не представляється можливим, оскільки КПК України не однозначно визначає повноваження прокурора та слідчого судді стосовно вирішення питання про участь володільця речей (документів).

Так, зміст і форма клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів (ч. 2 ст. 160 КПК України), не передбачає необхідності відображати у ньому відомостей з приводу можливості чи неможливості участі володільця речей і документів у розгляді такого клопотання. Проте, в ч. 2 ст. 163 цього Кодексу наголошується: слідчий суддя може не викликати володільця речей (документів), якщо той, хто подає клопотання, доведе, що це може призвести до пошкодження чи знищення відповідних речей (документів).

Тобто, проблема полягає в тому, що до повноважень прокурора не входить обов'язок перевіряти відображення слідчим у відповідному клопотанні, чи самостійно відображати у клопотанні, обґрунтування неможливості чи, навпаки, обов'язкової участі володільця речей (документів) у розгляді клопотання. Не має повноважень у прокурора, робити це під час чи до початку розгляду клопотання. Тоді як з іншої статті, вбачається: особа, яка подає клопотання, повинна довести слідчому судді, що володілець речей (документів) не може брати участі в розгляді такого клопотання, оскільки існує реальна загроза зміни або знищення речей чи документів особою, у володінні якої вони знаходяться (ч. 2 ст. 163 КПК України). Саме на підставі цього, слідчий суддя повинен вирішити, чи викликати володільця речей.

Дещо аналогічна ситуація має місце щодо анкетних даних володільця речей (документів). Так, згідно ч. 2 ст. 160 КПК України, відображення таких відомостей у клопотанні слідчого, погодженого з прокурором, прокурора, не передбачено. Проте, згідно п. 3 ч. 1 ст. 137 цього Кодексу, потрібно слідчому судді для можливого виклику цієї особи для розгляду клопотання.

Випадки повернення клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів у зв'язку з відсутністю анкетних даних володільця речей (документів), в кримінальному процесуальному житті нашої держави існують, свідченням чого є ухвала слідчого судді одного з районних судів Київської області, у якій було вказано: «... зміст ст. 163 КПК України свідчить, що розгляд клопотання проводиться за участю особи у володінні якої знаходяться речі. Виходячи з даних вимог, у клопотанні про тимчасовий доступ до речей та документів має бути зазначено не тільки особа у володінні якої перебувають речі, а й – адреса за якою знаходяться відповідні речі (документи), адреса проживання особи у володінні, якої перебувають відповідні речі (документи). В зв'язку з тим, що в клопотанні такі відомості не зазначені, воно має бути повернуто на доопрацювання» [354].

Хоча, зазначимо, на противагу такому рішенню можна відразу навести положення ч. 1 ст. 19 Конституції України, ч. 1 ст. 4, ст. 9, ч. 2 ст. 36 КПК України зміст яких одностайно вказує: прокурор має право вимагати від слідчого, чи діяти особисто, лише з дотримання порядку, визначеним КПК України. Тому, якщо даний Кодекс не містить вимоги щодо обов'язкового відображення у клопотанні про тимчасовий доступ до речей і документів відомостей про: адресу, за якою знаходяться відповідні речі (документи); адресу проживання особи, у володінні якої перебувають відповідні речі (документи). Вимагати відображення цього у клопотанні, чи самостійно відображати це у клопотанні, прокурор не має права. Тому, на нашу думку, доцільним є покладання процесуального обов'язку на суб'єкта розслідування, прокурора та слідчого судді щодо відображення у змісті відповідного клопотання відомостей про забезпечення участі осіб, стосовно

прав, свобод і законних інтересів яких може бути прийнято рішення внаслідок здійснення судового контролю.

У науковій літературі, що присвячена тимчасовому доступу до речей і документів, відповідь щодо правил забезпечення слідчим суддею і прокурором участі володільця речей (документів) у розгляді клопотання, віднайти складно. Наприклад, А.В. Молдован, С.М. Мельник [172, с. 124-125], Т.Г Ільєва [314, с. 124-125] опрацьовуючи питання участі володільця речей (документів) при розгляді клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів, дане питання оминають.

Аналогічним чином проводять дослідження В.Г. Гончаренко, В.Т. Нор, М.Є. Шумило [53, с. 124-125], В.Я. Тацій [283, с. 429-430], оскільки коментуючи зміст ст. 163 КПК України, лише констатують: існує два шляхи вирішення питання про участь володільця речей (документів) у розгляді клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів. Перший спосіб полягає у тому, що після отримання клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів, слідчий суддя здійснює судовий виклик особи, у володінні якої знаходяться такі речі і документи. Другий порядок застосовується, якщо сторона, яка звернулася з клопотанням, доведе наявність достатніх підстав вважати, що існує реальна загроза зміни або знищення речей чи документів. У такому випадку клопотання розглядається слідчим суддею, судом без виклику особи, у володінні якої вони знаходяться. Тобто не вказано, яким чином слідчий суддя і прокурор мають вирішувати питання про участь володільця речей (документів) у розгляді клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів, що також прослідковується у роботі В.М. Тертишника, оскільки роз'яснюючи положення ст. 163 КПК України, вчений надає дещо суперечливий висновок. Так, науковець вказує, що слідчий суддя під час досудового розслідування викликає відповідну особу за власної ініціативи, або коли її участь є обов'язковою [285, с. 390-391]. Проте не береться до уваги, що під час тимчасового доступу до речей і документів, з приводу неможливості участі володільця речей (документів),

слідчий суддя, згідно ч. 2 ст. 163 КПК України, повинен прийняти рішення на підставі думки сторони кримінального провадження, що подала клопотання. У той же час, ч. 2 ст. 160 КПК України не передбачає, що слідчий, за погодженням з прокурором, прокурор, як сторона обвинувачення, повинна відображати такі відомості у клопотанні.

Подібна тенденція зберігається в інших працях [313, с. 32-35; 268, с. 500-504], а також науково-практичних висновках [306, с. 32], які присвячені правилам розгляду клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів.

Це навіть стосується дисертаційних досліджень, які присвячені проблемам застосування даного заходу забезпечення кримінального провадження. Адже питання участі володільця речей (документів), у переважній більшості не опрацьовується [132].

Що ж до власної позиції, як прокурору та слідчому судді потрібно вирішувати дане питання, то, на нашу думку, достатньо внести зміни до: ч. 2 ст. 160 цього Кодексу, а саме доповнити пунктом 8 наступного змісту: *«обґрунтування доцільності чи не доцільності участі в розгляді клопотання володільця речей і документів»*; п. 4 ч. 2 ст. 160 КПК України викласти в редакції: *«підстави вважати, що речі і документи перебувають або можуть перебувати у володінні відповідної фізичної або юридичної особи, із зазначенням її адреси»*. Як вбачається, вказані зміни: повністю узгоджуватимуться з вимогами ч. 5 ст. 132, ч. 2 ст. 163 КПК України, тобто вказуватимуть, до чийх повноважень відноситься обов'язок доводити слідчому судді наявність підстав вважати, що володільць речей не має брати участі в розгляді клопотання, оскільки існує реальна загроза зміни чи пошкодження речей і документів. Зокрема, це слідчий/прокурор; усуватиме протиріччя між п. 4 ч. 2 ст. 160 КПК України та п. 4 ч. 1 ст. 164 цього Кодексу, тобто, що необхідно відображати в клопотанні про тимчасовий доступ до речей і документів, та що потрібно слідчому судді для постановлення ухвали про надання згоди; дозволить прокурору і слідчому судді належним чином вирішувати питання про участь володільця речей

(документів) при розгляді клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів.

Системний аналіз положень КПК України в частині обсягу повноважень прокурора та слідчого судді під час взаємодії, змушує також зупинитися на питанні арешту майна, яке не було тимчасово вилучено. Знову-таки, законодавча конструкція правил взаємодії даних суб'єктів, вносить невизначеність: як прокурор і слідчий суддя мають реалізовувати свої повноваження щодо забезпечення участі володільця майна в розгляді такого клопотання.

Зокрема, ч. 2 ст. 172 КПК України вказує, що слідчий суддя розглядає клопотання про арешт майна, яке не було тимчасово вилучено, без повідомлення підозрюваного, іншого власника майна, їх захисника, представника чи законного представника, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, якщо це є необхідним з метою забезпечення арешту майна.

Зі змісту ч. 5 ст. 132, ч. 1 ст. 172 КПК України вбачається, що обґрунтовувати, чи повинна дана особа приймати участь у розгляді такого клопотання, повинен той, хто подає клопотання, тобто слідчий, за погодженням з прокурором, прокурор.

Проте, у відповідності до ч. 2 ст. 171 КПК України та, як вказувалося, ч. 1 ст. 19 Конституції України, ч. 1 ст. 4, ст. 9, ч. 2 ст. 36 КПК України, прокурор не має права вимагати від слідчого, чи робити це самостійно, відображати у клопотанні про арешт майна відомості щодо участі чи, навпаки, не можливості цього, підозрюваного, іншого власника майна, в розгляді клопотання про арешт майна (ч. 2 ст. 171 КПК України).

Це, в свою чергу, призводить до того, що у нашій державі, як і у випадку тимчасового доступу до речей і документів, не має одностайної позиції в частині порядку реалізації слідчим суддею/прокурором своїх повноважень щодо виклику володільця майна, яке не було тимчасово вилучено, під час розгляду питання про арешт майна. Зокрема, існують

факти, коли: слідчий суддя, прокурор, не вирішують питання участі власника майна у розгляді клопотання про арешт майна, яке не було тимчасово вилучено [322; 331; 323; 330]; слідчий суддя викликає власника майна для участі в розгляді клопотання про арешт майна [321; 318]; виклик власника майна не здійснюється в силу положень ч. 2 ст. 172 КПК України [362].

При цьому, знову-таки, у переважній більшості розгляд клопотань про арешт майна, відбувається без виклику власника майна, але, що цікаво, якщо власника майна викликають на розгляд клопотання про арешт майна, за виключенням предметів, що вилучені законом із цивільного обігу (ч. 7 ст. 236 КПК України), то зазначені суб'єкти, як правило, з'являються і виступають проти задоволення даного клопотання [338; 352; 326; 334; 335], тобто, намагаються захистити своє право власності на майно.

У науковій літературі, відповідь на окреслену проблему, знову-таки віднайти важко, оскільки: А.В. Молдован, С.М. Мельник [172, с. 128] висловлюючи власні погляди на процедуру розгляду клопотання про арешт майна, з даного приводу нічого не вказують; О.Ю. Хабло [405, с. 394-395], В.Г. Гончаренко, В.Т. Нор, М.Є. Шумило [53, с. 390-394], В.Я. Тацій [283, с. 441-445] при аналізі змісту ст. 171, 172 КПК України, надають роз'яснення лише в частині того, коли саме не потрібно повідомляти підозрюваного, іншого власника майна, їх захисника, представника чи законного представника, про розгляд клопотання про арешт майна: «... якщо дані особи можуть сховати, знищити чи пошкодити майно, яке підлягає арешту...»; Т.Г Ільєва [314, с. 68-73] хоча й вказує про недосконалість законодавчого врегулювання порядку вирішення прокурором/слідчим суддею клопотання про накладення арешту на майно, питання участі володільця майна не розглядає; В.М. Тертишник [285, с. 75-75], Л.Д, Удалова, В.В. Рожнова, Д.О. Савицький, О.Ю. Хабло [313, с. 128-133], не вбачають будь-яких проблемних питань щодо реалізації прокурором/слідчим суддею своїх повноважень під час розгляду клопотання про арешт майна; І.В. Гловюк [47, с. 155; 48, с. 520], І.В. Канфуї [92, с. 253] та інші вчені, які розглядають

проблемні та спірні питання арешту майна як заходу забезпечення кримінального провадження [288, с. 182], оминають правила участі власника майна у розгляді клопотання про арешт майна.

Що ж до власної думки, як прокурору/слідчому судді необхідно вирішувати питання участі підозрюваного, іншого власника майна, у розгляді клопотання про арешт майна, що не було тимчасово вилучене. На нашу думку, це обов'язково має регулюватися на законодавчому рівні, оскільки мова йдеться про обмеження прав і свобод особи, зокрема права власності, але що, загальновідомо, має відбуватися виключно у спосіб і порядок, встановлений законом, інакше це свавілля. Тобто, вважаємо, потрібно внести зміни до ч. 2 ст. 171 КПК України, а саме доповнити пунктом 4 такого змісту: *«доцільність участі в розгляді клопотання про арешт майна, що не було тимчасове вилучене, підозрюваного, обвинуваченого, іншого власника майна, їх захисника, представника чи законного представника»*. На нашу думку, це призводитимуть до того, що ч. 2 ст. 173 КПК України отримуватиме належну процедуру свого застосування, оскільки слідчий суддя та прокурор, по-перше, матимуть можливість завчасно вирішувати питання про доцільність чи недоцільність участі вказаних осіб в його розгляді, обґрунтовувати таке рішення, по-друге, слідчий суддя в разі прийняття рішення про необхідність участі в розгляді власника майна, вжити заходів щодо його виклику.

Наступною ідентичною проблемою, що потребує свого вирішення, є порядок вирішення питання (клопотання) про застосування запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту. Звернення уваги на даний запобіжний захід обумовило те, що повністю погоджуємося з поглядами І.І. Присяжнюка [212, с. 150], який вказав: одним із недоліків ч. 1 ст. 181 КПК України є невдале формулювання того, яке саме житло забороняється підозрюваному залишати в разі застосування домашнього арешту. Адже український законодавець не вимагає від прокурора, слідчого судді, встановлювати правові підстави перебування підозрюваного в даному житлі. Тоді як це необхідно з огляду на те, що застосування такого запобіжного заходу може

вплинути на права, обов'язки й законні інтереси тих осіб, які володіють правом власності на це житло [212, с. 150-153]. Тобто, зазначимо, неоднозначно врегулювавши повноваження прокурора/слідчого судді в частині встановлення й виклику власника домоволодіння під час розгляду клопотання про домашній арешт, в нашій державі застосування даного запобіжного заходу відбувається згідно процедури, що має високі ризики обмеження прав тих, хто взагалі не має ніякого відношення до кримінального провадження.

Для прикладу, наведемо ухвалу слідчого судді Шевченківського районного суду м. Запоріжжя Запорізької області [360], згідно якої, підозрюваному заборонено залишати житло, де він проживає без реєстрації. А також ухвали слідчих суддів Шевченківського районного суду м. Запоріжжя Запорізької області [361], Оріхівського районного суду Запорізької області [340], де встановивши, що підозрюваний зареєстрований за одним адресом, а проживає за іншою, слідчий суддя за ініціативою прокурора, зобов'язав підозрюваного не залишати житло, в якому він проживає.

Так, хоча за наведених обставин можна вказати, що слідчі судді та прокурори діяли вірно, оскільки, згідно ч. 15 Листа ВССУ про порядок застосування запобіжних заходів під час досудового розслідування [220], словосполучення «житло цієї особи» охоплює випадки, коли підозрюваний: 1) є власником (співвласником) такого житла (п. 1 ч. 15 Листа ВССУ про порядок застосування запобіжних заходів під час досудового розслідування); 2) зареєстрований у такому житлі (п. 2 ч. 15 Листа ВССУ про порядок застосування запобіжних заходів під час досудового розслідування); 3) постійно або тимчасово проживає у такому житлі без реєстрації тощо (п. 3 ч. 15 Листа ВССУ про порядок застосування запобіжних заходів під час досудового розслідування).

Однак, якщо п. 1 ч. 15 цього Листа ВССУ ще не викликає занепокоєння, оскільки таке рішення суду, в переважній більшості, не

суперечить положенням цивільного законодавства, тобто на підставі чого підозрюваний може перебувати у відповідному житлі на законних підставах, то п. 2, 3 ч. 15 цього Листа є суперечливим з наступних причин:

– реєстрація в певному житлі чи постійне або тимчасове проживання в ньому, жодним чином не свідчить, що особа має право власності на дане домоволодіння. Проте ініціювання питання прокурором, та, відповідно, задоволення слідчим суддею, клопотання про домашній арешт у спосіб який визначений ч. 1 ст. 181 КПК України та роз'яснений п. 2, 3 ч. 15 наведеного Листа ВССУ, призводить до того, що підозрюваного можуть зобов'язати знаходитися (проживати) в певний період часу в житлі, право власності на яке належить іншій особі. В зв'язку з цим, якщо власник цього домоволодіння вирішить, наприклад, продати це житло чи реалізувати своє право власності на дане житло в інший спосіб, він втрачає таку можливість на певний час. Адже там повинен перебувати підозрюваний (цілодобово чи у певний період доби), який, крім того, позбавлений можливості залишати дане житло в силу ст. 533 КПК України (обов'язковість судового рішення), та ст. 382 КК України, що встановлює кримінальну відповідальність за умисне невиконання судового рішення.

Власник домоволодіння, нагадаємо, навіть не має права оскаржити рішення про застосування домашнього арешту згідно п. 4 ч. 1 ст. 309, ч. 1 ст. 310, п. 3 ч. 1 ст. 393 КПК України;

– з урахуванням того, що встановлення адреси проживання будь-якого учасника досудового розслідування відбувається, як правило, з його ж слів, під час вирішення питання про застосування домашнього арешту, може виникнути ситуація, коли підозрюваного зобов'язують знаходитися у приміщенні, по відношенню до якого він взагалі не може мати ніяких прав. Прикладом є ухвала слідчого судді Народицького районного суду Житомирської області, який за наявності відповідного клопотання та повної згоди підозрюваного, прийняв рішення: «... зобов'язати підозрюваного цілодобово не відлучатись з приміщення Народицької центральної районної

лікарні, де, з його слів, він проживає, за виключенням часу, відведеного для навчання в Народицькій гімназії» [337].

Іншими словами, наведені обставини одностайно вказують, що заборона підозрюваному залишати житло, якщо мова йдеться про застосування домашнього арешту як запобіжного заходу, є не досконалим у всіх своїх позиціях. Таке формулювання змісту ч. 1 ст. 181 КПК України призводить до того, що прокурор/слідчий суддя будучи гарантами захисту і охорони прав, свобод і законних інтересів учасників досудового розслідування. Навпаки, мають повноваження обмежити права та свободи третіх осіб у спосіб, коли, по-перше, це суперечить положенням іншого законодавства (за наведених обставин – цивільного, а саме в частині права власності на житло), по-друге, коли вони можуть навіть не знати, що їх права обмежені, а в разі отримання такої інформації, не матимуть жодних процесуальних прав оскаржити рішення і захистити свої права.

Що ж до того, як, у зв'язку з викладеним, прокурору/слідчому судді реалізовувати свої повноваження щодо встановлення і виклику власника житла при вирішенні питання про застосування домашнього арешту, то, спочатку відмітимо: слід погодитися з авторами, які вказують, що прокурор, слідчий суддя повинні вживати заходів щодо виклику (встановлення) власника домоволодіння для того, щоб пересвідчитися, чи не будуть обмежені його права внаслідок застосування домашнього арешту [157, с. 62-63]; визнати такою, що направлена на захист прав і свобод третіх осіб, практика слідчих суддів і прокурорів, які незважаючи на відсутність відповідних норм у КПК України, під час розгляду клопотання про застосування домашнього арешту, все ж таки намагаються встановити, чи буде подальше перебування особи у відповідному домоволодінні, законним [317]; підтримати погляди вчених [212, с. 150; 22, с. 97], які стверджують, що з метою дієвості захисту та охорони прав і свобод третіх осіб, ч. 1 ст. 181 КПК потрібно змінити та відобразити наступним чином: «Домашній арешт

полягає в забороні підозрюваному, обвинуваченому залишати житло, в якому він перебуває на законних підставах, цілодобово або у певний період доби».

У той же час, вважаємо, для належного захисту прав і свобод третіх осіб під час розгляду клопотання про домашній арешт, потрібно також змінити норми КПК України, які стосуються повноважень слідчого судді та прокурора. Адже, безперечно, вирішення питання про не порушення прав власника житла, не може відбуватися само по собі. Згідно поглядів В.В. Рожної, дуже часто це залежить від наявності відповідних повноважень у владного суб'єкта, оскільки саме посадова особа може бути наділена повноваженнями, реалізація яких сприяє реалізації прав інших у конкретній життєвій ситуації [250, с. 112]. Тобто, якщо мова йдеться про домашній арешт, ініціатор клопотання повинен вказати, обґрунтувати й підтвердити, а слідчий суддя і прокурор, відповідно, мати повноваження перевірити це, що подальше застосування домашнього арешту не порушуватиме права, свободи і законні інтереси інших, третіх осіб. Тобто, погоджуємося з В.В. Назаровим, що застосування обмежень (примусу) у кримінальному провадженні повинно супроводжуватися системою процесуальних гарантій захисту, серед яких важливе місце посідають контроль-наглядові повноваження прокурора та слідчого судді [174, с. 111; 179, с. 660], що також сприяє захисту від надмірного і неприпустимого примусу.

На підставі цього, пропонуємо ч. 1 ст. 184 КПК України доповнити пунктом 8 наступного змісту: «8. У разі внесення клопотання про застосування домашнього арешту, також обґрунтування відсутності порушень прав, свобод і законних інтересів власника житла чи інших осіб, що там мешкають».

На нашу думку, саме за допомогою такого відображення ч. 1 ст. 184 КПК, слідчий суддя і прокурор отримуватимуть комплекс повноважень для з'ясування: хто є власником домоволодіння та, в зв'язку з цим, чи не буде подальше перебування підозрюваного у житлі таким, що обмежує права і свободи власники домоволодінь (приміщень) чи осіб, які там мешкають.

На продовження теми щодо оптимізації повноважень прокурора і слідчого судді під час взаємодії, потрібно зупинитися також на процедурі вирішення клопотання про привід підозрюваного, свідка. Проблема законодавчого врегулювання даного порядку є дещо ідентичною до раніше розглянутих прогалин КПК України, оскільки повноваження прокурора визначено у спосіб, що спрямовує напрямок його діяльності на перевірку в клопотанні одних обставин, та у подальшому доведення їх слідчому судді. Тоді як слідчому судді для прийняття відповідного рішення, потрібна інша інформація.

Зокрема, до повноважень прокурора при затвердженні клопотання про привід не входить встановлення наявності відомостей стосовно причин нез'явлення даних осіб за викликом. Адже, згідно п. 5 ч. 1 ст. 141 КПК України, прокурор затверджуючи клопотання повинен перевірити два факти: чи відображено відомості, які підтверджують здійснення виклику особи у встановленому КПК України порядку; чи підтверджується, що особа отримала повістку про виклик або ознайомила з її змістом іншим способом.

Тоді як, відповідно до ч. 3 ст. 142 КПК України та згідно п. 2.1 Узагальнення судової практики щодо розгляду слідчим суддею клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, слідчому судді для постановлення ухвали про привід, потрібно встановити, що особа не з'явилася без поважних причин або не повідомила про причини свого неприбуття.

Тобто, виникає питання, як слідчий суддя повинен прийняти рішення про привід, коли обставини нез'явлення підозрюваного, свідка, йому невідомі. Повноважень по встановленню цієї інформації він не має, але це потрібно згідно ч. 3 ст. 142 КПК України для прийняття рішення про привід. У клопотанні про привід, це не відображається в силу вимог ст. 141 КПК України.

І хоча можна зрозуміти практику, коли слідчі судді розглядають такі клопотання в присутності прокурора. Принаймні обставини та причини

неприбуття особи, можна спробувати дізнатися від прокурора, оскільки він є процесуальним керівником, а тому з великою ймовірністю відповідною інформацією володіє.

Не зрозумілою виглядає практика, коли слідчі судді задовольняють клопотання про привід без участі прокурора (слідчого) та без відомостей щодо причин неприбуття особи [351]. Хоча, для порівняння, існують факти, коли навпаки, слідчі судді відмовляли у задоволенні клопотання про привід, оскільки не доведено відсутність поважності причин не прибуття за викликом [320].

Стосовно ж того, як, на нашу думку, можна усунути дану прогалину, то спочатку відзначимо, що доречною виглядає позиція тих прокурорів, які затверджуючи клопотання про привід, зобов'язують слідчого відобразити в ньому відомості з приводу підстав не прибуття особи за попередніми викликами, що, наприклад, мало місце в Старокостянтинівському районні Хмельницької області, де відповідне клопотання містило наступну інформацію: «... при неодноразовому виклику по телефону, яким користується ОСОБА_3 із номером НОМЕР_1, останній категорично відмовлявся являтися на виклик до слідчого для проведення його допиту в якості свідка у вказаному кримінальному провадженні. Крім того, 31.05.2013 та 07.06.2013 ОСОБА_3 повісткою викликався на допит до слідчого. Ознайомившись із змістом повістки, ОСОБА_3 отримати її відмовився, а також розписатись в її отриманні категорично відмовився мотивуючи тим, що не бажає підписувати будь-які процесуальні документи. 10.06.2013 під час особистого спілкування та виклику для допиту на 11.06.2013 ОСОБА_3 відмовився прибути на виклик, мотивуючи важливими особистими справами та повідомив, що в період з 12 по 24.06.2013 він також не зможе прибути для допиту в якості свідка, оскільки у вказаний період часу буде перебувати за межами кордону України, оскільки їде на відпочинок, однак у вказаний проміжок часу він перебував в м. Старокостянтинів» [356].

У той же час, на нашу думку, наведений приклад повинен бути не «позитивним досвідом» у правозастосовній діяльності, а відповідною існуючою практикою подачі та вирішення прокурором/слідчими суддею клопотання про привід. Так, не потрібно забувати, що на даних суб'єктів розповсюджуються вимоги засади законності (ст. 9 КПК України) та ч. 1 ст. 19 Конституції України, що вимагає від даних суб'єктів діяти в рамках кримінального провадження лише у спосіб та порядок визначений КПК України.

В зв'язку з цим, пропонуємо, ч. 1 ст. 141 КПК України доповнити п. 5-1 наступного змісту: *«відомості, які вказують про причини неприбуття особи за викликом»*. Адже це, і надаватиме змогу прокурору/слідчому судді реалізовувати свої повноваження у спосіб, який відповідатиме вимогам ч. 3 ст. 140, ч. 3 ст. 142 КПК України, тобто встановлювати поважність причин неприбуття за викликом.

На продовження даної теми, відразу слід зупинитися на питанні накладення грошового стягнення. Так, важко погодитися з наданим свого часу роз'ясненням судам, що: «Недопустимою є відмова у задоволенні клопотання про накладення грошового стягнення, якщо прокурор підтверджує факт здійснення виклику певної особи, але при цьому не вказує відомості з приводу причин неявки за викликом. Зокрема, підстави вважати, що особа не з'явилась на виклик без поважних причин, не потрібно доводити» (п. 3 ч. 22. Узагальнення судової практики щодо розгляду слідчим суддею клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження).

У правозастосовній діяльності, зазначимо, такі факти мали місце, коли слідчі судді задовольняли клопотання про накладення грошового стягнення без встановлення причин неявки особи за викликом слідчого [353].

Так, протиріччя даного роз'яснення полягає в тому, що прокурор, згідно п. 4 ч. 1 ст. 145 КПК України, повинен перевірити наявність в клопотанні про накладення грошового стягнення, відомостей, що

підтверджують не виконання особою обов'язку, зокрема факт її нез'явлення за викликом. Хоча, на слухну думку М.Є. Громової, сама по собі обставина вручення/надіслання процесуального документу особі, за деяких обставин не достатня для застосування відповідного інституту кримінального процесу [59, с. 40].

Однак слідчий суддя, згідно ч. 3 т. 146 КПК України, має право накладати грошове стягнення, виключно якщо встановить відсутність поважності причин невиконання особою свого процесуального обов'язку, тобто не з'явлення до слідчого. Адже, не потрібно забувати, що неприбуття особи за викликом, згідно ст. 138 КПК України, не завжди створює негативні наслідки для даної особи, оскільки причини її неприбуття, можуть бути поважними.

Іншими словами, ст. 138, ч. 3 ст. 146 КПК України вимагає, що під час розгляду клопотання про накладення грошового стягнення, мають обов'язково перевірятися причини невиконання особою свого процесуального обов'язку. Тоді як, згідно п. 4 ч. 1 ст. 145 КПК України, у клопотанні достатньо вказати, а прокурору перевірити і в подальшому доводити слідчому судді, сам факт нез'явлення особи за викликом.

В зв'язку з цим, враховуючи, що до повноважень слідчого судді вже відноситься зобов'язання це перевіряти. Доцільно покласти такий обов'язок і на прокурора, задля чого п. 5 ч. 1 ст. 145 КПК України необхідно відобразити наступним чином: «5) відомості, які підтверджують невиконання особою обов'язку, *за відсутності поважних причин*;».

Ще однією невизначеністю КПК України в частині повноважень прокурора та слідчого судді під час взаємодії, є взаємовідносини зазначених суб'єктів під час розгляду клопотання про обшук. Зокрема, невизначеність полягає в тому, що до повноважень слідчого судді відноситься виключно надання дозволу на виявлення (*підкр. авт.*) речей, документів, або осіб (п. 6 ч. 2 ст. 235 КПК України), що, до-речі, відповідає меті проведення обшуку (ч. 1 ст. 234 КПК України). Однак прокурор, під час розгляду такого клопотання

наділений також повноваженнями доводити слідчому судді необхідність вилучення (*підкр. авт.*) речей, документів під час обшуку (п. 5 ч. 5 ст. 234 КПК України), хоча, привертає уваги, зміст і форма клопотання про обшук, що закріплено ч. 3 ст. 235 КПК України, це не передбачає.

Наслідком цього є те, що у правозастосовній діяльності, одні слідчі судді та прокурори, вважають, що в ухвалі та клопотанні про обшук, можна вказувати про дозвіл вилучення речей і документів під час проведення зазначеної процесуальної дії, свідченням чого, є судові рішення (ухвали), де із посиланням на клопотання слідчого, погодженого з прокурором, прокурора. Слідчими суддями надається дозвіл на проведення обшуку з одночасним правом вилучити речі та документи, необхідні для досудового розслідування та про які йдеться в клопотанні про обшук [350; 348; 347].

Інші, навпаки, вважають, що під час обшуку можна лише виявити, зафіксувати чи віднайти речі та документи, з приводу яких подано клопотання про обшук [349; 346]. Тоді як їх вилучення під час цього, створює у подальшому обов'язок звернутися із клопотанням до слідчого судді про арешт тимчасово вилученого майна.

Повністю підтримуємо погляди тих вчених, які стверджують, що встановлення чіткого переліку майна в ухвалі слідчого судді про надання дозволу на проведення обшуку, лише на перший погляд дає підстави вважати, що на таке майно автоматично накладається арешт. Зважаючи на чітку регламентованість усіх кримінальних процесуальних процедур, будь-яке майно, яке було вилучене під час обшуку, все ж таки, є тимчасово вилученим майном [308, с. 195], а тому, відмітимо, створює обов'язок після його вилучення звертатися із клопотанням про арешт майна (абз. 2 ч. 5 ст. 171 КПК України).

Що ж до наукових роз'яснень із даного приводу, оскільки слушною виглядає позиція Л.М. Лобойка, який зазначив наступне: у цивілізованих та демократичних країнах, що намагаються побудувати сучасний кримінальний процес, який відповідає сучасним уявленням суспільства про право взагалі і

кримінальне процесуальне право зокрема. Наукові дослідження в галузі кримінального процесуального права відіграють важливе значення [148, с. 40]. То, відмітимо, єдності з приводу окресленого питання також не має, оскільки з поглядів однієї групи науковців вбачається, що в клопотанні та ухвалі про обшук можна вказувати про необхідність і дозвіл на вилучення речей і документів [43, с. 161; 128, с. 106], що, відповідно, не потребує подальшого звернення із клопотанням про арешт тимчасово вилученого майна.

Інша група, навпаки, вважає, що в клопотанні та ухвалі про обшук не можна вказувати про дозвіл на вилучення речей і документів, а тому, якщо під час обшуку, все ж таки були вилучені речі та документи, це створює у подальшому для слідчого, прокурора, обов'язок звернутися з клопотанням про арешт тимчасово вилученого майна чи повернення його особі, у якій воно було вилучено [279; 308, с. 195].

Стосовно власної позиції, то хоча деякі вчені стверджують, що клопотання та ухвала слідчого судді про обшук має передбачати дозвіл на вилучення речей і документів, що, відповідно, не створює у подальшому обов'язок звертатися з клопотанням про арешт майна. Як роз'яснено, відсутність таких повноважень у суб'єкта розслідування, прокурора та слідчого судді, ускладнює процес збирання доказів, оскільки в подальшому, з метою збереження отриманих доказів, вимагає проведення/прийняття додаткових процесуальних дій і рішень [279; 308, с. 195].

Ми, в свою чергу, не погоджуємося з цим, оскільки обшук направлений на обмеження права власності, а дане право, як відомо, знаходиться під прямою охороною Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема ст. 1 Першого протоколу до цієї Конвенції [197]. У зв'язку з цим, вважаємо, має перебувати під особливою охороною, а особливо в нашій державі, де існують численні факти зловживань суб'єкта розслідування під час проведення обшуку. Про що, навіть, зверталася неодноразово увага на найвищому рівні держави: «Правоохоронці під час обшуку зловживають

правами, вилучаючи майно. А це унеможлиблює ведення господарської діяльності підприємцями» [279].

Тому, відповідно, притримуємося точки зору, що процедура надання згоди на проведення обшуку не може передбачати одночасно отримання права на вилучення речей і документів без подальшого звернення із клопотанням про арешт тимчасово вилученого майна. Це практика, від якої потрібно відходити, навіть якщо це історична спадкоємність кримінального процесуального законодавства України [151]. Адже наявність судового контролю і прокурорського нагляду відносно вилучених речей і документів за результатами обшуку, на нашу думку і створює додаткові процесуальні гарантії захисту права власності від необґрунтованого обмеження.

Але задля цього, вважаємо, потрібно п. 5 ч. 4 ст. 235 КПК України відобразити наступним чином: «5) за встановлених обставин обшук є найбільш доцільним та ефективним способом відшукування речей і документів, які мають значення для досудового розслідування, а також встановлення місцезнаходження розшукуваних осіб, а також заходом, пропорційним втручанням в особисте і сімейне життя особи.» Тобто, у даній нормі доцільно відмовитися від терміну «вилучення».

Висновки до Розділу 3

1. Збільшення кількості фактів взаємодії прокурора та слідчого судді у кримінальному провадженні України вимагає перегляду правил взаємодії зазначених суб'єктів, особливо в частині спрощення даної процедури з метою зменшення навантаження на судову гілку влади і прокурорів.

2. З метою підвищення ефективності контрольно-наглядової діяльності слідчого судді та прокурора під час досудового розслідування, та забезпечення права на захист відповідно до вимог європейських стандартів забезпечення прав і свобод людини слід внести зміни та доповнення до кримінального процесуального закону щодо правової регламентації

своєчасного подання клопотання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом (п. 2 абз. 2 ч. 2 ст. 150 КПК України), клопотання про відсторонення від посади (п. 2 абз. 2 ч. 2 ст. 155), клопотання про застосування запобіжних заходів (п. 2 ст. 184, п. 3 ч. 3 ст. 184 КПК України), призначення та заміни слідчого судді (ст. 37-1 КПК України).

3. На підставі аналізу правового регулювання повноважень прокурора та слідчого судді щодо їхньої взаємодії запропоновано покладання процесуального обов'язку на суб'єкта розслідування, прокурора та слідчого судді щодо відображення у змісті відповідного клопотання відомостей про забезпечення участі осіб, стосовно прав, свобод і законних інтересів яких може бути прийнято рішення внаслідок здійснення судового контролю.

4. Проблемою реалізації прокурором і слідчим суддею своїх повноважень під час їхньої взаємодії, є вирішення питання про привід підозрюваного, свідка, накладення грошового стягнення, обшук. Оскільки для вирішення вказаних питань під час досудового розслідування прокурор та слідчий суддя уповноважені з'ясувати різні відомості, що впливає зі змісту процесуальних норм щодо приводу (ст. 141, ч. 3 ст. 142 КПК України), грошового стягнення (п. 4 ч. 1 ст. 145, ст. 138, ч. 3 т. 146 КПК України), проведення обшуку (п. 5 ч. 5 ст. 234, п. 6 ч. 2, ч. 3 ст. 235 КПК України).

ВИСНОВКИ

1. Теоретико-правовий аналіз контрольного-наглядової діяльності під час досудового розслідування охоплює таке коло питань: необхідність контролю і нагляду за досудовим розслідуванням, особливість прав, обмеження яких має відбуватися під наглядом і контролем, суб'єкти, уповноважені здійснювати функцію нагляду і контролю, обсяг їхніх повноважень (середина XIX сторіччя); функції, завдання і принципи діяльності прокурора у кримінальному процесі, мета діяльності учасників досудового розслідування, характеристика відносин між ними (початок XX – кінець XX сторіччя); сутність, завдання, мета та функції суду під час досудового розслідування, співвідношення судового контролю, прокурорського нагляду і відомчого контролю, порядок обмеження конституційних прав і свобод (кінець XIX сторіччя – дотепер).

2. Вхід України у різні періоди часу до складу інших держав мало наслідком існування неоднакових підходів до врегулювання нагляду і контролю за слідством. Залежно від періоду часу нормативна регламентація нагляду і контролю за слідством змінювалась щодо суб'єкта нагляду і контролю (прокурор, суд), співвідношення його повноважень, форм розслідування (слідство, дізнання), етапу слідства (порушення кримінальної справи, закінчення попереднього слідства), здійснення окремих процесуальних дій (проведення обшуку в житлі підозрюваного, подача скарги на слідчого тощо).

3. Термін «взаємодія» у контексті кримінальної процесуальної діяльності доцільно розуміти як взаємні дії та/або взаємну реалізацію повноважень двох і більше суб'єктів (учасників) кримінального провадження за обставин, що стосуються кожного з них.

Взаємодія прокурора та слідчого судді – це спільна та поетапна реалізація прокурором і слідчим суддею своїх повноважень під час перевірки законності та обґрунтованості дій і рішень суб'єкта розслідування, які

стосуються прав, свобод і законних інтересів учасників досудового розслідування.

4. Взаємодія прокурора та слідчого судді може проявлятися лише стосовно реалізації судового контролю під час досудового розслідування, зокрема, щодо перевірки дотримання прав, свобод та законних інтересів людини у досудовому кримінальному провадженні.

5. Взаємодія прокурора та слідчого судді під час досудового розслідування має узгоджуватися з процесуальними функціями цих суб'єктів кримінального провадження. Невиконання прокурором та слідчим суддею своїх процесуальних функцій під час взаємодії між собою призводить до порушення прав, свобод і законних інтересів людини у кримінальному провадженні.

6. Потребують удосконалення приписи кримінальних процесуальних норм щодо правового регулювання взаємодії прокурора та слідчого судді. Шляхом внесення законодавчих змін необхідно спростити формальну (паперову, організаційну) частину та деталізувати змістовну (що пов'язана з обмеженням прав, свобод і законних інтересів) частину взаємодії прокурора та слідчого судді.

7. До системи принципів взаємодії прокурора та слідчого судді належать наступні основоположні положення: правова визначеність; захист від свавілля; співмірність. Зміст цих положень особливо розкривається щодо взаємодії прокурора та слідчого судді.

8. Взаємодію прокурора та слідчого судді класифіковано за видом і формою, а саме: за формою: процесуальна (регламентована); за видом: тимчасова (короткотермінова); спільна; багатостороння; оперативна; зовнішня.

9. Взаємодія прокурора та слідчого судді охоплює три етапи, які визначаються спрямованістю повноважень прокурора/слідчого судді, а саме: перший (початковий) етап – визначення прокурором законного суду, слідчий суддя якого має повноваження здійснювати судовий контроль під час

досудового розслідування; другий (організаційний) етап – забезпечення слідчим суддею належного порядку розгляду клопотання суб'єкта розслідування; третій (основний) етап – перевірка слідчим суддею за участю прокурора законності і обґрунтованості клопотання суб'єкта розслідування.

10. Наявна необхідність в існуванні ступеневої контрольно-наглядової форми обмеження чи зміни правил реалізації суб'єктом розслідування прав, свобод і законних інтересів іншого учасника досудового розслідування, що має забезпечуватися непідпорядкованими один одному владними суб'єктами кримінального провадження.

11. Збільшення кількості фактів взаємодії прокурора та слідчого судді у кримінальному провадженні України вимагає перегляду правил взаємодії зазначених суб'єктів, особливо в частині спрощення даної процедури з метою зменшення навантаження на судову гілку владу і прокурорів.

12. З метою підвищення ефективності контрольно-наглядової діяльності слідчого судді та прокурора під час досудового розслідування, та забезпечення права на захист відповідно до вимог європейських стандартів забезпечення прав і свобод людини слід внести зміни та доповнення до кримінального процесуального закону щодо правової регламентації своєчасного подання клопотання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом (п. 2 абз. 2 ч. 2 ст. 150 КПК України), клопотання про відсторонення від посади (п. 2 абз. 2 ч. 2 ст. 155), клопотання про застосування запобіжних заходів (п. 2 ст. 184, п. 3 ч. 3 ст. 184 КПК України), призначення та заміни слідчого судді (ст. 37-1 КПК України).

13. На підставі аналізу правового регулювання повноважень прокурора та слідчого судді щодо їхньої взаємодії запропоновано покладання процесуального обов'язку на суб'єкта розслідування, прокурора та слідчого судді щодо відображення у змісті відповідного клопотання відомостей про забезпечення участі осіб, стосовно прав, свобод і законних інтересів яких може бути прийнято рішення внаслідок здійснення судового контролю.

14. Проблемою реалізації прокурором і слідчим суддею своїх повноважень під час їхньої взаємодії, є вирішення питання про привід підозрюваного, свідка, накладення грошового стягнення, обшук. Оскільки для вирішення вказаних питань під час досудового розслідування прокурор та слідчий суддя уповноважені з'ясувати різні відомості, що впливає зі змісту процесуальних норм щодо приводу (ст. 141, ч. 3 ст. 142 КПК України), грошового стягнення (п. 4 ч. 1 ст. 145, ст. 138, ч. 3 т. 146 КПК України), проведення обшуку (п. 5 ч. 5 ст. 234, п. 6 ч. 2, ч. 3 ст. 235 КПК України).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Case of Imbrioscia v. Switzerland. 24.11.1993. № 13972/88 URL: [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#{%22fulltext%22:\[%22Imbrioscia%22\],\[%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22\],\[%22CHAMBER%22\],\[%22itemid%22:\[%22001-101614%22\]\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#{%22fulltext%22:[%22Imbrioscia%22],[%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22],[%22CHAMBER%22],[%22itemid%22:[%22001-101614%22]]}) (дата звернення: 21.03.2019).
2. Case of Luedicke, Belkacem and Koç v. Germany. 28 november 1978. №: 6210/73, 6877/75 7132/75 URL: [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#{%22fulltext%22:\[%22luedicke%22\],\[%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22\],\[%22CHAMBER%22\],\[%22itemid%22:\[%22001-57530%22\]\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#{%22fulltext%22:[%22luedicke%22],[%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22],[%22CHAMBER%22],[%22itemid%22:[%22001-57530%22]]}) (дата звернення: 12.03.2019).
3. Аленін Ю. П. Кримінально-процесуальне право України: підруч. Харків: ТОВ «Одіссей», 2009. 816 с.
4. Амбрушкевич проти Польщі: рішення Європейського суду з прав людини від 04.05.2006 р. за заявою № 38797/03 URL: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-105357> (дата звернення: 15.01.2019).
5. Ахтирська Н. М., Трофименко Н. С., Трофименко П. В. Основи взаємовідносин суб'єктів кримінально-процесуальної діяльності у суді. Запоріжжя: Гуманітарний університет «ЗІДМУ», 2001. 104 с.
6. Банах С., Штогун С. Особливості повноважень слідчого судді щодо захисту прав людини. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2013. № 4. С. 61-65.
7. Банчук О. А. Статус органів публічного обвинувачення: міжнародні стандарти, зарубіжне законодавство і пропозиції щодо реформування в Україні. Київ: Атіка, 2012. 624 с.
8. Барановський проти Польщі: рішення Європейського суду з прав людини від 28.03.2000 р. за заявою № 28358/95 URL:

<http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-113019> (дата звернення: 15.01.2019).

9. Барбера, Мессегуе і Хабардо проти Іспанії: рішення Європейського суду з прав людини від 06.12.1988 р. за заявою № 10590/83 URL: [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#{%22fulltext%22:\[%22barbera%22\],%22languageisocode%22:\[%22RUS%22,%22UKR%22\],%22article%22:\[%226-3-b%22\],%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#{%22fulltext%22:[%22barbera%22],%22languageisocode%22:[%22RUS%22,%22UKR%22],%22article%22:[%226-3-b%22],%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}) (дата звернення: 15.01.2019).

10. Басай В. Д. Процесуальні строки за новим Кримінальним процесуальним кодексом України: поняття, види, порядок обчислення та додержання. *Європейські перспективи*. 2012. № 4 ч. 1. С. 103–111.

11. Басай В. Д., Ковальчук С. О. Поняття і види процесуальних строків за новим Кримінальним процесуальним кодексом України. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2012. Т. 11. С. 429–437.

12. Басиста І. В. Кримінальний процесуальний документ як обов'язковий атрибут процесуальної форми: генеза та сутнісні ознаки. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2015. № 1. С. 379–384.

13. Басиста І. В. Рецензія на монографію Макарова М. А. на тему: «Судовий контроль у кримінальному провадженні». *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. Серія Право*. 2016. № 2 (14). С. 244–246.

14. Бачинін В. А., Журавський В. С. Панов М. І. Філософія права: навч. посіб. Київ: Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. 472 с.

15. Беспалько І. Л. Основні ознаки засад кримінального провадження України. *Проблеми вдосконалення правового забезпечення прав та основних свобод людини і громадянина: матеріали міжн. наук.-практ. конф. (м.*

Запоріжжя, 22-23 черв. 2018 р.). Запоріжжя: Запорізька міська організація «Істина», 2018. С. 113-116.

16. Белоусов проти України: рішення Європейського суду з прав людини від 07.11.2013 р. за заявою № 4494/07 URL: www.minjust.gov.ua/file/37660 (дата звернення: 15.01.2019).

17. Белоусов Ю. К. Прокурор: керує? координує? наглядає? розслідує? : Звіт за результатами дослідження «Роль прокурора на досудовій стадії кримінального процесу». СТ-Друк, 2017. 268 с.

18. Биркович О. І. Судова система української держави (Гетьманщини) 1648-1657 рр. : дис. канд. юрид. наук. Київ, 2004. 191 с.

19. Білодід І. К. та ін. Словник української мови : в 11 томах. Київ: «Наукова думка», 1974. Т. 5 «Н-О». 839 с.

20. Білодід І. К. та ін. Словник української мови: в 11 томах. Київ: «Наукова думка», 1979. Т. 10 «Т-Ф». 657 с.

21. Білоус О. В. Законодавча регламентація проникнення до житла чи іншого володіння особи під час кримінального провадження. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. 2014. Вип. 65. С. 264-271.

22. Білоус О. В. Окремі питання застосування домашнього арешту у кримінальному провадженні. *Юридична наука*. 2014. № 10. С. 97-103.

23. Блажівський Є. М. Актуальні питання кримінального процесу України: навч. посіб. Київ: Національна академія прокуратури України, 2013. 304 с.

24. Богачова Л. Л. Принцип правової визначеності в європейському і національному праві (змістовна характеристика). *Теорія і практика правознавства*. 2013. № 2 (4). URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/printsip-pravovoy-opredelennosti-v-evropeyskom-i-natsionalnom-prave-soderzhatelnaya-harakteristika> (дата звернення: 20.01.2019).

25. Бондар Г. Ю. Правове забезпечення взаємодії слідчих правоохоронних відомств у кримінальному судочинстві України: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2004. 230 с.

26. Бортун М. І. Взаємодія прокурора зі слідчим, слідчим суддею на стадії досудового розслідування. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2013. № 4. С. 95-100.

27. Бортун М. І. Правова основа взаємодії та форми взаємодії прокурора, слідчого та оперативних підрозділів під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій: лекція. Київ: Національна академія прокуратури України, 2014. 44 с.

28. Бояров В. І., Сисоєнко Г. І. Деякі проблемні питання правового статусу потерпілого в КПК України. *Часопис Академії адвокатури України*. 2013. № 4. С. 1-6.

29. Брумареску проти Румунії: рішення Європейського суду з прав людини від 28.10.1999 р. за заявою № 28342/95 URL: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-94383> (дата звернення: 15.01.2019).

30. Бурлака О. В. Забезпечення реалізації слідчим суддею функції захисту прав, свобод та інтересів особи у кримінальному провадженні: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2018. 298 с.

31. Буряга проти України: рішення Європейського суду з прав людини від 15.07.2010 р. за заявою № 27672/03 URL: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-126200> (дата звернення: 15.01.2019).

32. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.). Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.

33. Варфоломеєва Т. В. Доступність та ефективність судової системи. *Вісник Академії адвокатури України*. 2010. № 2. С. 130–131.

34. Висновок Директорату з питань правосуддя та захисту людської гідності Генерального директорату I – Права людини і верховенство права Ради Європи «Щодо проекту кримінально-процесуального кодексу України» / Лорени Бахмайєр-Вінтер, Джеремі МакБрайда Баристера, Еріка Сванідзе. Страсбург, 2011. 91 с.

35. Віденська конвенція про право міжнародних договорів від 23 травня 1969 року URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_118 (дата звернення: 13.02.2019).

36. Вітрук проти України: рішення Європейського суду з прав людини від 16.09.2010 р. за заявою № 26127/03 URL: www.minjust.gov.ua/file/24885 (дата звернення: 14.01.2019).

37. Внесення змін до КПК України щодо підслідності клопотань: погляд сторони захисту URL: https://protocol.ua/ru/vnesennya_zmin_do_kpk_ukraini_poglyad_storoni_zahistu/ (дата звернення: 05.05.2019).

38. Войтов О. В. Слідчі дії, що провадяться з дозволу суду та з санкції прокурора: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Запоріжжя, 2012. 20 с.

39. Волобуєва О. О. Взаємодія слідчого з фахівцями під час збору інформації про особу, що скоїла злочин: дис. ... канд. юрид. наук. Донецьк, 2006. 236 с.

40. Волосюк проти України: рішення Європейського суду з прав людини від 12.03.2009 р. за заявою № 1291/03 URL: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-107683> (дата звернення: 11.02.2019).

41. Волохи проти України: рішення Європейського суду з прав людини від 02.11.2006 р. за заявою № 23543/02 URL: www.minjust.gov.ua/file/2629 (дата звернення: 11.02.2019).

42. Гаважук проти України: рішення Європейського суду з прав людини від 18.02.2010 р. за заявою № 17650/02 URL: www.minjust.gov.ua/file/384 (дата звернення: 11.02.2019).

43. Галаган В. І., Канфуї І. В. Взаємодія слідчого, прокурора та слідчого судді під час вирішення питання проведення обшуку за КПК України. *Криміналістика і судова експертиза*. 2015. Вип. 60. С. 161-171.

44. Галаган О. І. Поняття та система засад (принципів) кримінального провадження. *Науковий вісник національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 4. С. 167–172.

45. Гарькавий проти України : рішення Європейського суду з прав людини від 18.02.2010 р. за заявою № 25978/07 URL: www.minjust.gov.ua/file/379 (дата звернення: 11.02.2019).

46. Герасименко С. Г. Судовий контроль на досудових стадіях кримінального судочинства: національне законодавство та зарубіжний досвід: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Запоріжжя, 2012. 20 с.

47. Гловюк І. В. Арешт майна як захід забезпечення кримінального провадження: аналіз новел. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2016. № 8. С. 155–160.

48. Гловюк І. В. Деякі проблеми тимчасового вилучення та арешту майна як заходів забезпечення кримінального провадження. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2013. Т. 13. С. 520-528.

49. Гловюк І. В. Прокурор у кримінальному провадженні: конституційна та галузева регламентація функціональної спрямованості діяльності. *Вісник кримінального судочинства*. 2017. № 4. С. 20-26.

50. Гловюк І. В. Судова діяльність у досудових стадіях кримінального процесу: теорія і практика: дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2008. 253 с.

51. Гловюк І. В. Функціональна спрямованість діяльності прокурора у досудовому провадженні: проблеми визначення. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2015. Т. 17. С. 278–296.

52. Годді проти Італії: рішення ЄСПЛ від 09.04.1984 р. за скаргою № 8966/80 URL: [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#%22fulltext%22:\[%22GODDI%22\],%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHA](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#%22fulltext%22:[%22GODDI%22],%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHA)

MBER%22],%22itemid%22:[%22001-100749%22]} (дата звернення: 11.02.2019).

53. Гончаренко В. Г., Нора В. Т., Шумило М. Є. Кримінальний процесуальний кодекс України: наук.-практ. комен. Київ: «Юстініан», 2012. 1224 с.

54. Гора І. В. Експертне забезпечення досудового розслідування корупційних злочинів. *Вісник Академії адвокатури України*. 2016. Т. 13, № 1. С. 47–50.

55. Гора І. В. Проблеми використання спеціальних знань у кримінальному судочинстві України. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 209–214.

56. Гора І. В. Проблемні питання залучення експерта стороною захисту. *Криміналістика і судова експертиза*. 2014. Вип. 59. С. 87–98.

57. Гора І. В., Колесник В. А. Пізнання в кримінальному процесі та оперативно-розшуковій діяльності у світлі положень нового кримінального процесуального законодавства. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 2. С. 325–335.

58. Грицюк І. В. Слідчий суддя та його роль у забезпеченні законності діяльності суб'єктів процесу на стадії досудового розслідування. *Європейські перспективи*. 2015. Вип. 5. С. 135–141.

59. Громова М. Є. Обґрунтована підозра як підстава застосування запобіжних заходів. *Часопис Академії адвокатури України*. 2015. Т. 8, № 2. С. 40–43.

60. Грошевий Ю. М., Хотенець В. М. Кримінальний процес України: підруч. Харків: «Право», 2000. 480 с.

61. Гурська А. Повернення підсудності в КПК «на круги своя» URL: <http://kdkako.com.ua/povernennya-pidsudnosti-v-kpk/> (дата звернення: 05.05.2019).

62. Даньшин М. В., Кавун Д. Ю. Слідчий суддя у механізмі забезпечення прав і законних інтересів потерпілого. *Вісник Харківського*

національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Право. 2016. Вип. 21. С. 157–163.

63. Даянан проти Туреччини: рішення ЄСПЛ від 13.10.2009 р. за скаргою № 7377/03. URL: [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#{%22fulltext%22:\[%22Dayan%22\],\[%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\],\[%22itemid%22:\[%22001-117261%22\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#{%22fulltext%22:[%22Dayan%22],[%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],[%22itemid%22:[%22001-117261%22]}) (дата звернення: 03.02.2019).

64. Дехтяр О. Г. Засада безпосередності дослідження показань, речей і документів та співвідношення механізму його реалізації під час досудового розслідування й судового розгляду. *Актуальні проблеми держави і права*. 2013. Вип. 70. С. 328-334.

65. Довідник із застосування статті 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод – «Право на свободу та особисту недоторканність» / перекл. юридичної фірми «ILF» за домовленістю з Радою Європи та Європейським судом з прав людини. Рада Європи/Європейський Суд з прав людини, 2012. 43 с.

66. Довідник із застосування статті 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод – «Право на свободу та особисту недоторканність». Рада Європи / Європейський Суд з прав людини, 2014. 46 с. URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_5_UKR.pdf (дата звернення: 11.03.2019).

67. Доронін проти України : рішення Європейського суду з прав людини від 19.02.2009 р. за заявою № 16505/02 URL: www.minjust.gov.ua/file/287 (дата звернення: 11.03.2019).

68. Єлоєв проти України : рішення Європейського суду з прав людини від 16.11.2008 р. за заявою № 17283/02 URL: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-125998> (дата звернення: 11.01.2019).

69. Єна І. В. Кримінальна процесуальна компетенція прокурора у досудовому провадженні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2014. 20 с.

70. Єна І. В. Особливості реалізації прокурором наглядової функції в досудовому провадженні. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки*. 2016. № 3. С. 247–252.

71. Єрмаков Ю. О., Фаринник В. І. Проблеми регламентування проведення оперативно-розшукових заходів в умовах воєнного стану. *Актуальні питання та перспективи використання оперативно-розшукових засобів у розкритті злочинів в умовах воєнного стану: матеріали міжвідом. наук.-практ. конф. (Київ, 30 берез. 2023 р.)*. Київ: НАВС, 2023. С. 63–65.

72. Єціус проти Литви : рішення Європейського суду з прав людини від 31.06.2000 р. за заявою № 34578/97 URL: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-125988> (дата звернення: 11.03.2019).

73. Жук А. Роль прокурора в механізмі охорони прав, свобод та законних інтересів підозрюваного в разі застосування запобіжного заходу «тримання під вартою». *Підприємство, господарство і право*. 2021. № 3. С. 254-259.

74. Загальна декларація прав людини : прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення: 11.05.2019).

75. Звіт судів першої інстанції про розгляд матеріалів кримінального провадження за 2013 рік URL: https://court.gov.ua/userfiles/1-1_2013.xls (дата звернення: 13.05.2019).

76. Звіт судів першої інстанції про розгляд матеріалів кримінального провадження за 2014 рік URL: [https://court.gov.ua/userfiles/1_1_2014\(4\).xls](https://court.gov.ua/userfiles/1_1_2014(4).xls) (дата звернення: 13.05.2019).

77. Звіт судів першої інстанції про розгляд матеріалів кримінального провадження за 2015 рік URL: [https://court.gov.ua/userfiles/1-1_2015\(1\).xls](https://court.gov.ua/userfiles/1-1_2015(1).xls) (дата звернення: 13.05.2019).

78. Звіт судів першої інстанції про розгляд матеріалів кримінального провадження за 2016 рік URL: https://court.gov.ua/userfiles/file/DSA/DSA_2017_all_docs/FEBRUARY_17/statistika_16/Сopі_1_1_2016.xls (дата звернення: 13.05.2019).

79. Звіт судів першої інстанції про розгляд матеріалів кримінального провадження за 2017 рік URL: https://court.gov.ua/userfiles/file/DSA/2018_DSA_docs/1-1_2017.xls (дата звернення: 13.05.2019).

80. Звіт судів першої інстанції про розгляд матеріалів кримінального провадження за 2018 рік URL: https://court.gov.ua/userfiles/media/media/1k_2018.xlsx (дата звернення: 13.05.2019).

81. Зейкан Я. П. Недопустимі докази. Харків: Фактор, 2019. 128 с.

82. Землянська В. В. Кримінально-процесуальне законодавство Центральної Ради, гетьманату Скоропадського та Директорії: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2002. 21 с.

83. Іглін проти України : рішення Європейського суду з прав людини від 12.01.2012 р. за заявою № 39908/05 URL: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#%7B%22fulltext%22:%5B%2239908/05%22%5D,%22documentcollectionid%22:%5B%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22%5D,%22itemid%22:%5B%22001-108506%22%5D%7D> (дата звернення: 21.03.2019).

84. Ільєва Т. Г. Функція судового контролю у кримінальному процесі : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2014. 20 с.

85. Інструкція з діловодства в органах прокуратури України : Наказ Генеральної прокуратури України від 24.02.2016 р. № 103 URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0103900-16/ed20160224#Text> (дата звернення: 21.03.2019).

86. Ічін та інші проти України : рішення Європейського суду з прав людини від 21.12.2010 р. за заявою № 28189/04 та № 28192/04 URL: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-102362> дата звернення: 21.03.2019).

87. Кавка проти Польщі : рішення Європейського суду з прав людини від 09.01.2001 р. за заявою № 25874/94 URL: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-59112> (дата звернення: 21.02.2019).

88. Казарян І. С. Психологічні аспекти взаємодії слідчого судді та слідчого (прокурора) під час розгляду клопотання про надання дозволу на проведення негласних слідчих (розшукових) дій. *Development trends and improvement of old methods*. 2023. С. 368-374.

89. Калиновський О. В. Судовий контроль і прокурорський нагляд за діяльністю органів дізнання та досудового слідства щодо порушення кримінальної справи. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2011. № 2 (2). С. 126–135.

90. Калініченко О. Ф. Контроль за реалізацією конституційних прав, свобод та обов'язків людини і громадянина в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2014. 19 с.

91. Камасінський проти Республіки Австрія: рішення ЄСПЛ від 23.11.1989 р. заява № 9783/82 URL: <http://eurocourt.in.ua/Article.asp?AIdx=372> (дата звернення: 21.03.2019).

92. Канфуї І. В. Застосування арешту майна у кримінальному провадженні України: теорія та практика. *Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика)*. 2017. Вип. 2-3. С. 253-258.

93. Канфуї І. В. Правовідносини слідчого судді, прокурора та слідчого під час проведення слідчих (розшукових) дій. *Науковий вісник*

Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція. 2014. Вип. 9-2. Т. 2. С. 105–107.

94. Канфуї І. В. Правовідносини слідчого, прокурора та слідчого судді у досудовому кримінальному провадженні: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2017. 328 с.

95. Капліна О. В. Проблеми нормативного регулювання та практики проведення обшуку під час кримінального провадження. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». 2015. №2 (12). С. 1–20.*

96. Каркач П. М., Каркач М. Й., Іванов С. М. Контроль за додержанням законності в ході дізнання та досудового слідства: навч. посіб. Луганськ: РВ ЛДУВС, 2007. 156 с.

97. Касапоглу С. О. Реалізація норм кримінального процесуального права: дис. ... докт. юрид. наук. Дніпро, 2019. 395 с.

98. Кашперук С. Г. Окремі проблеми залучення та участі перекладача під час проведення слідчих (розшукових) дій. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : Юридичні науки. 2017. Вип. 4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnadpcurn_2017_4_6 (дата звернення: 21.03.2019).*

99. Кирій Л. М. Відомчий, судовий контроль та прокурорський нагляд за відмовою в порушенні кримінальної справи: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2007. 219 с.

100. Кисленко Д. П. Судовий контроль під час розслідування злочинів: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2012. 16 с.

101. Ківалов С., Музиченко П., Панькова А. Статут Великого князівства Литовського: У 3-х томах. Том I. Статут Великого князівства Литовського 1529 року. Одеса: Юридична література, 2002. 464 с.

102. Ківалов С., Музиченко П., Панькова А. Статут Великого князівства Литовського: У 3-х томах. Том II. Статут Великого князівства Литовського 1566 року. Одеса: Юридична література, 2003. 560 с.

103. Ківалов С., Музиченко П., Панькова А. Статут Великого князівства Литовського: У 3-х томах. Том III. Статут Великого князівства Литовського 1588 року: У 2-х кн. Кн. 2. Одеса: Юридична література, 2004. 568 с.
104. Коваленко Є. Г. Кримінальний процес України: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2004. 576 с.
105. Коваленко Є. Г., Малярєнко В. Т. Кримінальний процес України: підруч. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 576 с.
106. Ковальов В. В. Взаємодія слідчого з працівниками експертної служби МВС України: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2007. 228 с.
107. Ковальова С. Г. Еволюція судової системи і судочинства на українських землях Великого князівства Литовського: дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2004. 197 с.
108. Когут І., Циганюк Ю. Діджиталізація кримінального провадження в контексті удосконалення механізмів взаємодії слідчого та дізнавача із прокурором. *Розвиток наукової думки постіндустріального суспільства: сучасний дискурс*. Вінниця. 2022. С. 94-95.
109. Козаченко В. І. Співвідношення поняття принцип та засада у кримінальному процесі України. *Сучасний стан і перспективи розвитку держави і права: матеріали міжн. наук.-практ. конф. (м. Львів, 16-17 червня, 2017 р.)*. Львів: Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2017. С. 32–34.
110. Колесник В. А. Процесуальна визначеність повноважень слідчого, прокурора, суду в кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру. *Вісник Академії адвокатури України*. 2013. № 3. С. 40–45.
111. Колодій А. М. Принципи права України: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 1998. 208 с.
112. Комарова М. В. Правові та організаційні засади обшуку у кримінальному провадженні: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2019. 256 с.

113. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : прийняті Радою Європи 04.11.1950 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення: 21.03.2019).

114. Кондратьев О. В. Організаційно-правові проблеми судового контролю: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2005. 191 с.

115. Конституція (Основний Закон) Союзу Радянських Соціалістичних Республік : прийнята позачерговою 7-ю сесією Верховної Ради СРСР дев'ятого скликання 7 жовтня 1977 року URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n0001400-77> (дата звернення: 21.12.2019).

116. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 11.04.2019)

117. Концепція вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів : схвалено указом Президента України № 361/2006 від 10.05.2006 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/361/2006> (дата звернення: 21.12.2019).

118. Корнієнко М. В. Права людини в умовах воєнного стану: загальноправовий дискурс. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 1-2. С. 27-31.

119. Корнієнко М. В., Берендєєва А. І., Томіна В. Ю. Захист та дотримання прав людини в діяльності правоохоронних органів: навч. посіб. Одеса: Одеський державний університет внутрішніх справ, 2021. 104 с.

120. Корнієнко М. В., Шкута О. О. Штучний інтелект у кримінальному провадженні, зарубіжний досвід і міжнародно-правові стандарти. *Правова компетентність в еру цифрової трансформації*. Львів – Торунь. 2024. С. 53-56.

121. Коровайко О. Розгляд клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження: проблемні питання, що виникають у практиці слідчих суддів. *Слово Національної школи суддів України*. 2013. № 1. С. 21–31.

122. Косов В. В. Суб'єкти судово-контрольного провадження на досудових стадіях кримінального процесу: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2012. 20 с.

123. Косюта М. В. Проблеми та шляхи розвитку прокуратури України в умовах побудови демократичної правової держави: дис. ... докт. юрид. наук. Одеса, 2002. 409 с.

124. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення 16.05.2019 р.).

125. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 21.04.2019).

126. Кримінально-процесуальний кодекс України (у редакції від 1 жовтня 2010 року.) Київ: Тютюкін, 2010. 304 с.

127. Кримінально-процесуальний кодекс УРСР від 20 липня 1927 року. Офіційний текст зі змінами і доповненнями на 1 жовтня 1944 року, з додатками та постатейними матеріалами. Харків: українське державне видавництво «Київ», 1944. 252 с.

128. Крицька І. Особливості вилучення матеріальних об'єктів як речових доказів у ході обшуку та огляду. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2017. № 3. С. 106–111.

129. Крушелницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень: навчальний посібник. Київ: Кондор, 2006. 206 с.

130. Кудла проти Польщі : рішення Європейського суду з прав людини від 26.10.2000 р. за заявою № 30210/96 URL: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-113046> (дата звернення: 12.11.2018).

131. Кузик Т. М. Участь перекладача у кримінальному процесі як гарантія забезпечення принципу мови судочинства. *Актуальні проблеми держави і права*. 2012. Вип. 67. С. 714-721.

132. Кузубова Т. О. Правові засади інституту тимчасового доступу до речей і документів у кримінальному провадженні: дис. ... канд. юр. наук. Харків, 2019. 270 с.

133. Куйбіда Р. Реформування правосуддя в Україні: стан і перспективи: моногр. Київ: Атіка, 2004. 288 с.

134. Курочка М. Й., Каркач П. М. Прокурорський нагляд в Україні: підруч. Луганськ, 2004. 424 с.

135. Кутоманов Д. Є. Забезпечення конституційних прав особи в досудовому провадженні по кримінальних справах: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2009. 217 с.

136. Кучинська О. П. Перекладач в кримінальному процесі України. *Вісник Академії адвокатури України*. 2010. № 1. С. 139-141.

137. Лабіта проти Італії : рішення Європейського суду з прав людини від 06.04.2000 р. за заявою № 26772/95 URL: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-105943> (дата звернення: 12.11.2018).

138. Ладент проти Польщі : рішення Європейського суду з прав людини від 18.03.2008 р. за заявою № 11036/03 URL: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-125306> (дата звернення: 12.11.2018).

139. Лапкін А. В. Взаємодія прокурора з іншими учасниками кримінального провадження. *Юридична осінь 2012 року: матеріали наук.-практ. конф. (м. Харків, 13 листоп. 2012 р.)*. Харків: Національний університет «Юридична академія. України ім. Ярослава Мудрого», 2012. С. 161–164.

140. Лапкін А. В. Проблеми взаємодії прокурора і слідчого судді у кримінальному провадженні. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2013. Випуск 2. С. 255–265.

141. Лапкін А. В. Роль прокурора в забезпеченні прав і законних інтересів потерпілого у кримінальному судочинстві України: моногр. Харків: Право, 2012. 264 с.

142. Легких К. В. Дискримінаційна складова «заочного» взяття під варту за КПК України. *Вісник Академії адвокатури України*. 2015. Т. 12, № 1. С. 105–110.

143. Легких К. В. Процесуальні помилки суб'єктів доказування при застосуванні статей 23, 291, 349 КПК як підстава визнання доказів недопустимими. *Часопис цивільного і кримінального судочинства*. 2014. № 5. С. 95-99.

144. Легких К. В. Роль адвоката в забезпеченні особистих прав та інтересів людини. *Вісник Академії адвокатури України*. 2008. Число 1. С. 20-22.

145. Линник О. В., Чекалюк В. А. Взаємодія прокурора та слідчого судді під час кримінального провадження. *Міжнародний юридичний вісник: збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2016. Вип. 1. С. 52–57.

146. Лисюк Ю. В. Слідчий суддя як гарант прав людини в досудовому провадженні. *Право та державне управління*. 2014. № 1-2. С. 119-122.

147. Лобойко Л. М. Методи правового регулювання у кримінальному процесі України : дис. ... докт. юрид. наук. Дніпропетровськ, 2006. 385 с.

148. Лобойко Л. М. Принцип наукової обґрунтованості побудови сучасного кримінального процесу України. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2016. Вип. 31. С. 40–54.

149. Лобойко Л. М. Реформування кримінально-процесуального законодавства в Україні (2006-2011 роки). Частина 1. Загальні положення і досудове провадження: монографія. Київ: Істина, 2012. 288 с.

150. Лобойко Л. М. Співвідношення стадій логічної і функціональної послідовності у кримінальному процесі. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2015. Вип. 29. С. 99–108.

151. Лобойко Л. М. Українська правова традиція як квазіметодологічна основа кримінальної процесуальної регламентації суспільних відносин. *Вісник Академії адвокатури України*. 2015. Т. 12, № 2. С. 124–131.

152. Лоскутов Т. О. Предмет правового регулювання у кримінальному процесі: дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2016. 445 с.

153. Лоскутов Т. О. Предмет регулювання кримінального процесуального права : монографія. Київ: Юридичний світ, 2016. 416 с.

154. Макаров М. А. Судовий контроль у кримінальному процесі: теоретичні та правові основи: автореф. дис. ... докт. юрид. наук. Київ, 2018. 40 с.

155. Маланчук П. М., Пось А. А. Слідчий суддя і його роль у забезпеченні нагляду за дотриманням прав і свобод учасників кримінального провадження. *Правові горизонти*. 2017. № 3. С. 97–101.

156. Малюга В. І. Принципи організації та діяльності прокуратури України: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2002. 208 с.

157. Маляренко В. Т. Заходи забезпечення кримінального провадження: наук.-практ. посіб. Київ: Національна академія прокуратури України, 2015. 310 с.

158. Маляренко В. Т. Конституційні засади кримінального судочинства. Київ: Юрінком Інтер, 1999. 320 с.

159. Маляренко В. Т. Реалізація основних конституційних засад судочинства в кримінально-процесуальному законодавстві України: дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 1999. 242 с.

160. Маляренко В. Т. Реформування кримінального процесу України в контексті європейських стандартів: Теорія, історія і практика: монографія. Київ, 2004. 543 с.

161. Маляренко В. Т., Вернидубов І. В. Прокурор у кримінальному судочинстві: Деякі проблеми та шляхи їх вирішення: моногр. Київ: Юрінком Інтер, 2001. 240 с.

162. Маляренко В. Т., Гончаренко В. Г. Кримінально-процесуальний кодекс України: наук.-практ. комен. Київ, «ФОРУМ», 2003. 826 с.

163. Марушев А. Д. Принципи взаємодії слідчого з учасниками досудового слідства. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2011. Вип. № 11. С. 133–138.

164. Мархевка О. В. Підстави та умови залучення перекладача до участі в кримінальному провадженні. *Митна справа*. 2014. № 2 (2.2). С. 259–265.

165. Марчук Н. О. Настільна книга професійного судді (кримінальне провадження). Київ: «Арт-Дизайн», 2015. 248 с.

166. Матточа проти Італії : рішення Європейського суду з прав людини від 25.07.2000 р. за заявою № 23969/94 URL: [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#{%22fulltext%22:\[%22Matt occia%22\],%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#{%22fulltext%22:[%22Matt occia%22],%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}) (дата звернення: 12.03.2019).

167. Меріт проти України: рішення Європейського суду з прав людини від 03.03.2004 р. за заявою № 66561/01 URL: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-113015> (дата звернення: 12.01.2019).

168. Миханів проти України : рішення Європейського суду з прав людини від 06.11.2008 р. за заявою № 75522/01 URL: www.minjust.gov.ua/file/990 (дата звернення: 15.12.2018).

169. Михеєнко М. Конституційні принципи кримінального процесу. *Вісник Академії правових наук України*. 1997. № 2 (9). С. 100–112.

170. Мичко М. І. Проблеми функцій і організаційного устрою прокуратури України : дис. ... докт. юрид. наук. Харків, 2002. 376 с.

171. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, прийнятий 16.12.1966 р. Генеральною Асамблеєю ООН URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_043 (дата звернення: 15.02.2019).

172. Молдован А. В., Мельник С. М. Кримінальний процес України: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 368 с.

173. Мурукін проти України : рішення Європейського суду з прав людини від 02.09.2010 р. за заявою № 15816/04 URL: www.minjust.gov.ua/file/981 (дата звернення: 15.02.2019).

174. Назаров В. В. Актуальні проблеми застосування запобіжного заходу у вигляді взяття під варту. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2010. № 4. С. 111–116.

175. Назаров В. В. Застосування заходів забезпечення кримінального провадження. *Європейські перспективи*. 2013. № 3. С. 102–106.

176. Назаров В. В. Застосування примусу у кримінальному провадженні в умовах демократичного суспільства. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2010. № 3. С. 64–68.

177. Назаров В. В. Обмеження конституційних прав людини в кримінальному провадженні: дис. ... докт. юрид. наук. Дніпропетровськ, 2009. 253 с.

178. Назаров В. В. Правова сутність кримінально-процесуального конфлікту. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2003. Вип. 24. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/VKhnucs_2003_24_27. (дата звернення: 15.05.2019).

179. Назаров В. В. Примус у кримінальному провадженні: національні та міжнародні аспекти. *Форум права*. 2010. № 4. С. 660–666.

180. Назаров В. В. Становлення і розвиток судового контролю на досудовому розслідуванні. *Наше право*. 2015. № 1. С. 54–59.

181. Назаров В. В., Тракало Р. І. Судовий контроль у кримінальному провадженні: теоретичні та практичні аспекти. *Європейські перспективи*. 2014. № 10. С. 89–95.

182. Неводнича Л. О. Підстави проникнення до житла чи іншого володіння особи: проблеми законодавчого регулювання. *Тенденції і перспективи розвитку інститутів права та держави : матеріали міжнар. юрид. наук.-практ. конф. (м. Київ, 19 квіт. 2018 р.)*. Київ: ТНЕУ, 2018. С. 114–120.

183. Недов С. Л. Організаційно-правові засади взаємодії органів внутрішніх справ із засобами масової інформації: дис. ... канд. юрид. наук. Дніпропетровськ, 2009. 196 с.

184. Нечипорук і Йонкало проти України : рішення Європейського суду з прав людини від 21.04.2011 р. за заявою № 42310/04 URL: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-107575> (дата звернення: 15.10.2018).

185. Ніндипова В. Конституційні засади прокурорського нагляду і судового контролю на досудових стадіях кримінального процесу: проблеми розвитку, співвідношення, перспективи. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2008. № 3. С. 23–31.

186. Новік проти України : рішення Європейського суду з прав людини від 18.12.2008 р. за заявою № 48068/06 URL: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-126004> (дата звернення: 15.10.2018).

187. Новіков М. М. Об'єднання громадян у механізмі взаємодії держави і громадянського суспільства: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2002. 200 с.

188. Нор В. Т. Сучасний науково-практичний посібник «Процесуальні документи у кримінальному провадженні. Зразки. Роз'яснення». *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 1. С. 290–291.

189. Оніщенко О. М. Теоретико-методологічні засади формування та розвитку правової системи : дис. ... докт. юрид. наук. Київ, 2002. 378 с.

190. Остафійчук Г. В. Процесуальний контроль прокурора на стадії досудового розслідування. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2014. Вип. 11 (2). С. 136-138.

191. Остафійчук Г. Прокурорський нагляд і контроль у досудовому розслідуванні. *Юридичний вісник*. 2015. № 1. С. 153-157.

192. Ошурко проти України : рішення Європейського суду з прав людини від 08.09.2011 р. за заявою № 33108/05 URL: www.minjust.gov.ua/file/1150 (дата звернення: 15.02.2019).

193. Палюх А. Участь прокурора в доказуванні обставин, які обґрунтовують застосування запобіжних заходів. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки*. 2017. № 861. С. 501–507.

194. Панкратова В. О. Роль принципу правової визначеності у процесі правозастосування. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2015. Вип. 33. Том 1. С. 35–38.

195. Пархоменко Н. М. Джерела права: теоретико-методологічні засади : дис. ... докт. юрид. наук. Київ, 2009. 442 с.

196. Переклади рішень Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) та висновки Консультативної ради європейських прокурорів (КРЄП) з найбільш актуальних питань прокурорської діяльності : роз'яснення Національної академії прокуратури URL: <http://napu.com.ua/uk/vidannya/rishennya-espl/> (дата звернення: 21.04.2019).

197. Перший протокол до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення: 21.05.2019).

198. Печерський суд встановив «ручний режим» для слідчих і прокурорів URL: <https://bihus.info/pecherskiy-sud-vstanoviv-ruchniy-rezhim-dlya-slidchikh-i-prokuroriv> (дата звернення: 20.05.2019).

199. Пивовар Ю. Г. Організаційно-правові засади взаємодії міліції і органів фінансового контролю: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2008. 265 с.

200. Питання укладання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їх державами - членами, з іншої сторони : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.11.2013 р. № 905-р (втратило чинність) URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/905-2013-%D1%80> (дата звернення: 21.04.2019).

201. Плутанина з територіальною юрисдикцією спрощує роботу адвоката URL: <https://barristers.org.ua/news/plutanyna-z-terytorialnoyu-yurysdyktsiyeyu-sproshhuje-robotu-advokata/> (дата звернення: 05.05.2019).

202. Погорецький М. А. Для кримінальної юстиції судова реформа має ключове значення URL: https://zib.com.ua/ua/137561-dlya_kriminalnoi_yusticii_sudova_reforma_mae_klyuchove_znach.html?fbclid=IwAR2T-EtnQmQw6VVmumulHsD9XHuXKbt0BunEciFKH769U5fi1ZH0EqtBFU0 (дата звернення: 11.05.2019).

203. Погорецький М. А. Кримінально-процесуальні правовідносини: структура і система: моногр. Харків: АРСІС, 2002. 160 с.

204. Положення про автоматизовану систему документообігу суду : рішення Ради суддів України від 02.04.2015 р. № 25 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr030414-10> (дата звернення: 21.01.2019).

205. Полюхович О. І. Судовий контроль при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2017. 231 с.

206. Попелюшко В. О. Слідчий суддя у кримінальному провадженні. *Часопис Національного університету «Острозька академія»*. Серія: Право. 2014. № 1. С. 1–30.

207. Попелюшко В. О., Лук'янчиков Є. Д. Принципи кримінального провадження у механізмі забезпечення прав його учасників. *Часопис Національного університету «Острозька академія»*. Серія: Право. 2013. №1. С. 1–9.

208. Порядок організації діяльності прокурорів і слідчих органів прокуратури у кримінальному провадженні : затверджено Наказом Генеральної прокуратури України від 28.03.2019 р. № 51 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0363-19> (дата звернення: 20.05.2019).

209. Почтовий М. М. Методологічні та практичні засади публічності та диспозитивності у кримінальному провадженні України: дис. ... д-ра юрид. наук. Дніпро. 2021. 478 с.

210. Почтовий М. М. Про вичерпність переліку засад кримінального провадження. *Юридична наука*. 2020. № 9 (111). С. 157-163.

211. Почтовий М. М. Про співвідношення публічних і приватних інтересів у кримінальному судочинстві. *Юридична наука*. 2020. № 8 (110). С. 214-220.

212. Присяжнюк І. І. Домашній арешт: порівняльно-правова характеристика України та Російської Федерації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2013. Вип. 21. Ч. II. Т. 3. С. 150–153.

213. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23.02.2006 р. № 3477-IV URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3477-15> (дата звернення: 17.04.2018).

214. Про внесення доповнень і змін до деяких законодавчих актів України : Закон України від 15 грудня 1992 року № 2857-XII [втратив чинність] URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2857-12> (дата звернення: 19.08.2018).

215. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів : Закон України від 03.10.2017 р. № 2147-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147%D0%B0-19#n96> (дата звернення: 20.04.2019).

216. Про деякі питання дотримання розумних строків розгляду судами цивільних, кримінальних справ і справ про адміністративні правопорушення : Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 17.10.2014 р. № 11 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0011740-14> (дата звернення: 17.04.2019).

217. Про деякі питання застосування судами України законодавства при дачі дозволів на тимчасове обмеження окремих конституційних прав і свобод людини і громадянина під час здійснення оперативно-розшукової діяльності, дізнання і досудового слідства : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 28.03.2008 р. № 2 URL: <http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/%28documents%29/60C6115C9EF459C0C2257AF4005219BA> (дата звернення: 17.09.2018).

218. Про деякі питання здійснення кримінального провадження щодо неповнолітніх : Лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 18.07.2013 р. № 223-1134/0/4-13 URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v1134740-13> (дата звернення: 17.09.2018).

219. Про деякі питання здійснення слідчим суддею суду першої інстанції судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження : Лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 05.04.2013 р. № 223-558/0/4-13 URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v0558740-13> (дата звернення: 17.09.2018).

220. Про деякі питання порядку застосування запобіжних заходів під час досудового розслідування та судового провадження відповідно до Кримінального процесуального кодексу України : Лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 04.04.2013 р. № 511-550/0/4-13 URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v0511740-13> (дата звернення: 17.09.2018).

221. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України : Закон України від 15.04.2014 р.

URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1207-18> (дата звернення: 17.04.2019).

222. Про забезпечення права на справедливий суд: Закон України від 12.02.2015 р. № 192-VIII URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/192-19> (дата звернення: 17.04.2019).

223. Про забезпечення функціонування української мови як державної: Закон України від 25.04.2019 р. № 2704-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19> (дата звернення: 21.05.2019).

224. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19> (дата звернення: 21.05.2019).

225. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики : Закон України від 01.07.2010 р. № 2411-VI URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2411-17> (дата звернення: 17.12.2018).

226. Про застосування судами міжнародних договорів України: Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 19.12.2014 р. № 13 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0013740-14> (дата звернення: 17.12.2018).

227. Про затвердження Інструкції з діловодства в органах прокуратури України : Наказ Генеральної прокуратури України від 24.02.2016 р. № 103 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0103900-16> (дата звернення: 25.04.2019).

228. Про затвердження Кримінально-процесуального кодексу Української РСР: Закон Української Радянської Соціалістичної Республіки від 28 грудня 1960 року № 1000-05 [втратив чинність] URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1000-05> (дата звернення: 17.12.2018).

229. Про затвердження Порядку ведення Єдиного державного реєстру судових рішень : Постанова Кабінету Міністрів України від 25.05.2006 р. № 740 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/740-2006-%D0%BF> (дата звернення: 17.12.2018).

230. Про здійснення правосуддя та кримінального провадження у зв'язку з проведенням антитерористичної операції : Закон України від 12.08.2014 р. № 1632-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1632-18> (дата звернення: 17.12.2018).

231. Про Концепцію судово-правової реформи в Україні : Постанова Верховної Ради України від 28.04.1992 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2296-12> (дата звернення: 17.12.2018).

232. Про невідкладні заходи щодо європейської інтеграції України : Указ Президента України від 12.03.2013 р. № 127/2013 «Про введення в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 12.03.2013 р. URL: <http://www.president.gov.ua/ru/documents/15520.html> (дата звернення: 17.12.2018).

233. Про План заходів із виконання обов'язків та зобов'язань України, що випливають з її членства в Раді Європи : указ Президента України № 24/2011 від 12.01.2011 р. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/24/2011> (дата звернення: 04.12.2018).

234. Про План заходів на 2006 рік щодо вдосконалення судового устрою та забезпечення справедливого судочинства в Україні відповідно до європейських стандартів : Указ Президента України № 242/2006 від 20.03.2006 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/242/2006> (дата звернення: 04.12.2018).

235. Про практику застосування судами запобіжного заходу у вигляді взяття під варту та продовження строків тримання під вартою на стадіях дізнання і досудового слідства : постанова Пленуму Верховного Суду України від 25.04.2003 р. № 4 URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-03> (дата звернення: 04.12.2018).

236. Про практику застосування судами застави як запобіжного заходу : постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.03.1999 р. № 6 URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0006700-99> (дата звернення: 09.10.2018).

237. Про прокуратуру: Закон України від 14.11.2014 р. № 1697-VII
URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1697-18> (дата звернення: 17.04.2019).

238. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15.02.2008 р. «Про хід реформування системи кримінальної юстиції та правоохоронних органів» : указ Президента України № 311/2008 від 08.04.2008 р. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/311/2008> (дата звернення: 17.04.2019).

239. Про скасування розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.11.2013 р. № 905 : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 02.03.2014 року № 113-р URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/113-2014-%D1%80> (дата звернення: 17.04.2019).

240. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 05.08.2018 р. № 2509-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19> (дата звернення: 18.04.2019).

241. Проблемні питання врахування практики Європейського суду при здійсненні судочинства : навч. семін. для помічн. суддів Великої Палати ВС (м. Київ, 15 лют. 2019 р.) URL: <https://www.facebook.com/supremecourt.ua/posts/395665201208371> (дата звернення: 17.04.2019).

242. Ранцев проти Кіпру та Росії : рішення Європейського суду з прав людини від 07.01.2010 р. за заявою № 25965/04 URL: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-109639> (дата звернення: 17.04.2019).

243. Рекомендація № R (86) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо заходів з попередження і зменшення надмірного робочого навантаження в судах : Ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 399 засіданні заступників міністрів 16.09.1986 р. URL: <https://court.gov.ua/userfiles/06.pdf> (дата звернення: 13.05.2019).

244. Рибалко Ж. Л. Прокурорський нагляд, відомчий і судовий контроль за застосуванням технічних засобів у кримінальному провадженні. *Європейські перспективи*. 2013. № 6. С. 118–121.

245. Ринда В. В. Прокурорський нагляд, судовий та відомчий контроль за провадженням дізнання: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2012. 16 с.

246. Рішення Конституційного Суду України від 14.12.2011 р. № 19-рп/2011 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v019p710-11> (дата звернення: 17.04.2019).

247. Рішення Конституційного Суду України від 30.06.2009 р. № 16-рп/2009 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v016p710-09> (дата звернення: 17.04.2019).

248. Рогатинська Н. З. Слідчий суддя: постановка та дослідження проблеми в Україні. *Право і суспільство*. 2014. № 1.2. С. 288-291.

249. Рогожин А.Й. Історія держави і права України. Частина 2: підруч. Київ: «Ін Юре», 1996. 448 с.

250. Рожнова В. В. Гуманістичний підхід до здійснення кримінального провадження. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція*. 2014. Вип. 9-2 (2). С. 112–115.

251. Рожнова В. В. Застосування аналогії у кримінальному процесі. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2005. Вип. 30. С. 55–60.

252. Руденко М. В. Про сутність прокурорського процесуального керівництва досудовим розслідуванням. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 277-283.

253. Русанова О. Г. Судовий контроль за законністю початку кримінального провадження. *Перспективи розвитку діяльності органів досудового розслідування: процесуальний та організаційний аспекти*. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2013. С. 20-28.

254. Садова Т. В. Обмеження прав і свобод у кримінальному судочинстві України та держав англо-американської правової системи в контексті міжнародних стандартів: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2009. 243 с.

255. Сакал В. М. Місце та роль прокурора – процесуального керівника в організації досудового розслідування. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2015. № 2. С. 41-51.

256. Салов проти України : рішення Європейського суду з прав людини в справі від 06.09.2005 р. за заявою № 65518/01 URL: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-125167> (дата звернення: 17.04.2019).

257. Сверхов проти України : рішення Європейського суду з прав людини від 27.11.2008 р. за заявою № 35231/02 URL: www.minjust.gov.ua/file/1891 (дата звернення: 17.04.2019).

258. Світлорусов проти України : рішення Європейського суду з прав людини від 12.03.2009 р. за заявою № 2929/05 URL: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-107684> (дата звернення: 20.04.2019).

259. Середа К. О. Правове регулювання запобіжних заходів у кримінальному провадженні: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2018. 248 с.

260. Сиза Н. П. Суди і кримінальне судочинство України в добу Гетьманщини: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2002. 188 с.

261. Сисоєнко Г. І. Процесуальні строки за КПК 2012 р. *Часопис цивільного і кримінального судочинства*. 2014. № 5. С. 106–113.

262. Сичук М. М. Процесуальний порядок провадження слідчих дій за судовим рішенням: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2012. 20 с.

263. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: підруч. Харків: Консум, 2001. 656 с.

264. Скрипіна Ю. В. Слідчий суддя в системі кримінально-процесуальної діяльності (порівняльно-правове дослідження): дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2008. 219 с.

265. Смик С. І. Підстави та процесуальний порядок здійснення допиту на стадії досудового розслідування в судовому засіданні: дисс ... канд. юрид. наук. Київ, 2018. 224 с.

266. Смірнов М. І. Функціональна спрямованість діяльності прокурора у кримінальному провадженні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2016. Вип. 19. С. 128-131.

267. Соловйов і Зозуля проти України : рішення Європейського суду з прав людини від 27.11.2008 р. за заявою № 40774/02, 4048/03 URL: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-89857> (дата звернення: 20.04.2019).

268. Сорока С. О. Підстави та процесуальний порядок застосування тимчасового доступу до речей і документів. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки*. 2016. № 837. С. 500–504.

269. Старченко О. В. Місце та роль зовнішньої взаємодії у слідчій діяльності: дис. ... канд. юрид. наук. Донецьк, 2006. 222 с.

270. Стасаітіс проти Литви : рішення Європейського суду з прав людини від 21.03.2002 р. за заявою № 47679/99 URL: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-60337> (дата звернення: 20.04.2019).

271. Степанов А. Б. Співвідношення прокурорського нагляду, відомчого та судового контролю під час досудового розслідування: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2018. 246 с.

272. Стецюк Б. Р. Кримінальний процес у правовій системі Гетьманщини: дис. канд юрид. наук. Харків, 2008. 194 с.

273. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» : Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015 URL: <http://www.president.gov.ua/documents/18688.html> (дата звернення: 20.04.2019).

274. Струць О. А. Законність та обґрунтованість проведення слідчих дій як гарантія прав і свобод учасників кримінального судочинства: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2009. 237 с.

275. Судова практика застосування судами першої та апеляційної інстанцій процесуального законодавства щодо обрання, продовження запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою : Узагальнення Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ України URL: http://sc.gov.ua/ua/uzagalnennja_sudovoji_praktiki.html (дата звернення: 20.09.2018).

276. Судова практика щодо розгляду слідчим суддею клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження : Узагальнення Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ за 2014 рік URL: http://sc.gov.ua/ua/uzagalnennja_sudovoji_praktiki.html (дата звернення: 20.08.2018).

277. Судова практики щодо розгляду слідчим суддею клопотань про надання дозволу на проведення обшуку житла чи іншого володіння особи : Узагальнення Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ URL: sc.gov.ua/uploads/tinymce/files/%D0%9E%D0%B1%D1%88%D1%83%D0%BA%20%D1%83%D0%B7%D0%B0%D0%B3%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%96%D0%B9.doc (дата звернення: 20.08.2018).

278. Сухонос В. В. Теорія держави і права: навч. посіб. Суми, 2005. 689 с.

279. Татаров О. Ю. «Маски» скинуті – шоу триває, або Як нардепи спробували унеможливити вилучення майна під час обшуків і що з того вийде. Закон і бізнес. 2017. № 49 (1337). URL: http://totum.com.ua/images/news/ZIB_49.pdf. (дата звернення: 20.04.2019).

280. Татаров О. Ю. Досудове провадження в кримінальному процесі України: теоретико-правові та організаційні засади (за матеріалами МВС): монографія. Донецьк: ТОВ «ВПП «Промінь», 2012. 640 с.

281. Татаров О. Ю. Слідчий суддя як суб'єкт захисту прав людини: деякі проблеми правозастосування та шляхи їх вирішення. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2015. № 2. С. 12-21.

282. Тацій В. Я. Кримінальний процес: підруч. Харків: Право, 2013. 824 с.

283. Тацій В. Я. та ін. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 ч. Харків: Право, 2012. Ч. 1. 768 с.

284. Тертишник В. М. Кримінальне-процесуальне право України: підруч. Київ: Видавництво А.С.К., 2003. 1120 с.

285. Тертишник В. М. Кримінальний процес України. Загальна частина : підруч. Київ: Алерта, 2014. 440 с.

286. Тимошенко проти України : рішення Європейського суду з прав людини від 30.04.2013 р. за заявою № 49872/11 URL: www.minjust.gov.ua/file/28128 (дата звернення: 20.04.2019).

287. Тихомиров О. Д. Юридична компаративістика: філософсько-методологічні засади: дис. ... докт. юрид. наук. Київ, 2006. 208 с.

288. Тищенко О. І. Способи захисту майнових прав особи, на майно якої накладено арешт: спірні питання. *Форум права*. 2017. № 1. С. 182–187.

289. Тищенко С. В. Взаємодія прокурора та слідчого судді під час застосування запобіжних заходів у країнах Європи. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2017. № 1 (47). С. 96–101.

290. Тищенко С. В. Дефініція поняття взаємодії в кримінальному провадженні. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2014. № 3. С. 101–106.

291. Тищенко С. В. Захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень як спільне завдання прокурора та слідчого судді у кримінальному процесі України. *Права та свободи людини і громадянина: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Братислава, Словацька Республіка, 19-20 верес. 2014 р.)*. Братислава (Словацька Республіка), 2014. С. 207-210.

292. Тищенко С. В. Інститут взаємодії сторони обвинувачення за Кримінальним процесуальним кодексом України. *Публічне право*. 2012. № 4 (8). С. 396–400.

293. Тищенко С. В. Інститут запобіжних заходів відповідно до Статуту кримінального судочинства 1864 року. *Судова апеляція*. 2012. № 3 (28). С. 12–17.

294. Тищенко С. В. Особливості взаємодії прокурора та слідчого судді під час досудового розслідування. *Держава та регіони*. 2023. № 4 (82). С. 256-261.

295. Тищенко С. В. Процесуальний порядок застосування особистої поруки у реформованому кримінальному судочинстві України. *Специфіка сучасної науки: матеріали XXV міжнар. наук.-практ. конф. (м. Горлівка, Україна, 21-22 верес. 2012 р.)*. Горлівка, 2012. С. 88-90.

296. Тищенко С. В. Особливості реалізації засади кримінального провадження «верховенство права» під час взаємодії прокурора та слідчого судді. *Особливості нормотворчих процесів в умовах адаптації законодавства України до вимог Європейського Союзу : матеріали наук.-практ. конф. (м. Херсон, Україна, 6-7 черв. 2014 р.)*. Херсон: «Гельветика», 2014. С. 183-186.

297. Тищенко С. В. Принципи взаємодії прокурора та слідчого судді у кримінальному процесі України. *Юридичний бюлетень*. 2018. № 8. С. 416-422.

298. Тищенко С. В. Проблеми визначення правосудності судових рішень у кримінальному процесі. *Протидія злочинності : теорія і практика: матеріали III міжвуз. наук.-практ. конф. молодих учених*. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренко, 2012. 384 с. С. 338-341.

299. Тищенко С. В. Реалізація засади «законність» під час взаємодії прокурора та слідчого судді. *Порівняльно-аналітичне право: електронне наукове фахове видання*. 2014. № 6. С. 337–341.

300. Тищенко С. В. Реалізація засади «рівність перед законом» під час взаємодії прокурора та слідчого судді. *Правова політика в Україні: питання теорії та практики : матеріали міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Київ, Україна, 24 жовт. 2014 р.)*. Київ, 2014. С. 368–371.

301. Тищенко С. В. Реалізація принципу «забезпечення права на захист» під час взаємодії прокурора та слідчого судді у кримінальному процесі України. *Міжнародний науковий юридичний конгрес «2014. Legal scientific community» (м. Будапешт, Угорщина, 30 жовт., 2014 р.)*. Будапешт: «Consensus Omnium», 2014. С. 54-68.

302. Тищенко С. В. Правова визначеність як засада кримінального провадження України. *Прокуратура України в умовах європейської інтеграції : матеріали міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Київ, Україна, 19 травн. 2016 р.)*. Київ, 2016. С. 279–281.

303. Тищенко С. В. Суб'єкти взаємодії сторони обвинувачення під час досудового розслідування. *Вісник прокуратури*. 2013. № 1. С. 49-54.

304. Тищенко С. В. Умови реалізації судового контролю в кримінальному провадженні. *Протидія злочинності теорія та практика : матеріали V міжвузів. наук.-практ. конф. 9 (м. Київ, Україна, 18 жовт. 2013 р.)*. Київ: Національна академія прокуратури України, 2013. С. 481–484.

305. Тищенко С. В. Мета взаємодії прокурора та слідчого судді в кримінальному процесі України. *Протидія злочинності теорія та практика* : матеріали VI міжвузів. наук.-практ. конф. (м. Київ, Україна, 16 трав. 2014 р.). Київ: Національна академія прокуратури України, 2014. С. 55-57.

306. Ткачук О. С. Повноваження слідчого судді у кримінальному процесі України. *Новації кримінально-процесуального законодавства: матеріали наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, Україна, 6 лип. 2012 р.)*. Дніпропетровськ: Асоціація адвокатів України, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2012. С. 32–35.

307. Толочко О. Теоретичні проблеми співвідношення судового контролю та прокурорського нагляду на досудовому провадженні у кримінальних справах. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2007. № 3. С. 13–17.

308. Торбас О. О. Кримінальна процесуальна характеристика майна, яке було вилучене під час обшуку. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2016. № 7. С. 195–200.

309. Тракало Р. І. Судовий контроль за дотриманням права на повагу до приватного життя: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2014. 20 с.

310. Трофименко В. М. Теоретичні та правові основи диференціації кримінального процесу України: дис. ... докт. юрид. наук. Харків, 2017. 437 с.

311. Туаліб проти Греції: рішення ЄСПЛ від 09.06.1998 р. за скаргою № 24294/94 URL: [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx?%22fulltext%22:\[%22Twali b%22\],%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-104178%22\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx?%22fulltext%22:[%22Twali b%22],%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-104178%22]}) (дата звернення: 01.05.2019).

312. Туманянц А. Р. Судовий контроль за законністю і обґрунтованістю процесуальних рішень органів досудового слідства: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 1998. 15 с.

313. Удалова Л. Д., Рожнова В. В., Савицький Д. О., Хабло О. Ю. Кримінальний процес України у питаннях і відповідях: навч. посіб. Київ: Видавець, 2012. 275 с.

314. Удалова Л. Д., Савицький Д. О., Рожнова В. В., Ільєва Т. І. Функція судового контролю у кримінальному процесі: монографія. Київ: «Центр учбової літератури», 2015. 176 с.

315. Ухвала Апеляційного суду м. Київ від 24.04.2018 р. у справі № 11-кп/796/1043/2018 URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/73657931> (дата звернення: 11.05.2019).

316. Ухвала апеляційного суду Черкаської області від 18.11.2014 р. у справі № 1-кп/695/186/14 URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/41467210> (дата звернення: 11.05.2019).

317. Ухвала Вільнянського районного суду Запорізької області від 16.08.2018 у справі № 314/3663/18 URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/75901125> (дата звернення: 11.05.2019).

318. Ухвала Володарського районного суду Київської області від 19.03.2019 р. у справі № 364/318/19 URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/80538916> (дата звернення: 11.05.2019).

319. Ухвала Держинського районного суду м. Кривого Рогу Дніпропетровської області від 13.02.2019 р. у справі № 210/799/19 URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/80119285> (дата звернення 14.05.2019 р.).

320. Ухвала Дніпровського районного суду м. Києва від 14.05.2019 р. у справі № 755/7413/18 URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81751251> (дата звернення: 18.05.2019).

321. Ухвала Добровеличківського районного суду Кіровоградської області від 12.04.2019 р. у справі № 396/537/19 URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81122647> (дата звернення: 11.05.2019).

322. Ухвала Жовтневого районного суду м. Маріуполя Донецької області від 20.05.2019 р. у справі № 263/6781/19 URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81820395> (дата звернення: 30.05.2019).

323. Ухвала Золотоніського міськрайонного суду від 29.01.2019 р. у справі № 695/3423/17 URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79478627> (дата звернення: 11.05.2019).

324. Ухвала Золотоніського міськрайонного суду Черкаської області від 09.10.2014 р. у справі № 1-кп/695/186/14 URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/40972514> (дата звернення: 11.05.2019).

325. Ухвала Київського районного суду м. Одеси від 10.05.2019 р. у справі № 520/9868/19 URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81652467> (дата звернення: 14.05.2019).

326. Ухвала Кіцманського районного суду Чернівецької області від 21.01.2019 р. у справі № 718/3504/18 URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79302452> (дата звернення: 17.05.2019).

327. Ухвала Комінтернівського районного суду м. Харкова від 21.05.2019 р. у справі № 641/3888/19 URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81874501> (дата звернення: 29.05.2019).

328. Ухвала Комінтернівського районного суду Одеської області від 08.05.2019 р. у справі № 504/1659/19 URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81610764> (дата звернення: 14.05.2019).

329. Ухвала Комунарського районного суду м. Запоріжжя від 10.05.2019 р. у справі № 333/2517/19 URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81648537> (дата звернення: 14.05.2019).

330. Ухвала Криничанського районного суду Дніпропетровської області від 03.05.2019 р. у справі № 178/1582/18 URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81511086> (дата звернення: 11.05.2019).

331. Ухвала Криничанського районного суду Дніпропетровської області від 21.02.2019 р. у справі № 178/155/19 URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/80012374> (дата звернення: 11.05.2019).

332. Ухвала Кузнецовського міського суду Рівненської області від 18.04.2019 у справі № 565/750/19 URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81255667> (дата звернення: 14.05.2019).

333. Ухвала Ленінського районного суду м. Дніпропетровська від 10.05.2019 р. у справі № 205/3898/19 URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81627502> (дата звернення: 14.05.2019).

334. Ухвала Ленінського районного суду м. Харкова від 15.05.2019 р. у справі № 642/2509/19 URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81805065> (дата звернення: 19.05.2019).

335. Ухвала Ленінського районного суду м. Харкова від 22.04.2019 р. у справі № 642/2509/19 URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81458070> (дата звернення: 10.05.2019).

336. Ухвала Лубенського міськрайонного суду Полтавської області від 19.04.2019 р. у справі № 539/1640/19 URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81290556> (дата звернення: 14.05.2019).

337. Ухвала Народицького районного суду Житомирської області від 10.10.2013 р. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/34014021> (дата звернення: 11.03.2018).

338. Ухвала Нововодолазького районного суду Харківської області від 11.03.2019 р. у справі № 631/231/19 URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/80363640> (дата звернення: 14.04.2019).

339. Ухвала Обухівського районного суду Київської області від 16.04.2019 р. у справі № 372/1414/19 URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81217232> (дата звернення: 14.05.2019).

340. Ухвала Оріхівського районного суду Запорізької області від 13.01.2014 р. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/37108313> (дата звернення: 14.06.2018).

341. Ухвала Печерського районного суду м. Києва від 08.05.2019 р. у справі № 757/22743/19-к URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81709031> (дата звернення: 21.05.2019).

342. Ухвала Печерського районного суду м. Києва від 08.05.2019 р. у справі № 757/22665/19-к URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81811378> (дата звернення: 21.05.2019).
343. Ухвала Печерського районного суду м. Києва від 15.05.2019 р. у справі № 757/23699/19-к URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81752821> (дата звернення: 21.05.2019)
344. Ухвала Печерського районного суду м. Києва від 15.05.2019 р. у справі № 757/23601/19-к URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81770304> (дата звернення: 21.05.2019).
345. Ухвала Печерського районного суду м. Києва від 15.05.2019 р. у справі № 757/23691/19-к URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81752925> (дата звернення: 21.05.2019).
346. Ухвала Печерського районного суду м. Києва від 19.01.2019 р. у справі № 757/2272/18-к URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/73985835> (дата звернення: 21.05.2019).
347. Ухвала Печерського районного суду м. Києва від 21.06.2017 р. у справі № 757/35326/17-к URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/67750047> (дата звернення: 21.05.2019).
348. Ухвала Печерського районного суду м. Києва від 26.04.2019 р. у справі № 757/56904/18-к URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81811286> (дата звернення: 21.05.2019).
349. Ухвала Печерського районного суду м. Києва від 31.03.2017 р. у справі № 757/18267/17-к <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/65749523> (дата звернення: 21.05.2019).
350. Ухвала Печерського районного суду м. Києва від 31.08.2017 р. у справі № 757/50595/17-к URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/69448708> (дата звернення: 21.05.2019).
351. Ухвала Приморського районного суду м. Одеси від 07.05.2019 р. у справі № 522/868/19 URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81635777> (дата звернення: 21.05.2019).

352. Ухвала Рогатинського районного суду Івано-Франківської області від 28.02.2019 р. у справі № 349/364/19 URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/80177837> (дата звернення: 21.05.2019).

353. Ухвала Садгирського районного суду м. Чернівці від 01.11.2013 р. у справі № 726/2405/13-к URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/36582193> (дата звернення: 15.08.2018).

354. Ухвала Сквирського районного суду Київської області від 10.06.2014 р. у справі № 376/1321/14-к URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/56790936> (дата звернення: 15.08.2018).

355. Ухвала Смілянського міськрайонного суду Черкаської області від 01.02.2019 р. у справі № 703/4064/18 URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79567391> (дата звернення: 14.05.2019).

356. Ухвала Старокостянтинівського районного суду Хмельницької області від 19.07.2013 р. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/33647320> (дата звернення: 15.08.2018).

357. Ухвала судової палати з розгляду кримінальних справ Івано-Франківського апеляційного суду від 21.02.2019 р. у справі № 352/1554/17 URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/80016899> (дата звернення: 16.05.2019).

358. Ухвала судової палати з розгляду кримінальних справ Хмельницького апеляційного суду від 12.11.2018 р. у справі № 676/603/17 URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/77768231> (дата звернення: 15.05.2019).

359. Ухвала Харківського районного суду Харківської області від 17.04.2013 р. у справі № 1-кп/635/7/2013 URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/30723541> (дата звернення: 15.08.2018).

360. Ухвала Шевченківського районного суду м. Запоріжжя від 03.12.2013 р. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/35727787> (дата звернення: 15.08.2018).

361. Ухвала Шевченківського районного суду м. Запоріжжя від 04.10.2013 р. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/35322897> (дата звернення: 15.08.2018).

362. Ухвала Шевченківського районного суду м. Запоріжжя від 31.01.2019 р. у справі № 336/309/18 URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79540243> (дата звернення: 15.05.2019).

363. Фаринник В. І. Виклик слідчим, прокурором, судовий виклик і привід: процесуальні проблеми застосування та шляхи їх вирішення. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2014. № 4 (37). С. 77–84.

364. Фаринник В. І. Заходи забезпечення кримінального провадження у новому кримінальному процесуальному законодавстві: сутність та класифікація. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 1. С. 133–142.

365. Фаринник В. І. Теоретичні, правові та праксеологічні проблеми застосування заходів забезпечення кримінального провадження в кримінальному процесі України: дис. ... докт. юрид. наук. Київ, 2018. 565 с.

366. Фельдман проти України : рішення Європейського суду з прав людини від 08.04. 2010 р. за заявами № 76556/01, № 38779/04 URL: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-98112> (дата звернення: 15.05.2019).

367. Фесюнін В. М. Організаційно-правові засади взаємодії органів державної податкової служби з населенням: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2007. 187 с.

368. Фещенко Л. О. Взаємодія органів внутрішніх справ з державною податковою службою у здійсненні правоохоронної діяльності: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2007. 217 с.

369. Фулей Т. І. Застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя : навч.-метод. посіб. Київ: ВАІТЕ, 2017. 192 с.

370. Фурсов Д. Ю. Співвідношення прокурорського нагляду, відомчого та судового контролю за законністю досудового розслідування

кримінальних правопорушень проти безпеки дорожнього руху. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2019. № 41. Т. 2. С. 142-146.

371. Фуше проти Франції : рішення Європейського суду з прав людини від 18.03.1997 р. за заявою № 22209/93 URL: [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#{%22fulltext%22:\[%22FOUCHER%22\],%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-105921%22\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#{%22fulltext%22:[%22FOUCHER%22],%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-105921%22]}) (дата звернення: 15.05.2019).

372. Хайредінов проти України : рішення Європейського суду з прав людини від 14.10.2010 р. за заявою № 38717/04 URL: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-108738> (дата звернення: 15.05.2019).

373. Харченко проти України : рішення Європейського суду з прав людини від 10.02.2011 р. за заявою № 40107/02 URL: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-108739> (дата звернення: 15.05.2019).

374. Цимбал Г. П. Взаємодія як умова забезпечення виявлення і розслідування податкових злочинів: дис. ... канд. юрид. наук. Ірпінь, 2005. 223 с.

375. Черков В. О. Правовідносини між суб'єктами оперативно-розшукової діяльності, слідчим, прокурором і судом: моногр. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2012. 228 с.

376. Чернявський С. С. Проблеми тимчасового доступу до інформації, яка знаходиться в операторів та провайдерів телекомунікацій. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 179-185.

377. Чернявський С. С. Реалізація положень нового КПК України щодо тимчасового доступу до інформації, яка знаходиться в операторів і провайдерів телекомунікацій. *Європейські перспективи*. 2013. № 1. С. 82-86.

378. Чернявський С. С., Татаров О. Ю., Алексєєва-Процюк Д. О. та ін. Використання інформації, яка знаходиться в операторів та провайдерів телекомунікацій, їх транспортних телекомунікаційних мереж, під час розслідування злочинів: метод. рекомендації. Київ: Національна академія внутрішніх справ, 2013. 70 с.

379. Чорнобук В. І. Законність та обґрунтованість процесуальних рішень судді в порядку судового контролю у досудових стадіях кримінального процесу: дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2007. 211 с.

380. Шабельник проти України : рішення Європейського суду з прав людини від 19.02.2009 р. за заявою № 16404/03 URL: [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#{%22fulltext%22:\[%2216404/03%22\],%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\],%22itemid%22:\[%22001-91401%22\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#{%22fulltext%22:[%2216404/03%22],%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-91401%22]}) (дата звернення: 15.05.2019).

381. Шавкун М. Г. Процесуальний контроль органів судової влади на досудових стадіях кримінального процесу: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2010. 22 с.

382. Шапутько С. В. Повноваження слідчого судді щодо судового контролю у кримінальному провадженні: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2018. 267 с.

383. Шибіко В. П. Правове регулювання співвідношення повноважень прокурора і суду стосовно охорони прав особи під час досудового розслідування за час незалежності України. *Вісник кримінального судочинства*. 2016. № 3. С. 103–112.

384. Шишка Р. Б. Організація наукових досліджень та підготовки магістерських і дисертаційних робіт: навч. посіб. Харків: Еспада, 2007. 368 с.

385. Щодо визначення територіальної підсудності розгляду клопотань про забезпечення заходів кримінального провадження : Інформаційний лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних

справ від 15.10.2013 р. № 1-1640(0)4-13 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1640740-13> (дата звернення: 13.07.2018).

386. Щодо заявки України на вступ до Ради Європи : висновок Парламентської Асамблеї Ради Європи від 26 вересня 1995 року № 190 (1995) URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_590 (дата звернення: 13.07.2018).

387. Щодо окремих питань здійснення слідчим суддею суду першої інстанції судового контролю в кримінальному провадженні : лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 16.06.2016 р. № 223-1650/0/4-16 URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/VRR00204.html (дата звернення: 13.07.2018).

388. Щодо ролі прокуратури в системі кримінального правосуддя: Рекомендація Rec (2000) 19 Комітету Міністрів Ради Європи від 06.10.2000 р. URL: <http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/%28documents%29/7442A47E%20B374B9C2257D8700495F8B> (дата звернення: 13.05.2019).

389. Щорічний звіт про результати діяльності Урядового уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини у 2008 році URL: www.minjust.gov.ua/file/2639 (дата звернення: 29.04.2019).

390. Щорічний звіт про результати діяльності Урядового уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини у 2009 році URL: www.minjust.gov.ua/file/2640 (дата звернення: 29.04.2019).

391. Щорічний звіт про результати діяльності Урядового уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини у 2010 році URL: www.minjust.gov.ua/file/2166 (дата звернення: 29.04.2019).

392. Щорічний звіт про результати діяльності Урядового уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини у 2011 році URL: www.minjust.gov.ua/file/2167 (дата звернення: 29.04.2019).

393. Щорічний звіт про результати діяльності Урядового уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини у 2012 році
URL: www.minjust.gov.ua/file/24872 (дата звернення: 29.04.2019).

394. Щорічний звіт про результати діяльності Урядового уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини у 2013 році
URL: www.minjust.gov.ua/file/34905 (дата звернення: 29.04.2019).

395. Щорічний звіт про результати діяльності Урядового уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини у 2014 році
URL: www.minjust.gov.ua/file/43560 (дата звернення: 29.04.2019).

396. Щорічний звіт про результати діяльності Урядового уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини у 2015 році
URL: old.minjust.gov.ua/file/51250 (дата звернення: 29.04.2019).

397. Щорічний звіт про результати діяльності Урядового уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини у 2016 році
URL: <https://minjust.gov.ua/files/general/2017/10/25/20171025143300-81.pdf>
(дата звернення: 29.04.2019).

398. Щорічний звіт про результати діяльності Урядового уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини у 2017 році
URL: <https://minjust.gov.ua/files/general/2018/02/20/20180220171407-57.pdf>
(дата звернення: 29.04.2019).

399. Щорічний звіт про результати діяльності Урядового уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини у 2018 році
URL: <https://minjust.gov.ua/files/general/2019/03/13/20190313101256-68.pdf>
(дата звернення: 29.04.2019).

400. Юрчишин В. М. Місце і роль прокурора у досудовому розслідуванні та їх відображення в теорії, законодавстві і практиці: монографія. Чернівці: Родовід, 2013. 307 с.

401. Юрчишин В. М. Повноваження прокурора та слідчого судді щодо обмеження конституційних прав громадян у районі проведення

антитерористичної операції. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2018. № 1 (53). С. 15–20.

402. Юрчишин В. М. Прокурор як керівник досудового розслідування. *Адвокат*. 2012. № 7 (142). С. 26–30.

403. Юрчишин В. М. Слідчий суддя в кримінальному процесі України. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2017. Вип. 1. С. 248–259.

404. Юрчишин В. М. Теоретичні знання про функції прокурора в досудовому розслідуванні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2015. Вип. 31 (3). С. 107-110.

405. Яновська О. Г., Рожнова В. В., Чурікова І. В., Омельченко О. Є. та ін. Курс лекцій з кримінального процесу за новим Кримінальним процесуальним кодексом України (загальна частина). Київ, 2012. 398 с.

406. Яновська О. Судова реформа і кримінальний процес: проміжні результати та подальші кроки URL: https://www.facebook.com/supremecourt.ua/posts/421252908649600?__tn__=K-R (дата звернення 20.04.2019).

407. Яременко В. В., Сліпущко О. М. Новий тлумачний словник української мови / ред. Л. І. Андрієвський. Київ: АКОНІТ, 2001. 910 с.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК 1

Таблиця
підсумків проведення анкетування з дослідження
«Взаємодія прокурора та слідчого судді
у кримінальному процесі України»

В анкетуванні взяли участь прокурори Генеральної прокуратури, м. Києва, місцевих та регіональних прокуратур Черкаської, Кіровоградської та інших областей України, судді Черкаської та Кіровоградської областей

Запитання	Варіанти відповідей	Результат	
		Всього осіб	Відсоток
1. Ваше місце роботи?	<i>Суддя</i>	120	31
	<i>Прокурор</i>	269	69
2. Ваш стаж роботи?	<i>До 3-х років</i>	54	14
	<i>3 – 5 років</i>	175	45
	<i>5 – 10 років</i>	132	34
	<i>Понад 10 років</i>	28	7

Запитання № 1
(відповідь узагальнено)

Прокурор і слідчий суддя під час досудового розслідування:	Взаємодіють	253 або 65 %
	Не взаємодіють	136 або 35 %

Запитання № 1
(відповідь по суб'єктам)

Запитання	Варіанти відповідей	Прокурори	Слідчі судді
Прокурор і слідчий суддя під час досудового розслідування:	Так, взаємодіють	182 (68 %)	71 (59 %)
	Ні, не взаємодіють	87 (32 %)	49 (41 %)

Запитання № 2
(відповідь узагальнено)

Чи мають прокурор і слідчий суддя спільне у своїй діяльності?	Так	280 або 72 %
	Ні	109 або 28 %

Запитання № 2
(відповідь по суб'єктам)

Запитання	Варіанти відповідей	Прокурори	Слідчі судді
Чи мають прокурор і слідчий суддя спільне у своїй діяльності?	Так	170 (60 %)	110 (40 %)
	Ні	99 (90 %)	10 (10 %)

Запитання № 3
(відповідь узагальнено)

Чи погоджуєтесь Ви з тим, що під час досудового розслідування слідчий суддя та прокурор, перевіряють законність і обґрунтованість дій і рішень суб'єкта розслідування?	Так	385 або 99 %
	Ні	4 або 1 %

Запитання № 3
(відповідь по суб'єктам)

Запитання	Варіанти відповідей	Прокурори	Слідчі судді
Чи погоджуєтесь Ви з тим, що під час досудового розслідування слідчий суддя та прокурор, перевіряють законність і обґрунтованість дій і рішень суб'єкта розслідування?	Так	265 (68 %)	120 (32 %)
	Ні	4 (100 %)	0 (10 %)

Запитання № 4
(відповідь узагальнено)

Чи підтримуєте Ви принцип «незмінності» слідчого судді в рамках кримінального провадження ?	Так	338 або 87 %
	Ні	51 або 13 %

Запитання № 4
(відповідь по суб'єктам)

Запитання	Варіанти відповідей	Прокурори	Слідчі судді
Чи підтримуєте Ви принцип «незмінності» слідчого судді в рамках кримінального провадження ?	Так	265 (78 %)	73 (22 %)
	Ні	4 (7 %)	47 (93 %)

Запитання № 5
(відповідь узагальнено)

Чи вважаєте Ви, що підстави проникнення до житла чи іншого володіння особи до отримання дозволу суду (ст. 233 КПК України) повинні бути змінені ?	Так	315 або 81 %
	Ні	74 або 19 %

Запитання № 5
(відповідь по суб'єктам)

Запитання	Варіанти відповідей	Прокурори	Слідчі судді
Чи вважаєте Ви, що підстави проникнення до житла чи іншого володіння особи до отримання дозволу суду (ст. 233 КПК України) повинні бути змінені ?	Так	249 (79 %)	66 (21 %)
	Ні	20 (27 %)	54 (73 %)

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Перший проректор
доктор юридичних наук, професор
Єгор НАЗИМКО
« 15 » 2024 р.

АКТ
впровадження результатів дисертаційного дослідження
в науково-дослідну діяльність Донецького державного університету
внутрішніх справ

1. Комісія у складі:
Голова комісії:

Ганна БУГА, начальник відділу організації наукової роботи, доктор юридичних наук, доцент

Члени комісії:

1. Юлія ДАНИЛЕВСЬКА, завідувач докторантури, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

2. Андрій ЗАХАРЧЕНКО, завідувач науково-дослідної лабораторії публічної безпеки громад факультету № 2 Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

3. Ольга КОВАЛЬОВА, декан факультету № 1 Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук

2. Комісія встановила:

Результати дисертаційного дослідження Тищенка Станіслава Володимировича на тему: «Взаємодія прокурора та слідчого судді у кримінальному процесі України» зі спеціальності 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність, використовуються в науково-дослідній діяльності Донецького державного університету внутрішніх справ під час проведення загальнотеоретичних та галузевих досліджень, спрямованих на подальший розвиток науки кримінального процесуального права.

У науково-дослідній роботі Донецького державного університету внутрішніх справ використовуються положення щодо:

– обґрунтування того, що взаємодія прокурора та слідчого судді під час досудового розслідування має узгоджуватися з виконанням цими суб'єктами своїх процесуальних функцій;

– доведення того, що взаємодія прокурора та слідчого судді може мати місце лише відносно реалізації судового контролю під час досудового розслідування, зокрема, щодо перевірки дотримання прав, свобод та законних інтересів людини у досудовому кримінальному провадженні;

– з'ясування того, що під час досудового розслідування повинна існувати ступенева контрольно-наглядова форма обмеження чи зміни правил реалізації суб'єктом розслідування прав, свобод і законних інтересів іншого учасника досудового розслідування, що має забезпечуватися непідпорядкованими один одному владними суб'єктами кримінального провадження;

– обґрунтування недоцільності реалізації судового контролю щодо отримання відомостей, які становлять лікарську таємницю, якщо особа дає добровільну згоду суб'єкту розслідування на одержання медичних документів відносно себе;

– надання пропозицій стосовно покладання процесуального обов'язку на суб'єкта розслідування, прокурора та слідчого судді щодо відображення у змісті відповідного клопотання відомостей про забезпечення участі осіб, стосовно прав, свобод і законних інтересів яких може бути прийнято рішення внаслідок здійснення судового контролю.

Голова комісії:

_____

Ганна БУГА

Члени комісії:

_____

Юлія ДАНИЛЕВСЬКА

_____

Андрій ЗАХАРЧЕНКО

_____

Ольга КОВАЛЬОВА

<p align="center">ЗАРЕЄСТРОВАНО</p> <p align="center">в журналі обліку актів впровадження результатів наукових досліджень в науково-дослідну діяльність Донецького державного університету внутрішніх справ</p> <p align="center">« 13 » 05 2014 р.</p> <p align="center">Науковий співробітник ВОНР <i>Світлана Миколаївна</i> (підпис, прізвище)</p>

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор

доктор юридичних наук, професор

Єгор НАЗИМКО

2024 р.

АКТ

впровадження результатів дисертаційного дослідження
в освітній процес Донецького державного університету внутрішніх справ

1. Комісія у складі:

Голова комісії: Ганна БУГА, начальник відділу організації наукової роботи, доктор юридичних наук, доцент

Члени комісії: 1. Ольга ГАПОНЮК, начальник навчально-методичного відділу, кандидат економічних наук, доцент

2. Андрій КРУШЕНИЦЬКИЙ, завідувач кафедри кримінального процесу та криміналістики факультету № 1 Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії

3. Артур ВОЛОБОЄВ, завідувач кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки факультету № 3 Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії

2. Комісія встановила:

Результати дисертаційного дослідження Тищенка Станіслава Володимировича на тему: «Взаємодія прокурора та слідчого судді у кримінальному процесі України» зі спеціальності 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність, використовуються в освітньому процесі Донецького державного університету внутрішніх справ під час викладання навчальних дисциплін «Кримінальний процес»; «Особливості участі прокурора та адвоката у кримінальному процесі»; «Прийняття процесуальних рішень та провадження слідчих (розшукових) дій»; «Європейські стандарти прав людини у кримінальному процесі»; «Актуальні проблеми кримінально-процесуальної

та оперативно-розшукової діяльності», а також при підготовці лекцій і навчальних посібників із зазначених дисциплін, зокрема в частині:

– визначення взаємодії прокурора та слідчого судді як спільної та поетапної реалізації прокурором і слідчим суддею своїх повноважень, під час перевірки законності та обґрунтованості дій і рішень суб'єкта розслідування, які стосуються прав, свобод і законних інтересів учасника досудового розслідування;

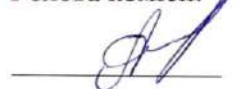
– виокремлення системи принципів взаємодії прокурора та слідчого судді, до яких також варто відносити такі принципи кримінального процесу: «правова визначеність», «захист від свавілля», «співмірність»;

– удосконалення класифікації взаємодії прокурора та слідчого судді за видом і формою;

– обґрунтування етапів взаємодії прокурора та слідчого судді, які різняться між собою спрямованістю повноважень прокурора/слідчого судді;

– врахування міжнародного досвіду правового регулювання взаємовідносин прокурора та слідчого судді у кримінальному процесі щодо загальних та спеціальних правил розгляду клопотань суб'єкта розслідування.

Голова комісії:

Ганна БУГА

Члени комісії:

Ольга ГАПОНЮК

Андрій КРУШЕНИЦЬКИЙ

Артур ВОЛОБОЄВ

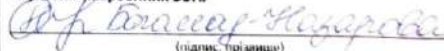
ЗАРЕЄСТРОВАНО

в журналі обліку актів впровадження результатів наукових досліджень в освітній процес

Донецького державного університету внутрішніх справ

« 15 » 05 2014р.

Науковий співробітник ВОНР

(підпис, прізвище)

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Тищенко С. В. Інститут взаємодії сторони обвинувачення за Кримінальним процесуальним кодексом України. *Публічне право*. 2012. № 4 (8). С. 396–400.
2. Тищенко С. В. Інститут запобіжних заходів відповідно до Статуту кримінального судочинства 1864 року. *Судова апеляція*. 2012. № 3. С. 12–17.
3. Тищенко С. В. Суб'єкти взаємодії сторони обвинувачення під час досудового розслідування. *Вісник прокуратури*. 2013. № 1. С. 49-54.
4. Тищенко С. В. Дефініція поняття взаємодії в кримінальному провадженні. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2014. № 3. С. 101–106.
5. Тищенко С. В. Реалізація засади «законність» під час взаємодії прокурора та слідчого судді. *Порівняльно-аналітичне право : електронне наукове фахове видання*. 2014. № 6. С. 337–341.
6. Тищенко С. В. Взаємодія прокурора та слідчого судді під час застосування запобіжних заходів у країнах Європи. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2017. № 1 (47). С. 96–101.
7. Тищенко С. В. Принципи взаємодії прокурора та слідчого судді у кримінальному процесі України. *Юридичний бюлетень*. 2018. № 8. С. 416-422.
8. Тищенко С. В. Особливості взаємодії прокурора та слідчого судді під час досудового розслідування. *Держава та регіони*. 2023. № 4 (82). С. 256-261.
9. Тищенко С. В. Процесуальний порядок застосування особистої поруки у реформованому кримінальному судочинстві України. *Специфіка сучасної науки: матеріали XXV міжнар. наук.-практ. конф. (м. Горлівка, Україна, 21-22 верес. 2012 р.)*. Горлівка, 2012. С. 88-90.

10. Тищенко С. В. Умови реалізації судового контролю в кримінальному провадженні. *Протидія злочинності теорія та практика* : матеріали V міжвузів. наук.-практ. конф. (м. Київ, Україна, 18 жовт. 2013 р.). Київ: Національна академія прокуратури України, 2013. С. 481-484.

11. Тищенко С. В. Мета взаємодії прокурора та слідчого судді в кримінальному процесі України. *Протидія злочинності теорія та практика* : матеріали VI міжвузів. наук.-практ. конф. (м. Київ, Україна, 16 трав. 2014 р.). Київ: Національна академія прокуратури України, 2014. С. 55-57.

12. Тищенко С. В. Особливості реалізації засади кримінального провадження «верховенство права» під час взаємодії прокурора та слідчого судді. *Особливості нормотворчих процесів в умовах адаптації законодавства України до вимог Європейського Союзу* : матеріали наук.-практ. конф. (м. Херсон, Україна, 6-7 черв. 2014 р.). Херсон: «Гельветика», 2014. С. 183-186.

13. Тищенко С. В. Захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень як спільне завдання прокурора та слідчого судді у кримінальному процесі України. *Права та свободи людини і громадянина*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Братислава, Словацька Республіка, 19-20 верес. 2014 р.). Братислава (Словацька Республіка), 2014. С. 207-210.

14. Тищенко С. В. Реалізація засади «рівність перед законом» під час взаємодії прокурора та слідчого судді. *Правова політика в Україні: питання теорії та практики* : матеріали міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Київ, Україна, 24 жовт. 2014 р.). Київ, 2014. С. 368–371.

15. Тищенко С. В. Реалізація принципу «забезпечення права на захист» під час взаємодії прокурора та слідчого судді у кримінальному процесі України. Міжнародний науковий юридичний конгрес «2014. Legal scientific community» (м. Будапешт, Угорщина, 30 жовт., 2014 р.). Будапешт: «Consensus Omnium», 2014. С. 54-68.

16. Тищенко С. В. Правова визначеність як засада кримінального провадження України. *Прокуратура України в умовах європейської інтеграції* : матеріали міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Київ, Україна, 19 травн. 2016 р.). Київ, 2016. С. 279–281.

17. Тищенко С.В. Окремі аспекти взаємодії прокурора та слідчого судді під час досудового розслідування. *Актуальні питання діяльності підрозділів кримінальної поліції*: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Кропивницький, 14 квітня 2023 р.). Кропивницький: ДонДУВС, 2023. С. 439-440.